NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

5/2011

ročník LXIII

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních
rozhodnutí č. 23 – 28 str. 511

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních
rozhodnutí č. 53 – 64 str. 555

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

5/2011

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech trestních

Časová působnost	24
Evropský zatýkací rozkaz	28
Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody	27
Ohrožení pod vlivem návykové látky	23
Opatření ukládaná dětem mladším patnácti let	25
Právní styk s cizinou	28
Přechodná ustanovení	26
Příslušnost soudu	28
Řízení proti dětem mladším patnácti let	25
Řízení proti uprchlému	28
Souhrnný trest	26
Trest odnětí svobody	24
Ukládání trestu	26
Úhrnný trest	26
Zvlášť závažný zločin	27
Způsob výkonu trestu	24

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Bolestné	č. 56
Byty družstevní	č. 60
Dobré mravy	č. 57
Insolvence	č. 61
Insolvence	č. 62
Insolvence	č. 63
Insolvence	č. 64
Insolvenční návrh	č. 62
Náhrada škody	č. 56
Narovnání	č. 59
Oddlužení	č. 61
Oddlužení	č. 63
Odpovědnost státu za škodu	č. 58
Odvolání	č. 55
Ochrana osobnosti	č. 56
Osvobození od placení zbytku dluhů	č. 63
Pozemní komunikace	č. 54
Právo na informace	č. 53
Pravomoc soudu	č. 53
Ručení	č. 59
Ručení	č. 63
Správní řízení	č. 55
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 56
Zdravotnictví	č. 53
Ztížení společenského uplatnění	č. 56

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 23

Jestliže pachatel řídil motorové vozidlo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, musí být zjištěno nejen, o jakou návykovou látku a jaké její množství se jedná, ale též míra ovlivnění řidiče touto látkou. Pouhé zjištění, že řidič motorového vozidla byl v době řízení pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, samo o sobě nepostačuje pro závěr, že v důsledku toho byl ve stavu vylučujícím způsobilost k výkonu této činnosti ve smyslu § 201 odst. 1 tr. zák.* o trestném činu ohrožení pod vlivem návykové látky.

Nelze-li stanovit druh, množství a míru ovlivnění takovou návykovou látkou v době řízení motorového vozidla jinak (k tomu např. rozhodnutí č. 26/2008 Sb. rozh. tr.), zpravidla se nebude možno obejít bez odborného vyjádření či přibrání znalce toxikologa, přičemž jejich zpracovatelé podle výsledků odběru krve, popř. moči, stanoví druh a množství návykové látky v době řízení motorového vozidla. Na základě poznatků o množství a druhu návykové látky, eventuálně její koncentraci, době, po kterou ji měl pachatel v těle, zjištěných reakcích a jednání pachatele znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, určí, zda a jak byl pachatel ovlivněn návykovou látkou v době řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 449/2010)

Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 5 To 540/2009, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 10. 8. 2009, sp. zn. 5 T 152/2009. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 10. 8. 2009, sp. zn. 5 T 152/2009, byl obviněný P. P. uznán vinným trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák., jehož se podle popsaných skutkových zjištění dopustil tím, že dne 27. 5. 2009 v době kolem 3.15 hod. v B., ačkoliv před jízdou užíval návykové látky, řídil osobní motorové vozidlo tov. zn. Fiat Punto stříbrné barvy a byl zde kontrolován hlídkou Policie České republiky a následně byl podroben testu na přítomnost návykových látek Drugwipe-5 s pozitivním záchytem amphetaminů a kokainu ve slinách, přičemž následným rozborem moči byla přítomnost amphetaminů potvrzena.

Za tento trestný čin byl podle § 201 odst. 1 tr. zák. za použití § 53 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. odsouzen k peněžitému trestu ve výši 20 000 Kč. Podle § 54 odst. 3 tr. zák. byl, pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu osmnácti měsíců.

* Nyní jde o trestný čin podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 5 To 540/2009, odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

Obviněný P. P. podal proti tomuto usnesení odvolacího soudu prostřednictvím obhájce dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože za nesprávný považoval závěr odvolacího soudu, že pro posouzení trestní odpovědnosti je bez významu, jaké bylo množství látky amphetaminu v moči obviněného. Právě tuto skutečnost označil obviněný za rozhodující a zásadní, protože jen na základě přesně stanoveného množství této látky bylo možné posoudit, zda byl ve stavu vylučujícím způsobilost řídit motorové vozidlo, či nikoliv, a tedy zda naplnil znaky trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák. Obviněný zdůraznil, že rozborem moči mu odebrané bylo stanoveno, že se v jeho těle nacházely návykové látky ze skupiny amphetaminů, a to v blíže nezjištěném množství. O jaké množství se jednalo a jak dalece byly ovlivněny jeho schopnosti vozidlo řídit, zjištěno nebylo. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soud ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. 5 Tdo 874/2007, usnesení ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 5 Tz 202/2009) obviněný vyjádřil, že o míře ovlivnění návykovou látkou a o vyloučení jeho řidičských schopností mohou vypovídat např. výpovědi spolujezdců, policistů a lékařů, kteří prováděli klinické vyšetření, event. jiných osob, které obviněného v dané souvislosti sledovaly. Posuzovat je však nutné i další skutečnosti vzbuzující pochybnosti, že šlo o uvedený trestný čin. Obviněný poukázal na to, že soudy v naznačeném smyslu nepostupovaly a dostatečně neposuzovaly, že z výpovědi policistů, kteří obviněného v době činu kontrolovali, vyplynulo, že jeho jízda nevykazovala žádné známky agresivní jízdy, choval se slušně a vstřícně a spolupracoval s nimi, podrobil se všem jejich požadavkům. Rovněž z protokolu o lékařském vyšetření je patrné, že v podstatě nejevil známky ovlivnění návykovou látkou, když veškeré jeho reakce byly v normě. Nedošlo k ohrožení žádného účastníka silničního provozu ani k hrubému porušení dopravních předpisů, o čemž svědčí i to, že kontrola byla provedena jako namátková.

Obviněný na základě těchto výhrad dospěl k závěru, že skutek tak, jak byl ve výroku rozsudku soudu prvního stupně popsán, s nímž se odvolací soud ztotožnil, nenaplňuje znaky trestného činu podle § 201 odst. 1 tr. zák., a proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovoláním napadená rozhodnutí a na ně navazující další rozhodnutí zrušil a obviněného podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby zprostil.

Dovolání obviněného bylo doručeno Nejvyššímu státnímu zastupitelství, které však do doby konání neveřejného zasedání, v němž bylo dovolání obviněného projednáno, své případné písemné vyjádření Nejvyššímu soudu nezaslalo.

Nejvyšší soud jako soud dovolací, který nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), dále posuzoval, zda uplatněný dovolací

Č. 23

důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze považovat za důvod dovolání v tomto zákonném ustanovení vymezený, neboť dovolání lze podat pouze z důvodů taxativně stanovených v § 265b tr. ř., jejichž existence je zároveň podmínkou pro provedení přezkumu dovolacím soudem.

Dovolání je možné podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, a proto je možné takto podaným dovoláním vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným.

Vzhledem k tomu, že obviněný námitkami uplatněnými v dovolání brojil především proti nesprávnosti použité právní kvalifikace, protože nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 201 odst. 1 tr. zák., a Nejvyšší soud neshledal takové okolnosti, pro něž by bylo nutné dovolání odmítnout se zřetelem na § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Podle § 201 odst. 1 tr. zák. se trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dopustí ten, kdo, byť i z nedbalosti, vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku.

K naplnění znaků tohoto trestného činu se nevyžaduje, aby pachatel nebyl zcela schopen vozidlo ovládat, např. tím, že upadá do bezvědomí, anebo pokud není schopen komunikace, ale postačí takové ovlivnění fyzických a psychických schopností návykovou látkou, kdy je vyloučena způsobilost vykonávat činnost, při níž by mohl být ohrožen život nebo zdraví lidí nebo způsobena značná škoda na majetku. Stav vylučující způsobilost je třeba v každém konkrétním případě zjišťovat a dokazovat, a to již v přípravném řízení i v řízení před soudem, a je nutné zjistit všechny okolnosti, za nichž k jízdě pod vlivem návykové látky došlo, jakož i to, o jaký druh a množství se v konkrétním případě jednalo (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 54/1968 Sb. rozh. tr.). Při posuzování této otázky je nutno přihlížet zejména k tomu, jaké zaměstnání nebo činnost pachatel pod vlivem návykové látky vykonával.

Podle dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že se uvedený trestný čin vztahuje na činnost vylučující způsobilost pachatele vyvolanou jakoukoliv návykovou látkou, za niž se podle § 89 odst. 10 tr. zák. považuje alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka anebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Již samotné toto znění svědčí o tom, že pro naplnění tohoto trestného činu je kromě jiného důležité, aby obviněný provozoval činnost pod vlivem jakékoli návykové látky, a současně z uvedeného znění vyplývá, že pro všechny druhy návykových látek platí stejná kritéria, jež je pro posouzení, zda byl čin spáchán, nutné zachovat.

Č. 23

Pro úplnost lze uvést, že pokud jde o látku kokain, která byla shledána ve slinách obviněného (nikoliv však již rozborem moči), tato je zařazena jako návyková látka v Příloze č. 1 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších změn a doplňků (dále jen „zák. č. 167/1998 Sb."), podle seznamu I. Jednotné Úmluvy o omamných látkách. Látka amphetamin, jež byla zjištěna jak ve slinách, tak i v moči, je zařazena mezi psychotropní látky v Příloze č. 5 zák. č. 167/1998 Sb. podle seznamu II. Úmluvy o psychotropních látkách. Není tedy pochyb o tom, že obě látky, které byly v těle obviněného zachyceny, jsou návykovými látkami ve smyslu § 201 odst. 1 tr. zák.

V této souvislosti je proto vhodné připomenout, že soudy považují za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák. jednání řidiče motorového vozidla v takovém stupni opojení alkoholem v době jízdy, kdy jde zpravidla nejméně o jedno promile alkoholu v jeho krvi, což vyplývá z poznatků lékařské vědy, neboť bylo zjištěno, že žádný, tedy ani nadprůměrně disponovaný řidič motorového vozidla, není schopen bezpečně řídit motorové vozidlo, dosáhne-li hladina alkoholu v jeho krvi nejméně 1,00 g/kg (1 promile). Avšak proto, že každý člověk je jinak disponován, nelze vyloučit, aby se do obdobného stavu vylučujícího způsobilost dostal i řidič, který požil menší množství alkoholu, a proto ve věcech, kde bylo u řidiče zjištěno, že měl v době řízení nižší hladinu alkoholu v krvi než 1 promile, je vždy nutno prokázat, že jeho schopnost řídit motorové vozidlo byla skutečně snížena v rozsahu, jaký předpokládá ustanovení § 201 tr. zák. Tento závěr nelze dovodit jen ze samotné skutečnosti, že jízda byla vykonána za zvýšených nároků na schopnosti řidiče. Důkazem o míře ovlivnění obviněného alkoholem a snížení jeho řidičských schopností mohou být např. svědecké výpovědi spolujezdců, policistů a lékařů, kteří prováděli klinické vyšetření, jakož i svědecké výpovědi o chování obviněného, event. i o způsobu jeho jízdy apod. (srov. rozhodnutí č. 12/1985, č. 26/2008 Sb. rozh. tr.).

Jak je ze soudní praxe zřejmé, nejčastější činností vykonávanou v uvedeném směru je řízení motorových vozidel a látkou vylučující způsobilost tuto činnost vykonávat je alkohol, a proto i pravidla pro posuzování rozhodných okolností obvykle vyplývají z možností a schopností opilého řidiče, kde se již v rámci rozhodovací činnosti soudů vyvinula bohatá judikatura, stanovící pravidla a postupy v souvislosti s činnostmi konanými po požití alkoholických nápojů. Protože, jak bylo uvedeno, zákon v ustanovení § 201 tr. zák. mezi návykovými látkami nečiní žádný rozdíl, je nutné i u jiných návykových látek než alkoholu zjišťovat konkrétní stav ovlivnění takovou látkou.

S ohledem na všechny uvedené skutečnosti lze zdůraznit, že vzhledem k tomu, že ani zákon, ani žádný jiný právní předpis nestanoví, jaké množství jiných návykových látek ve smyslu § 201 tr. zák., než je alkohol, zakládá u řidiče motorového vozidla stav vylučující jeho způsobilost motorové vozidlo řídit, tak jak to již díky bohaté zkušenosti v řízení vozidel pod vlivem alkoholu vyvinula soudní judikatura, je nezbytné při zjištění, že pachatel motorové vozidlo řídil pod vlivem některé

Č. 23

z jiných návykových látek, v každém jednotlivém případě všechny rozhodné skutečnosti, na něž je nutné brát zřetel, jak jsou výše rozvedeny, zkoumat a posuzovat na základě výsledků dokazování provedeného v konkrétní věci.

Jestliže pachatel řídil motorové vozidlo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, musí být zjištěno nejen, o jakou návykovou látku a jaké její množství se jedná, ale též míra ovlivnění řidiče touto látkou. Pouhé zjištění, že řidič motorového vozidla byl v době řízení pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, samo o sobě nepostačuje pro závěr, že v důsledku toho byl ve stavu vylučujícím způsobilost k výkonu této činnosti ve smyslu § 201 odst. 1 tr. zák. o trestném činu ohrožení pod vlivem návykové látky.

Nelze-li stanovit druh, množství a míru ovlivnění takovou návykovou látkou v době řízení motorového vozidla jinak (k tomu např. rozhodnutí č. 26/2008 Sb. rozh. tr.), zpravidla se nebude možno obejít bez odborného vyjádření či přibrání znalce toxikologa, přičemž jejich zpracovatelé podle výsledků odběru krve, popř. moči, stanoví druh a množství návykové látky v době řízení motorového vozidla. Na základě poznatků o množství a druhu návykové látky, eventuálně její koncentraci, době, po kterou ji měl pachatel v těle, zjištěných reakcích a jednání pachatele znalec z oboru zdravotnictví, odvětí psychiatrie, určí, jak dalece byl obviněný v době jízdy zjištěným druhem a množstvím návykové látky ovlivněn (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 60/2001 Sb. rozh. tr.). Nelze vyloučit, aby znalec s ohledem na tato zjištění vztahující se k některé z návykových látek kromě alkoholu vymezil, s jakým množstvím alkoholu lze předmětné zjištěné množství a charakter návykové látky v těle pachatele srovnat.

Bez všech těchto zjištěných a objasněných skutečností nelze přesvědčivě uzavřít, zda obviněný naplnil znaky trestného činu podle § 201 tr. zák., anebo zda se nejedná o méně závažné jednání srovnatelné s přestupkem podle § 30 odst. 1 písm. g) zák. č. 200/1990 Sb. (požije alkoholický nápoj nebo užije jinou návykovou látku, ačkoliv ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek), písm. h) (po požití alkoholického nápoje nebo užití jiné návykové látky vykonává činnost uvedenou v písmenu g/), písm. ch) (ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil požitím alkoholického nápoje nebo užitím jiné návykové látky, vykonává činnost uvedenou v písmenu g/).

Z výroku o vině, obsahu napadených rozhodnutí, jakož i z připojeného spisového materiálu je zřejmé, že soudy se pečlivě všemi výše naznačenými skutečnostmi v projednávané věci nezabývaly a objektivně množství předmětných návykových látek v těle obviněného a to, jak dalece v konkrétní situaci jeho jednání, resp. řízení motorového vozidla ovlivňovaly, nezkoumaly. Spokojily se toliko s neurčitými subjektivními úvahami policistů, kteří prováděli kontrolu obviněného, a z jejich výpovědí o tom, že obviněný byl roztěkaný a jeho komunikace s nimi byla zhoršená (uvedl M. S.) a že se jim obviněný zdál divný a měl divné pohyby (sdělil T. M.), a vyvodily, že obviněný naplnil skutkovou podstatu trestného činu podle § 201 odst. 1

tr. zák. Z protokolu o lékařském vyšetření je zřejmé, že vyšetření u obviněného bylo učiněno dne 27. 4. 2009 ve 4.25 hod. Moč mu byla odebrána ve 4.10 hod. Dále jsou zde zaznamenané poznatky svědčící o tom, že u obviněného lékař zjistil chování zdvořilé, hbitou výbavu představ, spojivky bledé, normální reakci zornic. U dalšího vyšetření zaznamenal bodem 2 (z možných 3) nejistotu při chůzi, nepřesnost pokusu prst-nos, předklon-záklon, dech páchne po alkoholu. V závěru lékař uvedl, že nejeví známky požití alkoholu.

Č. 23

Výsledek rozboru moči je zaznamenán na protokolu o imunologickém vyšetření moči při ovlivnění návykovou látkou se závěrem toxikologické laboratoře, že ze zkoumaných látek jako pozitivní byly shledány metamfetaminy. Další látky, na které bylo zkoumání též soustředěno, a to marihuanu a kokain, byly označeny jako negativní.

Z uvedeného je zřejmé, že v lékařském vyšetření jsou patrné nesrovnalosti a nejasnosti, na které soudy svou pozornost nezaměřily, a výsledky zjištěné z rozboru moči plně nekorespondují s orientačním testem Drugwipe 5+, podle něhož měl být zachycen ve slinách obviněného vedle metamfetaminu i kokain. Vhodné je zmínit i to, že se soudy vůbec nezabývaly subjektivní stránkou trestného činu.

Soudy tak dostatečně neposoudily všechny skutečnosti významné pro závěr o tom, že obviněný činem, který mu je kladen za vinu, naplnil po všech stránkách znaky trestného činu opilství podle § 201 odst. 1 tr. zák., a to zejména, jak namítal v podaném dovolání obviněný, ohledně znaku, že šlo o stav vylučující způsobilost k řízení motorového vozidla. Při takto zjištěném nedostatku, kdy vznikají důvodné pochybnosti o tom, zda se jednalo o trestný čin, a nikoliv jen o srovnatelný přestupek, nemohla dovoláním napadená rozhodnutí obstát. Nejvyšší soud proto rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 5 To 540/2009, i rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 10. 8. 2009, sp. zn. 5 T 152/2009, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Na soudu prvního stupně, jemuž se věc vrací, bude, aby v souladu se shora vyjádřenými úvahami a právními názory se znovu trestným jednáním obviněného zabýval, neboť pro objasnění věci nepostačují ta zjištění, z nichž doposud vycházel, ale bude potřebné ve výše naznačeném smyslu dokazování doplnit.

Další dokazování se neobejde bez výslechu svědkyně M. Ž., přítelkyně obviněného, která s ním byla přítomná ve vozidle v době činu. Jejím výslechem by mělo být především objasněno, za jakých okolností s obviněným do vozidla nastoupila, jaký byl průběh jízdy vozidla řízeného obviněným, případně další skutečnosti související s projednávanými a řešenými otázkami.

Podstatným důkazem, bez něhož se posouzení věci neobejde, je vypracování znaleckého posudku z oboru toxikologie, neboť je nutné, aby bylo nad všechny

Č. 23

pochybnosti odborníky stanoveno na podkladě ve věci zajištěných důkazů, zejména protokolu o lékařském vyšetření a imunochemického vyšetření moči, jakož i z úředního záznamu Policie České republiky ze dne 27. 5. 2009 o orientačním testu na přítomnost návykových látek soupravou Drugwipe 5+, event. z dalšího obsahu spisového materiálu, jakou látku moč obviněného v době odběru obsahovala (závěry Drugwipe 5+ testu a imunochemického vyšetření se neshodují), a aby znalec stanovil její množství v těle obviněného v době činu. Nezbytné bude též porovnat takto znalcem určené množství zjištěné látky ve vztahu k hodnotě jedné promile alkoholu v krvi průměrného občana nebo osoby srovnatelné s tělesnými proporcemi obviněného (jež je obecně považována za hraniční hodnotu vymezující trestný čin o přestupku), resp. aby vyjádřil, jak dalece je jím zjištěné množství s touto hodnotou ve vztahu k ovlivnění obviněného srovnatelné či porovnatelné.

Po takto učiněných zjištěních se dále řízení neobejde bez přibrání znalce z oboru psychiatrie, který by na podkladě znalcem toxikologem stanoveného množství konkrétní návykové látky v těle obviněného nejprve zjistil, jak je obviněný na uvedené látce závislý, resp. byl v době činu, a jak bylo zjištěné množství způsobilé ovlivnit způsobilost obviněného řídit motorové vozidlo za podmínek, jež byly v projednávané věci objasněny.

Dokazování bude též potřeba zaměřit na objasnění okolností vztahujících se k subjektivní stránce činu, a to především s ohledem na obhajobu obviněného, že nevěděl, jakou látku v podobě bílé substance od nezjištěné osoby obdržel. Okolnosti, které soud tímto dokazováním zjistí, bude potřeba posuzovat se všemi dalšími ve věci zajištěnými důkazy ve smyslu zavinění podle § 4 tr. zák., event. § 5 tr. zák., a konkrétně určit, zda obviněný v daném případě jednal zaviněně.

Poté, co soud prvního stupně provede a doplní dokazování v uvedeném smyslu, eventuálně i další důkazy, jejichž potřeba se v průběhu dokazování projeví, bude nutné se zřetelem na všechny zjištěné výsledky takto doplněného dokazování znovu, z hledisek výše rozvedených, posuzovat, zda obviněný po všech stránkách naplnil znaky trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák. V případě, že k takovému závěru nedojde, pak bude potřebné posoudit možnost podle § 222 odst. 2 tr. ř. a věc postoupit příslušnému orgánu jako přestupek.

Č. 24

Č. 24

Trestnost činu nelze posoudit částečně podle zákona účinného v době jeho spáchání a částečně podle zákona účinného v době rozhodování soudu (č. 11/2004-I. Sb. rozh. tr.). Jestliže soud nezjistí, že posouzení trestnosti činu podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., je pro pachatele příznivější než jeho posouzení podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, pak je ustanoveními tohoto zákona účinného v době spáchání činu vázán jak při rozhodnutí o vině, tak i rozhodnutí o trestu. Způsob výkonu trestu odnětí svobody je součástí trestnosti činu na rozdíl od vlastního výkonu tohoto trestu. Proto ukládá-li soud nepodmíněný trest odnětí svobody podle trestního zákona, musí pro účely výkonu trestu odnětí svobody pachatele zařadit do odpovídajícího typu věznice podle § 39a tr. zák., nikoliv podle § 56 odst. 2 tr. zákoníku. Stejný závěr se týká i ostatních druhů trestů.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1430/2010)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného Č. S. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 6 To 196/2010, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karviné pod sp. zn. 8 T 146/2009.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Karviné ze dne 8. 3. 2010, sp. zn. 8 T 146/2009, byl obviněný Č. S. uznán vinným trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. (dále jen „tr. zák."), kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že v době nejméně od přesně nezjištěného dne v měsíci listopadu roku 2007 do 3. 12. 2008 v K. bez povolení přechovával chemikálie a zařízení určené k nedovolené výrobě psychotropní látky metamfetamin (pervitin), která je uvedena v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, tuto psychotropní látku ve shora uvedeném bytě v přesně nezjištěném počtu případů sám vyráběl a ve stejném období v uvedeném bytě nejméně ve třech případech předal přesně nezjištěné množství pervitinu za částku v celkové výši 3000 Kč T. T., která tuto psychotropní látku následně užila šňupáním.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 187 odst. 1 tr. zák. a § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Karviné ze dne 1. 6. 2009, sp. zn. 10 T 25/2009, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Č. 24

Podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. byl obviněnému uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, a to věcí konkretizovaných v rozsudku.

Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací rozsudkem ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 6 To 196/2010, rozhodl o odvoláních podaných proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně obviněným a státním zástupcem v neprospěch obviněného tak, že z podnětu odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil uvedený rozsudek ve výroku o trestu odnětí svobody a podle § 259 odst. 3 tr. ř. obviněného nově odsoudil podle § 187 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání tří roků a šesti měsíců, pro jehož výkon ho zařadil podle § 56 odst. 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb. (dále jen „tr. zákoník") do věznice s ostrahou. Současně zrušil výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Karviné ze dne 1. 6. 2009, sp. zn. 10 T 25/2009, který nabyl právní moci dne 8. 7. 2009, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Odvolání podané obviněným podle § 256 tr. ř. zamítl.

Obviněný prostřednictvím obhájkyně JUDr. J. G. uvedený rozsudek odvolacího soudu napadl dovoláním, jež opřel o důvod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejprve obviněný poukázal na porušení ustanovení § 84 tr. ř., protože domovní prohlídka bytu byla provedena bez předchozího výslechu toho, u koho nebo na kom se má takový úkon vykonat. Obviněný zdůraznil, že tím, že nebyl v souladu s uvedeným ustanovením vyslechnut, neměl možnost vyjádřit se k tomu, že sice jednu místnost v bytě užíval, ale že věci, které tam byly nalezeny, nejsou v jeho vlastnictví. Svědkyně L. H. potvrdila u hlavního líčení, že do jeho pokoje mělo přístup více lidí, a připustila možnost, že se mohlo jednat o věci svědka P. Z., který byl v minulosti za drogovou trestnou činnost odsouzen. Obviněný rovněž namítl nevěrohodnost svědkyně T. T., které nikdy nic neprodal, její tvrzení nemůže být považováno za pravdivé, protože užívá drogy, což je o ní známo, a v její výpovědi byly rozpory. Obviněný dále vytkl, že nebyly splněny podmínky podle § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř., aby byla čtena výpověď svědka P. Z., který se pohybuje na území města K. a páchá trestnou činnost. Další námitkou obviněný brojil proti použité právní kvalifikaci, kterou považoval za nesprávnou, a domáhal se právního posouzení podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, která je pro něj příznivější než § 187 odst. 1 tr. zák.

V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 6 To 196/2010, a rozsudek Okresního soudu v Karviné ze dne 8. 3. 2010, sp. zn. 8 T 146/2009, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal okresnímu soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

Č. 24

Za splnění výše uvedených podmínek Nejvyšší soud posuzoval, zda uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze považovat za důvody dovolání v těchto zákonných ustanoveních vymezené, neboť dovolání je možné podat pouze z důvodů taxativně stanovených v § 265b tr. ř., jejichž existence je zároveň podmínkou pro provedení přezkumu dovolacím soudem.

Z dikce ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady právní. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení". Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

Se zřetelem na takto vymezená kritéria je jediným s nimi relevantně uplatněným argumentem výhrada, že soudy nesprávně aplikovaly ustanovení trestního zákona a že nová trestní úprava je pro obviněného příznivější než ta, podle které bylo jeho jednání právně posouzeno.

Pokud však jde o výhrady, jež obviněný vznesl proti procesním postupům při provádění domovní prohlídky nebo čtení výpovědi svědka P. Z., tyto námitky s označeným dovolacím důvodem ani žádným jiným nekorespondují, neboť se svým obsahem jakkoli netýkají otázek spojených s hmotně právní úpravou. Ač Nejvyšší soud neměl povinnost správnost těchto procesních institutů přezkoumávat, vysvětlil, že k pochybení při jejich aplikaci nedošlo.

Když Nejvyšší soud shledal, že z hlediska těchto obviněným namítaných procesních vad nevznikají pochybnosti o souladu mezi skutkovými a právními závěry, posuzoval, zda je námitka ohledně právního posouzení opodstatněná.

Výhrada, že soud aplikoval nesprávné ustanovení trestního zákona, je právní povahy a týká se časové působnosti zákonů, která je upravena v § 16 odst. 1 tr. zák. a v § 2 odst. 1 tr. zákoníku shodně tak, že se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Trestnost činu je charakteristikou určitého činu jako činu soudně trestného, jehož povaha a sankce je popsána v trestním zákoně, představuje tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, event. o ochranném opatření (přim. srov.

rozhodnutí č. 11/1991 Sb. rozh. tr.). Při řešení časové působnosti je tedy třeba vždy posoudit, který zákon, zda ten v době spáchání činu nebo pozdější, je příznivější pro pachatele. Rozhodujícím kritériem pro posouzení otázky, zda použití pozdějšího zákona by bylo pro pachatele příznivější, je celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo při aplikaci toho či onoho zákona dosaženo, s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu. Použití nového práva je tedy pro pachatele příznivější tehdy, jestliže jeho ustanovení posuzovaná jako celek skýtají výsledek příznivější než právo dřívější (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 158/2000, uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 21, č. 12). Pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je tedy rozhodující porovnání, které z těchto různých posouzení je jako celek pro pachatele příznivější (srov. rozhodnutí č. 73/1951, č. 19/1962, č. 11/1992 a č. 11/2004-I. Sb. rozh. tr.). Pachatelův skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného příznivější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva platného v době činu, anebo jen práva pozdějšího (rozhodnutí č. 32/1951 Sb. rozh. tr.). Platí tedy zásada, že dřívějšího nebo nového zákona je třeba užít jako celku (srov. též Šámal. P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 40 – 46).

Jestliže bude po zvážení jednotlivých souborů trestněprávních norem přicházet v úvahu posouzení činu jakožto trestného činu a uložení trestu, bude pak rozhodující druh a výměra v úvahu přicházejících trestů. Nejprve bude nutno posuzovat druh trestu, který přichází v daném konkrétním případě podle všech možných úprav v úvahu, přičemž vždy bude nutno zvažovat i konkrétní výměru. Tak nepochybně bude zpravidla bez ohledu na trestní sazbu odnětí svobody pro pachatele příznivější možnost v úvahu přicházejícího uložení peněžitého trestu oproti trestu odnětí svobody, zejména nepodmíněnému.

Soud prvního stupně shledal, že pro posouzení trestnosti činu, jehož se obviněný dopustil v době do 3. 12. 2008, tj. v době účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., je pro obviněného příznivější úprava podle tohoto zákona, a proto čin kvalifikoval jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. Tento svůj závěr, aniž by ho blíže specifikoval, zmínil na straně 5 a v souladu s tímto svým závěrem rozhodl i ve vztahu k výroku o trestu, který rovněž uložil podle této předchozí právní úpravy.

Odvolací soud se přiklonil k uvedenému závěru soudu prvního stupně a při řešení otázek namítaných odvolateli neshledal důvodným výrok o vině měnit a ztotožnil se s uvedenou právní úpravou. Při ukládání souhrnného trestu, který z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného zpřísnil, když ho uložil ho podle § 187 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák., tedy rovněž podle předchozí právní úpravy, obviněného pro výkon tohoto trestu zařadil podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Tento výrok, v němž užil

ustanovení nové právní úpravy, v napadeném rozhodnutí neodůvodnil a nevysvětlil, proč v rozporu s výrokem o vině a uložení trestu použil novou právní úpravu pro způsob výkonu trestu.

Nejvyšší soud považuje za vhodné nejprve zmínit, že se ztotožnil s oběma soudy, které shledaly, že posouzení činu obviněného podle § 187 odst. 1 tr. zák. je ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zák. (§ 2 odst. 1 tr. zákoníku) pro obviněného příznivější než použití ustanovení § 283 odst. 1 tr. zákoníku, neboť z hledisek shora vymezených pro posouzení časové působnosti soudy ve vztahu k výroku o vině vycházely ze zásady, že pachatelův skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného nejpříznivější.

Trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed. Trestní sazba za tento trestný čin u trestu odnětí svobody činí jeden rok až pět let.

Přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku je vymezen zcela shodnými znaky jen s tím rozdílem, že původní jednání vyjádřené slovesem „nabízí" bylo nahrazeno nedokonavým tvarem „nabídne". Za tento čin bude pachatel potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

Z takto vymezených znaků je zřejmé, že se až na uvedenou výjimku, která se však obviněného, jenž se činu dopustil tím, že vyrobil a prodal psychotropní látku, netýká, obě srovnávané skutkové podstaty neliší. U trestu odnětí svobody, kterým byl obviněný v daném případě potrestán, je rozpětí trestní sazby zcela stejné. Jiný druh trestu u obviněného nebyl zvažován, ani mu ukládán nebyl, a proto jiné tresty nejsou rozhodné.

Se zřetelem na to, že obviněnému byl ukládán i souhrnný trest, je potřeba zmínit, že pokud jde o podmínky pro ukládání souhrnného trestu, ty zůstaly v novém ustanovení § 43 odst. 2 tr. zákoníku zcela shodné s těmi, které vymezovalo ustanovení § 35 odst. 2 tr. zák. K tomu je vhodné poznamenat, že nové znění § 43 odst. 1 tr. zákoníku, na které odst. 2 § 43 odkazuje (tak jako § 35 odst. 2 tr. zák. odkazuje na § 35 odst. 1 tr. zák.), sice doznalo změny, avšak pro případ vícečinného souběhu většího počtu trestných činů, což je okolnost, která v projednávané věci nenastala, a proto ji nelze do souhrnu zvažovaných okolností zahrnout. Je proto nutné vycházet při srovnání obou uvedených ustanovení § 35 odst. 2 tr. zák. a § 43 odst. 2 tr. zákoníku bez této okolnosti, jež by však byla pro obviněného zpřísněním, a proto ani podmínky pro ukládání souhrnného trestu nejsou podle nové úpravy pro obviněného příznivější.

Z tohoto souhrnu norem, jež jsou u obviněného v projednávané věci zvažovány, není nová právní úprava pro obviněného příznivější, a tudíž podle ní obviněný nemohl být uznán vinným.

Č. 24

Souhlasit však nelze s tím, že odvolací soud v dovoláním napadeném rozhodnutí poté, co považoval za správné, že soud prvního stupně použil ve výroku o vině a právní kvalifikaci předchozí právní úpravu, a ponechal výrok o vině a o trestu propadnutí věci a jiné majetkové hodnoty nezměněn, a když i souhrnný trest odnětí svobody ukládal podle předchozího zákona, tj. podle § 187 odst. 1 a § 35 odst. 2 tr. zák., obviněného pro účely výkonu tohoto trestu zařadil do věznice s ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

Skutečnost, že toliko pro způsob výkonu trestu odnětí svobody odvolací soud použil ustanovení právní úpravy nové, tedy jiné, než kterou jako příznivější pro obviněného jako celek vyhodnotil v ostatních výrocích viny a trestu, je nejen nelogická, ale především nesprávná a vymykající se všem shora uvedeným zásadám. Je proto třeba nad rámec shora uvedeného zdůraznit, že souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem ovlivňuje nejen rozhodnutí, zda vůbec je posuzovaný konkrétní čin určitého pachatele trestným činem, ale i o jaký trestný čin se jedná, zda pro tento trestný čin bude konkrétní pachatel uznán vinným a jaký trest z hlediska druhu a výměry mu bude uložen. Trestnost skutku nelze posoudit částečně podle zákona účinného v době spáchání a částečně podle zákona účinného v době rozhodování soudu (srov. rozhodnutí č. 11/2004-I Sb. rozh. tr.).

Jestliže odvolací soud uzavřel v rámci srovnání souhrnu všech norem, že jako celek je pro obviněného příznivější trestní zákon č. 140/1961 Sb., pak podle tohoto zákona měl rozhodnout o vině i o trestech ve všech souvislostech. Způsob výkonu uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody je součástí trestnosti činu na rozdíl od vlastního výkonu tohoto trestu. Bylo tudíž nutné podmínky pro ukládání trestu zařadit pod souhrn všech norem, podle nichž byla trestnost činu určena, a i pro zařazení obviněného pro účely výkonu trestu odnětí svobody do příslušné skupiny měla být aplikována ta právní norma, která jako celek vyzněla pro obviněného příznivěji.

Pro úplnost je nutné předeslat, že při posouzení trestnosti činu podle § 16 odst. 1 tr. zák. či § 2 odst. 1 tr. zákoníku není § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku pro obviněného v tomto konkrétním případě příznivější. Oproti předchozí právní úpravě § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák., podle níž do věznice s dozorem bylo možné pachatele zařadit, byl-li mu uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující dva roky, ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku tuto výši změnilo na 3 roky. Proto je, obecně posuzováno, právní úprava zařazení do odpovídajícího typu věznice podle ustanovení § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jež navazuje na ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, mírnější. Protože však obviněnému byl uložen trest převyšující nyní nově určující hranici tří let, nemá tato změna pro něj faktický dopad, protože se zřetelem na vyměřenou výši trestu je jeho zařazení do věznice s ostrahou stejné jak podle právní úpravy podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák., tak i podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

Ze všech těchto důvodů měl odvolací soud úvahy o způsobu výkonu uloženého nepodmíněného trestu zahrnout do úvah o trestnosti činu ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku (§ 16 odst. 1 tr. zák.), přičemž by dospěl k závěru, že podle souhrnu všech norem, včetně způsobu zařazení obviněného do věznice s ostrahou, k nimž bylo potřeba přihlížet, není nová právní úprava příznivější. V důsledku toho měl jako celek použít dřívější právní úpravu a obviněného pro účely výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody zařadit do věznice s ostrahou podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák.

Č. 24

Nejvyšší soud, byť shledal, že odvolací soud v této části výroku o trestu pochybil, považuje toto pochybení jen za formální vadu, projevující se toliko v aplikaci právní normy, avšak tento nedostatek na výsledku rozhodném pro zařazení obviněného do příslušného typu věznice nemá žádný význam. Obviněný by byl do stejného typu věznice zařazen jak podle nové právní úpravy, kterou užil soud odvolací, tak i podle předchozí právní úpravy, jež měla být správně užita, protože podle každé ze zvažovaných právních norem by trest vykonával ve věznici s ostrahou.

Nejvyšší soud ze všech těchto důvodů dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř. odmítl.

Č. 25

V řízení ve věcech dětí mladších patnácti let soud pro mládež zamítne návrh státního zástupce na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let*, jen pokud shledá, že se nestal čin, pro nějž byl návrh na uložení opatření podán, nebo nebylo prokázáno, že se tohoto činu dopustilo dítě mladší patnácti let, vůči němuž návrh směřoval, anebo čin spáchaný dítětem mladším patnácti let nenaplňuje ostatní znaky činu jinak trestného. Přitom postačí, není-li splněna toliko některá z těchto podmínek, jež ve svém souhrnu vytvářejí předpoklad pro uložení opatření podle § 93 odst. 1 z. s. m.

Soud pro mládež podle § 93 odst. 7 z. s. m. upustí od uložení opatření tehdy, jestliže bylo po všech stránkách prokázáno, že se stal čin jinak trestný, pro nějž se předmětné řízení vede, že se ho dopustilo dítě mladší patnácti let, proti němuž byl návrh na uložení opatření podán, a že takový čin vykazuje všechny znaky činu jinak trestného, postačuje-li k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže projednání činu dítěte před soudem pro mládež.**

(Usnesení Nejvyššího soudu jako soudu pro mládež
ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1072/2010)

Nejvyšší soud zamítl dovolání státního zástupce proti usnesení Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 7 Rodo 6/2010.

Z odůvodnění:

Okresnímu soudu v Chebu, soudu pro mládež (dále jen „okresní soud"), v právní věci dítěte mladšího patnácti let (dále jen „dítěte") M. B., došel dne 11. 5. 2009 návrh Okresního státního zastupitelství v Chebu, pod sp. zn. 1 Rod 13/2009, na uložení opatření podle § 90 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších změn (dále jen „z. s. m."), a to návrh na uložení ochranné výchovy podle § 93 odst. 1 písm. c) z. s. m.

Podle obsahu tohoto návrhu Policejní orgán Policie České republiky, Krajské ředitelství Západočeského kraje, Služba kriminální policie a vyšetřování v Chebu, vydal dne 14. 4. 2009 pod sp. zn. KRPK-1177/TČ-2009-030272 usnesení, kterým podle § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. odložil trestní stíhání dítěte M. B. pro čin jinak trestný pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák., neboť je nepřípustné pro nedostatek věku stíhaného. Toto usnesení nabylo právní moci dne 21. 4. 2009. Podle tam popsaných zjištění se M. B. činu jinak trestného dopustil tím, že v době od 1. 12. 2008 do 4. 2. 2009 v Ch., v budově Základní školy

* § 93 odst. 9 z. s. m. ve znění účinném od 1. 1. 2010.

** § 93 odst. 8 z. s. m. ve znění účinném od 1. 1. 2010.

na K. nám. a dále na blíže nezjištěných místech v Ch., za účelem uspokojení svého pohlavního pudu opakovaně ve více případech hladil po hýždích nezletilého A. M. a tomuto sahal na pohlavní úd.

Okresní soud v Chebu rozsudkem ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 1 Rod 13/2009, tento návrh Okresního státního zastupitelství v Chebu na uložení ochranné výchovy podle § 93 odst. 1 písm. c) z. s. m. dítěti M. B. zamítl. Rovněž rozhodl o nákladech řízení. Pokud jde o meritorní rozhodnutí, jímž podanému návrhu na uložení opatření nevyhověl, soud prvního stupně shledal, že M. B. sice spáchal čin jinak trestný, avšak tuto skutečnost posuzoval se zřetelem na to, že schopnosti tohoto dítěte rozpoznat nebezpečnost svého jednání a toto ovládat byly, i když nepodstatně, sníženy. Důraz kladl rovněž na projednání jiné dřívější věci téhož soudu u jmenovaného dítěte, vedené pod sp. zn. 1 Rod 1/2008, v níž mu byl uložen od října 2008 dohled probačního úředníka za čin jinak trestný podstatně závažnější, než je ten, který je nyní projednáván. Při pobytu v Dětském domově P., jakož i v Dětském domově v O., byl M. B. hodnocen všestranně pozitivně. V obou uvedených ústavech mu byla věnována výchovná, ale i potřebná lékařská péče. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že navrhované opatření v podobě ochranné výchovy je neúčelné a není v zájmu dítěte. Když neshledal podmínky pro upuštění od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m., návrh státního zástupce zamítl.

Citovaný rozsudek soudu prvního stupně napadla státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Chebu odvoláním, o němž Krajský soud v Plzni jako odvolací soud pro mládež usnesením ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 7 Rodo 6/2010, rozhodl tak, že rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Současně rozhodl o nákladech řízení.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal Okresní státní zástupce v Chebu včas dovolání, pro jehož přípustnost vycházel z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a opřel ho o důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

V dovolání státní zástupce zdůraznil, že se neztotožňuje se závěry soudů obou stupňů s tím, že návrhu mělo být vyhověno, přičemž zejména poukázal na účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže vyjádřený v ustanovení § 1 odst. 2 z. s. m. Zdůraznil, že soud v tomto řízení objasňuje, zda tvrzení uplatněné v návrhu státního zastupitelství na zahájení řízení o tom, zda se dítě dopustilo činu jinak trestného, bylo prokázáno, a pokud takové tvrzení prokázáno není, soud návrh zamítne. Jestliže však je prokázáno, že čin jinak trestný byl spáchán a dopustilo se jej dítě, vůči němuž návrh směřuje, je soud povinen uvážit, zda je na místě uložit některé z opatření stanovených zákonem. Dovolatel též zmínil výklad k ustanovení § 93 odst. 1, 8 z. s. m., podle něhož je zjevné, že uložení opatření je fakultativní, a pokud je soud neshledá nezbytným a nutným, může od jeho uložení upustit. Pokud však je prokázáno, že se dítě činu jinak trestného dopustilo, nemůže být návrh státního zastupitelství zamítnut, neboť ten byl podán důvodně a zcela v souladu s § 90 odst. 1 z. s. m., které povinnost podat návrh na uložení opatření státnímu zastupitelství, jakmile se o spáchání činu jinak trestného

Č. 25

dozví, ukládá. V daném případě okresní soud návrh zamítl, a to přesto, že bylo shledáno, že se dítě činu jinak trestného dopustilo, a tedy, že návrh státního zastupitelství byl podán důvodně. Nad rámec uvedeného státní zástupce poukázal i na další pochybení okresního soudu spočívající v tom, že jako s účastníkem řízení nejednal s dětským domovem v O., ačkoli z § 91 z. s. m. vyplývá, že účastníkem řízení o uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného, je též zařízení, v němž toto dítě vykonává ústavní výchovu.

Na základě uvedených námitek dovolatel v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud jako soud pro mládež zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni a také rozsudek Okresního soudu v Chebu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud považuje za vhodné nejprve poznamenat, že ve věcech dětí mladších patnácti let v řízení o dovolání postupuje soud pro mládež podle předpisů upravujících občanské soudní řízení (§ 96 z. s. m.).

Jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř., § 96 z. s. m.) se Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) a v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 3 o. s. ř.), zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Přípustnost dovolání proti rozsudku a usnesení ve věci samé je upravena v ustanovení § 237 o. s. ř. Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), a jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Dovolatel v dané věci napadl dovoláním usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé potvrzeno, což vede k závěru, že přípustnost dovolání nemůže spočívat v důvodu podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť ten dopadá jen na rozhodnutí, jímž odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně změnil.

Nejvyšší soud shledal, že nepřichází v úvahu ani aplikace ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., protože ve věci nepředcházelo žádné jiné rozhodnutí odvolacího soudu, a tudíž není splněna podmínka, že by soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku, ani to, že by tak učinil v důsledku vázanosti předchozím právním názorem odvolacího soudu.

Přípustnost dovolání tak může být založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., což je tehdy, dospěje-li dovolací soud k závěru, že napadený rozsudek má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Č. 25

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Předpokladem pro závěr, že jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu, je situace, kdy řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na níž rozhodnutí odvolacího soudu nebylo z hlediska právního posouzení věci založeno. Zásadní právní význam má současně rozhodnutí odvolacího soudu pouze tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu).

Nejvyšší soud z tohoto pohledu zkoumal, zda problematika, která je v podaném dovolání namítána, má po právní stránce zásadní význam.

Je potřeba konstatovat, že státní zástupce v dovolání jako stěžejní důvod označil za nesprávné, že soud prvního stupně návrh okresního státního zástupce na uložení ochranné výchovy podle § 93 odst. 1 písm. c) z. s. m. dítěti M. B. zamítl, ač správně mělo být rozhodnuto podle § 93 odst. 7 z. s. m. o upuštění od uložení opatření (což je úprava platná do 31. 12. 2009, podle níž v době rozhodování soud prvního stupně postupoval, avšak od účinnosti zák. č. 41/2009 Sb. od 1. 1. 2010 se jedná o ustanovení § 93 odst. 8 z. s. m., které bylo uvedeným zákonem novelizováno, v textu však bude použita původní úprava platná v době rozhodování soudu prvního stupně).

Takto formulovaná otázka doposud judikaturou nebyla řešena, ač má pro rozhodovací činnost soudů pro mládež zásadní význam pro rozlišení, kdy má být návrh státního zástupce zamítnut podle podmínek upravených v občanském soudním řádu a kdy má být rozhodnuto o upuštění od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m., v čemž není soudní praxe zcela jednotná a dochází k odlišné aplikaci těchto ustanovení.

Soudní judikatura se doposud zaměřila zejména na výklad institutu upuštění od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m., a lze odkázat na rozhodnutí č. 28/2006, č. 3/2007, 9/2009 a č. 44/2009 Sb. rozh. tr. Prozatím však nebylo judikatorně vyjasněno, kdy a v jakých případech soud pro mládež k tomuto postupu nepřistoupí a návrh státního zástupce na uložení opatření (§ 93 odst. 1 z. s. m.) podle zásad občanského soudního řízení zamítne.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že jsou v projednávané věci splněny podmínky vymezené v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a dovolání je z tohoto důvodů přípustné.

S ohledem na obsah podaného dovolání a výše vymezený okruh řešené problematiky Nejvyšší soud shledal, že byl v dovolání státním zástupcem sice uveden dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř., že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, avšak materiálně žádné vady týkající se hmotně právních nedostatků nenamítal, ale vytýkal toliko nesprávný procesní postup

Č. 25

ať již při nesprávné aplikaci procesního ustanovení, podle něhož soudy rozhodly, anebo že měl zato, že nebyl řádně o konání jednání soudu vyrozuměn výchovný ústav, v němž se dítě nacházelo.

Nejvyšší soud proto vyšel z obsahu podaného dovolání, to je z toho, jak bylo fakticky uplatněno a vyjádřeno, a nikoli jak byla uvedená problematika v dovolání pod nevhodným dovolacím důvodem označena, tedy proto, že řízení trpí vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci podle § 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř. V této souvislosti lze poznamenat, že tento dovolací důvod nevylučuje možnost připuštění dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) tr. ř. (srov. nález Ústavního osudu ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 650/2006, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, svazek 48, č. 3).

Nejvyšší soud poté, co shledal, že dovolání státního zástupce je přípustné a bylo podáno ze zákonného dovolacího důvodu, podle § 242 o. s. ř., napadené rozhodnutí přezkoumal v rozsahu, ve kterém bylo dovolání podáno, a dospěl k těmto závěrům.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v hlavě třetí, upravující řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, nemá speciální ustanovení o možnosti zamítnout návrh na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného, a proto pro takový postup je nutno vycházet z obecných ustanovení občanského soudního řádu (viz § 96 z. s. m.). Při tom je též nutné poznamenat, že občanský soudní řád neobsahuje žádnou obecnou úpravu týkající se podmínek, za nichž soud prvního stupně návrh na zahájení řízení, tj. žalobu, zamítne, upravuje toliko některé konkrétní způsoby zamítnutí speciálně stanovené pro jmenovitě uvedené druhy řízení.

Obecně však platí, že soud vydá zamítavé rozhodnutí, pokud neshledal žádných vad ve formálních náležitostech či procesních nedostatcích tehdy, nelze-li podané žalobě či návrhu vyhovět. Vychází přitom ze zásad pro rozhodování stanovených v ustanovení § 153 o. s. ř., podle něhož soud rozhoduje na základě zjištěného stavu věci a je vázán návrhem.

Pro řízení ve věcech mládeže však lze tento obecný postup využít až poté, co jsou vyčerpány procesní prostředky dané zákonem o soudnictví ve věcech mládeže anebo je nelze z jiných důvodů aplikovat. Jednak jde o již zmíněné ustanovení § 90 odst. 3 z. s. m., podle něhož soud pro mládež zastaví řízení o návrhu na uložení opatření podaným někým jiným než státním zastupitelstvím, jednak o ustanovení § 93 odst. 1 až 6 z. s. m., podle něhož uloží některé z opatření a pro případ, že opatření nepovažuje za vhodné ukládat, se užije ustanovení o upuštění od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m.

V prvních dvou uvedených postupech nevznikají při jejich aplikaci potíže a je nutné i konstatovat, že na projednávaný případ ani nedopadají.

Významné je upuštění od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m. Jak již bylo výše naznačeno, soudní praxe vymezila podmínky, za nichž je možné od uložení opatření ve smyslu tohoto ustanovení upustit, a tak lze připomenout, že soud pro

Č. 25

mládež postupuje podle § 93 odst. 7 z. s. m. jen tehdy, má-li shromážděny dostatečné podklady svědčící o tom, za jakých podmínek a s jakým účinkem na dítě byl čin dítěte mladšího patnácti let státním zástupcem nebo před soudem projednán, a z opatřených podkladů lze učinit spolehlivý závěr, že tímto projednáním bylo dosaženo účelu zákona i bez uložení opatření (viz rozhodnutí č. 3/2007 Sb. rozh. tr.).

Ustanovení § 93 odst. 7 z. s. m. se použije nejen tehdy, postačuje-li k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, jak je definován v jeho ustanovení § 1 odst. 2, projednání činu dítěte státním zástupcem nebo před soudem pro mládež, aniž by bylo na místě ukládat opatření podle § 93 odst. 1 tohoto zákona, ale i tehdy, bylo-li dítěti za jiný čin jinak trestný již uloženo některé z opatření podle tohoto ustanovení a jeho uložení za současného projednání posuzovaného činu jinak trestného státním zástupcem nebo před soudem pro mládež je s to rovněž naplnit deklarovaný účel zákona (srov. rozhodnutí č. 9/2009 Sb. rozh. tr.).

Rovněž lze toto ustanovení použít i v případě, rozhoduje-li soud pro mládež o návrhu státního zástupce na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let za situace, kdy od spáchání činu jinak trestného, pro nějž se toto řízení vede, uplynula dlouhá doba, a to i přesto, že to zákon přímo nestanoví (srov. rozhodnutí č. 44/2009 Sb. rozh. tr.).

Osobě mladší patnácti let lze uložit opatření podle § 93 z. s. m. jen tehdy, je-li prokázáno, že se nezletilý dopustil činu jinak trestného. Bez projednání věci před soudem nebo státním zástupcem nelze podle § 93 odst. 7 z. s. m. upustit od uložení opatření (viz rozhodnutí č. 28/2006 Sb. rozh. tr.).

S ohledem na obsah těchto soudních rozhodnutí je zřejmé, že postup podle § 93 odst. 7 z. s. m. přichází v úvahu, pokud bylo po všech stránkách prokázáno, že se stal čin jinak trestný, pro něž se předmětné řízení vede, že se ho dopustilo dítě mladší patnácti let, proti němuž byl návrh na uložení opatření podán, a že takový čin vykazuje všechny znaky činu jinak trestného. Na základě uvedených skutečností je proto možné určit, že jsou-li tyto skutečnosti na podkladě řízení konaného podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže prokázány, a soud pro mládež současně dospěje k závěru, že nejsou z důvodů vyplývajících z obsahu věci splněny podmínky proto, aby dítěti mladšímu patnácti let uložil některé z opatření podle § 90 odst. 1 z. s. m., od uložení opatření upustí podle § 93 odst. 7 z. s. m.

V takovém případě nepřichází v úvahu postup podle obecných ustanovení občanského soudního řádu, a tudíž soud pro mládež nemůže ani návrh státního zástupce na uložení opatření zamítnout, neboť dopustilo-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, je možné postupovat jen podle podmínek § 93 z. s. m.

V návaznosti na tyto úvahy pak lze vyjádřit, že soud pro mládež může podaný návrh státního zástupce na uložení opatření dítěti mladšímu let patnácti zamítnout jen tehdy, když nejsou dány uvedené podmínky po postup podle speciálních ustanovení hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže, tj. ustanovení § 93 z. s. m. V takovém případě je možné použít obecnou právní úpravu, jak vyplývá ze smyslu

ustanovení § 96 z. s. m., podle něhož, nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje soud pro mládež v řízení podle této hlavy podle předpisů upravujících občanské soudní řízení.

Zamítnout návrh státního zástupce je tedy možné jen za situace, kdy soud pro mládež shledá, že se nestal čin, pro nějž byl návrh na uložení opatření podán, nebylo prokázáno, že by se činu, jehož se návrh týká, dopustilo dítě mladší patnácti let, vůči němuž směřoval takový návrh, anebo předmětný čin nenaplňuje formální nebo materiální znaky trestného činu. Přitom postačí, že není splněna jen některá z těchto podmínek (srov. též Šámal, P., Válková. H., Sotolář, A., Hrušáková, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, str. 916).

Nejvyšší soud shledal, že v projednávané trestní věci soudy obou stupňů tato pravidla nedodržely a soud prvního stupně, s nímž se ztotožnil i odvolací soud, o návrhu státního zástupce ve věci dítěte M. B. na uložení ochranné výchovy rozhodl tak, že tento návrh zamítl proto, že jej neshledal důvodným.

Takový závěr soudy učinily přesto, že dospěly k závěru, že dítě se dopustilo činu jinak trestného, neboť jak uvedl soud prvního stupně „v daném případě při jednáních konaných dne 29. 9. a 25. 11. 2009 bylo potvrzeno, že se M. B. výše popsaného jednání zčásti skutečně dopustil ... takovéto jednání po formální stránce vykazuje znaky pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák.". Byť soud v rozsudku nevyložil naplnění uvedeného činu jinak trestného i po materiální stránce, s ohledem na jeho závěry a úvahy o nevhodnosti uložení opatření především se zřetelem na osobu jmenovaného dítěte, považoval tento soud za naplněné i materiální znaky, neboť opak, že by nebyly naplněny, z žádného konkrétního vyjádření soudu a ani z obsahu zpracovaného odůvodnění nevyplývá.

Odvolací soud se se závěry soudu prvního stupně ztotožnil a v odůvodnění usnesení konstatoval, že „bylo prokázáno, že jmenované dítě se činu jinak trestného dopustilo, a jedná se o čin, který by u zletilého pachatele naplňoval znaky trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák".

Se zřetelem na závěry, k nimž oba soudy shodně dospěly, a jak shrnul a uzavřel odvolací soud ve svém usnesení, že: „V současné době není opodstatněné nařízení ochranné výchovy u jmenovaného, a to vzhledem k zajištění jeho řádné výchovy ani k zamezení jeho recidivních sexuálních motivovaných projevů, lze vystačit s opatřeními, kterým je podrobován, z nichž nejdůležitějším je dohled odborných lékařů. Uložení ochranné výchovy, které je závažným zásahem do osobní svobody dítěte, svým způsobem blízké výkonu trestu odnětí svobody, v této věci není pro jmenovaného a k jeho nápravě nezbytně nutné." Odvolací soud současně neshledal podmínky proto, aby bylo ukládáno jakékoliv jiné opatření.

Je tedy patrné, že důvody, proč nebylo opatření dítěti mladšímu patnácti let M. B. uloženo, vycházejí především ze zásad týkajících se účelu a smyslu ukládaných opatření. Soudy proto nemohly návrh státního zástupce zamítat, ale měly

v souladu s ustanovením § 93 odst. 7 z. s. m. od uložení opatření upustit, protože pro takový postup měly dostatek důvodů a pro takový závěr svědčily i podklady vyplývající z výsledků provedeného dokazování.

I přesto, že Nejvyšší soud shledal, že z uvedených důvodů jsou usnesení i rozsudek soudu prvního stupně z výše rozvedených hledisek nesprávné a v zásadě tedy dovolání státního zástupce považoval za důvodné, nezrušil předmětná rozhodnutí, ač by pro takový postup formální podmínky splněny byly.

V tomto konkrétním případě Nejvyšší soud nepovažoval zrušení napadených rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení za účelné zejména proto, že by se jednalo o narušení stability a právní jistoty dané právní mocí a vykonatelností napadených rozhodnutí a založil by necitlivý a příliš tvrdý zásah do poměrů psychicky nevyrovnaného mentálně retardovaného dítěte mladšího patnácti let. Je navíc zcela zřejmé, že výsledkem takového postupu by bylo jen jiné formální řešení, jehož výstupem by však byl v obou procesních přístupech závěr, že se jmenovanému dítěti v tomto řízení žádné opatření ukládat nebude. Jednalo by se toliko o formalistické řešení dané problematiky, které by s ohledem na osobu jmenovaného bylo kontraproduktivní.

Nejvyšší soud se pro závěr o tom, že není nutné napadené rozhodnutí i při jeho nesprávnosti, jak je shora popsána, ztotožnil se závěry soudů obou stupňů, které před tím, než ve věci rozhodly, poměry dítěte podrobně zjišťovaly a vycházely zejména z lékařských zpráv MUDr. J. B. ze Sexuologické ambulance Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice v P., MUDr. V. Č., dětského a dorostového psychiatra, a MUDr. J. Z., DrSc., ze Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Dále zhodnotily osobu dítěte i na základě zpráv z Dětského diagnostického ústavu v P. a Dětského domova v O., podle kterých byl M. B. hodnocen všestranně pozitivně, aniž by, až na jedinou, navíc nedoloženou a pouze obecnou stížnost, se v jeho chování vyskytly jakékoli významnější závady. V obou výchovných zařízeních mu přitom byla věnována nejen výchovná, ale také potřebná lékařská péče včetně odborných vyšetření (a to také v oboru sexuologie). Soudy shledaly, že nyní uskutečněný čin jinak trestný nebyl příliš závažné intenzity a jednotlivé útoky ustaly, jakmile byla přijata potřebná opatření. Zásadním problémem, jak bylo zjištěno, je u jmenovaného velmi snížená sociální a rozumová inteligence a neexistence vhodného odborného zařízení pro tento typ dítěte by mohly jen potencovat další konfliktní projevy. Přitom je významné i to, že matka dítěte spolupracuje s orgány probační a mediační služby a též i s odbornými lékaři. Jak bylo zjištěno, jmenovaný má z předešlé věci nařízený probační dohled.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že pokud je nyní výsledkem celého řízení situace, kdy ochranné opatření dítěti nebylo uloženo, když byl návrh státního zástupce na jeho uložení zamítnut, je tento výsledek ve své podstatě stejný, jako by byl při správném postupu podle § 93 odst. 7 z. s. m., pokud by bylo upuštěno od jeho uložení. Pro takový závěr vycházel především z účelu zákona, jak je vyjádřen v ustanovení § 1 odst. 2 z. s. m., podle něhož se projednáním protiprávních činů,

Č. 25

kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.

Za těchto okolností není pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu v tom smyslu, aby bylo na rozdíl od zamítnutí návrhu rozhodnuto o tom, že bude upuštěno od uložení opatření podle § 93 odst. 7 z. s. m., s ohledem na shora uvedené závěry žádný podstatný a důležitý důvod a je bezvýznamné toto rozhodnutí, jímž byl založen stejnoprávní stav, rušit.

Pokud jde o námitku státního zástupce spočívající v tom, že nebylo v řízení před soudem prvního stupně ani soudem odvolacím vyrozumíván o těchto jednání ústav, v němž dítě vykonává ústavní výchovu, ani tu Nejvyšší soud podle obsahu spisu nepovažuje za důvodnou. Dětský domov O. byl o příslušných jednáních vždy vyrozumíván jako účastník řízení (§ 91 odst. 1 z. s. m.). Byl vyrozuměn soudem prvního stupně o jednání konaném dne 25. 8. 2009, o jednání konaném dne 29. 9. 2009 a též o jednání odročeném na 25. 11. 2009. Stejně nepochybil ani odvolací soud, jenž jmenovaný dětský domov vyrozuměl o jednání o odvolání.

Na základě shora uvedených úvah Nejvyšší soud dovolání státního zástupce Okresního státního zastupitelství v v Chebu proti usnesení Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 7 Rodo 6/2010, zamítl. V dalším bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení.

Č. 26

Č. 26

Je-li soud povinen podle určitého zákonného ustanovení (např. podle § 419 tr. zákoníku) zkrátit dosud nevykonaný úhrnný nebo souhrnný trest uložený odsouzenému jak za čin, který již není trestným činem, tak za čin, který je nadále trestným činem, musí tak učinit i v případě, že zkrácený trest bude stanoven ve výměře pod dolní hranicí zákonné trestní sazby vymezené pro daný druh trestu (např. u trestu zákazu činnosti ve výměře kratší než 1 rok), a to třeba z důvodu, že původní trest byl uložen na dolní hranici příslušné trestní sazby. Při aplikaci § 419 tr. zákoníku totiž nejde o ukládání trestu, ale o zákonný příkaz ke zkrácení trestu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 4 Tz 45/2010)

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti v neprospěch obviněného J. P. proti usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 3 T 14/2009, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2010, sp. zn. 13 To 45/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Trestním příkazem Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 16. 2. 2009, sp. zn. 3 T 14/2009, který nabyl právní moci dne 3. 3. 2009, byl obviněný J. P. uznán vinným trestnými činy řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák., jichž se dopustil ve stručnosti tím, že dne 28. 1. 2009 v B. n. J. řídil osobní motorové vozidlo tov. zn. Fiat Brava, přestože mu byl trestním příkazem Okresního soudu v Mladé Boleslavi, sp. zn. 3 T 149/2008, který nabyl právní moci dne 30. 12. 2008, uložen trest zákazu řízení motorových vozidel všech druhů na dobu jednoho roku, a nebyl tedy držitelem řidičského oprávnění podle zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Za to mu byl uložen podle § 180d tr. zák. a § 45 odst. 1 a § 45a odst. 1 tr. zák. úhrnný trest obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin a podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů na dobu jednoho roku.

V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (dnem 1. 1. 2010), Okresní soud v Mladé Boleslavi rozhodl podle § 419 tr. zákoníku usnesením ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 3 T 14/2009, že se obviněnému J. P. poměrně zkracuje trest, který mu byl uložen trestním příkazem Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 16. 2. 2009, sp. zn. 3 T 14/2009, a to tak, že výrok o trestu obecně prospěšných prací zůstává nezměněn a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel se zkracuje z výměry jednoho roku na výměru 8 měsíců. Týmž usnesením bylo zároveň rozhodnuto o tom,

Č. 26

že podle § 90 odst. 1 tr. zákoníku se u obviněného podmíněně upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů a podle § 90 odst. 2 tr. zákoníku mu byla stanovena zkušební doba v trvání 18 měsíců.

Proti tomuto usnesení ohledně obou jeho výroků podal státní zástupce v zákonné lhůtě stížnost v neprospěch obviněného. O ní rozhodl Krajský soud v Praze usnesením ze dne 16. 2. 2010, sp. zn. 13 To 45/2010, tak, že podle § 149 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. ř. částečně zrušil napadené usnesení ve výroku o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů a soudu prvního stupně uložil, aby v rozsahu tohoto zrušení věc znovu projednal a rozhodl.

Usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 3 T 14/2009, tak nabylo právní moci dne 16. 2. 2010 v části, v níž bylo podle § 419 tr. zákoníku rozhodnuto o poměrném zkrácení výměry trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů z výměry jednoho roku na dobu 8 měsíců.

Proti této části posledně citovaného usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ve spojení s potvrzující částí usnesení Krajského soudu v Praze podala ministryně spravedlnosti stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného J. P. Podle jejího názoru uvedenými rozhodnutími došlo k porušení zákona v ustanovení § 419 tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 73 odst. 1 tr. zákoníku, protože z hmotněprávní ani procesněprávní úpravy trestního práva nevyplývá, že by v případě poměrného zkrácení uloženého úhrnného nebo souhrnného trestu byl soud oprávněn stanovit takovou výměru zkráceného trestu, která by byla pod dolní hranicí zákonné trestní sazby. Takto snížený trest zákazu činnosti je podle ministryně spravedlnosti nezákonným trestem, neboť trestní zákon ani nový trestní zákoník nepřipouští uložení trestu zákazu činnosti, jehož výměra by nerespektovala zákonem vymezenou dolní hranici v trvání jednoho roku.

V trestním zákoně ani v novém trestním zákoníku přitom nejsou upraveny žádné zákonné možnosti, které by soudu dovolovaly nerespektovat nejvyšší nebo nejnižší hranici trestní sazby trestu zákazu činnosti. U tohoto druhu trestu není možné uplatnit ani analogicky ustanovení § 40 tr. zák., resp. § 58 tr. zákoníku, které se týká pouze mimořádného snížení trestu odnětí svobody, a nikoli jiných druhů trestů. Jedinou možností zmírnění výměry uloženého trestu zákazu činnosti jsou ustanovení § 61 odst. 2 tr. zák., resp. § 90 tr. zákoníku, o podmíněném upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu. Z dikce uvedených ustanovení ovšem nevyplývá, že by soud rozhodující podle § 419 tr. zákoníku o poměrném zkrácení uloženého trestu zákazu činnosti mohl stanovit jeho výměru pod dolní hranici zákonné trestní sazby.

Podle ministryně spravedlnosti je do určité míry obdobná situace při postupu podle § 370 odst. 1 tr. ř. v případě změny výměry trestu v důsledku amnestie vyhlášené prezidentem republiky. I když i zde se stanoví přiměřený trest za trestné činy

Č. 26

nedotčené amnestií, ani v uvedeném případě není zákonný prostor pro případné snížení přiměřeného trestu pod dolní hranici trestní sazby stanovené pro jiný druh trestu, než je trest odnětí svobody.

Z uvedených důvodů ministryně spravedlnosti navrhla Nejvyššímu soudu, aby vyslovil namítané porušení zákona ve prospěch obviněného J. P.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci dospěl k závěru, že nebyl porušen zákon.

Jak vyplývá z odůvodnění usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 3 T 14/2009, obviněný J. P. v době rozhodování okresního soudu ještě nevykonal trest zákazu činnosti, který mu byl uložen ve výměře jednoho roku. Pokud jde o trest obecně prospěšných prací, který mu byl uložen spolu s trestem zákazu činnosti, obviněný ho vykonal dne 20. 5. 2009. Podle § 419 tr. zákoníku tedy v daném případě přicházelo v úvahu pouze poměrné zkrácení nevykonaného trestu zákazu činnosti, a proto, byť byl tento trest uložen na samé dolní hranici zákonné trestní sazby, musel ho soud zkrátit, přičemž přiměřenou výměru trestu zákazu činnosti stanovil soud prvního stupně na dobu 8 měsíců. Krajský soud v Praze rozhodující o stížnosti státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Mladé Boleslavi ve svém usnesení dovodil, že okresní soud postupoval v souladu s ustanovením § 419 tr. zákoníku, protože musel rozhodnout o poměrném zkrácení uloženého a v té době ještě nevykonaného trestu, když správně reagoval na skutečnost, že od 1. 1. 2010 trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d tr. zák. již není trestným činem. Okresní soud tedy podle názoru soudu druhého stupně nepochybil, pokud vyměřil délku poměrně zkráceného trestu zákazu činnosti pod dolní hranici zákonné trestní sazby. Podle Krajského soudu v Praze sice názor státního zástupce ohledně nemožnosti poměrně zkrátit uložený trest pod dolní hranici trestní sazby je na první pohled logický, avšak okresní soud neměl v tomto případě jinou volbu, než realizovat požadavek ustanovení § 419 tr. zákoníku o poměrném zkrácení úhrnného trestu, neboť citované ustanovení nepřipouští jiný výklad.

Nejvyšší soud souhlasí s postupem soudů nižších stupňů a připomíná, že pokud soud postupuje podle § 419 tr. zákoníku, nejedná se o standardní ukládání trestu, při němž je nutné respektovat všechna kritéria vyplývající z platné zákonné úpravy při stanovení toho či onoho druhu trestu a jeho výměry. V daném případě soud bez dalšího aplikuje vůli zákonodárce, která vyplývá z citovaného zákonného ustanovení, a to za podmínek v něm uvedených. Jestliže je soud povinen v takovém případě zkrátit trest, musí tak postupovat bez ohledu na druh trestu a jeho sazbu vymezenou v příslušném právním předpise.

Vzájemným poměrem závažnosti ve smyslu § 419 tr. zákoníku se přitom rozumí poměr závažnosti činů, které již nejsou trestné podle trestního zákoníku, a trestných činů ostatních, které jsou trestné i podle nové hmotněprávní úpravy. Porovnává se zde nejen tzv. typová závažnost trestných činů vyjádřená trestní sazbou trestu odnětí svobody, ale hodnotí se též konkrétní závažnost těchto trestných činů. Výsledkem by mělo být stanovení takového trestu, který by byl jinak ukládán obviněnému v přípa-

dě, že by byl odsuzován jen za trestné činy, které zůstaly trestnými i podle trestního zákoníku. V případech, kdy konkrétní závažnost posuzovaného činu je zřetelně nižší než jeho závažnost typová, nelze vyloučit možnost zkrácení trestu i pod dolní hranici zákonné sazby, a to i bez ohledu na použití speciálních ustanovení týkajících se snížení výměry trestu. Takový právní názor již Nejvyšší soud v minulosti zaujal (viz k tomu přiměřeně rozhodnutí pod č. 29/1991 Sb. rozh. tr.).

Proto podle názoru Nejvyššího soudu nelze argumentovat neexistencí zákonných ustanovení pro mimořádné snížení trestu zákazu činnosti pod dolní hranici jeho sazby, případně ustanovením § 370 odst. 1 tr. ř., jak to činí ministryně spravedlnosti. Jak vyplývá z citovaného judikátu Nejvyššího soudu, výměru trestu bylo možné stanovit pod dolní hranicí jeho trestní sazby v případech, když podle § 2 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, soud stanovil přiměřený trest podle vzájemného poměru závažnosti za trestné činy nedotčené soudní rehabilitací. Jde o obdobný postup, jako když podle § 370 odst. 1 tr. ř. soud stanoví podle vzájemného poměru závažnosti přiměřený trest za trestné činy nedotčené amnestií prezidenta republiky. Jedná se tudíž o podobnou procesní situaci, v níž je nutné obviněnému nově stanovit (nikoli uložit) trest s ohledem na změněné zákonné podmínky, a to pouze s tím rozdílem, že v prvním z uvedených případů vyplynula tato povinnost z přijatého zákona o soudní rehabilitaci a v druhém případě jde o důsledek rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii. Rozhodně tedy není vyloučeno použití zmíněného postupu i v případech stanovení trestu obviněnému podle § 370 odst. 1 tr. ř.

V ustanovení § 419 tr. zákoníku pak zákonodárce dokonce nepoužil výraz „soud stanoví", ale použil kategorické slovní spojení „soud zkrátí". Z toho je možné dovodit, že zákonodárce ponechal na úvaze soudu pouze rozhodnutí, o kolik bude obviněnému trest zkrácen, nikoli vlastní rozhodnutí o tom, zda bude obviněnému trest zkrácen či nikoli, a to i kdyby mu byl původně uložen trest na samé dolní hranici zákonné trestní sazby.

Pokud tedy Okresní soud v Mladé Boleslavi a po něm i Krajský soud v Praze při postupu podle § 419 tr. zákoníku dospěly k závěru, že u obviněného J. P. byly splněny zákonné podmínky pro zkrácení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů pod dolní hranici trestní sazby, a to na 8 měsíců, nejde o postup či rozhodnutí v rozporu se zákonem.

Nejvyšší soud tedy dospěl k opačnému závěru než ministryně spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona, když shledal, že napadenou částí usnesení Krajského soudu v Praze ani příslušným výrokem jemu předcházejícího usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi nebyl ve prospěch obviněného J. P. zákon porušen. Proto Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost pro porušení zákona jako nedůvodnou.

Č. 27

Podmínka umožňující mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 odst. 1 tr. zákoníku pachateli, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin v minulosti potrestán, může být naplněna i v případě, jestliže pachatel byl dříve potrestán za zvlášť závažný úmyslný trestný čin ve smyslu § 41 odst. 2 tr. zák.

To platí ovšem jen tehdy, pokud byl pachatel dříve potrestán pro trestný čin, na který trestní zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let, neboť jen takový zvlášť závažný úmyslný trestný čin odpovídá definici zvlášť závažného zločinu podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 11 Tdo 587/2010)

Nejvyšší soud k dovolání, které podal obviněný R. K. proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě, ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, jako soudu odvolacího, v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 2 T 245/2008, rozhodl tak, že:

I. Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě, ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, ve výroku ad 3, kterým byl obviněný uznán vinným jako organizátor podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 tr. zák., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody poškozenému J. Z. a poškozené zdravotní pojišťovně M. A.

II. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se současně zrušují také další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

III. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. se znovu rozhoduje tak, že za zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (výrok ad 1), trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. (výrok ad 2), trestný čin podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák. ve znění účinném do 30. 6. 2008 (výrok ad 2 a 4) a zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku (výrok ad 5 až 7), ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výrocích o vině nedotčen, se obviněný R. K. odsuzuje podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání šesti let.

Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku se obviněný pro výkon trestu zařazuje do věznice s ostrahou.

IV. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Krajskému soudu v Brně – pobočce v Jihlavě, přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Č. 27

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 14. 9. 2009, sp. zn. 2 T 245/2008, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, byl obviněný R. K. uznán vinným mimo jiné organizátorstvím trestného činu ublížení na zdraví podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 222 odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. tím, že v přesně nezjištěné době krátce přede dnem 25. 3. 2008 na neustanoveném místě zosnoval ublížení na zdraví poškozenému J. Z. takovým způsobem, aby nemohl docházet do zaměstnání, a to tak, že dva doposud neustanovení muži maskovaní kuklami a ozbrojení kovovými trubkami dne 25. 3. 2008 v době kolem 5.15 hodin před domem č. 50 v S. ulici ve Ž. J. Z. napadli kovovými trubkami poškozeného, kterého nejprve udeřili do lýtka pravé nohy, následkem úderu poškozený upadl na vozidlo odstavené vedle, kde ho oba útočníci opakovaně bili kovovými trubkami do různých částí těla, zejména nohou, přičemž jeden z úderů byl veden na hlavu, ale poškozenému se podařilo intenzitu tohoto úderu ztlumit svojí rukou, a byl tak zasažen do pravého ucha. V důsledku uvedeného napadení utrpěl poškozený J. Z. hlubokou tržnou ránu boltce pravého ucha s tříštivým postižením chrupavky ucha zasahujícím až do svalů retroaurikulární krajiny, zhmoždění hlavy, zhmoždění dolního konce a hřbetu pravé ruky, zlomeninu pravé lýtkové kosti a zlomeninu vnitřního kotníku s trváním hospitalizace v Nemocnici v N. M. do 26. 3. 2008 a pracovní neschopnosti do 9. 6. 2008, přičemž do konce měsíce června 2008 byl omezen v obvyklém způsobu života.

Tohoto jednání se obviněný R. K. dopustil poté, co byl rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 18. 3. 2002, sp. zn. 40 T 16/98, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. 4 To 90/2002, odsouzen za pokus trestného činu vydírání podle § 8 odst. 1 a § 235 odst. 1, odst. 2 písm. b), d), e) tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 5 let se zařazením k jeho výkonu do věznice s ostrahou, z něhož byl usnesením Okresního soudu Brno-venkov ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 1 Pp 101/2004, podmíněně propuštěn se stanovením zkušební doby v trvání tří roků, tj. do 17. 8. 2007, a ve zkušení době podmíněného propuštění se následně osvědčil (bod 3. výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu).

Za popsanou trestnou činnost, jakož i za další trestné činy (uvedené pod body 1., 2., 4. až 7. výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu) byl obviněný odsouzen podle § 222 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 a § 42 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 9 let, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou.

Proti citovanému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný R. K. prostřednictvím svého obhájce dovolání, kterým napadl výroky o vině pod body 1. až 3. a 5. až 7. a celý výrok o trestu v rozsudku odvolacího soudu. Obviněný uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Ve vztahu k výše popsanému skutku (pod bodem 3. výroku o vině v napadeném rozsudku) obviněný spatřuje naplnění

Č. 27

dovolacích důvodů kromě jiného v tom, že nebyly splněny zákonné podmínky pro kvalifikaci trestného činu jako spáchaného zvlášť nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. Obviněný zde zpochybnil především naplnění materiální podmínky zvlášť nebezpečné recidivy, protože soudy nižších stupňů podle obviněného nehodnotily dostatečně následky trestného činu, vzájemný vztah projednávaného skutku a zvlášť závažného trestného činu, za který byl v minulosti potrestán, a to v kontextu celého dosavadního života a další trestné činnosti obviněného. Podle názoru obviněného odvolací soud při posuzování přípustnosti retroaktivity trestního zákoníku zvažoval pouze trestní sazby jednotlivých trestných činů, nikoli však ustanovení o ukládání trestů, o okolnostech pro stanovení druhu trestu, jeho výměry a o podmínkách použití vyšší trestní sazby. Nový trestní zákoník nezná pojem zvlášť nebezpečného recidivisty a neukládá tudíž soudu povinnost takto kvalifikovanému pachateli uložit trest v horní polovině zvýšené trestní sazby. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou a aby obviněného zprostil viny, eventuálně aby přikázal věc soudu, který vydal napadené rozhodnutí, k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání obviněného R. K. se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru napadené rozhodnutí trpí toliko vadou ve výroku o trestu spočívající v tom, že odvolací soud odsoudil obviněného podle starého trestního zákona, avšak o způsobu výkonu uloženého trestu odnětí svobody rozhodl podle nového trestního zákoníku. Jedná se totiž o integrální součásti výroku o trestu, který je nedělitelný, takže jeho jednotlivé části nemohou stát samostatně a být učiněny každá podle jiné právní normy. Tuto vadu lze zahrnout pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který obviněný v dovolání uplatnil.

Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídá okruh námitek obviněného R. K., jimiž zpochybnil právní kvalifikaci posuzovaného skutku jako trestného činu spáchaného zvlášť nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák., přičemž podle názoru obviněného by použití nové právní úpravy bylo pro něj příznivější. Ačkoli obviněný založil jednu z námitek na nesprávném tvrzení, podle kterého soud sice může, ale nemusí mimořádně zvýšit trest odnětí svobody ve smyslu § 59 odst. 1 tr. zákoníku i za situace, kdy obviněný splňuje všechna kritéria pro takové zvýšení, zatímco v případě institutu zvlášť nebezpečného recidivisty podle § 41 odst. 1 tr. zák. není možnost tohoto uvážení, Nejvyšší soud přesto zjistil, že použití trestního zákoníku by v tomto směru bylo pro obviněného skutečně příznivější, ovšem mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody by u něj nepřicházelo v úvahu z jiných důvodů, než jaké sám uvádí.

Nejvyšší soud nejdříve k námitkám obviněného R. K. hodnotil, zda by při právní kvalifikaci skutku obsaženého pod bodem 3. ve výroku o vině v napadeném roz-

Č. 27

sudku odvolacího soudu podle staré právní úpravy přicházelo skutečně v úvahu jeho posouzení jako trestného činu spáchaného zvlášť nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. Přitom bylo zjištěno, že kdyby odvolací soud postupoval pouze podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, rozhodl by v této části správně a námitkám obviněného by nebylo možno přisvědčit. K takovému postupu si pak soudy nižších stupňů opatřily všechny potřebné podklady včetně trestních spisů o dřívějším odsouzení obviněného, přičemž se náležitě zabývaly splněním formálních podmínek i materiální podmínky zvlášť nebezpečné recidivy a Nejvyšší soud se v tomto směru ztotožnil se závěry odvolacího soudu vyjádřenými v odůvodnění napadeného rozsudku.

Úvahy odvolacího soudu však nejsou úplné v té části, kde zvažoval, zda by pro obviněného nebylo příznivější posoudit skutek pod bodem 3. ve výroku o vině podle nové právní úpravy vyplývající z trestního zákoníku, za jehož účinnosti (dne 20. 1. 2010) odvolací soud vydal rozsudek napadený dovoláním obviněného.

Odvolací soud sice správně nejdříve porovnal v úvahu přicházející právní kvalifikaci skutku uvedeného pod bodem 3. ve výroku o vině svého rozsudku jak podle starého trestního zákona, tak i podle nového trestního zákoníku a zjistil, že tento skutek by nyní musel být posouzen jako organizátorství zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. a) a § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Protože tato ustanovení vymezují sazbu trestu odnětí svobody od tří roků do deseti let, jednalo by se o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku. V případě právní kvalifikace podle trestního zákona jde o organizátorství trestného činu ublížení na zdraví podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 222 odst. 1 tr. zák., za které byla stanovena sazba trestu odnětí svobody na 2 roky až 8 let, takže šlo o zvlášť závažný úmyslný trestný čin (§ 41 odst. 2 tr. zák.). I když to odvolací soud výslovně neuvádí, zmíněným srovnáním naznačil, že by obviněný R. K. splňoval podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody ve smyslu § 59 tr. zákoníku. Obviněný byl tedy uznán vinným podle dřívější právní úpravy jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák., a proto mu byl ukládán trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice – po zvýšení o jednu třetinu – činila 10 let a 8 měsíců, přičemž soud mu uložil trest v její horní polovině. Kdyby ovšem obviněnému nemohl být trest odnětí svobody mimořádně zvýšen podle § 59 tr. zákoníku, pak by bylo pro obviněného příznivější posouzení trestnosti předmětného skutku podle trestního zákoníku. K takovému závěru dospěl Nejvyšší soud, protože u obviněného nepřichází v úvahu mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody ve smyslu § 59 tr. zákoníku.

U obviněného R. K. totiž není splněna podmínka, že již byl v minulosti potrestán pro zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku). Při postupu podle § 41 odst. 1 tr. zák. vycházely soudy nižších stupňů ze skutečnosti, že obviněný se v minulosti dopustil pokusu trestného činu vydírání podle § 8 odst. 1 a § 235 odst. 1, odst. 2 písm. b), d), e) tr. zák., který byl podle § 41 odst. 2 tr. zák. zvlášť závažným úmyslným trestným činem, protože horní hranice trestní sazby trestu odnětí svo-

Č. 27

body stanovená na tento čin byla ve výši 8 let. Tato trestní sazba však nesplňuje podmínku, kterou nyní vyžaduje ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku, podle něhož je zvlášť závažným zločinem takový úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí minimálně 10 let. Nejsou proto splněny ani předpoklady pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku. V této souvislosti bylo nutné vyřešit otázku, zda lze postavit naroveň pojmy „zvlášť závažný úmyslný trestný čin" podle trestního zákona a „zvlášť závažný zločin" podle trestního zákoníku. Jde o pojmy, které se mohou jevit tak, že mají stejný obsah, ovšem jejich vymezení je odlišné. Podle trestního zákona byly „zvlášť závažnými úmyslnými trestnými činy" ty, u nichž zákon stanovil sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí nejméně 8 let, a také další trestné činy vyjmenované v ustanovení § 62 odst. 1 tr. zák. (viz § 41 odst. 2 tr. zák.). Oproti tomu trestní zákoník vymezuje pojem „zvlášť závažný zločin" úžeji, a to požadavkem na horní hranicí sazby trestu odnětí svobody minimálně ve výši 10 let. Nelze proto automaticky dovozovat, že pachatel, který byl v minulosti potrestán pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, splňuje také zmíněnou podmínku k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku, která spočívá v potrestání za zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku. Tak by tomu mohlo být jen v případě dřívějšího potrestání pro takový zvlášť závažný úmyslný trestný čin, na který zákon stanovil sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí ve výši nejméně 10 let, což u obviněného nebylo splněno. Proto Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v části týkající se jeho výroku o vině pod bodem 3. a v navazujícím výroku o trestu.

Nejvyšší soud se poté podrobně vypořádal i s dalšími námitkami obviněného R. K. směřujícím proti skutkovým zjištěním a průběhu dokazování, které neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani jinému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek i v celém výroku o trestu, uložil obviněnému R. K. trest za trestné činy, ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výrocích o vině nedotčen.

Nejvyšší soud pak přikázal Krajskému soudu v Brně – pobočka v Jihlavě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, pokud jde o zrušený výrok o vině pod bodem 3. v napadeném rozsudku. Krajský soud se bude věcí v daném rozsahu znovu zabývat, opětovně projedná podané odvolání a napraví shora popsané vady. Odvolací soud odstraní i nesprávnost, kterou Nejvyšší soud zjistil nad rámec námitek uplatněných v dovolání, a sice nedostatečné skutkové vyjádření účastenství ve formě organizátorství ve skutkové větě ve zmíněném výroku o vině. Soudy nižších stupňů konkretizovaly tento znak zcela nedostatečně pouze právním termínem „zosnoval", aniž by blíže specifikovaly, v čem spočívalo toto zosnování, resp. zorganizování útoku na poškozeného J. Z. Ve skutkové větě musí být uvedeny okolnosti charakterizující jednání samotného účastníka, nikoli jen hlavního pachatele, jak je tomu v posuzovaném případě. Je proto třeba uvést, zda obviněný R. K.

Č. 27

např. přemluvil hlavní pachatele k trestnému činu, dal jim příkaz, zaplatil jim, popřípadě určil, kdy, kde a jakým způsobem má dojít k trestnému činu, apod. Jestliže by důkazy a z nich vyvozená skutková zjištění umožňovaly závěr, že obviněný pouze „přemluvil" nezjištěné osoby k útoku či jinak u nich vzbudil rozhodnutí spáchat čin, nebylo by možno shledat v jeho jednání znaky organizátorství, ale bylo by nutno uvažovat o mírnější formě účastenství, kterou je v tomto případě návod k trestnému činu.

Č. 28

Č. 28

I. Změna věcné příslušnosti soudu po podání obžaloby nemá vliv na další existenci a význam mezinárodních či evropských zatýkacích rozkazů vydaných soudem v přípravném řízení (takové zatýkací rozkazy se neruší, ani nepozbývají platnosti ze zákona), takže nepřipadá v úvahu je nahrazovat novými, vydanými soudem příslušným ve věci po podání obžaloby. Po podání obžaloby je dále příslušný k provádění případných dalších úkonů souvisejících se zatýkacím rozkazem ten soud, který v době úkonů provádí řízení. Tomuto soudu je třeba dodat obviněného, jehož cizí stát na základě takového zatýkacího rozkazu vydal (§ 387 odst. 1 tr. ř., § 405 odst. 6 tr. ř.).

II. Vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) při trvajícím pobytu osoby, která má být vydána nebo předána, v cizině, je důvodem (§ 384 odst. 5 písm. a/, odst. 6 tr. ř. a § 405 odst. 6 tr. ř.) pro zrušení mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu vydaného pro účely trestního stíhání a vydání nového mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu k vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. Soudem příslušným k těmto úkonům je soud, který rozhodl v prvním stupni.

III. Na chyby v mezinárodním nebo evropském zatýkacím rozkazu, které vyjdou dodatečně najevo, nebo na změny vyplývající z postupu při objasňování činu (např. v popisu skutku), musí soud, který zatýkací rozkaz vydal, popř. soud rozhodující o obžalobě, náležitým způsobem reagovat jen v případě, že mají rozhodující význam pro vydání či předání vyžádané osoby cizím státem, nebo pro dodržení zásady speciality po vydání či předání vyžádané osoby z ciziny. Soud, který vydal původní zatýkací rozkaz, nebo soud, který vede řízení, vydá v téže věci nový zatýkací rozkaz (s novým datem), kde budou chyby napraveny, aniž by zrušil původní zatýkací rozkaz. Vyžádá-li cizí stát doplňkovou informaci, postačí původní zatýkací rozkaz opatřit dodatkem s uvedením příslušných doplněných nebo opravených informací.

IV. V případě pozbytí platnosti mezinárodního, resp. evropského zatýkacího rozkazu z důvodů uvedených v § 384 odst. 5 písm. b) a c) tr. ř., pozbývá zatýkací rozkaz platnosti ze zákona a není jej proto třeba rušit samostatným rozhodnutím.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. Tpjn 303/2011)

Odůvodnění:

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k výkladu ustanovení § 26, § 384 odst. 1, 5, 6 a § 405 odst. 1, 6

Č. 28

zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění, o vydávání, rušení a pozbývání platnosti mezinárodních a evropských zatýkacích rozkazů, zejména k otázce, zda v důsledku změny věcné příslušnosti soudu, ke které došlo podáním obžaloby, mají být mezinárodní či evropské zatýkací rozkazy vydané v přípravném řízení rušeny a nahrazovány novými zatýkacími rozkazy vydanými již soudem věcně příslušným po podání obžaloby, jakož i k dalším s touto problematikou souvisejícím otázkám.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu ministra spravedlnosti ze dne 27. 7. 2010, z něhož vyplývá, že Ministerstvo spravedlnosti v rámci své činnosti zaznamenalo nejednotnost v postupu soudů při vydávání mezinárodních a evropských zatýkacích rozkazů.

Ministr spravedlnosti svůj návrh odůvodnil následujícími argumenty.

Na základě mezinárodních zatýkacích rozkazů vydaných soudy podle § 384 odst. 1 tr. ř. Ministerstvo spravedlnosti v souladu s ustanovením § 383 odst. 1 tr. ř. vyžaduje obviněné z ciziny k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu a na základě § 379 odst. 2 tr. ř. spolupracuje s Policejním prezídiem České republiky, Národní ústřednou Interpolu Praha, které mezinárodní zatýkací rozkazy předává, aby zajistila vypátrání pobytu osob v cizině ve státech mimo Evropskou unii a jejich zatčení. Podmínky pozbytí platnosti a zrušení mezinárodního zatýkacího rozkazu jsou uvedeny v § 383 odst. 3 a § 384 odst. 5 a 6 tr. ř. Soud informuje o zrušení mezinárodního zatýkacího rozkazu Ministerstvo spravedlnosti, kterému doručí usnesení o zrušení mezinárodního zatýkacího rozkazu k provedení nezbytných opatření. Ministerstvo spravedlnosti v tomto případě zruší svou žádost adresovanou Interpolu o mezinárodní pátrání a požádá jej o vyřazení osoby z evidence a ukončení dalšího pátrání. Pokud jde o vydávání evropských zatýkacích rozkazů pro účely vyžádání pachatelů trestných činů z členských států Evropské unie a jejich rušení, tato agenda je v plné pravomoci soudů (srov. § 403 odst. 3 a § 405 odst. 5 a 6 tr. ř.), Ministerstvo spravedlnosti ji sleduje z hlediska metodiky a pro statistické účely. Vydané evropské zatýkací rozkazy a informace o jejich zrušení jsou mu zasílány na vědomí.

Problémy s nejednotným výkladem a aplikací výše uvedených ustanovení vznikají především při vyžádání osob k trestnímu stíhání (tj. před pravomocným odsouzením). V praxi soudy přistupují rozdílně k řešení situace, kdy mezinárodní (popř. evropský) zatýkací rozkaz je vydán již v přípravném řízení okresním soudem a následně, aniž by došlo k realizaci zatýkacího rozkazu, je v dané trestní věci podána obžaloba k věcně a místně příslušnému krajskému soudu. Ve většině případů, které Ministerstvo spravedlnosti zaznamenalo v praxi, změna věcné příslušnosti soudu nemá vliv na platnost zatýkacího rozkazu vydaného v přípravném řízení. Avšak některé soudy v takové situaci přistupují k rušení mezinárodních, případně evropských zatýkacích rozkazů, přestože trestní řízení i nadále probíhá, pobyt osob nebyl vypátrán, tyto osoby se k řízení nedostavily a ani nedošlo k jejich vydání (předání).

Č. 28

V praxi tak v současné době dochází ke sporům o příslušnost, kdy okresní soudy odmítají další úkony činit s tím, že po podání obžaloby ke krajskému soudu již nejsou příslušné k žádným dalším úkonům trestního řízení v dané trestní věci, anebo z téhož důvodu zbytečně ruší mezinárodní, resp. evropské zatýkací rozkazy ihned po podání obžaloby ke krajskému soudu. Vyskytly se i případy, kdy po podání obžaloby ke krajskému soudu tento sám zrušil zatýkací rozkaz vydaný v přípravném řízení okresním soudem právě z důvodu změny věcné příslušnosti soudu a vydal zatýkací rozkaz nový. Takovým postupem je především snižována efektivita mezinárodního pátrání, které musí být v mezidobí mezi zrušením těchto zatýkacích rozkazů okresním soudem a vydáním nových přerušeno, a rovněž vznikají zbytečné náklady, zejména na pořízení překladu nových zatýkacích rozkazů vydaných soudem příslušným k projednání obžaloby. Nejednotný je rovněž postup soudů, pokud jde o způsob (formu) pozbytí platnosti mezinárodního, resp. evropského zatýkacího rozkazu. Zatímco některé soudy zatýkací rozkazy ruší usnesením, jiné soudy zatýkací rozkaz odvolají formou přípisu Ministerstvu spravedlnosti.

Například Obvodní soud pro Prahu 5 v trestní věci proti obviněnému L. B. zrušil podle § 384 odst. 6 tr. ř. mezinárodní i evropský zatýkací rozkaz, vydané pod sp. zn. 37 Nt 509/2009 v přípravném řízení, což odůvodnil tím, že v daném případě byla podána obžaloba, čímž rovněž skončila příslušnost soudce tohoto soudu, který v tomto stadiu rozhodoval, a že případné vydání nového zatýkacího rozkazu již přísluší soudu, u kterého byla podána obžaloba (Městský soud v Praze). Obvodní soud pro Prahu 5 však zrušení svého mezinárodního a evropského zatýkacího rozkazu městskému soudu neoznámil, ani mu žádný podnět k vydání nových zatýkacích rozkazů nedal. Jelikož v době vydání tohoto usnesení a jeho doručení Ministerstvu spravedlnosti k dalšímu opatření nebyl vydán jiný mezinárodní, resp. evropský zatýkací rozkaz, nezbylo Ministerstvu spravedlnosti, než neprodleně požádat Národní ústřednu Interpolu o vyřazení osoby z mezinárodního pátrání a zrušení prováděných opatření, protože k zadržení osoby v cizině na základě zrušených zatýkacích rozkazů by mohlo dojít bez právního důvodu se všemi případnými důsledky. Obdobně postupoval Obvodní soud pro Prahu 5 v trestních věcech proti obviněné H. K. pod sp. zn. 37 Nt 510/2007 a obviněnému S. B. pod sp. zn. 37 Nt 503/2007. Ve všech třech případech byly po zrušení mezinárodních a evropských zatýkacích rozkazů okresním soudem posléze vydány zatýkací rozkazy Městským soudem v Praze, u kterého byla podána obžaloba, avšak až z podnětu Ministerstva spravedlnosti, když před tím muselo být mezinárodní pátrání přerušeno.

V jiné věci proti obviněnému R. M. vydal Okresní soud v Ostravě ve stadiu přípravného řízení pod sp. zn. 0 Nt 4021/2009 mezinárodní a evropský zatýkací rozkaz, které z důvodu podání obžaloby ke Krajskému soudu v Ostravě a přechodu příslušnosti na tento soud sice nezrušil, protože podle jeho názoru nezanikly podle § 386 odst. 6 tr. ř. důvody pro jejich existenci, ale odvolal je (formou dopisu adresovaného Ministerstvu spravedlnosti) s vědomím absence zákonné formy „odvolání"

Č. 28

mezinárodního zatýkacího rozkazu, přičemž použil analogii, která se uplatňuje při odvolání příkazu k zatčení platného na území České republiky. Vyjádřil názor, že pokud má soud oprávnění mezinárodní zatýkací rozkaz vydat, musí mít oprávnění s ním disponovat a tedy jej i odvolat.

Rozdíly se vyskytují i v tom, že mezinárodní zatýkací rozkazy vydané soudy v přípravném řízení ruší nejen samy tyto soudy, ale někdy i soudy příslušné k řízení ve věci po podání obžaloby. Například po podání obžaloby u Krajského soudu v Brně na M. H. byl tímto soudem vyššího stupně zrušen mezinárodní zatýkací rozkaz vydaný Městským soudem v Brně pod sp. zn. 7 Nt 3813/2000 a na tuto osobu byl pod sp. zn. 2 T 17/2000 vydán Krajským soudem v Brně zatýkací rozkaz nový. Nejsou ojedinělé případy, kdy soudy vyššího stupně činné ve věci po podání obžaloby ponechávají i po svém rozhodnutí ve věci samé případné zrušení zatýkacích rozkazů soudům, které je vydaly ve stadiu přípravného řízení. Například Obvodní soud pro Prahu 1 zrušil své mezinárodní a evropské zatýkací rozkazy vydané na Y. Y. pod sp. zn. 43 Nt 4522/2009 a na H. K. pod sp. zn. 43 Nt 4515/2009 až poté, kdy jmenovaní byli rozsudkem Městského soudu v Praze vydaným v řízení proti uprchlému zproštěni obžaloby, a stejně postupoval Obvodní soud pro Prahu 8, který v trestní věci J. P. zrušil svůj mezinárodní a evropský zatýkací rozkaz vydaný pod sp. zn. Nt 1097/2006 po zproštění jmenovaného obžaloby rozsudkem Městského soudu v Praze.

Naopak ve většině případů soudy, které vydaly mezinárodní, případně evropské zatýkací rozkazy ve stadiu přípravného řízení, tyto zatýkací rozkazy po podání obžaloby neruší, ale v jejich realizaci pokračuje soud, u kterého byla obžaloba podána. Jako příklad lze uvést trestní věc, v níž byly mezinárodní a evropské zatýkací rozkazy vydány Obvodním soudem pro Prahu 1 pod sp. zn. 43 Nt 4501/2010, 43 Nt 4502/2010 a 43 Nt 4503/2010 proti T. P. Mezi podobné příklady lze rovněž zařadit postupy Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 40 Nt 805/99 proti J. G., Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. Nt 4820/ 2005 a Nt 4824/2005 a Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 43 Nt 3933/2005 proti R. K., Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 0 Nt 4805/2009 proti H. V. T., Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 1 Nt 129/2000 proti P. M., kdy tyto soudy vydaly mezinárodní zatýkací rozkazy v přípravném řízení, před realizací vydání došlo k podání obžaloby krajskému soudu, ale ten nový zatýkací rozkaz nevydal. Jindy, jako po podání obžaloby u Městského soudu v Praze na A. A., sice nebyl zrušen Obvodním soudem pro Prahu 1 jeho mezinárodní zatýkací rozkaz vydaný v přípravném řízení pod sp. zn. 43 Nt 4538/2009 na obviněného, Městským soudem v Praze byl však vydán pod sp. zn. 47 T 15/2009 nový mezinárodní zatýkací rozkaz a oba zatýkací rozkazy existovaly a platily vedle sebe až do vydání této osoby.

Ministr spravedlnosti tedy uzavřel, že je nutno zodpovědět otázku, zda změna věcné příslušnosti soudu po podání obžaloby brání dalšímu trvání stávajících mezinárodních či evropských zatýkacích rozkazů vydaných v přípravném řízení, anebo zda mají být tyto zatýkací rozkazy rušeny a nahrazovány novými zatýkacími

Č. 28

rozkazy vydanými soudem příslušným ve věci po podání obžaloby, případně zda vedle sebe obstojí dva zatýkací rozkazy, jeden z přípravného řízení a druhý z řízení před soudem. Pokud by po podání obžaloby k soudu měly být vydávány zatýkací rozkazy nové, žádá rovněž o zaujetí stanoviska k otázce, který soud bude příslušný ke zrušení zatýkacího rozkazu z přípravného řízení a jakou formou tak bude muset soud učinit.

Pokud mají být zatýkací rozkazy rušeny, bylo by k takovému postupu třeba předchozí koordinace postupu obou soudů, k níž však často nedochází. V takovém případě je opět otázkou výkladu, který ze soudů přicházejících v úvahu (okresní nebo krajský) je má zrušit. Změnou příslušnosti soudu podle názoru Ministerstva spravedlnosti nezanikají ve smyslu § 384 odst. 6 a § 385 tr. ř. důvody, pro které byly mezinárodní a evropské zatýkací rozkazy vydány. Změna příslušnosti soudu nic nemění na tom, že trvá i nadále důvodné podezření, že se obviněný skrývá, anebo se pobytem v cizině vyhýbá trestnímu stíhání (srov. § 384 odst. 1 a § 405 odst. 1 tr. ř.).

Rovněž forma odvolání mezinárodního, případně evropského zatýkacího rozkazu soudem není podle názoru Ministerstva spravedlnosti správná, protože pokud trestní řád výslovně upravuje způsoby pozbytí platnosti těchto zatýkacích rozkazů a důvody pro takový postup v § 383, § 384 odst. 5 a 6 a § 385 tr. ř. a pokud v jeho ustanovení § 381 výslovně stanoví způsob rozhodování soudu při postupu podle hlavy XXV. trestního řádu a formu usnesení rovněž zmiňuje v ustanovení § 384 odst. 6, větě druhé, potom by věcné důvody i způsob (forma) pozbytí platnosti těchto zatýkacích rozkazů neměly být ponechány na volné úvaze ani na použití analogie legis.

Postupy soudů jsou různé také v případech, kdy osoba není na základě zatýkacího rozkazu vypátrána ani vydána před pravomocným odsouzením a pátrání má pokračovat za účelem vydání k výkonu trestu odnětí svobody. Vyskytují se případy, kdy byly osoby již odsouzeny v řízení proti uprchlému, avšak soudy, které mezinárodní zatýkací rozkazy vydaly, přikročily k jejich zrušení podle § 384 odst. 5 a 6 tr. ř. až z podnětu Ministerstva spravedlnosti, které se přiklání k názoru, že v těchto případech důvody původního vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly a měl by být vydán mezinárodní zatýkací rozkaz nový pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody, neboť náležitosti mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou v ustanovení § 384 odst. 3 tr. ř. proti mezinárodním zatýkacím rozkazům pro účely trestního stíhání rozšířeny. Nový zatýkací rozkaz by pak vydal soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Jako příklad je možno uvést v této souvislosti mezinárodní zatýkací rozkaz Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 37 Nt 710/2007 na obviněnou R. M. a mezinárodní zatýkací rozkaz Městského soudu v Brně pod sp. zn. 7 Nt 3644/98 na obviněného Z. Š. V jiném případě Krajský soud v Praze takovou procesní situaci řešil tím, že ke svému zatýkacímu rozkazu vydanému na J. P. pod sp. zn. 4 T 64/2005 před vynesením odsuzujícího rozsudku vydal toliko dodatek, kterým doplnil náležitosti podle § 384 odst. 3 tr. ř.

Ministr spravedlnosti proto celou problematiku rozšířil i o otázky, zda je vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku při trvajícím pobytu osoby v cizině důvodem pro zrušení mezinárodního zatýkacího rozkazu vydaného pro účely trestního stíhání, popřípadě jeho nahrazení (bez samostatného rozhodnutí o jeho zrušení) zatýkacím rozkazem soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, a pokud tomu tak je, který soud je příslušný ke zrušení zatýkacího rozkazu vydaného pro účely vyžádání osoby k trestnímu stíhání.

Nad rámec výše uvedených příkladů ministr spravedlnosti požádal rovněž o zaujetí stanoviska k následujícím souvisejícím otázkám:

Zda v případě, že jsou soudem napravovány zásadní chyby v zatýkacím rozkazu (např. v popisu skutku), anebo že došlo ke změně v právní kvalifikaci skutku, je nutno původní zatýkací rozkaz zrušit (usnesením) a vydat zatýkací rozkaz nový, anebo zda lze vydat nový zatýkací rozkaz (s novým datem) v téže věci bez formálního zrušení předchozího zatýkacího rozkazu, pokud je zjevné (zejména, je-li to uvedeno přímo v novém zatýkacím rozkazu), že nový zatýkací rozkaz původní zatýkací rozkaz nahrazuje. Anebo zda se v takovém případě jedná pouze o vypracování opraveného vyhotovení původního zatýkacího rozkazu (tj. se stejným datem vydání).

Zda v případě pozbytí platnosti mezinárodního, případně evropského zatýkacího rozkazu z důvodů uvedených v § 384 odst. 5 písm. b), c) tr. ř., je nezbytné, aby ze strany soudu byla činěna opatření k jeho zrušení, anebo zda v těchto případech zatýkací rozkaz pozbývá platnosti ze zákona. Podle názoru Ministerstva spravedlnosti pozbývají zatýkací rozkazy v těchto případech platnosti ze zákona, avšak některé soudy činí opatření k jejich zrušení, například Okresní soud v Ústí nad Labem v případě mezinárodního zatýkacího rozkazu pod sp. zn. 1 T 42/2003 na D. Y., i když osoba byla z ciziny dodána soudu, nebo vydávají usnesení o zrušení zatýkacího rozkazu, ačkoli to není třeba, například usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 49 T 10/1998, o zrušení zatýkacích rozkazů vydaných na R. B., rovněž po jeho dodání tomuto soudu z cizího státu.

Zda s ohledem na ustanovení § 387 odst. 1, věty první, tr. ř. je nezbytné, aby v případech, kdy byl zatýkací rozkaz vydán v přípravném řízení okresním soudem, byl obviněný dodán soudu, jehož předseda senátu zatýkací rozkaz vydal, přestože vydání obviněného, resp. obžalovaného je realizováno již ve stadiu po podání obžaloby a k řízení ve věci je věcně příslušný krajský soud.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

Všechny oslovené orgány a instituce vyjádřily souhlas s právními názory vyslovenými v právních větách návrhu stanoviska. Některé z nich doporučily, aby v zájmu

větší instruktivnosti stanoviska bylo jeho odůvodnění v některých směrech doplněno, pokud jde o vzájemnou informovanost jednotlivých orgánů trestního řízení o změně příslušnosti soudu rozhodujícího ve věci. Těmto požadavkům bylo v těch případech, kde je pokládalo trestní kolegium za důvodné, vyhověno.

Po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

Vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu podle § 384 odst. 1 tr. ř., je podmínkou pro vyžádání obviněného z cizího státu, kterým se zajišťuje přítomnost obviněného, jehož je třeba k provedení trestního řízení. Pro orgány cizího státu slouží tyto zatýkací rozkazy jako podklad pro rozhodnutí o vydání. Proto obsahují důležité informace, které umožňují cizímu státu posoudit důvodnost vydání. Vzhledem k tomu, že vyžádání obviněného z ciziny a zejména jeho realizace jsou značnými zásahy do práv obviněného i velmi nákladným opatřením, obsahuje trestní řád taxativní výčet důvodů, pro které soud mezinárodní zatýkací rozkaz nevydá (§ 385), jakož i taxativní výčet důvodů, pro které jej zruší (§ 383 odst. 3, § 384 odst. 6). Jde o důvody související s účelností vyžádání, přiměřeností vynaložených nákladů a poměru újmy, která by vznikla vyžádáním osobě, o jejíž vydání jde, k významu trestního řízení, popř. předpokladu, že obviněný nebude z cizího státu vydán. Zrušením zatýkacího rozkazu a jeho realizací (dodáním vydané osoby soudu, který zatýkací rozkaz vydal, nebo jejím předáním jinému orgánu v České republice, který je oprávněn ji přijmout) pozbývá zatýkací rozkaz platnosti (§ 384 odst. 6 tr. ř.). Z toho je zřejmé, že pro existenci a význam zatýkacího rozkazu pro orgány cizího státu nemůže být podstatná skutečnost, že došlo ke změně věcné příslušnosti soudu po podání obžaloby. Změnou příslušnosti soudu, jak správně uvádí Ministerstvo spravedlnosti, nezanikají ve smyslu § 384 odst. 6 a § 385 tr. ř. důvody, pro které byly mezinárodní zatýkací rozkazy vydány. Změna příslušnosti soudu nic nemění na tom, že trvá i nadále důvodné podezření, že se obviněný skrývá anebo se pobytem v cizině vyhýbá trestnímu stíhání (srov. § 384 odst. 1 tr. ř.). Z uvedených důvodů není tato změna také okolností uváděnou ve shora citovaných ustanoveních jako důvod pro zrušení zatýkacího rozkazu, ani není důvodem pozbytí jeho platnosti. Pro postup soudů, které zatýkací rozkazy po změně věcné příslušnosti ruší, popř. vydávají rozkazy nové, nejsou tedy věcné ani zákonné podklady.

Důležitá pro další postup orgánů České republiky ve věcech vyžádání z ciziny je v této souvislosti i otázka, který soud je po podání obžaloby příslušný k případným dalším úkonům, jichž může být zapotřebí pro vydání vyžádané osoby cizím státem, popř. ke zrušení zatýkacího rozkazu, nastanou-li k tomu zákonné důvody, a k převzetí obviněného, jehož cizí stát vydal. Trestní řád v oddílu druhém hlavy dvacáté páté v části týkající se vyžádání z ciziny stanoví v ustanoveních o zrušení zatýkacího rozkazu a v ustanovení o dodání obviněného, jehož cizí stát vydal, příslušnost soudu, který vydal zatýkací rozkaz (§ 383 odst. 2, 3, § 384 odst. 6 a § 387 odst. 1 tr. ř.). Toto vyjádření příslušnosti soudů k provedení úkonů je třeba chápat

jako legislativní zjednodušení, které je bez dalšího výkladu použitelné jen pro většinu v úvahu připadajících situací, a to případy, kdy je vyžádaná osoba vydána ještě v přípravném řízení, případy, kdy je obžaloba podána u soudu, který zatýkací rozkaz vydal v přípravném řízení, a případy, kdy zatýkací rozkaz vydal soud po podání obžaloby (v prvním či druhém stupni).V takových případech má soud určený uvedeným způsobem (soud, který zatýkací rozkaz vydal) předpoklady k dalšímu řízení ve věci. Uvedené vyjádření příslušnosti soudů však neřeší v souladu s požadavky pro správné pokračování v řízení, zvláštní případ příslušnosti soudu ve věci, kdy zatýkací rozkaz byl vydán v přípravném řízení a věc se před realizací vydání podáním obžaloby dostala před soud, který zatýkací rozkaz nevydal. Bez použití výkladu by byl podle současné právní úpravy příslušný soud, který nemá po podání obžaloby plné možnosti dále řízení vést. Podle názoru Nejvyššího soudu v situaci, kdy je konkrétní trestní věc v řízení před soudem po podání obžaloby, je nutné citovaná ustanovení i přes jejich zjednodušení vykládat tak, že je vždy příslušný k provádění úkonů souvisejících se zatýkacím rozkazem i k převzetí obviněného, který byl z ciziny vydán, ten soud, který v té době vede řízení, a to případně i soud druhého stupně, bez ohledu na to, zda vydal zatýkací rozkaz. Z povahy věci plyne, že ten soud, který projednává věc, musí mít možnost se zatýkacím rozkazem nakládat, a je i účelné a z hlediska rychlosti trestního řízení potřebné, aby tomuto soudu byl obviněný po vydání dodán. Musí být ve stejné pozici, jako kdyby vydal zatýkací rozkaz sám. K tomu je třeba dodat, že je nezbytné, aby soud, který koná řízení po podání obžaloby, je-li odlišný od soudu, který zatýkací rozkaz vydal, sdělil po jeho přezkoumání v úvahu přicházejícímu útvaru Policejního prezidia (Interpol, SIRENE), že je ve věci nadále činný. Zabezpečí se tím bezproblémová a efektivní komunikace nejen pro případ vydání či předání osoby, ale i tehdy, bude-li vykonávající stát vyžadovat doplňkové informace apod.

Uvedené závěry v předcházejících odstavcích se samozřejmě vztahují s ohledem na obdobnou povahu a stejný účel, jakož i s ohledem na ustanovení § 405 odst. 6 tr. ř. o obdobném použití ustanovení § 384 odst. 4 až 6 a § 387 tr. ř., i na evropské zatýkací rozkazy.

Shodně s názorem Ministerstva spravedlnosti je třeba konstatovat, že v případech pravomocného odsouzení nevypátraných osob v řízení, které proti uprchlým bylo vedeno, důvody původního vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly, takže je třeba tento zatýkací rozkaz podle § 384 odst. 5 písm. a), odst. 6 tr. ř. vydáním usnesení zrušit. Zároveň je nutno vydat mezinárodní zatýkací rozkaz nový, a sice pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. To proto, že náležitosti mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou ve smyslu § 384 odst. 3 tr. ř. ve srovnání s mezinárodním zatýkacím rozkazem pro účely trestního stíhání širší. S ohledem na to, co bylo shora řečeno o příslušnosti soudu k provádění úkonů podle § 384 odst. 6 tr. ř., zruší zatýkací rozkaz pro účely trestního stíhání, jakož i vydá nový mezinárodní zatýkací rozkaz (tj. pro

účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody) soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Nejvyšší soud k tomu dodává, že uvedené názory lze vztáhnout i na evropské zatýkací rozkazy, neboť podle § 405 odst. 3 tr. ř. evropský zatýkací rozkaz pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody musí obsahovat i další údaje, než ty, které jsou stanoveny pro evropský zatýkací rozkaz pro účely trestního stíhání. Srovnej také ustanovení § 403 odst. 3 tr. ř.

Pokud jde o otázku možné nápravy zásadních chyb v mezinárodním nebo evropském zatýkacím rozkazu soudem, resp. reagování na změnu kvalifikace skutku, jde o poměrně širokou problematiku, jejíž zobecnění není úplně možné.

Podle názorů zastávaných právní naukou i soudní praxí je zatýkací rozkaz rozhodnutím sui generis. Soud jej nevydává jako usnesení, ale jako samostatně vyhotovený dokument, který má stanovené obsahové a formální náležitosti. Trestní řád nepřiznává ani dotčené osobě, resp. jejímu obhájci, ani státnímu zástupci právo stížnosti.

Případná soudní náprava chybného zatýkacího rozkazu se tedy neděje v režimu příslušného opravného řízení, nýbrž v rámci pravomoci soudu, který byl oprávněn jej vydat, popř. zrušit z důvodů stanovených zákonem.

Zatýkací rozkaz trpící zásadními chybami (takovými, které mají rozhodující význam pro vydání či předání vyžádané osoby cizím státem, popř. pro dodržení zásady speciality po vydání či předání vyžádané osoby z ciziny) ovšem napravit tak, že by byl z tohoto důvodu zrušen, nelze, neboť to nepřipouští ustanovení upravující podmínky pro zrušení zatýkacího rozkazu (§ 383 odst. 3 a § 384 odst. 6 tr. ř.). Zbývá jedině postup spočívající v tom, že bude třeba vydat nový zatýkací rozkaz (s novým datem) v téže věci, a to bez formálního zrušení předchozího zatýkacího rozkazu, popř. děje-li se oprava či doplnění na žádost cizího státu o doplňkové informace, je možné k původnímu zatýkacímu rozkazu připojit dodatek, který obsahuje formální náležitosti jako zatýkací rozkaz.

V takovém případě nepřichází v úvahu ani vypracování opraveného vyhotovení původního zatýkacího rozkazu (tj. se stejným datem vydání). O pouhou opravu původního vadného zatýkacího rozkazu nemůže jít proto, neboť se jedná o odstranění zásadních chyb, nikoli jen chyb písařských či jiných zřejmých nesprávností, k nimž by došlo v písemném vyhotovení zatýkacího rozkazu. Tento postup je zde vyloučen, byť jen per analogiam aplikovaným ustanovením § 131 (§ 138) tr. ř.

Pro úplnost je třeba dodat, že jde o právní styk s cizinou, kdy je vždy nutno brát ohled na právní úpravu a požadavky cizího státu. Postupy soudu se mohou v jednotlivých případech lišit.

Pokud jde o otázku významu pozbytí platnosti zatýkacího rozkazu, je ze samotné právní úpravy (§ 384 odst. 5 tr. ř.) zcela zřejmé, že je vyloučeno, nastanou-li zákonné důvody pro pozbytí jeho platnosti, jakkoliv dále rozhodovat. Podle tohoto ustanovení je zrušení zatýkacího rozkazu jedním z důvodů zániku jeho platnosti. Nemůže tomu být naopak. Nastane-li některý z důvodů uvedených v tomto ustanovení, zatýkací rozkaz pozbývá platnosti ex lege.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 53

K rozhodnutí o návrhu, jímž se rodič domáhá toho, aby mu zdravotnické zařízení podalo informace o zdravotním stavu jeho dítěte a aby mu umožnilo nahlédnutí do zdravotní dokumentace o tomto dítěti vedené, obsahující citlivé údaje ve smyslu § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., je dána pravomoc soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3727/2008)

Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 10. 7. 2006 zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby žalované byla uložena povinnost „poskytnout žalobci veškeré informace o zdravotním stavu a umožnit mu nahlédnutí do zdravotní dokumentace vedené žalovanou k jeho nezletilému synovi T. K. (nar. 1987) ve lhůtě do tří dnů od právní moci rozsudku" (výrok I. rozsudku), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II. rozsudku). Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nárok žalobce nemá oporu v hmotném právu, neboť jím požadovaná povinnost vůči žalované by musela být doložena souhlasem syna T. K., jakožto již zletilého, k nahlédnutí do zdravotní dokumentace i k informacím o zdravotním stavu, neboť ke dni rozhodování soudu prvního stupně T. K. dovršil již 18 let.

Krajský soud v Brně usnesením ze dne 16. 4. 2008 k odvolání žalobce rozsudek soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil (výrok I. usnesení) s tím, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Úřadu pro ochranu osobních údajů v Praze (výrok III. usnesení), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II. usnesení). V rámci zkoumání podmínek řízení dospěl odvolací soud k závěru, že k projednání nároku žalobce není dána pravomoc soudu ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř. Tento závěr opřel o § 67b odst. 9 zákona č. 20/1966, o péči o zdraví lidu, ve znění účinném ke dni zahájení řízení, ve spojení se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Odvolací soud zdůraznil, že žalobcem uplatněný nárok představuje požadavek na seznámení se s citlivými osobními údaji dítěte podle § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., jedná se proto o spor o práva podle zákona č. 20/1966 Sb., který není žádným ze sporů vyjmenovaných v § 7 odst. 1 o. s. ř. a z žádného zákonného ustanovení nevyplývá, že by k jeho projednání a rozhodnutí byla dána pravomoc soudu. Naopak z § 67b odst. 9 a § 79 odst. 3 zákona č. 20/1966 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2005, vyplývá, že se jedná o nárok, o němž přísluší rozhodnout Úřadu pro ochranu osobních údajů v Praze ve smyslu § 29 zákona č. 101/2000 Sb.

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřuje v ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle čl. II. – přechodná ustanovení bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Dovolání je přípustné podle § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Z obsahu spisu vyplývá, že žalobce se jím uplatněného nároku domáhá z titulu výkonu rodičovské zodpovědnosti k synovi T. K., v době podání žaloby nezletilému, v situaci, kdy podle žalobních tvrzení žalovaná (jakožto matka T. K.) v roce 2004 syna žalobce vyšetřovala a posléze doporučila k psychiatrické hospitalizaci bez vědomí souhlasu žalobce jakožto jeho otce a zákonného zástupce. Žalobce, který nebyl žalovanou informován o rozsahu a způsobu poskytované péče, jakož i o případných terapeutických opatřeních přijatých žalovanou, poté, kdy se v roce 2005 dozvěděl o těchto skutečnostech, požádal žalovanou o poskytnutí informací o zdravotním stavu svého syna a v této souvislosti také o umožnění nahlédnutí do související zdravotní dokumentace, což žalovaná odmítla.

Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

Podle § 31 odst. 1, 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností a) při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, b) při zastupování nezletilého dítěte, c) při správě jeho jmění. Při výkonu práv a povinností uvedených v odstavci 1 jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

Podle názoru dovolacího soudu se žalobcem uplatněný nárok co do svého základu týká realizace tzv. rodičovské zodpovědnosti mající základ v právu rodinném, byť v daném případě s přesahem do tzv. práva zdravotnického. Oproti přesvědčení odvolacího soudu proto soud dovolací vychází ze stanoviska, že spor v souzené věci spadá pod rozsah pravomoci soudu vymezené v § 7 odst. 1 o. s. ř. Pro otázku pravomoci soudu tak zbývá posouzení, zda projednání a rozhodnutí o žalobcem uplatněném nároku je zákonem svěřeno jinému orgánu.

Podle § 67b odst. 1 až 3 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném ke dni rozhodování odvolacího soudu, tj. 17. 10. 2008, zdravotnická zařízení jsou povinna vést zdravotnickou dokumentaci. Zdravotnická dokumentace obsahuje a) osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro identifikaci pacienta a zjištění anamnézy, b) informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče. Každá samostatná část zdravotnické dokumentace musí obsahovat osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro jeho identifikaci a označení zdravotnického zařízení, které ji vyhotovilo.

Podle § 67b odst. 9 zákona o péči o zdraví lidu práva a povinnosti při zpracování osobních údajů souvisejících se zajišťováním zdravotní péče se řídí zvláštním zákonem.

Podle § 67b odst. 12 zákona o péči o zdraví lidu pacient má právo a) na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o jeho osobě nebo v jiných zápisech vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu; v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na informace, jejichž obsahem je popis příznaků onemocnění, diagnóza, popis terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, b) v přítomnosti zdravotnického pracovníka nahlížet do dokumentů uvedených v písmenu a); v případě záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky může nahlížet do záznamů týkajících se popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, c) na pořízení výpisů, opisů nebo kopií dokumentů uvedených v písmenu a); v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má nárok na pořízení výpisů, opisů nebo kopií těch částí dokumentů, které se týkají popisu příznaků, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů, d) určit osobu, která může být informována o jeho zdravotním stavu, nebo vyslovit zákaz podávání těchto informací jakékoliv osobě, a to při přijetí k poskytování zdravotní péče nebo kdykoliv po přijetí; pacient při určení osoby, která může být informována o jeho zdravotním stavu, zároveň určí, zda této osobě náleží též práva podle písmen b) a c); pacient může určení osoby nebo vyslovení zákazu kdykoliv odvolat; právo pacienta na určení osoby nebo na vyslovení zákazu se nevztahuje na postup podle odstavců 10 a 11 a dále na podávání informací a na právo nahlížet do zdravotnické dokumentace nebo na pořizování výpisů, opisů nebo kopií podle zvláštních právních předpisů upravujících poskytování zdravotní péče, popřípadě činnosti související se zdravotní péčí; jde-li o pacienta, který nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav určit osoby, které mohou být o jeho zdravotním stavu informovány, mají právo na aktuální informace o jeho zdravotním stavu osoby blízké.

Podle § 67ba odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu pacienta nebo zákonného zástupce pacienta poučí o jeho právech uvedených v § 67b odst. 12 ošetřující lékař.

Podle § 67bb odst. 2 až 4 zákona o péči o zdraví lidu zdravotnické zařízení je povinno zajistit, aby osoba, která může nahlížet podle tohoto zákona do zdravotnické dokumentace nebo do jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, anebo si může pořizovat výpisy, opisy nebo kopie těchto dokumentů, nezjistila osobní údaje třetích osob. Rodné číslo pacienta lze poskytnout pouze osobám blízkým nebo osobám, které mají právo na informace podle § 67b odst. 12, pokud tyto osoby prokáží, že jim pacient nebo jeho zákonný zástupce udělil na základě zvláštního právního předpisu upravujícího nakládání s rodnými čísly souhlas k využití jeho rodného čísla. Jestliže jsou ve zdravotnické dokumentaci vedené o nezletilém pacientovi zaznamenány takové údaje o jeho zákonném zástupci, které zdravotnickému pracovníkovi sdělil nezletilý pacient nebo jiná osoba a z nichž lze vyvodit podezření na zneužívání nebo týrání nezletilého pacienta, ohrožování jeho zdravého vývoje, popřípadě jiné závažné porušení rodičovské zodpovědnosti, může zdravotnický pracovník omezit zpřístupnění zdravotnické dokumentace zákonným zástupcům, pokud uzná, že toto omezení je v zájmu nezletilého pacienta. Stejně lze postupovat i tehdy, požádá-li o to nezletilý pacient, který s ohledem na věk a stupeň rozumové vyspělosti je schopen si sám utvářet své názory. Přístup do zdravotnické dokumentace lze zákonným zástupcům omezit pouze ve vztahu k údajům, z nichž vyplývají skutečnosti uvedené ve větě první). Obdobně se postupuje, jde-li o pěstouny. Pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jiných zápisů vztahujících se k zdravotnímu stavu pacienta zajišťuje zdravotnické zařízení ve lhůtě do a) 10 dnů ode dne obdržení žádosti, a to pro osoby uvedené v § 67b odst. 10, pokud není zvláštním právním předpisem stanoveno jinak nebo pokud není dohodnuta jiná lhůta, b) 30 dnů od obdržení žádosti pacienta nebo jiné podle tohoto zákona oprávněné osoby, nejde-li o postup podle písmene a). Lhůta uvedená v písmenu a) nebo b) neplatí, jde-li o pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace za účelem zajištění návaznosti zdravotní péče. Zdravotnické zařízení může za pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jiných zápisů požadovat úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s jejich pořízením; to neplatí, je-li pořízení výpisů, opisů nebo kopií hrazeno z veřejného zdravotního pojištění nebo na základě zvláštního právního předpisu upravujícího ceny.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, tento zákon v souladu s právem Evropských společenství, mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, a k naplnění práva každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí upravuje práva a povinnosti při zpracování osobních údajů a stanoví podmínky, za nichž se uskutečňuje předání osobních údajů do jiných států.

Podle § 2 odst. 1 až 3 zákona o ochraně osobních údajů zřizuje se Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze (dále jen „Úřad"). Úřadu jsou svěřeny kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů v roz-

sahu stanoveném tímto zákonem a další kompetence stanovené zvláštním právním předpisem, mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství. Úřad vykonává působnost dozorového úřadu pro oblast ochrany osobních údajů vyplývající z mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu.

Podle § 3 odst. 1 až 5 zákona o ochraně osobních údajů tento zákon se vztahuje na osobní údaje, které zpracovávají státní orgány, orgány územní samosprávy, jiné orgány veřejné moci, jakož i fyzické a právnické osoby. Tento zákon se vztahuje na veškeré zpracovávání osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky. Tento zákon se nevztahuje na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu. Tento zákon se nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nejsou dále zpracovávány. Tento zákon se dále vztahuje na zpracování osobních údajů, a) jestliže se právní řád České republiky použije přednostně na základě mezinárodního práva veřejného, i když správce není usazen na území České republiky, b) jestliže správce; který je usazen mimo území Evropské unie, provádí zpracování na území České republiky a nejedná se pouze o předání osobních údajů přes území Evropské unie; v tomto případě je správce povinen zmocnit postupem podle § 6 na území České republiky zpracovatele. Jestliže zpracování provádí správce prostřednictvím svých organizačních jednotek umístěných na území Evropské unie, musí zajistit, že tyto organizační jednotky budou zpracovávat osobní údaje v souladu s národním právem příslušného členského státu Evropské unie.

Podle § 4 písm. a), b) zákona o ochraně osobních údajů pro účely tohoto zákona se rozumí osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu a citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.

Podle § 29 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů Úřad a) provádí dozor nad dodržováním povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů, b) vede registr zpracování osobních údajů, c) přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informuje o jejich vyřízení, d) zpracovává a veřejnosti zpřístupňuje výroční zprávu o své činnosti, e) vykonává další působnosti stanovené mu zákonem, f) projednává přestupky a jiné správní delikty a uděluje pokuty podle tohoto zákona, g) zajišťuje plnění požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a z přímo

použitelných předpisů Evropských společenství, h) poskytuje konzultace v oblasti ochrany osobních údajů, i) spolupracuje s obdobnými úřady jiných států, s orgány Evropské unie a s orgány mezinárodních organizací působícími v oblasti ochrany osobních údajů. Úřad v souladu s právem Evropských společenství plní oznamovací povinnost vůči orgánům Evropské unie.

Smyslem zákona o ochraně osobních údajů je Listinou základních práv a svobod zaručené právo na ochranu občana před neoprávněným zasahováním do jeho soukromého a osobního života a neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním osobních údajů. Správní dozor je činnost, při které dozorující orgán sleduje chování nepodřízených subjektů a porovnává je s žádoucím chováním. V návaznosti na zjištěný nesoulad potom využívá nápravné nebo sankční prostředky. Správní dozor je dozorem správního úřadu nad nepodřízenou osobou; právní vztahy, které při dozoru vznikají, jsou ale vztahy nadřízenosti a podřízenosti. To, zda je chování kontrolovaného subjektu vyhodnoceno jako žádoucí, je pouze výsledkem porovnání s povinnostmi stanovenými právním řádem, tj. nikoli s kritérii jako účelnost, efektivnost, hospodárnost a jinými, ledaže by byla tato kritéria zahrnuta do příslušného právního předpisu. Správní dozor může být dozorem předběžným, průběžným, anebo následným. V oblasti dozoru zaměřeného na dodržování povinností při zpracování osobních údajů jde hlavně o kontrolu průběžnou. V případě činnosti Úřadu jde dále o dozor jednorázový, který je prováděn na základě plánu dozorového orgánu či stížnosti nebo podnětu zvenčí (tzv. incidentní dozor). Jeho opakem je dozor soustavný, který je vykonáván vůči předem určenému okruhu subjektů. Úřad je v oblasti dozoru nad zpracováním osobních údajů specializovaným dozorčím orgánem s poměrně úzce vymezenou věcnou působností a dozor je tedy jeho výlučnou nebo alespoň dominantní složkou činnosti.

Podle předsvědčení dovolacího soudu z ustanovení zákona č. 101/2000 Sb. a kompetencí Úřadu v něm vymezených (§ 29 zákona) nevyplývá, že by byla založena pravomoc Úřadu pro ochranu osobních údajů k nárokům uplatněným žalobcem majících základ ve výkonu rodičovské zodpovědnosti. Přestože jsou součástí zdravotnické dokumentace informace a údaje mající v režimu zákona č. 101/2000 Sb. charakter údajů osobních a citlivých, svou povahou nejde o nárok, o němž by měl rozhodovat namísto soudu Úřad pro ochranu osobních údajů. Jeho pravomoc není založena ani odvolacím soudem citovaným § 79 odst. 3 zákona o péči o zdraví lidu, podle kterého pokud při rozhodování o zájmech chráněných jinými předpisy řeší orgány podle nich zřízené také související otázky péče o zdraví lidu podle tohoto zákona, vydávají svá rozhodnutí v dohodě s orgány příslušnými podle tohoto zákona. Tato zásada platí též, jestliže orgány podle tohoto zákona při opatřeních v péči o zdraví lidu rozhodují zároveň o ochraně souvisících zájmů podle jiných předpisů. K rozhodnutí je příslušný vždy orgán, do jehož působnosti spadá ochrana převažujícího zájmu.

Zákon o péči o zdraví lidu na řadě míst výslovně počítá s tím, že činnost orgánů jím regulovaných se dotýká i údajů majících charakter údajů osobních ve smyslu

Č. 53

zákona č. 101/2000 Sb. a ukládá jim v tomto směru příslušné povinnosti (např. § 67bb odst. 2 zákona o péči o zdraví lidu; vymezení okruhu subjektů majících právo nahlížet do zdravotnické dokumentace se zákonem uloženou povinností mlčenlivosti – § 67b odst. 10, 11 zákona o péči od zdraví lidu). Tím je garantováno, aby při postupu zdravotnických subjektů byly chráněny zájmy fyzické osoby týkající se ochrany jejích osobních údajů. Váže-li se tato ochrana osobních údajů i k přístupu ke zdravotnické dokumentaci a nakládání s ní, kde přesná pravidla pro tento postup stanoví zákon o péči o zdraví lidu, nelze dospět k závěru, že by převažujícím zájmem, jemuž je poskytována zákonná ochrana, v daném případě byla ochrana osobních údajů v režimu zákona č. 101/2000 Sb., jež by zakládala rozhodovací pravomoc orgánů vymezených zákonem č. 101/2000 Sb. pro nárok uplatněný žalobcem.

Ustanovení § 67b odst. 9 zákona o péči o zdraví lidu odkazující v poznámce pod čarou právě na zákon č. 101/2000 Sb. vyjadřuje toliko skutečnost, že osoba, která zpracovává osobní údaje pacienta, související se zajišťováním zdravotní péče, je při tomto zpracování povinna respektovat speciální právní úpravu obsaženou v zákoně č. 101/2000 Sb. Není tím však vyjádřena skutečnost, že by pro nárok uplatněný žalobcem byla založena pravomoc Úřadu, jestliže je to právě zákon o péči o zdraví lidu, který stanoví okruh subjektů, které jsou oprávněny nahlížet do zdravotnické dokumentace pacienta a činit si z něj výpisy a opisy, včetně práv a povinností z toho vyplývajících pro zdravotnické subjekty, které tuto zdravotní dokumentaci vedou, z hlediska ochrany osobních údajů v této dokumentaci obsažených. Ze samotné skutečnosti, že zdravotnická dokumentace obsahuje osobní údaje, jimž je poskytována ochrana zvláštním právním předpisem, nelze s přihlédnutím k úpravě obsažené v zákoně č. 101/2000 Sb. dospět k závěru, že neumožnění nahlédnutí do této dokumentace, resp. poskytnutí informací o zdravotním stavu pacienta by pro řešení této otázky zakládalo rozhodovací pravomoc Úřadu pro ochranu osobních údajů jakožto orgánu dozorového a kontrolního.

Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž z hlediska uplatněných dovolacích důvodů není správné. Dovolací soud proto napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu prvního stupně k dalšímu řízení, v němž je vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu ve smyslu § 243d odst. 1, věta první, o. s. ř.

Na odvolacím soudu bude, aby se věcí zabýval z hlediska věcného posouzení nároku uplatněného žalobcem, aniž by závěr dovolacího soudu jakkoliv předjímal rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé.

Č. 54

Č. 54

O zařazení pozemní komunikace do kategorie uvedené v § 3 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. ve znění pozdějších předpisů rozhoduje příslušný silniční správní úřad na základě jejího určení, dopravního významu a stavebnětechnického vybavení Dokud o kategorii nerozhodne, nemůže ani soud postupem podle § 135 odst. 2 o. s. ř. dospět k závěru, že komunikace náleží do určité kategorie, a podle toho určit vlastníka pozemní komunikace.

(Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové
ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 22 Co 129/2010)

Napadeným rozsudkem Okresní soud ve Svitavách zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení částky 125 522 Kč s příslušenstvím, a žalobci uložil povinnost nahradit žalovanému náklady řízení ve výši 366 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Ve věci se žalobce domáhal náhrady škody s odůvodněním, že žalovaný odpovídá za škodu vzniklou při dopravní nehodě, k níž došlo dne 6. 10. 2006 v 15.15 hodin na silnici III/03531 u obce Janov, okres Svitavy, za křižovatkou se silnicí I/35. Žalobce tvrdil, že vjel svým motocyklem na část vozovky, která byla po opravě lokálních poruch posypána kamenivem, v důsledku toho došlo k prudké, zásadní a neočekávané změně adheze kol motocyklu a následnému pádu. V době nehody jel žalobce nižší než maximální povolenou rychlostí a za běžných podmínek by bezpečně došlo k projetí úseku silnice. Za příčinu nehody žalobce označil štěrkový posyp, který představoval závadu na sjízdnosti komunikace, na níž žalobce nebyl žádným způsobem upozorněn.

Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby, když mimo jiné tvrdil, že není vlastníkem komunikace, na níž došlo k dopravní nehodě, a tedy není pasivně legitimován ve sporu. Okresní soud na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že k dopravní nehodě došlo na nově zbudované komunikaci (nové napojení původní silnice I/35 procházející obcí Janov a přeložka silnice I/35 – obchvat Janova). Tento úsek leží na pozemcích České republiky s právem hospodaření příslušejícímu Ředitelství silnic a dálnic České republiky. Dle § 27 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, odpovídá za škody vzniklé uživatelům pozemních komunikací, jejichž příčinou byla závada ve sjízdnosti komunikace, vlastník. V řízení bylo prokázáno, že doposud nedošlo k předání – převedení vlastnictví k této komunikaci na žalovaného ani na obec Janov. Odpovědnost za náhradu škody proto nemůže stíhat žalovaného. Prováděla-li Správa a údržba silnic Pardubického kraje v daném úseku nějaké práce, tak to se dělo toliko z titulu objednávky (smlouvy) s Ředitelstvím silnic a dálnic ČR. Správa a údržba silnic Pardubického kraje je pak odlišným subjektem od žalovaného. Okresní soud ještě uzavřel, že pro posouzení

Č. 54

věci dle soudu není rozhodující to, jaký charakter má předmětný úsek komunikace (§ 10 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb.) a jaká splňuje kritéria pro zařazování komunikací do jednotlivých kategorií (§ 3 vyhlášky č. 104/1997 Sb.). Podstatné je, že stát zbudoval tuto část komunikace, stále mu vlastnicky náleží a jeho odpovědnost za škodu na daném úseku trvá do doby, než dojde k správnímu rozhodnutí, na základě kterého je úsek komunikace převeden do vlastnictví jiné osoby. Okresní soud proto uzavřel, že žalovaný není ve sporu pasivně legitimován, nemůže odpovídat za škodu, jíž se žalobce domáhá, a proto žalobu zamítl. Právo na náhradu nákladů pak přiznal úspěšnému žalovanému s odkazem na ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř.

Proti rozsudku podal žalobce včasné odvolání. V něm setrval na svém názoru, že zákon č. 13/1997 Sb. stanoví, kdo je vlastníkem jednotlivých druhů komunikací a jako rozlišující hledisko přitom užívá právě a pouze to, o jakou kategorii komunikace se jedná. Příslušnost této kategorie je přitom odvozena právě od určujících, v zákoně a provádějících předpisech vymezených charakteristik komunikace. Žalobce je proto přesvědčen, že z hlediska vlastnictví ke komunikaci je naopak nepodstatné, kdo byl jejím zhotovitelem, podstatné je to, zda a kdy byla předána či zařazena do některé kategorie komunikací. Rozhodující je tedy její skutečný charakter. Podle žalobce pokud příslušný úsek komunikace nebyl zařazen do kategorie, to znamená, že nebylo vydáno příslušné správní rozhodnutí, pak podle ustanovení § 135 o. s. ř. tuto otázku má rozhodnout soud podle kritérií stanovených v § 3 vyhlášky č. 104/1997 Sb. Podle těchto kritérií by měl být vlastníkem žalovaný a tedy ten by měl žalobci odpovídat za škodu.

Žalovaný navrhl potvrzení rozsudku soudu prvního stupně jako věcně správného.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Z odůvodnění:

Odvolání žalobce není důvodné.

Okresní soud ve věci provedl odpovídající dokazování, na základě kterého dospěl ke správným skutkovým a následně i právním závěrům. Odvolací soud proto odkazuje na správné odůvodnění rozsudku okresního soudu a k odvolacím námitkám dodává:

Podle § 3 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. o zařazení pozemní komunikace do kategorie dálnice, silnice nebo místní komunikace rozhoduje příslušný silniční správní úřad na základě jejího určení, dle dopravního významu a stavebně technického vybavení. Podle odst. 3 v případě, kdy změna kategorie pozemní komunikace vyžaduje změnu vlastnických vztahů k pozemní komunikaci, může příslušný silniční správní úřad vydat rozhodnutí o změně kategorie pouze na základě smlouvy o budoucí smlouvě o převodu vlastnického práva k dotčené pozemní komunikaci uzavřené mezi stávajícím a budoucím vlastníkem. Do doby převodu vlastnického práva k dotčené pozemní komunikaci vykonává všechna práva a povinnosti k této pozemní komunikaci její dosavadní vlastník.

Č. 54

Podle § 135 odst. 2 o. s. ř. jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází.

Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle odst. 3 jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon.

V § 7 jsou tedy vymezeny věci, jejichž projednávání náleží do civilní pravomoci soudu. Jiné věci civilní soudy nesmějí rozhodovat. To ovšem neznamená, že by civilní soud nebyl oprávněn při výkonu své pravomoci posuzovat i otázky zasahující do oboru trestního nebo správního práva. Jestliže rozhodnutí o občanskoprávním, obchodněprávním nebo jiném civilním nároku závisí na posouzení otázky, která zasahuje např. do oboru trestního práva, je tedy jinak věcí trestní pravomoci soudu, je oprávněn tuto otázku posoudit i civilní soud; v rámci zjišťování skutkového stavu věci je civilní soud oprávněn zjistit a posoudit celý skutkový základ uplatňovaného nároku, a to i když tento základ z hlediska právního posouzení skutkových okolností zasahuje do oboru trestního nebo správního práva. Oprávnění civilního soudu vyvodit občanskoprávní, obchodněprávní, pracovněprávní či jiné podle hmotného práva významné důsledky určité skutečnosti není tedy nikterak omezeno, byť by skutkový děj například naplňoval skutkovou podstatu trestného činu nebo správního deliktu.

Civilní soud však nikdy není oprávněn z určitých skutečností vyvozovat důsledky stanovené trestním nebo správním právem. Zákon tedy rozlišuje při výkonu civilní pravomoci právo soudu samostatně posuzovat určité otázky od práva vydávat o těchto otázkách autoritativní rozhodnutí.

Z § 3 zákona č. 13/1997 Sb. jasně vyplývá, že o zařazení pozemní komunikace do kategorie rozhoduje silniční správní úřad. Nikomu jinému, tedy ani soudu v rámci civilního řízení postupem podle § 135 o. s. ř., není umožněno rozhodovat o zařazení pozemní komunikace do příslušné kategorie a vyvozovat z této skutečnosti právně významné závěry. Postupem podle § 135 odst. 2 o. s. ř. tedy nemůže soud dospět k závěru, pokud o tom nebylo rozhodnuto příslušným silničním správním úřadem, že komunikace náleží do určité kategorie, a podle toho určit vlastníka této pozemní komunikace (§ 9 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb.). Okresní soud tak správně v daném případě zjistil, že komunikace, na které došlo k dopravní nehodě, náleží vlastnicky státu. Žalobce, který se domáhá náhrady škody vůči žalovanému s odkazem na ustanovení § 27 odst. 2 zákona č. 13/1997 Sb. s tvrzením, že žalovaný za škodu odpovídá jako vlastník komunikace, proto nemůže být úspěšný. Odvolací soud pak ve shodě s okresním soudem nedospěl k závěru, že by žalovaný mohl odpovídat žalobci za škodu z jiného právního důvodu. Rozsudek okresního soudu proto jako věcně správný podle § 219 o. s. ř. potvrdil.

Č. 55

K zachování lhůty k podání odvolání (§ 83 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu) postačí, je-li poštovní zásilka obsahující odvolání, adresovaná místně a věcně příslušnému správnímu orgánu, podána posledního dne lhůty držiteli poštovní licence nebo zvláštní poštovní licence; to platí i v případě, kdy odvolání postupuje věcně a místně příslušnému správnímu orgánu jiný (nepříslušný) správní orgán, u kterého bylo odvolání (nesprávně) podáno a kterému povinnost postoupit takové odvolání ukládá právní předpis.

Zamítl-li odvolací správní orgán odvolání žalobce pro opožděnost, je žaloba podle části páté občanského soudního řádu přípustná, dospěje-li soud k závěru, že ve skutečnosti šlo o včasné odvolání proti rozhodnutí správního orgánu

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1167/2009)

V r c h n í s o u d v Olomouci k odvolání žalobců usnesením ze dne 31. 10. 2008 potvrdil usnesení ze dne 23. 5. 2008, jímž K r a j s k ý s o u d v Ostravě – odkazuje na ustanovení § 247 odst. 2, § 250g odst. 1 písm. c) a § 250g odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a na ustanovení § 28 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) – odmítl žalobu žalobců.

Odvolací soud přitakal závěru soudu prvního stupně o nepřípustnosti žaloby z důvodu, že žalobci uplatněné řádné opravné prostředky nebyly správním orgánem pro opožděnost projednány. Přitom zdůraznil, že rozhodnutí Magistrátu města O., odboru výstavby, ze dne 27. 11. 2007 (dále jen „rozhodnutí o vyvlastnění"), obsahuje správné a srozumitelné poučení o odvolání (ve znění „Proti tomuto rozhodnutí se lze odvolat do patnácti dnů ode dne jeho oznámení k odboru územního plánování, stavebního řádu a památkové péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, 28. října 117, 702 00 Ostrava, podáním u zdejšího vyvlastňovacího úřadu.").

Jelikož žalobcům bylo rozhodnutí o vyvlastnění doručeno 29. 11. 2007 a posledním dnem pro podání odvolání byl 14. 12. 2007, přičemž odvolání podané na poštu k přepravě 12. 12. 2007 bylo (nesprávně) adresováno Krajskému úřadu Moravskoslezského kraje, kterému bylo 13. 12. 2007 doručeno, a následně Magistrátu města O., který ve věci rozhodoval v prvním stupni, doručeno až 17. 12. 2007, tj. až třetí den po uplynutí lhůty k podání odvolání, bylo jako opožděné také rozhodnutím Krajského úřadu Moravskoslezského kraje (ze dne 12. 2. 2008, které nabylo právní moci 25. 2. 2008) zamítnuto.

Ve vztahu k závěru o řádném a úplném poučení o možnosti podat odvolání konečně odvolací soud odkázal na závěry formulované v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 6. 2006, čj. 5 As 39/2004-66.

Proti usnesení odvolacího soudu podali žalobci dovolání, namítajíce, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí soudů obou stupňů spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňujíce dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Dovolatelé setrvávají na názoru, podle něhož nebyli Magistrátem města O. v rozhodnutí o vyvlastnění (jednoznačně a srozumitelně) poučeni o možnosti podat odvolání, když „místem, které bylo v poučení označeno zcela zřetelně a jednoznačně, byl orgán, ke kterému je odvolání směřováno, tedy orgán, jenž bude o odvolání rozhodovat". V této souvislosti je třeba zvážit – pokračují dovolatelé – zda je možné, aby byl k tíži účastníků správního řízení vykládán postup, kdy účastník správního řízení podal opravný prostředek k orgánu, který je přímo příslušný k rozhodnutí o odvolání, a nikoli k orgánu prvního stupně.

Dále namítají, že „psané právo je nutno vykládat takovým způsobem, aby nedošlo k porušení práv účastníků, zejména když se jedná o práva účastníků chráněná normou nejvyšší právní síly, kterou je Ústava České republiky".

Konečně dovolatelé odvolacímu soudu vytýkají, že se v odůvodnění rozhodnutí nezabýval výhradou, podle níž soud prvního stupně „rozhodoval ve věci paušálně a svým postupem fakticky znemožnil odvolatelům uplatnit své právo na soudní přezkum soudního rozhodnutí", včetně toho, že rozhodl-li by soud prvního stupně bez zbytečného odkladu, byli by schopni uplatnit své právo na soudní přezkum rozhodnutí Krajského úřadu v zákonné lhůtě.

Proto požadují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání žalobců je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3 o. s. ř. a je i důvodné.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 12 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, dojde-li podání (§ 37) správnímu orgánu, který není věcně nebo místně příslušný, bezodkladně je usnesením postoupí příslušenému správnímu orgánu a současně o tom uvědomí toho, kdo podání učinil (dále jen „podatel"). Má-li správní orgán, jemuž bylo podání postoupeno, za to, že není věcně nebo místně příslušný, může je usnesením postoupit dalšímu správnímu orgánu nebo vrátit jen se souhlasem svého nadřízeného správního orgánu. Usnesení vydaná podle tohoto ustanovení se pouze poznamenají do spisu.

Podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) správního řádu, pokud je provedení určitého úkonu v řízení vázáno na lhůtu, je lhůta zachována, je-li posledního dne lhůty učiněno podání u věcně a místně příslušeného správního orgánu anebo je-li v tento den podána poštovní zásilka adresovaná tomuto správnímu orgánu, která obsahuje podání, držiteli poštovní licence nebo zvláštní poštovní licence anebo osobě, která má obdobné postavení v jiném státě; nemůže-li účastník z vážných důvodů učinit podání u věcně a místně příslušeného správního orgánu, je lhůta zachována, jestliže je posledního dne lhůty učiněno podání u správního orgánu vyššího stupně; tento správní orgán podání bezodkladně postoupí věcně a místně příslušnému správnímu orgánu.

Podle ustanovení § 68 správního řádu rozhodnutí obsahuje výrokovou část, odůvodnění a poučení účastníků (odstavec 1). V poučení se uvede, zda je možné proti rozhodnutí podat odvolání, v jaké lhůtě je možno tak učinit, od kterého dne se tato lhůta počítá, který správní orgán o odvolání rozhoduje a u kterého správního orgánu se odvolání podává (odstavec 5).

Podle ustanovení § 83 správního řádu odvolací lhůta činí 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Odvolání lze podat teprve poté, co bylo rozhodnutí vydáno. Bylo-li odvolání podáno před oznámením rozhodnutí odvolateli, platí, že bylo podáno v první den odvolací lhůty (odstavec 1). V případě chybějícího, neúplného nebo nesprávného poučení podle § 68 odst. 5 lze odvolání podat do patnácti dnů ode dne oznámení opravného usnesení podle § 70, věty první, bylo-li vydáno, nejpozději však do 90 dnů ode dne oznámení rozhodnutí (odstavec 2).

Podle ustanovení § 86 odst. 1 správního řádu odvolání se podává u správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal.

V poměrech projednávané věci je z obsahu spisu nepochybné, že dovolatelé netvrdili (ani neprokazovali), že by pro podání odvolání u správního orgánu vyššího stupně měli vážný důvod, přičemž ani nezpochybňovali závěr odvolacího soudu, podle něhož správní orgán vyššího stupně (Krajský úřad Moravskoslezského kraje) jemu doručené odvolání postoupil správnímu orgánu, který napadené rozhodnutí vydal, bez zbytečného odkladu.

Za této situace bylo pro posouzení důvodnosti dovolání stěžejní, zda žalobci byli řádně poučeni o možnosti podat odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění a zda je závěr odvolacího soudu o opožděnosti odvolání správný.

Jelikož z obsahu poučení (viz citace shora) nepochybně vyplývá, že proti rozhodnutí o vyvlastnění lze podat odvolání, v jaké lhůtě je tak možno učinit, včetně toho, od kterého dne se lhůta počítá, a který správní orgán o odvolání rozhoduje, zůstává k posouzení, zda označení správního orgánu, u kterého se odvolání podává, způsobem „u zdejšího vyvlastňovacího úřadu" je dostatečně určité a srozumitelné.

Ani v tomto směru pak Nejvyšší soud nemá důvod korigovat závěr odvolacího soudu, když formulace „u zdejšího vyvlastňovacího úřadu" nevzbuzuje žádné

pochybnosti o tom, že jde o Magistrát města O., odbor výstavby, který rozhodnutí o vyvlastnění vydal (k tomu ostatně viz výroková část rozhodnutí o vyvlastnění, ve které je odbor výstavby Magistrátu města O. označen jako „vyvlastňovací úřad" příslušný podle ustanovení § 15 odst. 1 písm. c/ a ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., včetně dalších pasáží rozhodnutí o vyvlastnění, v nichž je označení „vyvlastňovací úřad" opakovaně užíváno, jakož i ustanovení § 15 zákona č. 184/2006 Sb.). K tomu srov. obdobně v judikatuře Nejvyššího správního soudu rozsudek ze dne 31. 3. 2010, čj. 5 As 26/2009-67, jakož i odvolacím soudem zmiňovaný rozsudek ze dne 27. 6. 2006, čj. 5 As 39/2004-66).

Přesto rozhodnutí odvolacího soudu neobstojí.

Z výše citovaných ustanovení správního řádu je nepochybné, že k zachování lhůty k podání odvolání postačí, je-li posledního dne lhůty poštovní zásilka obsahující odvolání, adresovaná místně a věcně příslušnému správnímu orgánu, podána držiteli poštovní licence nebo zvláštní poštovní licence. Tento závěr se plně prosadí i v případě, kdy odvolání postupuje věcně a místně příslušnému správnímu orgánu jiný (nepříslušný) správní orgán, u kterého bylo odvolání (nesprávně) podáno a kterému tuto povinnost (rozuměj povinnost postoupit odvolání) ukládá právní předpis (zde ustanovení § 12 správního řádu) (k tomu srov. mutatis mutandis v poměrech ustanovení § 57 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, rozhodnutí uveřejněné pod číslem 23/1986 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, k němuž se Nejvyšší soud přihlásil např. v usnesení ze dne 6. 4. 2005, sp. zn. 32 Odo 1095/2004, jež obstálo i v ústavní rovině, když Ústavní soud usnesením ze dne 19. 7. 2007, sp. zn. II. ÚS 363/05, ústavní stížnost proti němu podanou odmítl).

V poměrech dané věci je přitom zřejmé, že odvolací soud učinil závěr o opožděnosti odvolání žalobců, aniž zkoumal, jakým způsobem postoupil Krajský úřad Moravskoslezského kraje toto odvolání Magistrátu města O. Stalo-li se tak některým ze způsobů předvídaných ustanovením § 40 odst. 1 písm. d) správního řádu, tj. mimo jiné prostřednictvím držitele poštovní licence, je pro řešení otázky včasnosti odvolání rozhodující, kdy byla zásilka obsahující odvolání podána postupujícím správním orgánem na poštu k přepravě příslušnému správnímu orgánu, a nikoli až faktické doručení odvolání příslušnému správnímu orgánu. Současně nelze přehlédnout, že správní spis, jenž měly soudy nižších stupňů k dispozici, údaje nezbytné pro posouzení výše zmíněné otázky obsahuje (viz listina označená „Postoupení věci pro nepříslušnost", vyhotovená Krajským úřadem Moravskoslezského kraje dne 14. 12. 2007, k ní připojené odvolání žalobců datované 10. 12. 2007, jakož i doklad – poštovní obálka – ze které je zřejmé, že Magistrátu města O. bylo odvolání žalobců postupujícím správním úřadem odesláno 14. 12. 2007).

Novému posouzení otázky včasnosti odvolání, které žalobci podali proti rozhodnutí Magistrátu města O., přitom nebrání ani skutečnost, že Krajský úřad Moravskoslezského kraje odvolání žalobců jako opožděné zamítl. Z ustanovení § 250g odst. 1 písm. c) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 247 odst. 2 o. s. ř., totiž plyne, že

Č. 55

žaloba podle části páté občanského soudního řádu může být jako nepřípustná odmítnuta tehdy, jestliže žalobce nevyužil v řízení před správním orgánem řádné opravné prostředky nebo jestliže jím uplatněné řádné opravné prostředky nebyly správním orgánem pro opožděnost projednány. Přitom rozhodnutím příslušného odvolacího správního orgánu o tom, že odvolání bylo podáno opožděně, není soud v řízení podle části páté vázán. I v případě, kdy odvolací správní orgán odvolání žalobce pro opožděnost zamítl, je žaloba podle části páté přípustná, dospěje-li soud k závěru, že ve skutečnosti šlo o včasné odvolání proti rozhodnutí správního orgánu a že tedy odvolací správní orgán tuto otázku posoudil chybně (k tomu viz Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 2010 a 2049).

Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu není v řešení otázky včasnosti odvolání žalobců proti rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu správné, Nejvyšší soud je podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil; důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, pročež Nejvyšší soud zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Č. 56

Č. 56

Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zák. práce jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010)

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 9. 2009 byla žaloba na zaplacení částky 50 000 Kč zamítnuta s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že v souvislosti s operací pravého oka žalobkyně dne 29. 3. 2007 došlo ze strany žalované k pochybení, spočívajícím ve voperování nesprávné nitrooční čočky na základě záměny předoperačně naměřených hodnot zapsaných do chorobopisu žalobkyně, což bylo mezi účastníky nesporné. Žaloba v této věci obsahovala shodná významná skutková tvrzení jako žaloba žalobkyně na náhradu škody na zdraví ve výši rovněž 50 000 Kč, podaná u Městského soudu Brně, vůči stejné žalované. Mezi účastníky bylo sporné, zda v příčinné souvislosti s tímto pochybením došlo ke zhoršení viditelnosti pravého oka žalobkyně (zhoršení z 5 dioptrií na 13 dioptrií), přičemž k této sporné skutečnosti soud prvního stupně neprováděl dokazování s ohledem na svůj právní názor o souběhu práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví.

Podle názoru soudu prvního stupně není hodnocení této otázky (souběhu práv a nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví) v soudní praxi stabilizované. Odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007, v němž soud dovodil samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a práva na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva na zdraví s tím, že se jedná o zcela svébytné a samostatné prostředky rozrůzněné sféry ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník. Tento právní názor však není sdílen právní praxí ani teorií konstantně, bez pochybností. Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. 1Co 201/2007, uvedl, že práva z odpovědnosti za způsobenou škodu a z porušení osobnostních práv, zejména v dílčích nárocích na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění, oproti právu na náhradu nemajetkové újmy si konkurují, neboť jsou hodnoceny na základě zčásti totožných a zčásti velmi příbuzných skutkových tvrzení. Přesto akcentoval, že jde o instituty zcela samostatné, a proto je nutné k jejich uplatnění poskytnout soudu taková skutková tvrzení k následkům tvrzeného zásahu, aby bylo možno odlišit práva a nároky z odpovědnosti za škodu a z odpovědnosti za porušení osobnostních práv a najisto postavit předmět řízení. Podle soudu prvního stupně je rozlišení náhrady škody a náhrady nemajetkové újmy v občanském zákoníku nedůsledné. V rámci náhrady

Č. 56

škody jsou zákonodárcem poněkud nesystematicky zakotveny i nároky, týkající se újmy ryze nemajetkové, které Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, označil za „náhradu škody za nemateriální újmu", a to nároky na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění v ustanovení § 444 odst. 1 občanského zákoníku v platném znění a na jednorázovou náhradu při úmrtí blízké osoby v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák.

V rámci ochrany osobnosti se řeší náhrada újmy nemajetkové, přičemž ohledně odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv zákon odkazuje na ustanovení o náhradě škody (§ 16 obč. zák.). V řízení o náhradu škody jsou obecné soudy vázány ústavním principem proporcionality, odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví by měla být dostatečná, důstojná a adekvátní, což bylo vysloveno v nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03, k němuž se Ústavní soud přihlásil ve svém nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Porušením pravidla proporcionality může dojít k zásahu do ústavně zaručených práv, a to konkrétně do práva na soudní ochranu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu náhrady škody za nemajetkovou újmu v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění cestou prostředků ochrany osobnosti není přípustné ani účelné, neboť by bylo porušením ústavního principu proporcionality, a to nikoli z hlediska podhodnocení vzniklé nemajetkové újmy, ale z hlediska opačného, k němuž by případné duplicitní ohodnocení a odškodnění téže újmy vedlo. V systému komplementární ochrany lidské osobnosti je ochrana jednotlivých osobnostních statků zakotvena nejen v obecné rovině v ustanovení § 11 a násl. obč. zák., ale i v jiných ustanoveních speciální povahy, která tuto obecnou právní ochranu zpřesňují či doplňují. V tomto rámci je pak právní ochrana lidského zdraví zakotvena, jedná-li se o nároky z porušení těchto osobnostních statků vzešlé, právě v režimu náhrady škody za nemateriální újmu dle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák.

Dvojím hodnocením vzniklé nemajetkové újmy na lidském zdraví (v režimu náhrady škody na zdraví a v řízení o ochranu osobnosti) by docházelo k flagrantnímu porušení obecné právní zásady „non bis in idem", neboť soudy by v obou řízeních řešily stále stejný skutek (stejné poškození na zdraví), vyjma materiálních nároků z náhrady škody jako ztráta na výdělku či náklady léčení. Pojmenování obou nároků je nepodstatné, podstatná je totožnost skutku, osob i vznášených nároků na náhradu, byť jsou pojmy „škody" a „nemajetkové újmy" zmateny, viz termín „náhrada škody za nemateriální újmu" užitý Ústavním soudem ve snaze zcela správně propojit obě oblasti navazující na obdobnou myšlenku obsaženou v čl. 2:101 Principů evropského deliktního práva (PETL). Dle těchto doktrinálních principů je škoda majetkovou nebo nemajetkovou újmou zákonem chráněného zájmu s tím, že osobní újmou ospravedlňující ve smyslu čl. 10:103 odst. 1 náhradu nemajetkové škody je dle čl. 10:102 odst. 1 právě újma fyzickému a duševnímu zdraví dosahující míry uznatelné nemoci. V tomto chápání jsou potom nároky vzniklé v režimu náhra-

Č. 56

dy škody na zdraví speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům vzniklým v režimu ochrany osobnosti.

Dále soud prvního stupně zastává názor, že není možné, aby se osoba dotčená na zdraví pokoušela cestou ochrany osobnosti nahrazovat nebo navyšovat vlastní nároky na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění, neboť možnost uplatnění nároků speciálních vylučuje duplicitní uplatnění nároků obecných. Podle ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. se za bolest považuje i každé duševní strádání, přičemž rovněž vážné duševní poruchy, vzniklé působením otřesných zážitků nebo jiných nepříznivých psychologických činitelů a tísnivých situací, patří v rámci ztížení společenského uplatnění do náhrady škody na zdraví (příloha 2 k citované vyhlášce, položka 016).

Pokud jde o ochranu s právem na zdraví souvisejících osobnostních atributů (zejména práva na důstojnost a práva na soukromí včetně práva vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi a rozvíjet tak svou osobnost), speciální právní ochrana těchto obecných osobnostních atributů je rovněž řešena v rámci náhrady škody na zdraví, a to v rámci odškodnění za ztížení společenského uplatnění.

Dle ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. se totiž odškodnění ztížení společenského uplatnění poskytuje za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a dalších společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti. Takto široce vymezený rámec speciální právní ochrany pak nepochybně zahrnuje i ochranu důstojnosti osoby dotčené neoprávněným zásahem i práva na vytváření a rozvoj vztahů s ostatními bytostmi v rámci společnosti (včetně rodiny). Soud prvního stupně dále uvedl, že otázku existence a rozsahu nemajetkové újmy vzniklé při zásahu do osobnostních práv nelze v žádném případě zužovat pouze na přítomnost tzv. osobní újmy, tedy na újmu v rovině fyzického a duševního zdraví dosahující míry uznatelné nemoci (čl. 10:202 odst. 1 PETL). Lze se jednoznačně ztotožnit myšlenkou obsaženou v čl. 10:301 odst. 1 PETL, dle které je náhrada nemajetkové újmy ospravedlnitelná nejen v případě, kdy poškozený utrpěl osobní újmu (ve smyslu újmy na zdraví), ale i v případech újmy na svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. Nepochybně proto mohou existovat situace, v nichž bude mít ochrana osobnosti v souvislosti s porušením práva na zdraví své místo. Ochrana osobnosti však může mít místo pouze v případech skutků, nároků (jakkoliv pojmenovaných) či osob odlišných od skutků či nároků či osob spadajících do právního režimu náhrady škody na zdraví,

Č. 56

popř. v situacích, u nichž je právní úprava náhrady škody natolik paušální, že ji proto nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému.

O odlišnosti skutků a nároků v obou právních režimech lze s úspěchem uvažovat např. u žalob, podávaných v důsledku absence informovaného souhlasu pacienta, kde je předmětem ochrany odlišný osobnostní statek než lidské zdraví, a to právo na informace, na sebeurčení a na svobodné individuální rozhodování pacienta. O odlišnosti osob lze hovořit tehdy, domáhají-li se příbuzní osoby, jejíž právo na zdraví bylo porušeno, ochrany vlastní osobnosti s poukazem na neoprávněný zásah do svého rodinného života, jehož kvalita neoprávněným zásahem do práva na zdraví osoby blízké utrpěla. Ochrana osobnosti má své místo i tam, kde „náhrada škody za nemateriální újmu" je natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému tak, jak je tomu v případě jednorázového odškodnění při úmrtí osoby blízké dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák.

V této projednávané věci je žaloba koncipována na skutkovém základu, který v podstatném rozsahu odpovídá skutkovým tvrzením v žalobě o náhradu škody na zdraví, kterou žalobkyně podala u Městského soudu v Brně dne 30. 3. 2009, vůči žalované. V obou případech se žalobkyně domáhá částky 50 000 Kč na základě totožného skutku. V rámci žaloby na ochranu osobnosti nebyl uplatněn žádný „převis" nad nárokem uplatněným z titulu náhrady škody na zdraví. Soud prvního stupně se postupem dle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. pokusil takový „převis" zjistit, avšak žalobkyně přes poskytnuté poučení nebyla schopna tvrdit jiné významné skutkové okolnosti nad nároky uplatněné v žalobě na náhradu škody na zdraví, kde se její skutková tvrzení, popř. důkazní návrhy, týkaly toliko nároků z titulu náhrady škody na zdraví (bolestné a ztížení společenského uplatnění). Nárok uplatněný žalobou je charakterizován vylíčením skutkových okolností, jimiž žalobce svůj nárok odůvodňuje, a skutkovým základem vylíčeným v žalobě, ve spojitosti s žalobním petitem je tak vymezen základ nároku uplatněného žalobou, který je předmětem řízení. Právní kvalifikace nároku žalobcem uplatněného není pro soud závazná, neboť právní posouzení věci podle předpisů hmotného práva náleží soudu (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 642/2000, nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 343/09).

Podle názoru soudu prvního stupně spočívá podstata daného problému v určitých právních specificích, jakkoli se totiž obě žaloby (na ochranu osobnosti a na náhradu škody na zdraví) v podstatných skutečnostech kopírují, nejedná se o žaloby naprosto totožné, nýbrž je mezi nimi dán vztah obecného a zvláštního. Proto v tomto případě soud prvního stupně řízení na ochranu osobnosti v souladu s ustanovením § 83 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 104 odst. 1 o. s. ř. nezastavil pro překážku litispendence, ale ve věci meritorně rozhodl, přičemž ze všech shora podrobně uvedených důvodů žalobu zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala včas odvolání žalobkyně, přičemž soudu prvního stupně vytýkala nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 205 odst. 2 písm. g)

Č. 56

o. s. ř. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007, považovala úvahy soudu prvního stupně směřující ke ztotožnění odškodnění náhrady škody na zdraví a odškodnění z titulu ochrany osobnosti za nesprávné. Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je upravena v ustanovení § 7 vyhlášky č. 440/2001 Sb., je založena na posouzení lékaře a stanovení počtu bodů znalcem, podle zastaralého bodového systému, který byl mnohokrát kritizován jako nedůstojný, odporující principům demokratické společnosti, jehož konstrukce je založena mj. také na diskriminaci podle věku.

Způsob odškodňování je nedůstojný také tím, že umožňuje soudům zvyšovat odškodnění stanovené podle této vyhlášky pouze ve zvlášť výjimečných případech hodných zvláštního zřetele. Vzhledem k odmítnutí mimosoudního vypořádání žalovanou, existenci nedůstojného systému odškodnění náhrady škody na zdraví, předpokládanému zdlouhavému vyřizování soudní žaloby a věku žalobkyně byly podány souběžně dvě žaloby. Žalobkyně podala žalobu na ochranu osobnosti a žalobu na náhradu škody na zdraví, protože se jedná o dva samostatné nároky.

V rámci rozhodování o žalobě na ochranu osobnosti má soudce, na rozdíl od žaloby na náhradu škody na zdraví, více možností dotvářet právo a prostřednictvím racionální a tvůrčí interpretace každý konkrétní nárok jednotlivě a spravedlivě posoudit bez administrativních omezení. Účelem poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích je nastolení spravedlnosti, a to vyrovnáním způsobené nemajetkové újmy osobnostní povahy sankčním plněním. Soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí neuvádí, zda v daném případě došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobkyně, zda je zde příčinná souvislost mezi tímto zásahem a jeho neoprávněností. Aniž by se zabýval navrženými důkazy, soud prvního stupně žalobu zamítl na základě přijatého právního názoru o souběhu nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví. Domáhala se proto zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K podanému odvolání podala vyjádření žalovaná, která navrhovala potvrzení napadeného rozsudku jako věcně správného. Souhlasila s úvahami soudu prvního stupně, který na rozdíl od žalobkyně neztotožňuje odškodnění náhrady škody na zdraví a odškodnění z titulu ochrany osobnosti, ale naopak je důsledně rozlišuje dle kritérií skutku, osob i vznášených nároků. Výklad provedený soudem prvního stupně, za užití zásady „non bis in idem" a zásady proporcionality, zcela logicky rozlišuje nároky vzniklé v režimu náhrady škody na zdraví a nároky vzniklé v režimu ochrany osobnosti. Naprosto shodná tvrzení a rovněž i důkazy jsou žalobkyní uplatněny jak v žalobě na ochranu osobnosti, tak i v žalobě na náhradu škody na zdraví. Možnosti a podmínky navýšení bolestného a ztížení společenského uplatnění jsou dány v ustanovení § 6 a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. a soud prvního stupně zcela správně uvádí, že osoba dotčená na zdraví nemůže cestou ochrany osobnosti nahrazovat nebo navyšovat nároky na bolestné a ztížení společenského uplatnění.

Č. 56

Nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu náhrady škody na zdraví v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění by bylo porušením ústavního principu proporcionality s tím, že disproporce by vznikla na straně škůdce, neboť způsobená újma by byla duplicitně hodnocena a zřejmě i odškodňována.

Vrchní soud v Olomouci potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Z odůvodnění:

Podle čl. II. přechodných ustanovení bodu 1 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, není-li dále stanoveno jinak, použije se občanský soudní řád, ve znění tohoto zákona, i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Podle čl. II. přechodných ustanovení bodu 10 citovaného zákona, odvolání proti rozhodnutím soudu prvního stupně vydaným přede dnem účinnosti tohoto zákona nebo po řízení provedeném podle tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Novela o. s. ř. provedená zákonem č. 7/2009 Sb. nabyla v celém rozsahu účinnosti 1. 7. 2009, odvolání směřuje proti rozhodnutí vydanému dne 28. 8. 2009, proto odvolací soud z podnětu podaného odvolání provedl odvolací řízení podle zákona č. 99/1963 Sb. ve znění k datu zahájení řízení, tj. ke dni 30. 3. 2009 (dále jen o. s. ř.).

Odvolací soud po zjištění, že odvolání splňuje obecné náležitosti uvedené v ustanovení § 205 odst. 1 o. s. ř. a je podle obsahu odůvodněno relevantním odvolacím důvodem uvedeným v ustanovení § 205 odst. 2 písm. g) o. s. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), přezkoumal napadený rozsudek v celém rozsahu i jemu přecházející řízení, učinil tak podle ustanovení § 214 odst. 3 o. s. ř. bez nařízení odvolacího jednání a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tvrzenému porušení osobnostních práv postupem non lege artis dne 29. 3. 2007 – podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, hlavy II. oddílu 1. § 11 až 13 ve znění po novele provedené zákonem č. 509/1991 Sb. (dále jen obč. zák.).

Podle ustanovení § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odst. 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost

Č. 56

fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Podle ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Zákonným předpokladem vzniku práva na použití sankcí k ochraně osobnostní sféry fyzické osoby za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je z obecného hlediska:

1. existence zásahu do osobnostních práv fyzické osoby, který vyvolal nebo byl objektivně způsobilý vyvolat újmu spočívající buď v porušení nebo ohrožení osobnostních práv fyzické osoby,

2. protiprávní (neoprávněný) charakter tohoto zásahu,

3. příčinná souvislost mezi neoprávněným zásahem a zmíněnou újmou.

Zákonným předpokladem vzniku práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2, 3 obč. zák. pak je:

1) protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby,

2) snížení zejména důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve značné míře a

3) příčinná souvislost mezi protiprávním zásahem do osobnostní sféry a snížením zejména důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve společnosti.

Podle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák. při škodě na zdraví se jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení společenského uplatnění. Ministerstvo zdravotnictví stanoví po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí vyhláškou výši, do které lze poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a určování výše náhrady v jednotlivých případech. Výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb. odškodnění bolesti se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 1 a 3 této vyhlášky, a to za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků, za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb. odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

Č. 56

Soud prvního stupně učinil závěr o skutkovém stavu věci významném pro právní posouzení na základě nesporných tvrzení účastníků, ze kterých je patrno, že v souvislosti s operací pravého oka žalobkyně dne 29. 3. 2007 došlo ze strany žalované k pochybení spočívajícím ve voperování nesprávné nitrooční čočky, a to na základě záměny předoperačně naměřených hodnot zapsaných do chorobopisu žalobkyně. Pro posouzení věci soudem prvního stupně bylo dále významné zjištění, že žaloba v této věci obsahuje totožná skutková tvrzení jako žaloba na náhradu škody na zdraví, která byla podána žalobkyní proti žalované a je vedena u Městského soudu v Brně, přičemž v obou žalobách je požadována částka ve výši 50 000 Kč. Rovněž odvolací soud takto zjištěný skutkový stav považuje za zcela postačující.

Právní posouzení věci soudem prvního stupně o duplicitním uplatnění nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví za situace, kdy žalobkyně v této žalobě na poskytnutí zadostiučinění v penězích z titulu ochranu osobnosti netvrdila žádné jiné právně významné skutečnosti, které by již neuplatnila ve své žalobě o náhradu škody na zdraví vůči téže žalované, považuje odvolací soud za správné. V tomto směru odvolací soud odkazuje na velice podrobné odůvodnění napadeného rozhodnutí.

Je pravdou, že posouzení otázky souběhu nároků z titulu ochrany osobnosti a náhrady škody na zdraví není v soudní praxi jednoznačně řešeno. Odvolací soud se při řešení této problematiky ztotožňuje s názorem soudu prvního stupně, že nároky z titulu náhrady škody na zdraví jsou speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům vzniklým v režimu ochrany osobnosti. Při přijetí tohoto závěru je možné vyjít také z již citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/2004, v němž je jednoznačně vyjádřeno, že ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. řeší otázku odškodnění pozůstalých jednorázovým plněním (shodně jako ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. otázku odškodnění škody na zdraví, a to jako bolestné a ztížení společenského uplatnění), avšak tato úprava je natolik paušální, že jí nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému. Tedy pokud nároky za nemateriální újmu dané ustanovením dle § 444 odst. 1 obč. zák. nebudou dostatečnou satisfakcí za škodu na zdraví za bolestné a ztížení společenského uplatnění, není vyloučeno, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle obecných ustanovení na ochranu osobnosti. Není však přípustné, aby se osoba dotčená na zdraví pokoušela žalobou na ochranu osobnosti nahrazovat či navyšovat své nároky z titulu náhrady škody. Soud prvního stupně zcela správně poukazuje na ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001, ve kterém se za bolest považuje každé tělesné a duševní strádání, a také na ustanovení § 3 odst. 1 této vyhlášky, v němž je právní ochrana osobnostních atributů řešena v rámci odškodnění ztížení společenského uplatnění. Je nutné rovněž zdůraznit, že hlediska uvedená v ustanovení § 3 citované vyhlášky jsou pouze demonstrativní a v rámci okolností konkrétního případu lze při úvaze o výši náhrady za ztížení společenského uplatnění zohlednit i další, ve vyhlášce nespecifikované aspekty. Dvojím hodnocením nemajetkové újmy na zdraví, a to v rámci náhrady škody na zdraví

Č. 56

a v rámci řízení o ochranu osobnosti, by nepochybně došlo k porušení principu proporcionality a právní zásady „non bis in idem". Soud prvního stupně zcela správně vyzval žalobkyni k doplnění významných skutkových tvrzení tak, aby nároky uplatněné v tomto řízení nebyly totožné s nároky, které uplatnila již v řízení na náhradu škody na zdraví, avšak žalobkyně, ani po poučení soudu, tato skutková tvrzení, ohledně tzv. „převisu" nad nároky uplatněné z titulu náhrady škody na zdraví, nedotvrdila.

V tomto směru odvolací soud odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007, které se rovněž zabývá posouzením vztahu speciálního, originálního práva na odškodnění pozůstalých dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. a práva na zadostiučinění z titulu práva na ochranu osobnosti dle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 občanského zákoníku, a to s odkazem na již citovaný nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/04. Nejvyšší soud dovodil, že záměrem zákonodárce bylo v rámci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. upravit odškodnění pozůstalých při usmrcení blízké osoby za nemajetkovou újmu v případě intenzity a okolností, které jsou obvyklé, tuto úpravu však nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému a nevylučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.

Tento vyslovený závěr lze tedy, podle názoru odvolacího soudu, aplikovat i v daném případě. Pokud by na základě rozhodných skutkových tvrzení žalobkyně nebylo odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví, a to bolestné a ztížení společenského uplatnění, dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na jejích osobnostních právech, mohla by se žalobkyně domáhat další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti. Úspěšně tak ovšem nelze činit na základě totožných skutkových tvrzení, jako v žalobě na náhradu škody. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. a nárok na náhradu škody na zdraví za bolest a ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 a 2 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v platném znění (dále jen zákoníku práce), jsou totiž samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.

V žalobě na peněžité zadostiučinění za zásah do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby týkajícího se práva na zdraví podle ustanovení § 11 a násl. obč. zák. je proto nutno uplatnit rozhodná skutková tvrzení o tom, že odškodnění z titulu náhrady škody na zdraví za bolest a ztížení společenského uplatnění poškozeného není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech poškozené fyzické osoby. Pouze v takovém případě nebudou porušeny ústavní princip proporcionality a zásada „ne bis in idem".

Odvolací soud považuje za správný rovněž postup soudu prvního stupně, který ve věci nepostupoval v souladu s ustanovením § 83 odst. 1 o. s. ř. a ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. a nezastavil řízení po překážku litispendence, ale naopak ve věci samé meritorně rozhodl.

Č. 56

Odvolací námitku žalobkyně, že soud prvního stupně ztotožnil nároky na náhradu škody na zdraví a na odškodnění z titulu práva na ochranu osobnosti, nepovažuje odvolací soud za důvodnou. Jak už bylo uvedeno shora, soud prvního stupně tyto nároky velice důkladně rozlišuje. Rovněž nelze akceptovat odvolací námitku žalobkyně o existenci nedůstojného systému odškodnění náhrady škody na zdraví, což by podle ní mělo odůvodňovat oprávněnost žaloby na odškodnění z titulu nároku na ochranu osobnosti. Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění se stanoví na základě bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku, přičemž ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit.

Právní úprava tak vymezuje pevná a jasná pravidla pro posouzení nároku na náhradu škody na zdraví, což zdůraznil rovněž Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Případná zdlouhavost řízení o nároku na náhradu škody a věk žalobkyně pak nemohou odůvodnit oprávněnost duplicitně podané žaloby na ochranu osobnosti.

Z těchto důvodů byl rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný dle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrzen, neboť řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí, netrpělo žádnou vadou, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, či vadou zmatečnostní, a to včetně správného výroku o nákladech řízení.

Č. 57

Č. 57

Platné právo neobsahuje právní institut neúměrného zkrácení (laesio enormis) řešící případy, kdy došlo ke sjednání příliš nízké kupní ceny, pokud taková cena není v rozporu s cenovými předpisy. Nelze ovšem vyloučit, že okolnost hrubého nepoměru plnění jedné ze stran k tomu, co poskytla druhá strana, může ve spojitosti s dalšími okolnostmi daného případu (nikoliv však sama o sobě) již naplňovat znaky jednání kolidujícího s dobrými mravy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1653/2009)

Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 11. 3. 2008 zamítl žaloby, kterými se žalobce proti žalovaným domáhal jednak určení, že je vlastníkem „parcely č.p. 589 (pozemková parcela) v k. ú. K. (641464), okr. P. o výměře 30 681 m²“ (dále též „předmětný pozemek“), a jednak určení, že „kupní smlouva uzavřená mezi žalobcem a žalovaným, datovaná dne 23. 7. 2004, jejímž předmětem je parcela č. 589 v k. ú. K., je neplatn“. Dále rozhodl o nákladech řízení. Po provedeném řízení dospěl k závěru, že v případě žaloby o určení neplatnosti uvedené kupní smlouvy nesvědčí žalobci na požadovaném určení naléhavý právní zájem, neboť otázku její platnosti soud řeší jako otázku předběžnou k rozhodnutí o určení vlastnictví. Naopak žalobci svědčí naléhavý právní zájem na určení vlastnictví k předmětnému pozemku, když změny zápisu v katastru nemovitostí lze dosáhnout pouze požadovaným určením. Žalobu na určení vlastnictví však neshledal důvodnou. Na základě provedeného dokazování soud prvního stupně nepřisvědčil žalobním důvodům žalobce, že předmětnou kupní smlouvu (za okolností v žalobě blíže rozvedených) uzavřel v omylu, že tato smlouva je neplatná pro sjednání ceny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a že smlouva je postižena absolutní neplatností ve smyslu § 39 obč. zák., když nebylo prokázáno, že by se žalovaní chovali k žalobci nemravně. Skutečnost, že došlo k navýšení hodnoty předmětných pozemků, nezpůsobuje absolutní neplatnost právního úkonu pro rozpor s dobrými mravy.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 4. 12. 2008 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, že kupní smlouva uzavřená mezi žalobcem a žalovanými dne 23. 7. 2004 je neplatná a že vlastníkem pozemku p.č. 589 v katastrálním území a obci K. je žalobce. Odvolací soud při rozhodování vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a dále ze zjištění učiněných z provedeného dokazování v odvolacím řízení, konkrétně „ze znaleckého posudku Ing. J. K., založeného ve spise Finančního úřadu P.“, a poté dospěl k závěru, že kupní smlouva uzavřená účastníky dne 23. 7. 2004 je absolutně neplatná, neboť se příčí dobrým mravům. Podle odvolacího soudu: „Obecně lze říci, že při uzavírání kupních smluv se příčí dobrým mravům porušení zásady »krácení přes polovinu hodnoty«. Tato zásada sleduje cíl čelit při uzavírání smlouvy nápadně nevýhodnému

Č. 57

nepoměru mezi plněním smluvní strany na straně jedné a protiplněním druhé smluvní strany na straně druhé. V rozporu s dobrými mravy je tedy plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru." V daném případě byla zásada „krácení přes polovinu hodnoty" porušena, neboť kupní cena za předmětný pozemek účastníky dohodnutá ve výši 277 000 Kč nedosahovala ani poloviny ceny stanovené znalcem ve výši 735 730 Kč. Žalovaným se tak dostalo na základě předmětné kupní ceny plnění v podobě předmětného pozemku, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění, kterého se dostalo žalobci vyplacením kupní ceny ve výši 277 000 Kč, v hrubém nepoměru. Odvolací soud v tomto hrubém nepoměru spatřil na rozdíl od soudu prvního stupně rozpor s dobrými mravy, když současně přihlédl i k dalším okolnostem daného případu. Konkrétně ke kupním smlouvám, které účastníci uzavřeli před předmětnou kupní smlouvou a ve kterých byla kupní cena dohodnuta za 1 m^2 částkou 100 Kč (kupní smlouva ze dne 20. 5. 2003), či 30 Kč (kupní smlouva ze dne 23. 5. 2003), zatímco v předmětné kupní smlouvě „... již kupní cena za 1 m^2 uvedena nebyla. Rovnala by se částce 9 Kč za 1 m^2 (277 000 Kč: 30 681 m^2), což podle odvolacího soudu není v souladu s dobrými mravy".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní (dále již „dovolatelé") prostřednictvím svého advokáta včasné dovolání, jehož přípustnost dovozují z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňují v něm dovolací důvody ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) (tj. že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci) a odst. 3 téhož zákonného ustavení o. s. ř. (tj. že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování). Dovolatelé mají pochybnosti o uplatnění odvolacím soudem použité zásady „krácení přes polovinu hodnoty". Z rozhodnutí odvolacího soudu není zjistitelné, jak se tato zásada stala obecně uznávaným míněním, jehož porušení lze pokládat za rozpor s dobrými mravy, a zda se jedná o zásadu historickou, která je uplatňována i v současném posuzování dobrých mravů, či o zásadu současnou, vzniklou vývojem, a jak tato zásada byla implementována do rozhodovací činnosti soudů. Dovolatelé jsou toho názoru, že k závěru o neplatnosti právního úkonu pro rozpor s dobrými mravy, jak to v daném případě učinil odvolací soud, lze dospět a aplikaci § 39 obč. zák. je možno použít jen tehdy, když se obsah právního úkonu ocitne v rozporu se společensky uznávaným míněním, přičemž významným z hlediska aplikace tohoto ustanovení je obsah a účel právního úkonu. Domnívají se, že na posouzení sjednané kupní ceny ustanovení § 589 obč. zák. nedopadá a že bylo v řízení prokázáno, že kupní cena byla stanovena ve výši, která byla v místě i čase obvyklá. Tuto cenu předmětu koupě stanovil žalobce jako prodávající, který měl o ceně zemědělských pozemků v místě nepochybně lepší přehled než dovolatelé, a navíc předmětný právní úkon prováděl za přítomnosti své právní zástupkyně. Pokud odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku uvádí, že při svém rozhodování přihlížel i k dalším okolnostem – ke kupním smlouvám, které účastníci uzavřeli před předmětnou kupní smlouvou, nejedná se podle názoru dovolatelů o posouzení úplné a komplexní, při-

čemž odvolací soud učinil závěry, které nemají oporu byť v částečně provedených důkazech. Za tím účelem dovolatelé v další části svého dovolání podrobně rozvádějí svou dovolací argumentaci a závěrem navrhují, aby Nejvyšší soud zrušil meritorní výrok rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce se k podanému dovolání dovolatelů písemně nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) poté, co přihlédl k čl. II bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, konstatuje, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnými osobami (účastníky řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné pro vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jak se dále podává z odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku, odvolací soud dospěl k závěru, že kupní smlouva, kterou účastníci uzavřeli dne 23. 7. 2004 a jejímž předmětem byl pozemek p.č. 589 v katastrálním území K., je ve smyslu § 39 obč. zák. absolutně neplatná, neboť se příčí dobrým mravům. Podle odvolacího soudu v daném případě byla porušena zásada „zákazu krácení přes polovinu hodnoty", která má čelit nevýhodnému nepoměru mezi vzájemnými plněními stran. V tomto případě podle přesvědčení odvolacího soudu se dovolatelům dostalo na základě předmětné kupní ceny plnění v podobě předmětného pozemku, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění, kterého se dostalo žalobci vyplacením kupní ceny (277 000 Kč), v hrubém nepoměru, tedy došlo ke kolizi s dobrými mravy. Odvolací soud tuto zásadu uplatnil v přímé vazbě na § 39 obč. zák. Tento právně kvalifikační závěr Nejvyšší soud nesdílí, a to z následujících důvodů.

Římské právo v předjustiniánském období v oblasti obligačních vztahů reglementovalo u trhové smlouvy, že cena zásadně nemusí odpovídat hodnotě prodávané věci, i když podle právního pravidla měla být cena spravedlivá – „pretium debet esse iustum". Teprve v justiniánském právu začalo platit, že prodávající může žádat soudní zrušení trhu (roz. trhové smlouvy), nedosahuje-li trhová cena ani polovinu hodnoty prodávaného pozemku. Uplatnil-li prodávající toto právo (tj. naříkat smlouvu pro „laesio enormis" – nadměrné poškození), mohl kupující udržet platnost trhu tím, že nabídl doplatit cenu na plnou hodnotu prodávané věci (Kincl, J., Urfus, V., Římské právo, nakladatelství Panorama Praha, 1990, str. 313 – 314). Byl tak položen základ právního institutu neúměrného zkrácení – „laesio enormis". Tento institut byl obsažen také v obecném zákoníku občanském z roku 1811 následovně:

Č. 57

„§ 934

Neobdržela-li jedna strana na obecné hodnotě při dvoustranně závazném jednání ani polovici toho, co druhé straně dala, skýtá zákon zkrácené straně právo žádati zrušení a uvedení v předešlý stav. Avšak druhá strana může jednání zachovati v platnosti tím, že jest ochotna nahraditi, čeho se do obecné hodnoty nedostává. Nepoměr hodnoty se určuje podle času, kdy bylo jednání uzavřeno.

§ 935

Tohoto právního prostředku nelze užíti, když se ho někdo výslovně vzdal, nebo prohlásil, že věc převzal ze zvláštní záliby za mimořádnou cenu; když, ač mu byla pravá cena známa, přece se uvolil dáti nepoměrnou cenu, rovněž když z poměru mezi osobami lze vyrozuměti, že chtěly učiniti smlouvu smíšenou z úplatné a bezplatné, když pravou cenu nelze vyšetřiti; konečně, když věc byla soudem vydražena."

Institut neúměrného zkrácení („laesio enormis") ovšem platný občanský zákoník, ani jiný soukromoprávní předpis, jenž by v uvedeném směru upravoval závazkově právní vztah založený uzavřením kupní smlouvy, neobsahuje. Nutno ovšem současně zdůraznit, že s tímto institutem se opět počítá v návrhu nového občanského zákoníku, a to s následující reglementací (viz http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html):

„§ 1651

(1) Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.

(2) Odstavec 1 se nepoužije pro případ nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny.

§ 1652

(1) Právo podle § 1651 nevzniká, pokud důvod nepoměru vzájemných plnění vyplývá ze zvláštního vztahu mezi stranami, zejména pokud zkrácená strana měla úmysl plnit zčásti za úplatu a zčásti bezúplatně, nebo jestliže již nelze výši zkrácení zjistit.

(2) Právo podle § 1651 nevzniká ani tehdy, vzdala-li se jej zkrácená strana výslovně a prohlásila-li, že plnění přijímá za mimořádnou cenu ze zvláštní obliby, anebo souhlasila-li s neúměrnou cenou, ač jí skutečná cena plnění byla nebo musela být známa.

§ 1653

Právo podle § 1651 zaniká, není-li uplatněno do jednoho roku od uzavření smlouvy."

Č. 57

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1776/2007 (in www.nsoud.cz), judikoval, že obecně platí a je samozřejmostí, že účastníci kupní smlouvy nejsou v zásadě vázáni či omezeni ve sjednání výše kupní ceny, která není upravena cenovým předpisem. Mohou si tak sjednat i cenu, která se odchyluje od ceny obvyklé (tržní), zejména, jde-li o cenu podstatně nižší. Platné právo nemá žádné ustanovení o sjednání příliš nízké kupní ceny (laesio enormis), pokud taková cena není v rozporu s cenovými předpisy. Od tohoto právního názoru nemá důvod se Nejvyšší soud ani v této věci odchylovat. Nelze ovšem vyloučit, že okolnost hrubého nepoměru plnění jedné ze stran k tomu, co poskytla druhá strana, může ve spojitosti s dalšími okolnostmi toho kterého případu naplňovat znaky jednání, které již koliduje s dobrými mravy. Avšak sama o sobě taková okolnost absolutní neplatnost právního úkonu, jímž mělo dojít k uvedenému hrubému nepoměru v plnění, ve smyslu § 39 obč. zák. (pro jednání contra bonos mores) založit nemůže.

Poněvadž další okolnosti, které odvolací soud zhodnotil při právním posouzení věci, byly zjištěny procesně vadným způsobem, je z vyloženého zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku dovolacího soudu je závazný (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.).

Č. 58

Cpjn 206/2010

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 4. 2011 k výkladu ustanovení § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, a § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon"), a čl. II zákona č. 160/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 160/2006 Sb."), v případě nevydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Nejvyšší soud, jenž je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů (§ 14 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „zákon o soudech a soudcích"), zjistil z pravomocných rozhodnutí soudů prvních stupňů i soudů odvolacích nejednotné rozhodování v otázkách, jak posoudit celkovou dobu řízení, v němž mělo dojít k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, či § 22 odst. 1, věta druhá a třetí, zákona v případě nevydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě, jaká kritéria je nutno vzít v úvahu při posouzení přiměřenosti celkové doby řízení, jak postupovat při stanovení formy a výše přiměřeného zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 3 zákona a jak posuzovat výši zadostiučinění v řízení, která ještě nebyla pravomocně skončena.

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo následující stanovisko:

1. Při úvaze o celkové době řízení není možné odhlížet od té jeho části, která se odehrála před tím, než se Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod stala závaznou pro Českou republiku.

2. Při úvaze o celkové délce řízení je nutno přihlížet i k té jeho části, v níž jako účastník vystupoval právní předchůdce osoby, která vstoupila do řízení jako jeho dědic a která se nyní domáhá poskytnutí přiměřeného zadostiučinění podle § 31a zákona.

3. Nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1, věta třetí, a § 22 odst. 1, věta třetí, zákona je třeba tvrdit

a není-li úspěšně popřena anebo nepostačuje-li konstatování porušení práva, přizná se za ni zadostiučinění v penězích.

4. Při úvaze o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění je třeba přihlížet k celkové době, po kterou řízení trvalo, nikoliv tedy jen k době, po kterou docházelo k průtahům ve smyslu nečinnosti.

5. Přiměřené zadostiučinění lze přiznat i tehdy, jestliže řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1, věta třetí, a § 22 odst. 1, věta třetí, zákona, nebylo doposud pravomocně skončeno.

6. Při určování výše přiměřeného zadostiučinění nelze vycházet z toho, že přiznaná peněžní náhrada musí být nižší než částka, která je ve smyslu § 444 odst. 3 obč. zák. stanovena jako jednorázové odškodnění pozůstalým za smrt osoby blízké.

7. Výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení u právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických.

8. V případě řízení, v němž vystupovalo více účastníků žádajících náhradu nemajetkové újmy za jeho nepřiměřenou délku, je možno podle okolností částku odškodnění náležející každému z nich přiměřeně snížit oproti částce, jež by byla poškozenému přiznána v případě, že by se řízení na jedné straně účastnil sám.

9. Odůvodnění výše přiznaného zadostiučinění musí obsahovat hodnocení, v němž se vychází ze základní částky stanovené násobkem celkové doby řízení v letech či měsících a částky přiznávané za jednotku času řízení s následným připočtením či odečtením vlivu skutečností vyplývajících z kritérií obsažených v § 31a odst. 3 písm. b) až e) zákona.

10. Poškozený má právo na úrok z prodlení ode dne následujícího po uplynutí lhůty šesti měsíců poté, kdy nárok na náhradu přiměřeného zadostiučinění uplatnil postupem podle § 14 zákona.

Odůvodnění:

I. Účel stanoviska

Předkládané stanovisko si vedle svého právním řádem obecně vymezeného úkolu sjednocovat rozhodovací činnost soudů (§ 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích) klade za cíl poskytnout soudům nižších stupňů určité vodítko, jak postupovat při posouzení nároku na přiměřené zadostiučinění ve smyslu § 31a zákona, a tímto přispět i ke zjednodušení a zkrácení kompenzačního řízení. Obsahem tohoto stanoviska je vypořádání se základními otázkami souvisejícími s odpovědnostními vztahy vzniknuvšími v důsledku nepřiměřeně dlouhých řízení.

Soudní řízení, v němž se žalobci domáhají poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemateriální újmu způsobenou jim nesprávným úředním postupem spočívajícím v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě

(§ 13 odst. 1, věta druhá a třetí, a § 22 odst. 1, věta druhá a třetí, zákona), může probíhat nejen ve dvou instancích, tedy před soudem nalézacím a soudem odvolacím, ale může v něm být uplatněn i mimořádný opravný prostředek a eventuálně i ústavní stížnost. V mnoha případech se tedy v poměrech České republiky jedná až o čtyřstupňové soudní řízení. Toto řízení navíc probíhá až po projednání před úřadem uvedeným v § 6 zákona – k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1891/2007, uveřejněný pod číslem 11/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 25 Cdo 737/2008. Všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na jeho internetových stránkách, www.nsoud.cz .

V českém právu se sice podle zakotvení práva na průběh řízení v přiměřené lhůtě do zákona jedná především o řízení o nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, zároveň je jím však realizováno právo na účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí, pod č. 209/1992, dále jen „Úmluva"), podle kterého každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Přiměřenost délky soudního řízení (i jiných řízení vedených orgány státu či územních samosprávných celků) je součástí práva na spravedlivý proces, jednoho ze základních lidských práv garantovaných jak vnitrostátními právními předpisy nejvyšší právní síly (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), tak i právními předpisy mezinárodního původu, které jsou ve smyslu čl. 10 Ústavy České republiky součástí právního řádu České republiky a mají při aplikaci přednost před zákonem (jedná se zvláště o čl. 6 odst. 1, větu první, Úmluvy).

Požadavek přiměřené délky řízení nevyplývá jen z článku 6 odst. 1 Úmluvy, ale může také vyplývat, ať už přímo nebo nepřímo, i z jiných ustanovení Úmluvy, např. článku 5 odst. 4 nebo článku 8. Kritéria obsažená v tomto stanovisku se u nároků vztahujících se k těmto ustanovením použijí jen přiměřeně, se zřetelem ke zvláštnímu chráněnému zájmu dotčenému v předmětných řízeních, a to zpravidla výrazně přísněji jak na poli hodnocení přiměřenosti délky řízení, tak při určování výše zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, a to ve shodě s obsáhlou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Evropský soud" či „ESLP"), že nejvhodnějším a z dlouhodobého hlediska žádoucím řešením problematiky nepřiměřeně dlouhých řízení jsou preventivní opatření; taková právem předvídaná organizace a takové právem regulované fungování moci soudní, které poskytuje podmínky k vedení řízení, jehož výsledkem jsou co možná nejrychlejší rozhodnutí ve věci samé, a to při zachování principů zákonnosti a spravedlivosti řízení. Je nutno přihlásit se k závěru Evropského soudu, že „čl. 6 odst. 1 *(Úmluvy – pozn. Nejvyššího soudu)*

ukládá smluvním státům povinnost organizovat svůj soudní systém takovým způsobem, aby jejich soudy mohly dostát každému z jeho požadavků, tedy i závazku projednat případ v rozumném čase" (z mnoha viz např. rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 16. 9. 1996, Süßmann proti Německu, stížnost č. 20024/92, odst. 55, nebo rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, Apicella proti Itálii, stížnost č. 64890/01, odst. 72). Všechna rozhodnutí ESLP jsou dostupná na internetových stránkách http://echr.coe.int/echr/en/hudoc v anglickém nebo francouzském jazyce. Rozhodnutí ESLP ve věcech proti České republice jsou v českém jazyce dostupná též na stránkách Ministerstva spravedlnosti http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=390.

Oproti možnosti účastníka řízení domáhat se svého práva na přiměřenou délku řízení prostřednictvím návrhu podle § 174a zákona o soudech a soudcích je žádost o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění ve smyslu § 31a zákona „pouze" následnou kompenzací za již vzniklou újmu. Podle Evropského soudu i toto řešení „lze považovat za účinný a dostupný právní prostředek nápravy pro případ překročení «přiměřené lhůty» v každém soudním řízení, na které se vztahuje článek 6 odst. 1 Úmluvy" (konečné rozhodnutí senátu Páté sekce ESLP o přijatelnosti stížnosti č. 40552/02 ze dne 16. 10. 2007 ve věci Vokurka proti České republice, odst. 65). Je ale třeba dbát na to, aby přiměřené zadostiučinění bylo poskytováno rychle a v dostatečné výši.

Z tohoto důvodů Nejvyšší soud považuje za nepřijatelné, aby řízení o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemateriální újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení bylo samo nepřiměřeně dlouhé, či aby v jeho průběhu dokonce docházelo k dalším průtahům. Jinými slovy řečeno, není přípustné, aby osoba domáhající se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé řízení se znovu i v tomto řízení ocitala v situaci, kterou je možné kvalifikovat jako nepřiměřenou délku řízení. K obavám z přílišného prodlužování délky řízení o kompenzaci nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení se ostatně vyjádřil i ESLP v konečném rozhodnutí senátu Páté sekce ze dne 16. 10. 2007 o přijatelnosti stížnosti č. 40552/02, ve věci Vokurka proti České republice, odst. 61. Průměrná délka řízení ve sporech podle zákona činí 733 dní. Viz Statistický přehled soudních agend Ministerstva spravedlnosti. II. část. Rok 2008, s. 23. Citováno z: Soudní průtahy: preventivní a kompenzační prostředky nápravy. Analýza problému po třech letech účinnosti novely č. 160/2006. Autor: Liga lidských práv, červen 2009.

Při vyhodnocení dosavadní rozhodovací praxe soudů odvolacích i soudů prvních stupňů ve věcech přiznání náhrady za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení Nejvyšší soud identifikoval nejčastější a nejproblematičtější právní otázky, jejichž řešení se jeví jako nejednotné. Pro účely spravedlivého a promptního rozhodování o těchto nárocích se pak Nejvyšší soud rozhodl sjednotit tuto rozhodovací praxi prostřednictvím stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia.

Nejvyšší soud takto nastiňuje ke sjednocení soudní praxe určitý model posuzování, podle něhož by soudy v České republice měly postupovat při určování výše

Č. 58

přiměřeného zadostiučinění, jenž samozřejmě bude vycházet z kritérií obsažených v rozhodnutích ESLP, inkorporovaných v § 31a odst. 3 zákona. Evropský soud totiž dospěl k závěru, že status stěžovatele jako oběti porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy může záviset na úrovni kompenzace, která byla stěžovateli přiznána v domácím řízení, a to s ohledem na skutečnosti, na jejichž základě si stěžuje před Evropským soudem (viz rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006, ve věci Scordino proti Itálii, stížnost č. 36813/97, odst. 202). Úroveň kompenzace přitom též závisí na charakteru a efektivitě vnitrostátního prostředku nápravy (Scordino, odst. 205).

Tímto postupem by měla být zaručena relativní jednota v posuzování přiměřenosti délky řízení a určování výše zadostiučinění v rozhodovací praxi soudů České republiky, přičemž přiměřená délka soudního řízení o tomto kompenzačním prostředku by neměla být překročena. Bude též vyhověno náhledu Evropského soudu, že jsou to především orgány jednotlivých smluvních států, které mohou lépe posoudit, zda v individuálním případě došlo k překročení přiměřené délky řízení, resp. jaké zadostiučinění se jeví jako adekvátní. To vše s přihlédnutím k právním tradicím a životní úrovni dané země (Scordino, odst. 189).

Bude pak na soudech nižších stupňů, aby své úvahy při stanovování výše přiměřeného zadostiučinění podrobovaly tomuto posuzování, jasně uváděly zohlednění jednotlivých kritérií a vyjadřovaly postup, na základě kterého k dané částce dospěly.

Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že „před aplikací § 31a odst. 1 zákona (ve znění pozdějších předpisů) o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem a vzniklou přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. (tj. před 27. 4. 2006) je třeba i bez vznesení námitky promlčení vyřešit jako otázku předběžnou, zda nárok na náhradu této újmy nebyl promlčen" (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 198/2007, uveřejněný pod číslem 11/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

II. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Nejvyšší soud zdůrazňuje, že při posuzování předpokladů odpovědnosti státu za škodu způsobenou nevydáním rozhodnutí v přiměřené lhůtě, jakož i při úvaze o formě a výši zadostiučinění podle platné právní úpravy vyjádřené zejména v § 13 a § 31a zákona je nutno postupovat též v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

S využitím závěrů obsažených v rozhodnutích Evropského soudu počítal evidentně i sám zákonodárce při přijímání nové vnitrostátní právní úpravy. Dokladem toho je zejména časová souvislost přijetí vnitrostátní právní úpravy a další nezpochybnitelné indicie. Nově vložená věta v § 13 odst. 1 zákona (zákonem č. 160/2006 Sb.) obsahuje poznámku 8a s odkazem na čl. 5 a 6 Úmluvy. Z důvodové zprávy k zákonu č. 160/2006 Sb. přitom vyplývá, že účel tohoto odkazu je dvojí: jednak poukázat na to, že se hodnocení přiměřenosti délky řízení či rozhodování řídí kritérii, která ve své judikatuře dovodil mezinárodní soud Úmluvu aplikující, jednak upozornit na to,

Č. 58

že v souladu s touto judikaturou na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy je rozhodující především celková délka řízení. Návrh směřuje k poskytování náhrady za nepřiměřené celkové délky řízení, nikoli primárně k odškodňování za jednotlivé průtahy v řízení. V § 31a odst. 3 cit. zákona jsou demonstrativním způsobem specifikována kritéria, k nimž je třeba v případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, nebo § 22 odst. 1, věta druhá a třetí, přihlédnout při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Z důvodové zprávy k zák. č. 160/2006 Sb. přitom vyplývá, že jde o kritéria používaná Evropským soudem pro lidská práva v jeho judikatuře k určování, zda byla délka vnitrostátního soudního řízení přiměřená, a jeho judikatura proto může být užitečným vodítkem. Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2006 Sb. dále uvádí, že v § 31a odst. 2 „se stanoví obecný pokyn, v jaké formě se má poskytovat zadostiučinění a jakými kritérii se má rozhodování o výši zadostiučinění řídit. I zde by bylo vhodné, kdyby aplikační orgány přihlížely k rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva."

V tomto kontextu je třeba připomenout i závěr Ústavního soudu, jenž konstatoval, že „obecné soudy neznají (popř. ignorují) judikaturu ESLP, čímž nejen že negují vnitrostátní prostředky nápravy porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (...), ale též vystavují Českou republiku riziku nastoupení mezinárodněprávní odpovědnosti za porušení závazků plynoucích z Úmluvy" (nález Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. II. ÚS 862/10). Všechna citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou veřejnosti dostupná na internetových stránkách Ústavního soudu, http://nalus.usoud.cz. I proto považoval Nejvyšší soud za nezbytné vydání tohoto stanoviska, které by alespoň v základních bodech mělo usnadnit soudům nižších stupňů orientaci v relevantních rozhodnutích Evropského soudu.

Je ostatně třeba mít vždy na paměti, že podle článku 53 Úmluvy „(n)ic v (...) Úmluvě nebude vykládáno tak, jako by omezovalo nebo rušilo lidská práva a základní svobody, které mohou být uznány zákony každé Vysoké smluvní strany nebo každou jinou Úmluvou, jíž je stranou." Na Úmluvu a na ni navazující judikaturu ESLP tedy přísluší odkazovat především jako na minimální standard ochrany práva, který je nezbytné zaručit; poukaz na ni ale není možno na druhé straně používat jako jediný argument pro snížení úrovně ochrany práva, která by jinak vyplývala z ustanovení vnitrostátního práva.

III. Určení délky řízení

Aby bylo možno uzavřít, že účastník má právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, je třeba nejprve vyřešit otázku, zda vůbec v konkrétním případě došlo k porušení práva na přiměřenou délku řízení, tedy zda řízení skutečně bylo nepřiměřeně dlouhé.

Pro tyto účely považuje Nejvyšší soud za nezbytné vymezit pojmový rozdíl mezi nepřiměřenou délkou řízení a vznikem tzv. průtahů v jeho průběhu. Průtahy v řízení jsou jevem, kdy soud (či jiný státní orgán) nekoná v zákonem stanovené či přiměře-

Č. 58

né době, a jde tedy zpravidla (nikoliv však vždy) o příčinu nepřiměřené délky řízení. K porušení práva na přiměřenou délku řízení však dochází tehdy, jestliže řízení trvá nepřiměřeně dlouhou dobu, a to bez ohledu na to, zda v daném případě byly zaznamenány průtahy ze strany příslušného orgánu. Jinými slovy řečeno, k porušení práva na přiměřenou délku řízení může dojít i tehdy, nedošlo-li v řízení k průtahům, a naopak, i když k průtahům v řízení došlo, nemusí se vždy jednat o porušení práva na přiměřenou délku řízení, jestliže řízení jako celek odpovídá dobou svého trvání času, v němž je možné uzavření řízení zpravidla očekávat.

Pro účely posouzení přiměřenosti doby řízení je především nutno ohraničit jeho trvání, tedy určit jeho počátek a konec.

1. Počátek řízení

Určení okamžiku, kdy došlo k zahájení řízení, nebude činit větších potíží, neboť ten je zpravidla stanoven přímo zákonem. Zahajuje-li se řízení na návrh, je řízení započato dnem, kdy návrh na zahájení řízení (žaloba) došel orgánu (soudu) – např. § 44 zákona č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „spr. ř."), nebo § 82 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř."), či § 32 zákona č. 150/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."). Zahajuje-li se řízení z moci úřední (bez návrhu), je řízení zahájeno dnem, kdy rozhodnutí o zahájení řízení bylo doručeno účastníkovi (§ 46 spr. ř., § 81 o. s. ř.). Mělo-li však být správní řízení zahájeno v zákonem předpokládané lhůtě (§ 80 odst. 2 spr. ř.), je významným den, kdy se správní orgán dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících zahájení řízení z moci úřední.

V případě trestního řízení je třeba považovat řízení za zahájené v zásadě okamžikem sdělení obvinění osobě podezřelé ze spáchání trestného činu (§ 160 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „tr. ř."), resp. doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému (§ 160 odst. 2 tr. ř.). Obvinění ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy ESLP definoval jako „oficiální doručení sdělení příslušného orgánu o spáchání trestného činu"; v určitých případech proto může mít formu jiných opatření, která obsahují takové sdělení a mají „podstatný dopad na situaci" podezřelého (rozsudek Bačák proti České republice, 7. března 2006, č. 3331/02, § 22; podle rozsudku Rázlová proti České republice, 28. března 2006, č. 20252/03, § 28 se za počátek řízení považuje až okamžik, kdy se dotyčný o něm skutečně dozví, byť by oficiální doručení obvinění proběhlo dříve).

Při úvaze o celkové době řízení není možné odhlížet od té jeho části, která se odehrála před tím, než se Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod stala závaznou pro Českou republiku.

K posouzení počátku řízení se vztahuje i problematika časové působnosti Úmluvy pro Českou republiku. Nejvyšší soud vychází z předpokladu, že kompenzační

Č. 58

způsob nápravy porušení práva na přiměřenou délku řízení byl do právního řádu České republiky zaveden pod vlivem rozhodovací činnosti Evropského soudu, a je proto třeba, aby kompenzační řízení, jakož i rozhodnutí o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, odpovídaly kritériím stanoveným tímto soudem. Na druhé straně však nelze zcela odhlédnout od vnitrostátní právní úpravy a dovozovat pro účely právního posouzení něco, co v ní obsaženo není a co směřuje proti jejímu smyslu. Nelze v tomto ohledu především připustit názor, že ve vztahu k úvaze o celkové délce řízení není třeba brát v úvahu tu jeho část, která probíhala před tím, než Úmluva nabyla závaznosti pro Českou republiku (tedy před 18. 3. 1992). Je pravdou, že Evropský soud je ve svém rozhodování omezen tím, kdy Úmluva vstoupila v platnost pro Českou republiku, a není příslušný k posuzování stížností vztahujících se ke skutečnostem a rozhodnutím předcházejícím tomuto datu (viz např. rozsudek senátu Druhé sekce ze dne 7. 1. 2003, ve věci Bořánková proti České republice, stížnost č. 41486/98, odst. 52). Uvedené časové omezení se však týká pouze aplikovatelnosti Úmluvy ve vztahu k České republice, nikoli omezení aplikovatelnosti § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, § 22 odst. 1, věta druhá a třetí, a § 31a zákona. Jestliže se v § 13 odst. 1, věta třetí, a v § 22 odst. 1, věta třetí, zákona objevuje v poznámce pod čarou č. 8a odkaz na čl. 6 Úmluvy, je třeba jej chápat jako potvrzující tu skutečnost, že se při hodnocení přiměřenosti délky řízení či rozhodování vychází z kritérií, která ve své judikatuře dovodil ESLP, nikoli tak, že je použitelnost tohoto ustanovení omezena časovou působností Úmluvy. Navíc sám Evropský soud i přes výše uvedené časové omezení bere na zřetel to, v jakém stavu se řízení nacházelo k datu, kdy Úmluva vstoupila pro daný smluvní stát v platnost (cit. rozhodnutí Bořánková, odst. 52 *in fine*). K tomu srovnej i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1614/2009.

Nesprávná je proto úvaha obsažená v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 10. 2008, čj. 58 Co 289/2008–66. Žalobkyně zde požadovala náhradu za nemajetkovou újmu způsobenu jí porušením práva na přiměřenou dobu řízení, v němž se jednalo o vypořádání společného jmění manželů (*správně bezpodílového spoluvlastnictví manželů – pozn. Nejvyššího soudu*). Toto řízení bylo zahájeno dne 12. 12. 1988 a do dne vydání rozhodnutí odvolacího soudu ve výše označené věci nebylo skončeno.

Odvolací soud v uvedeném rozhodnutí považoval jako správný postup soudu prvního stupně, jenž „posuzoval přiměřenost délky řízení od 18. 3. 1992, kdy se pro Českou republiku stala závaznou Úmluva o ochraně základních práv a svobod". Soud odvolací tak potvrdil závěr soudu prvního stupně, že v roce 2008 řízení trvalo 16 let, nikoliv, jak by mělo být správně, 20 let.

Při úvaze o celkové době řízení je nutno přihlížet i k té jeho části, v níž jako účastník vystupoval právní předchůdce osoby, která vstoupila do řízení jako jeho dědic a která se nyní domáhá poskytnutí přiměřeného zadostiučinění podle § 31a zákona.

Z případů řešených Nejvyšším soudem vyplynuly pochybnosti při posuzování doby řízení v případě právních nástupců účastníka řízení, ve kterém mělo být porušeno právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. NS se zde přiklání k argumentaci ESLP, že při posouzení délky této lhůty je nutno přihlédnout i k době, po kterou řízení probíhalo za účasti právního předchůdce žalobce (žalobců) – fyzických osob.

Je nepřehlédnutelné, že judikatura Evropského soudu se v tomto ohledu významně vyvíjela (viz např. rozsudek ESLP ze dne 27. 2. 1980 ve věci Deweer proti Belgii, stížnost č. 6903/75, odst. 37, rozsudek senátu První sekce ze dne 3. 2. 2005 ve věci Sadik Amet a ostatní proti Řecku, stížnost č. 64756/01, odst. 18).

V tomto ohledu je nesprávná úvaha Městského soudu v Praze obsažená v rozsudku ze dne 3. 12. 2008, čj. 23 Co 337/2008–81. V tomto případě bylo řízení o vydání nemovitosti zahájeno v roce 1996 právní předchůdkyní žalobce, který do řízení vstoupil v jeho průběhu jako její právní nástupce (dědic). Odvolací soud uvedl, že „nelze dovozovat, že došlo k průtahům před soudem I. stupně, před soudem odvolacím, zvláště k postavení žalobce, který do řízení vstoupil až po smrti B. R. (*původní žalobkyně – pozn. Nejvyššího soudu*). Ve vztahu k osobě žalobce celková doba řízení nemohla znamenat natolik vážný zásah do jeho sféry účastníka řízení, potažmo způsobit nemajetkovou újmu."

Míru odškodnění této újmy je však nutno posuzovat individuálně s tím, že nemusí dosahovat stejné výše, jaké by dosahovalo v případě odškodnění původního účastníka řízení (srov. rozsudek senátu První sekce ESLP ze dne 10. 11. 2004, ve věci Apicella proti Itálii, stížnost č. 64890/01, odst. 26 a rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006, v téže věci, odst. 66), a to třeba i tehdy, nebyla-li tato újma výjimečně vůbec sdílena, např. pro okolnosti nezájmu dědiců o zůstavitelovy záležitosti za jeho života. V každém případě se však při stanovení odškodnění přihlíží ke kritériím § 31a odst. 3 zákona ve vztahu k těm, kteří řízení jako účastníci dokončili (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4815/2009).

Uvedené má platnost pro nástupnictví fyzických osob, došlo-li k němu za řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu. Na tomto místě se sluší poznamenat, že Nejvyšší soud sdílí v otázce povahy práva na náhradu nemateriální újmy za nesprávný úřední postup jako práva ryze osobní povahy východisko, dle nějž jinak takové právo, stejně jako jiná obdobná práva na peněžité zadostiučinění (práva osobní povahy ve smyslu § 579 odst. 2 obč. zák.), nepřecházejí na dědice zemřelé postižené fyzické osoby, jejíž smrtí tudíž zanikají. Proto také v usnesení ze dne 26. 1. 2011, sp.zn. 30 Cdo 3394/2010, dovodil, že zemře-li poškozený žalobce v řízení o náhradu přiměřené újmy za nesprávný úřední postup, je třeba řízení dle § 107 odst. 5 o.s.ř. zastavit. (shodně viz též k zániku nároku v důsledku smrti oprávněné osoby rozsudek ze dne 28. 1. 2011, sp.zn. 25 Cdo 5162/2008).

Obdobně je zde případné vyjádřit, že právo na náhradu nemajetkové újmy za nesprávní úřední postup nelze z téhož důvodu postoupit. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3908/2009, zaujal nadto názor, že v případě postoupení pohledávky, pro níž je vedeno původní řízení, není důvodu přičítat postupníkovi dosavadní dobu řízení, jež bylo vedeno nepřiměřeně dlouhou dobu.

Poněkud jiný je případ osob, které přistoupily do řízení vlastním jménem. Z rozsudku senátu Druhé sekce ESLP ze dne 21. 2. 2006, ve věci Klepetář proti České republice, stížnost č. 19621/02, odst. 35 a 36 vyplývá, že ESLP vzal v potaz jen tu dobu řízení, která počala okamžikem, kdy stěžovatel přistoupil svým vlastním jménem do již probíhajícího řízení, nikoliv tedy od chvíle, kdy řízení jako takové bylo zahájeno podáním žaloby.

2. Konec řízení

Co se týče skončení řízení ve smyslu § 32 odst. 3, věta druhá, zákona, je třeba vycházet z toho, že konečným okamžikem řízení je okamžik nabytí právní moci posledního rozhodnutí, které bylo v daném řízení vydáno. V podmínkách České republiky je tedy nutno do doby řízení započítat i případné řízení o dovolání, řízení o kasační stížnosti i řízení o stížnosti ústavní, a to i tehdy, bylo-li toto řízení pro poškozeného neúspěšné (tedy např. i v případě, že ústavní stížnost byla odmítnuta). Nejvyšší soud to dovodil v rozsudku ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009. Uvedené má oporu v rozsudku senátu Druhé sekce ESLP ze dne 6. 9. 2005 ve věci Volf proti České republice, stížnost č. 70847/01, odst. 31, nebo z rozsudku senátu téže sekce ESLP ze dne 15. 6. 2004 ve věci Houfová proti České republice, stížnost č. 58178/00, odst. 25. Evropský soud k tomu uvedl, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nenutí státy, aby zřizovaly odvolací soudy či soudy kasační, nicméně stát, jenž takové soudy zřídil, je povinen zajistit, aby se osoby podrobené danému právnímu řádu mohly i před nimi těšit ze základních záruk obsažených v čl. 6 Úmluvy (viz např. rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 26. 10. 2000, ve věci Kudła proti Polsku, stížnost č. 30210/96, odst. 122). K tomu dodal, že „(...) nemůže být žádných pochyb, že odvolací či kasační řízení spadají pod rozsah čl. 6 Úmluvy. V souladu s tím, délka těchto řízení musí být vzata v úvahu za účelem stanovení, zda celková doba řízení byla rozumná" (viz tamtéž).

Nesprávný je tedy názor Obvodního soudu pro Prahu 2 obsažený v rozsudku ze dne 7. 12. 2007, čj. 20 C 71/2007–35, reprodukovaný a potvrzený Městským soudem v Praze v rozsudku ze dne 13. 6. 2008, čj. 51 Co 124/2008–51, jenž se vztahoval k posouzení běhu promlčecí doby u nároku podle § 31a zákona. Žalobce byl v původním trestním řízení stíhán pro trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1, 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Odvolací soud k žalobcově odvolání posléze rozhodl tak, že odsuzující rozsudek soudu prvního stupně podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu zrušil a trestní stíhání pro tento skutek zastavil. Týž soud následně rozhodl o pokračování v trestním stíhání žalobce, neboť ten řádně a včas prohlásil, že trvá na projednání věci. Později vzal žalobce toto své prohlášení zpět, což vzal odvolací soud na vědomí. V tomto případě soudy dovodily, že „(...) nejsou podmínky

Č. 58

pro to, aby žalobci bylo přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle zákona poskytnuto (...) za okamžik běhu šestiměsíční subjektivní promlčecí doby ve smyslu § 32 odst. 3 zákona lze považovat nejpozději den, kdy bylo žalobci doručeno usnesení, (...) podle něhož soud vzal na vědomí zpětvzetí prohlášení žalobce, že trvá na projednání věci, (...) neboť nejpozději tohoto dne se žalobce musel dozvědět o vzniklé nemajetkové újmě. Na pravomocné skončení věci již nemá vliv skutečnost, zda se věcí zabýval ještě Nejvyšší soud ČR v řízení o mimořádném opravném prostředku." Městský soud v Praze k tomu dodal, že „správný je (...) i závěr o důvodnosti vznesené námitky promlčení a bezvýznamnosti řízení o mimořádném opravném prostředku pro běh této lhůty".

Pod prizmatem judikatury Evropského soudu je třeba do celkové doby řízení započítávat i dobu, po níž probíhalo řízení o výkon rozhodnutí, tedy řízení prostřednictvím něhož se účastník domáhá výkonu soudního rozhodnutí. Uvedené se ovšem podle názoru Nejvyššího soudu pojmově nemůže vztahovat na vykonávací řízení v rámci řízení trestního.

ESLP uvedl, že „výkon rozhodnutí vydaného jakýmkoliv soudem musí být (...) nahlížen jako integrální součást procesu (řízení) pro účely čl. 6 Úmluvy", a to z toho důvodu, že právo na přístup k soudu zakotvené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy by bylo „iluzorní", jestliže by konečné a závazné soudní rozhodnutí mělo zůstat neúčinným v neprospěch jedné ze stran (rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006, ve věci Cocchiarella proti Itálii, stížnost č. 64886/01, odst. 87). I zde je však nutno zvažovat, z jakého důvodu nebylo dosaženo dřívějšího výkonu rozhodnutí, zda lze tuto skutečnost přičítat státu, čili konání soudu v rámci stanovených procesních pravidel. Kritéria obsažená v § 31a odst. 3 zákona se tedy užijí přiměřeně.

V těchto souvislostech je třeba zvláštní pozornost věnovat důsledkům dispoziční zásady ovládající výkon rozhodnutí (exekuci), tedy i časovému odstupu vykonatelnosti rozhodnutí a podání návrhu na nařízení výkonu (exekuce). Shora vedená úvaha o integritě řízení včetně vykonávacího je totiž omezena na posouzení celkové doby řízení pro účely zjištění, zda došlo k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a pro stanovení odpovídajícího zadostiučinění (§ 31a odst. 3 písm. a/ zákona). Nelze ji však využít pro účely stanovení konce řízení ve vztahu k počátku běhu promlčecí doby (§ 32 odst. 3, věta druhá, zákona), která počíná běžet vždy s koncem řízení, v němž bylo právo na projednání věci v přiměřené lhůtě porušeno. Došlo-li k porušení daného práva již v nalézacím řízení, odvíjí se i zde běh promlčecí lhůty podle § 32 odst. 3, věta druhá, zákona od právní moci posledního rozhodnutí, které v něm bylo vydáno.

3. Přerušení řízení

Do doby řízení je v zásadě třeba započítávat i dobu, po níž bylo řízení přerušeno. Bude tedy zpravidla započitatelná doba, po níž bylo řízení přerušeno proto, že soud podal návrh Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, nebo tehdy, jestliže řízení

bylo přerušeno v důsledku prohlášení konkurzu na některého z účastníků (§ 263 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení) či pro nutnost vyčkat zjištění okruhu dědiců k posouzení otázky právního nástupnictví po zemřelém účastníkovi řízení (§ 107 odst. 1, věta druhá, o. s. ř.). Do celkové doby řízení se započítá i doba, po níž bylo řízení přerušeno v důsledku shodného návrhu účastníků (§ 110 o. s. ř.).

Č. 58

Obdobně doba, po níž bylo řízení přerušeno proto, že soud požádal Soudní dvůr Evropských společenství (nyní Soudní dvůr Evropské unie) o rozhodnutí o předběžné otázce, se do celkové doby řízení započítá, aniž by zde i v předchozím uvedeném případu však šlo o prodloužení řízení přičitatelné státu. Při posuzování uplatnitelnosti a důvodnosti nároku je ovšem třeba dbát toho, aby nebyl uplatňován duplicitně – za přerušené i vedlejší řízení.

V rozsudku ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4923/2009, Nejvyšší soud dovodil, že pro účely posouzení, zda v řízení, které bylo přerušeno nebo ve kterém nebylo možno z jiného důvodu pokračovat, došlo k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, zákona, je třeba zkoumat, zda ve vedlejším řízení, které si nečinnost v původním řízení vynutilo, byla věc projednána v přiměřené lhůtě. Pokud tomu tak je, nelze učinit závěr o tom, že by z důvodu jeho nepokračování byla délka původního řízení nepřiměřená. Jestliže však délka vedlejšího řízení přiměřená není, a to z důvodů přičitatelných státu, tj. došlo-li ve smyslu § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, zákona k porušení práva účastníků vedlejšího řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě, promítá se tato skutečnost i do závěru o nepřiměřené délce původního řízení.

IV. Přiměřenost délky řízení

Je-li určena celková délka řízení, je třeba přistoupit k posouzení, zda je toto řízení možno považovat za přiměřeně dlouhé.

Při posuzování přiměřenosti délky řízení je nutno vzít v úvahu dvě (začasto protichůdné) složky práva na spravedlivý proces, totiž právo účastníka, aby jeho věc byla projednána a rozhodnuta v přiměřené době, a zároveň obecný požadavek, aby v řízení bylo postupováno v souladu s právními předpisy a byla zajištěna spravedlivá ochrana práv účastníka (např. § 2 o. s. ř., § 2 s. ř. s., § 1 tr. ř.). Již z tohoto důvodu není možné vycházet z nějaké abstraktní, předem dané doby řízení, která by z pohledu § 31a zákona, popř. čl. 6 Úmluvy mohla být pokládána za přiměřenou. Je třeba přihlížet ke konkrétním okolnostem individuálního případu.

Vychází se z kritérií, která jsou obdobným způsobem hodnocena i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Jak vyplývá z judikatury Evropského soudu, je při zvažování přiměřenosti délky řízení nutno vzít v potaz zejména složitost případu, chování poškozeného, jakož i postup příslušných orgánů a dále význam předmětu řízení pro poškozeného (srov. rozsudek velkého senátu ve věci Apicella, odst. 66). Evropský soud též zohledňuje počet instancí, které se řešením daného sporu zabýva-

Č. 58

ly. Zmíněná kritéria nejsou jedinými, k nimž může soud při posouzení přiměřenosti délky řízení v konkrétní věci přihlédnout, budou ale zpravidla těmi zásadními.

Od obecného pravidla, že přiměřenost délky řízení je nutno posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétním okolnostem individuálního případu, je však nutno odlišit ty situace, v nichž zákon soudu či jinému orgánu veřejné moci ukládá povinnost provést určitý úkon či vydat určité rozhodnutí ve stanovené lhůtě či klade důraz na jeho rychlý postup (např. § 180a odst. 4, § 191b odst. 4, § 191d odst. 4, § 193e odst. 2, § 200d odst. 3, § 200db, § 200u odst. 1 o. s. ř., § 71 odst. 3 spr. ř., § 71 odst. 5 tr. ř.). V těchto případech pak samozřejmě platí zásada speciality – tam, kde zákon stanoví lhůtu pro určitý úkon soudu či pro vydání rozhodnutí, neuplatní se výše uvedená obecná úvaha o přiměřenosti celkové doby řízení.

Jinak je vždy nutno přihlédnout ke kritériím uvedeným výše, tedy k:

a) složitosti případu,
b) chování poškozeného,
c) postupu příslušných orgánů,
d) významu předmětu řízení pro poškozeného.

ad a) Složitost případu (řízení) je jednou z možných objektivních příčin prodloužení řízení. Je zde možno přihlédnout jak k procesním komplikacím, tak i skutkové či hmotněprávní složitosti daného případu. Vždy by se ale mělo přihlížet k tomu, jak si v konkrétním případě počínal rozhodující orgán (kritérium ad c/), neboť obecně platí, že ten by měl mít k dispozici takové procesní nástroje a takové schopnosti, aby se v co nejkratším čase vypořádal i s náročnějším případem.

Složitost řízení z pohledu Evropského soudu zahrnuje ve své konkretizaci jednak počet instancí, v nichž byla věc řešena a dále složitost věci samu o sobě. V této souvislosti je však nutno upozornit na to, že účastník může zasáhnout do délky řízení i tím, že využívá svého procesního práva podávat opravné prostředky, popřípadě uplatňuje jiné námitky dané mu k dispozici procesními předpisy, a případ tak projednávají soudy, popřípadě jiné orgány veřejné moci, ve více stupních, což však zpravidla nelze klást k tíži poškozeného (viz kritérium ad b/). Lze však vyjít z toho, že řízení ve více instancích obecně zakládá dobu potřebnou pro předložení věci přezkumnému soudu, pro jeho přezkumné posouzení a pro případné promítnutí výsledků přezkumu do dalšího postupu v řízení, pročež je ospravedlnitelná celková délka řízení prodlužována zásadně o dobu za řízení před další instancí.

Vedle toho je třeba zohlednit i další okolnosti provázející konkrétní řízení, tedy jednak jeho složitost skutkovou (rozsah účastníky tvrzených skutečností a z toho vyplývající rozsah prováděného dokazování a různorodost užitých důkazních prostředků – výslechy mnoha svědků, znalecké posudky, výslechy znalce apod.), složitost právního posouzení z hlediska aplikační i interpretační (závisející zejména na četnosti obdobných řízení s obdobnými skutkovými okolnostmi či existující judikatury a její ustálenosti /viz např. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 25. 2 2003, ve věci Tímár proti Maďarsku, stížnost č. 36186/97, odst. 35/,

Č. 58

povinnosti položit předběžnou otázku Evropskému soudnímu dvoru /nyní Soudnímu dvoru Evropské unie/ či předběžném vyřešení ústavnosti aplikovaného právního předpisu atd.) a dále samozřejmě musí být uvažována i složitost procesní (procesní aktivita účastníků, četnost a srozumitelnost jejich podání a procesních návrhů, četnost opravných prostředků, výsledky řízení o těchto opravných prostředcích, atd.).

V rozsudku ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2138/2009, Nejvyšší soud vyjádřil, že pro závěr o složitosti věci je podstatné například to, zda šlo o věc se zapojením mezinárodního prvku, který obecně přispívá ke složitosti věci, zejména je-li třeba provádět dokazování v cizině či aplikovat cizí právo, zda šlo o věc skutkově složitou v závislosti na rozsahu předmětu řízení (např. vypořádání rozsáhlého společného jmění manželů – viz rozsudek ESLP ve věci Bořánková proti České republice ze dne 7. 1. 2003, č. 41486/98, odst. 60, či požadavek více osob na vydání většího množství nemovitostí v rámci restitučního řízení, když o každé z nich je třeba rozhodnout zvlášť – viz rozsudek ESLP ve věci Schmidtová proti České republice ze dne 22. 7. 2003, č. 48568/99, odst. 64), zda šlo o věc složitou z hlediska důkazního ve vztahu k velkému množství důkazních prostředků a jejich povaze (např. nutnost zadání znaleckého posudku – viz rozsudek ESLP ve věci Škodáková proti České republice ze dne 21. 12. 2004, č. 71551/01, odst. 39) či jejich obtížné dosažitelnosti (např. u svědků neznámého pobytu, po kterých je třeba pátrat, nebo historických či technických dokumentů – viz rozsudek ESLP ve věci Vojáčková proti České republice ze dne 4. 4. 2006, č. 15741/02, odst. 25). Pro složitost věci rovněž svědčí počet stupňů soudní soustavy, ve kterých byla rozhodována, s přihlédnutím k případnému předcházejícímu řízení před správním orgánem, jsou-li předmětem jeho rozhodování stejná práva a povinnosti, která jsou následně předmětem soudního řízení (nebude sem spadat povinné předběžné uplatnění nároku např. ve smyslu § 14 zákona, neboť při něm správní orgán o právech účastníků nijak nerozhoduje). V posuzované věci nebylo možno dovodit, že by šlo o věc složitou z hledisek shora uvedených. Bylo však třeba přihlédnout k tomu, že byla posuzovaná věc rozhodována na třech stupních soudní soustavy a také před Ústavním soudem. V tomto směru je třeba vnímat, že s rostoucím počtem soudních instancí (popř. stupňů jiných orgánů veřejné moci), které se do řešení věci zapojují, přirozeně narůstá délka řízení. Tato skutečnost se proto měla projevit v úvaze odvolacího soudu o odpovídajícím snížení základní částky. Jednotlivé důvody složitosti věci je na místě vnímat pro účely posouzení, zda došlo k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a popř. i při úvaze o snížení základní částky přiměřeného zadostiučinění, samostatně, neboť každý z nich sám přispívá k prodloužení délky projednávání.

ad b) Chování poškozeného je subjektivním kritériem, které může na celou délku řízení působit jak negativně, tak i pozitivně. Na jednu stranu může poškozený jako účastník řízení přispět k nárůstu jeho délky svou nečinností (např. nereagováním na výzvy soudu) nebo naopak svou aktivitou ryze obstrukčního charakteru (např. opakované činění nejasných podání, navrhování provedení mnoha důkazů, četné změny

žalobních návrhů atd.), a to jak úmyslným, tak i nedbalostním jednáním, zde jde pak o „průtahy" (užívá-li zákon tohoto pojmu i ve vztahu k chování poškozeného) vedoucí k prodloužení řízení ve smyslu § 31a odst. 3 písm. c) zákona jím způsobenému. Na druhou stranu může poškozený jakožto účastník řízení vyvíjet činnost alespoň teoreticky směřující ke zkrácení délky řízení – v což lze zahrnout i využití dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení způsobené nečinností rozhodujícího orgánu.

Ani po novele § 174a zákona o soudech a soudcích účinné od dne 1. 7. 2009 není přiléhavé přičítat absenci postupu podle tohoto ustanovení k tíži poškozeného, neboť není obecně povinností účastníků řízení vést orgány veřejné moci k dřívějšímu rozhodnutí. Vydat rozhodnutí v přiměřené době je naopak obecnou povinností těchto orgánů, ta má být plněna i tehdy, když účastníci nevyužívají prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení spočívající v nečinnosti orgánu (viz např. § 6 o. s. ř. ukládající soudu postupovat tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, nebo § 101 odst. 2 o. s. ř., dle nějž není-li stanoveno jinak, soud pokračuje v řízení, i když jsou účastníci nečinní). Tím méně je možné přičítat k tíži účastníka řízení (poškozeného), že nepodal stížnost podle § 164 odst. 1 téhož zákona.

Nesprávná je tak úvaha obsažená v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2008, čj. 28 Co 371/2008–53. Odvolací soud zde posuzoval situaci, kdy v trestním řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu, neboť rozhodnutí ve věci samé nebylo vydáno v přiměřené lhůtě. Mimo faktory, jakými byla složitost řízení způsobená zejména spojením trestního stíhání více obviněných ke společnému řízení a chování žalobce, jenž se na prodloužení řízení podílel, odvolací soud přičetl žalobci k tíži i to, že se „nedomáhal návrhem na určení lhůty k provedení procesního úkonu směřujícího k vydání rozhodnutí, nepodal předsedovi příslušného soudu stížnost na průtahy v řízení a nápravy se nedomáhal ani prostřednictvím ústavní stížnosti s požadavkem na zamezení průtahů v řízení (...)".

Ani skutečnost, že účastník využívá svých procesních práv daných mu vnitrostátním právním řádem (podávání opravných prostředků, námitek atd.), nemůže jít k jeho tíži z hlediska prodloužení délky řízení (srov. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 18. 4. 2006, ve věci Patta proti České republice, stížnost č. 12605/02, odst. 69). Naopak důvodnost takto podaných opravných prostředků může naznačovat nesprávný úřední postup na straně orgánu veřejné moci, což může být zohledněno jako důvod prodloužení délky řízení spočívající v postupu orgánu veřejné moci (kritérium ad c/).

V rozsudku ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3759/2009, Nejvyšší soud dovodil, že se o nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1, věta třetí, zákona zpravidla jedná i tehdy, jestliže povinnost učinit úkon či vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě byla porušena v důsledku prodlev při vypracování znaleckého posudku.

Na druhou stranu nelze přičítat k tíži státu prodloužení délky řízení v důsledku nutnosti reagovat na návrhy, opravné prostředky nebo námitky účastníků řízení

(srov. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 25. 5. 2004, ve věci Dostál proti České republice, stížnost č. 52859/99, odst. 209 a 220), zvláště jde-li o návrhy, opravné prostředky či námitky zjevně nedůvodné (viz i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1328/2009).

Specifické je v tomto ohledu trestní řízení, v jehož průběhu se obecně spolupráce obviněného či obžalovaného s orgány činnými v trestním řízení nepředpokládá. Stát ovšem nemůže nést odpovědnost za prodloužení řízení zapříčiněné snahou obviněného či obžalovaného co možná nejvíce oddálit konečné rozhodnutí ve věci, ať už se toho snaží docílit zneužíváním svých procesních práv či jinými prostředky (např. nedostavením se k jednání soudu nebo ke znalci či jiným obstrukčním jednáním majícím za cíl prodlužovat řízení). To vyplývá např. z rozsudku senátu Čtvrté sekce ESLP ze dne 15. 11. 2005, ve věci Lammi proti Finsku, stížnost č. 53835/00, odst. 33.

ad c) Postup orgánu veřejné moci během řízení může být kvalifikován buď jako snaha rozhodnout ve věci v co nejkratším možném čase, a to při zachování zákonem předepsaných procesních postupů, nebo na druhé straně jako bezdůvodná nečinnost, svévole či neschopnost vedoucí ke zbytečným prodlevám ve vyřizování případu (tzv. průtahy v řízení). Obecné vyjádření žádoucího postupu je ostatně obsaženo např. v § 6 o. s. ř., tedy, že „v řízení postupuje soud v součinnosti se všemi účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly spolehlivě zjištěny". Podobně § 6 odst. 1, věta první, spr. ř. stanoví, že „správní orgán vyřizuje věci bez zbytečných průtahů". Toto pravidlo je po jisté modifikaci uplatnitelné ve všech soudních řízeních i v řízeních před jinými orgány veřejné moci v České republice.

Porušení práva účastníka na přiměřenou délku řízení bude shledáno zejména tam, kde nevydání dřívějšího rozhodnutí bylo zapříčiněno nedodržením procesních pravidel, či tam, kde došlo k jinému pochybení ze strany orgánů veřejné moci (jedná se například o delší dobu, která uplynula mezi jednotlivými jednáními, či o prodlevy při předávání spisu mezi jednotlivými institucemi).

Pod pojem nesprávnosti postupu orgánu veřejné moci je třeba zahrnout i takové případy, v nichž dojde ke zrušení rozhodnutí soudu nižšího stupně jen proto, že soud nižšího stupně nerespektoval závazný právní názor soudu vyššího stupně či nález Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy), který mu byl z jeho úřední činnosti znám, popř. byl publikován ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, jak dovodil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1637/2009. Ve zrušovacím rozhodnutí musí být ale zřetelně uvedeno, že rozhodnutí soudu nižšího stupně je zrušováno právě z důvodu nerespektování právního názoru soudu vyššího stupně. Neodpovídalo by totiž zásadě promptnosti kompenzačního řízení, jestliže by v jeho průběhu muselo být samostatně právně posuzováno, z jakého důvodu bylo dané rozhodnutí zrušeno. Podobným případem je i situace, kdy rozhodnutí soudu nižšího stupně bylo zrušeno výlučně z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti nebo procesní vady soudu nižšího stupně.

Č. 58

Toto kritérium souvisí též s kritérii uvedenými pod písmenem a) i b). Půjde tedy zejména o to, zda příslušný orgán v reakci na vzniklé procesní situace či v souvislosti s chováním účastníků využil či využíval všech jemu dostupných procesních prostředků, zda na podané návrhy reagoval bez prodlení či zda sám bez ohledu na chování účastníků řešením vedlejších (marginálních) otázek přispěl k celkové délce řízení (např. v rámci sporů o věcnou či místní příslušnost – viz Vojtek, P., Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, str. 179). To se týká i těch řízení, která jsou ovládána zásadou dispoziční. Ohled je zde výjimečně možné brát i na dočasnou přetíženost konkrétního soudu či konkrétního soudce, avšak jinak by takoví činitelé jako nedostatečná organizace práce, špatná personální situace, nedokonalá právní úprava, atd., mající svůj původ uvnitř soudního či právního systému, neměly sloužit k ospravedlnění nepřiměřené délky řízení. Dočasné nahromadění nápadu neznamená odpovědnost na straně smluvních států pod podmínkou, že tyto státy přijmou s náležitou rychlostí nápravná opatření za účelem vypořádání se s výjimečnými situacemi tohoto druhu (rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 1983, ve věci Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku, stížnost č. 8737/79, odst. 29).

ad d) Význam řízení pro poškozeného je velmi důležitým objektivním kritériem, jemuž je třeba věnovat obzvláště velkou pozornost. Je možné určitým zobecňujícím postupem kvalifikovat jednotlivé skupiny (druhy) případů, a to podle předmětu řízení, čili podle práva či oprávněného zájmu, jichž se řízení dotýká. Typicky se jedná o trestní řízení (zejména je-li omezena osobní svoboda účastníka), dále řízení, jejichž předmětem je právo na ochranu osobnosti, rodinněprávní vztahy (zde zejména řízení ve věcech péče o nezletilé a věci výživného), řízení ve věcech osobního stavu, pracovně právní spory či řízení o poskytnutí různých plnění ze strany státu (sociální dávky, dávky důchodového pojištění, dávky zdravotního pojištění, podpora v nezaměstnanosti atd.).

Při této úvaze hraje tedy roli to, o jaká práva či povinnosti se dané řízení vede a do jaké míry jsou tato práva či povinnosti zpravidla důležitou součástí života jednotlivce. Jedná se o hledisko obecné, typové, k němuž není třeba vést dokazování, neboť plyne ze samotné podstaty zkoumaných řízení.

Dalším typovým hlediskem je věk a zdravotní stav účastníka řízení. Nejvyšší soud se ztotožňuje s názorem Evropského soudu, že soudy i jiné orgány veřejné moci by při vyřizování jim napadlých případů měly s větší péčí přistupovat k těm řízením, jejichž účastníky jsou osoby vážně nemocné či osoby vyššího věku (srov. např. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 10. 7. 2003, ve věci Hartman proti České republice, stížnost č. 53341/99, odst. 75 – 76). Takový postup připustil ESLP v citovaném rozhodnutí Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku, v odstavci 29. V případě dočasné přetíženosti je možné přednostně vyřizovat případy podle stupně naléhavosti a důležitosti a zvláště pak podle důležitosti předmětu řízení pro dotčenou osobu Negativní důsledky nepřiměřeně dlouhého řízení jsou osobami v pokročilejším věku či osobami těžce nemocnými vnímány zpravidla intenzivněji a jedná

Č. 58

se tak objektivně o výraznější zásah do jejich práva na spravedlivý proces u každé z takových osob; byly-li takové jejich poměry soudu známy, lze dovodit předpoklad přednostního a bezprůtahového (ve smyslu činnosti rozhodujícího orgánu) postupu v jejich věcech.

K těmto typovým aspektům však může přistoupit i tvrzení žalobce (poškozeného) umocňující hloubku zásahu či ovlivnění jeho životní situace nepřiměřenou délkou daného řízení. V takovém případě je ale třeba, aby žalobce toto své tvrzení prokázal, neboť jím poukazuje na skutečnost, která se vymyká obecnému (paušálnímu) vnímání důležitosti jednotlivých „typů" řízení či typových okolností na straně účastníka; tvrdí totiž něco, co nebývá obvyklým následkem nepřiměřené délky řízení, a je tedy třeba aby existence tvrzeného následku jakož i příčinná souvislost mezi tímto následkem a porušením práva na přiměřenou délku řízení (kauzální nexus) byly postaveny najisto. Jedná se například o tvrzení, že dlouho trvající řízení vedlo k rodinným neshodám, případně rozpadu manželství. Takto tvrzené a prokázané skutečnosti (subjektivně pociťovaného dopadu nepřiměřeně dlouze vedeného řízení) jsou ovšem předmětem hodnotících úvah až při stanovení výše zadostiučinění.

V rozsudku ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2800/2009 (a obdobně pro poměry nároku odvozovaného z trestního řízení v rozsudku ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3405/2009), proto Nejvyšší soud dovodil, že zvýšený význam předmětu řízení pro svou osobu tvrdí a prokazuje poškozený žalobce. Výjimku z takového pravidla představují taková řízení, která již povahou svého předmětu mají pro jejich účastníky zvýšený význam, jako jsou např. věci trestní, věci péče o nezletilé, pracovně právní spory, věci osobního stavu, sociálního zabezpečení a věci týkající se zdraví nebo života nebo taková řízení, která s přihlédnutím k vysokému věku účastníka nebo jeho zdravotnímu stavu je třeba vyřídit přednostně; v takových případech se zvýšený význam předmětu řízení pro účastníka presumuje.

Nejvyšší soud zde k tomu poznamenává, že ani uvedené nemusí ovšem se zřetelem k okolnostem případu platit bezvýjimečně a může být ke skutkové obraně v řízení vyvráceno.

Právě příkladmo uvedená kritéria musí být brána v potaz jednak každé zvláště a jednak ve svém souhrnu jakožto soubor okolností daného případu. Jednotlivá kritéria se zpravidla nevyskytují sama o sobě, bez závislosti na kritériích jiných, neboť každé řízení je více či méně interakcí mezi příslušným orgánem veřejné moci a účastníky řízení. Obecná a závěrečná úvaha o přiměřenosti délky řízení musí vycházet z okolností případu, jejichž jsou daná kritéria součástí, přičemž tyto okolnosti musí být hodnoceny ve své celistvosti (viz rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 6. 4. 2000, ve věci Comingersoll S. A. proti Portugalsku, stížnost č. 35382/97, odst. 23).

Skutkový závěr o naplnění předpokladu nepřiměřeně dlouze vedeného řízení, nebyla-li vyvrácena nemajetková újma poškozeného, zakládá důvodnost uplatněného nároku. Lze-li však řízení hodnotit jako proběhlé v přiměřené délce svého trvání, odpovědnost za škodu ve smyslu § 13 a § 31a zákona nelze dovodit.

V. Přiměřené zadostiučinění

Evropský soud dospěl k závěru, že celková výše přiměřeného zadostiučinění přiznaného vnitrostátním orgánem smluvního státu nemusí dosahovat takové výše, kterou by ve svém rozhodnutí přiznal sám Soud, jestliže celková výše zadostiučinění nebude nepřiměřeně nízká. K podobnému závěru dospěl již i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1145/2009. K tomu Nejvyšší soud dodává, že takový postup je možný jen za podmínek, že příslušná rozhodnutí, která musí být v souladu s právní tradicí a životním standardem dotčené země, jsou rychlá, odůvodněná a velmi rychle vykonaná (viz Apicella, odst. 78 a 95). Uvedené neznamená, že poskytnuté zadostiučinění musí být vždy nižší, než to, které by přiznal Evropský soud. Závisí vždy na posouzení okolností konkrétního případu, přičemž se jedná jen o zohlednění skutečností, že poškozený se prostřednictvím řízení před vnitrostátními orgány zpravidla domůže nápravy způsobené újmy snadněji, než kdyby musel se svou žádostí předstoupit před Evropský soud.

Při určování výše přiměřeného zadostiučinění je nutno obecně vycházet z několika faktorů (několika proměnných), které jsou vypočteny v § 31a odst. 3 zákona a ve vztahu k nimž obecně platí to, co bylo uvedeno v bodech IV stanoviska. Jedná se sice o výčet demonstrativní, avšak zpravidla půjde o hlediska, jejichž zohlednění postačí pro náležité posouzení výše přiměřeného zadostiučinění. Evropský soud ve svých rozhodnutích k podobným okolnostem též přihlíží – zejména k faktoru významu řízení pro stěžovatele, chování stěžovatele či složitosti věci.

Nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1, věta třetí, a § 22 odst. 1, věta třetí, zákona je třeba tvrdit a není-li úspěšně popřena anebo nepostačuje-li konstatování porušení práva, přizná se za ni zadostiučinění v penězích.

Evropský soud vychází ze „silné, ale vyvratitelné domněnky", že nepřiměřená délka řízení znamená pro stěžovatele morální újmu a žádné důkazy v tomto ohledu v zásadě nevyžaduje (viz Apicella, odst. 93, nebo Kmec, J. K výši zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení, Právní zpravodaj, srpen 2006, str. 12 a násl.), neboť újma vzniká samotným porušením práva. Evropský soud jen zcela výjimečně nepřiznává zadostiučinění v penězích. V tomto ohledu je tedy na místě přistupovat k případnému zadostiučinění ve formě konstatace porušení práva jen za zcela výjimečných okolností (např. tehdy, byl-li význam předmětu řízení pro poškozeného nepatrný).

Uvedené neznamená, že poškozený žalobce nemusí nemajetkovou újmu – jako předpoklad jeho nároku vzniklou mu v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení – vůbec tvrdit (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4761/2009). Takové tvrzení bude zpravidla přinejmenším obsahově vyjádřeno v potřebném rozsahu v žalobě poměrem vylíčení rozhodujících skutečností a toho,

čeho se žalobce domáhá (§ 79 odst. 1 o. s. ř.) v rovině alespoň povšechného vysvětlení motivace k uplatňování nároku. Náhrada nemateriální újmy má sloužit ke kompenzaci stavu nejistoty, do níž byl poškozený v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení uveden a v níž byl tak udržován. Jde tedy o psychickou kategorii, jejíž hloubka a rozsah jsou co by rozhodné skutečnosti obtížně prokazovatelné, i proto by bylo nadbytečným zjišťovat je prostřednictvím výslechu účastníka dle § 131 o. s. ř. Uvedené však působí jen pro stav nejistoty účastníka nepřiměřeně dlouze vedeného řízení. Byla-li by újma spojována s jiným následkem, uplatní se plně procesní povinnosti a břemena včetně důkazního. Popření tvrzení o nemajetkové újmě ve shora uvedeném obecném smyslu vzniklé v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení je na žalovaném škůdci, jenž má ke své obraně a ke svému zájmu povinnost uvést skutečnosti vylučující pravdivost tvrzení takového škodního předpokladu.

Případy, kdy postačí konstatování porušení práva, je možno vysledovat právě v judikatuře Evropského soudu – ve věci Szeloch proti Polsku (rozsudek senátu Čtvrté sekce ESLP ze dne 22. 5. 2001, stížnost č. 33079/96) nebo ve věci Berlin proti Lucembursku (rozsudek senátu Čtvrté sekce ze dne 15. 7. 2003, stížnost č. 44978/98, kde „Soud připouští, že stěžovatel mohl utrpět jistou morální újmu z důvodu průtahů v průběhu rozvodového řízení. Připomíná však, že délka tohoto řízení byla v nezanedbatelné míře způsobena jeho vlastním chováním. Za těchto podmínek je Soud názoru, že případná morální újma, kterou stěžovatel utrpěl, bude dostatečně napravena samotným konstatováním porušení.")

Za správný lze v tomto ohledu považovat například rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2008, čj. 28 Co 371/2008–53, jímž byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 4. 2008, čj. 10 C 115/2007–29. Odvolací soud potvrdil jako správný závěr soudu prvního stupně, že v daném případě bylo přiměřeným zadostiučiněním konstatování porušení práva na přiměřenou délku řízení (§ 31a odst. 2 zákona). Soud prvního stupně vycházel z toho, že trestní řízení vedené proti žalobci pro pokus trestného činu ublížení na zdraví a pro trestný čin výtržnictví bylo nepřiměřeně dlouhé, avšak žalobce se opakovaně a bez omluvy nedostavoval k výslechům, čímž mařil postupy orgánů činných v trestním řízení, a byl na něj dokonce vydán příkaz k zadržení. V uvedeném trestním řízení navíc došlo jen k mírnému překročení přiměřené doby řízení a toto řízení nemělo pro žalobce velký význam, neboť žalobce byl osobou v minulosti již několikráte soudně trestanou a v době řízení byl posléze ve výkonu trestu. Vzhledem k výše uvedenému soudy dovodily, že doba řízení nemohla nikterak negativně zasáhnout psychickou sféru žalobce, a proto se přiměřeným jeví zadostiučinění toliko ve formě konstatace porušení práva.

Dále Nejvyšší soud dodává, že jiná forma náhrady může být přiznána zejména v trestním řízení, a to v podobě zmírnění ukládaného trestu. To je však možné jen za podmínky, že takové zmírnění je navázáno právě na porušení práva na přiměřenou délku řízení. V rozsudku trestního soudu musí být výslovně uvedeno, že uložený

Č. 58

trest je mírnější právě proto, že soud přihlédl k okolnosti nepřiměřeně dlouhého řízení, nebo to z něj musí alespoň nezpochybnitelně vyplývat. Musí z něj být též patrno, o jakou část byl trest zmírněn právě v důsledku přihlédnutí k nepřiměřené délce řízení. Podle Evropského soudu musí být toto zmírnění měřitelné a výslovné (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 1982, ve věci Eckle proti Německu, stížnost č. 8130/78, odst. 66), z rozsudku musí být patrno, k jakému konkrétnímu snížení trestu v důsledku nepřiměřeně dlouhého řízení soud přistoupil (k tomu srovnej rozhodnutí senátu Druhé sekce ESLP o přijatelnosti stížnosti č. 48470/99, ze dne 20. 9. 2001, ve věci Jensen proti Dánsku).

V rozsudku ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, Nejvyšší soud zaujal názor, dle nějž dospěje-li soud oproti orgánu uvedenému v § 6 zákona k závěru, že je namístě konstatování porušení práva, toto porušení vysloví ve výroku rozsudku ve věci samé.

Při úvaze o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění je třeba přihlížet k celkové době, po kterou řízení trvalo, nikoliv tedy jen k době, po kterou docházelo k průtahům ve smyslu nečinnosti.

Jak vyplývá z judikatury Evropského soudu, poskytuje se přiměřené zadostiučinění v zásadě za rok trvání nepřiměřeně dlouhého řízení, nikoliv tedy za rok trvání průtahů v řízení (viz výše uvedený rozsudek ESLP ve věci Apicella proti Itálii, odst. 111). Pro výši zadostiučinění má význam jen to, jaká byla celková doba řízení, a to v porovnání „s dobou, kterou by bylo možno vzhledem ke skutkové a právní náročnosti věci a přihlédnutím k počínání účastníků považovat za dobu přiměřenou" (viz Vojtek, P., Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, str. 178).

Potřebu zohlednění celkové doby řízení zvýrazňuje i úprava běhu promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nesprávného úředního postupu podle § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, nebo § 22 odst. 1, věta druhá a třetí, zákona. Promlčecí doba (ani subjektivní ani objektivní) v takovém případě neskončí dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo (§ 32 odst. 3, věta druhá, cit. zákona) – k tomu srovnej důvodovou zprávu k zákonu č. 160/2006 Sb. či Vojtek, P., dílo cit. výše, str. 185.

V tomto ohledu správně postupoval Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 6. 5. 2009, čj. 58 Co 158/2009–61, když dovodil, že „(...) řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu, bylo zahájeno dne 7. 5. 1997 a skončeno pravomocně 6. 11. 2006. Rozhodná délka řízení tak podle názoru odvolacího soudu byla 114 měsíců (...)". V témž řízení uvedenou problematiku rozebral zcela správně soud prvního stupně (Obvodní soud pro Prahu 2 ve svém rozsudku ze dne 31. 12. 2008, čj. 12 C 226/2007–47), když uvedl: „Zdejší soud je tak toho názoru, že má-li odškodňovat na vnitrostátní úrovni nemajetkovou újmu vzniklou porušením práva primárně

Č. 58

zakotveného již Úmluvou, je nanejvýš žádoucí, aby jeho rozhodování vycházelo z kritérií ustavených judikaturou Soudu (*Evropského soudu pro lidská práva – pozn. Nejvyššího soudu*). Soud ve své judikatuře upřednostňuje globální, celkový pohled na řízení. Proto existující průtah jen v určité fázi řízení Soud toleruje za předpokladu, že celková doba řízení nebude nepřiměřená, naopak i v řízení, v němž soud činil úkony v přiměřených lhůtách a jeho postup byl plynulý, lze dle Soudu konstatovat porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě tehdy, když se s přihlédnutím ke všem okolnostem celková doba řízení jeví nepřiměřeně dlouhou." Obdobně správně postupoval Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 30. 10. 2009, čj. 14 Co 327/2009–122, v němž vycházel z celkové doby řízení v rozsahu 17 let a 10 měsíců (zde soudy vycházely z délky řízení zahájeného dne 10. 12. 1991 podáním žaloby a neskončeného do dne 2. 9. 2009, tedy dne vydání rozsudku soudu prvního stupně v kompenzačním řízení, neboť v daném případě došlo ke ztrátě spisu a ten nebylo možno zrekonstruovat).

Taktéž v rozsudku ze dne 2. 6. 2009, čj. 14 Co 42/2009–86, Městský soud v Praze vycházel z celkové doby řízení 11 let. Zde se jednalo o řízení o rozvod manželství a úpravu poměrů k nezletilé dceři zahájené poškozeným dne 16. 8. 1996, přičemž v důsledku novely zákona o rodině účinné ode dne 1. 8. 1998 bylo řízení o úpravě poměrů k nezletilé dceři pro dobu po rozvodu vyloučeno k samostatnému řízení a rozvodové řízení bylo přerušeno. V březnu roku 2005 dcera nabyla zletilosti a v řízení o rozvodu manželství bylo dále pokračováno. Manželství bylo rozvedeno dne 13. 9. 2006, přičemž rozsudek nabyl právní moci dne 13. 3. 2007.

Naopak jako nesprávnou je nutno hodnotit úvahu obsaženou například v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 4. 11. 2009, čj. 54 Co 336/2009. Soud uvedl, že „(...) nárok na přiměřené zadostiučinění je odůvodněn tím, že věc nebyla projednána a rozhodnuta v přiměřené lhůtě. Každé řízení přitom nějakou objektivně nutnou dobu musí trvat a samotná tato doba z logiky věci není nepřiměřená. Nesprávný úřední postup spočívá v tom, že tato doba byla překročena (...), a právě za to náleží účastníku řízení odškodnění. Přiznané odškodnění by proto mělo odpovídat této době «navíc», nikoliv celkové délce řízení jako takové, byť jinak jde nepochybně o kritérium relevantní pro závěr, že došlo k porušení práva." Obdobně nesprávná je úvaha, že „žalobci přísluší přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu pouze za období, kdy v řízení docházelo k průtahům (...), nikoliv za celkovou dobu řízení, tedy i za období, kdy řízení probíhalo koncentrovaně bez průtahů" (rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 4. 2009, sp. zn. 54 Co 552/2008–52). Podobně též rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2009, čj. 20 Co 560/2008–84; v této věci oba soudy dospěly k závěru, že celková doba řízení by měla být 4 roky, ale byla 20 let, takže pro výpočet vzaly soudy v potaz dobu 16 let (obdobně i rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 4. 2009, čj. 17 Co 6/2009–54, také rozsudky téhož soudu ze dne 3. 6. 2009, čj. 54 Co 117/2009–37, a ze dne 3. 6. 2009, čj. 54 Co 95/2009–42).

Č. 58

Přiměřené zadostiučinění lze přiznat i tehdy, jestliže řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1, věta třetí, a § 22 odst. 1, věta třetí, zákona, nebylo doposud pravomocně skončeno.

Z hlediska vnitrostátní právní úpravy i z hlediska rozhodnutí Evropského soudu je možné shledat důvodnou i žalobu na kompenzaci porušení práva na přiměřenou délku řízení, které dosud nebylo skončeno (nejde-li o stav neskončeného vedlejšího řízení), je-li zjevné, že již jeho dosavadní délka je nepřiměřená, a k porušení práva tak došlo. Soud v kompenzačním řízení podle okolností případu k této okolnosti přihlédne při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, a to i v zájmu preventivního působení rozhodnutí o újmě na dosud neskončené řízení.

Není-li řízení, ve kterém došlo k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, skončeno ke dni rozhodování soudu o tomto nároku, musí soud, a to prvního i druhého stupně, vyjít ze stavu řízení ke dni svého rozhodování (§ 154 odst. 1 o. s. ř.). Pro odvolací soud to v situaci, kdy v době rozhodování soudu I. stupně nebylo posuzované řízení skončeno, představuje nutnost doplnění dokazování ve směru zjištění stavu posuzovaného řízení, ustanovení § 212a odst. 3 o.s.ř. tím není dotčeno.

Zhodnocení dosavadní délky řízení i skutečnosti, že nebylo dosud skončeno, představuje pro případné opětovné uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy za nepřiměřeně dlouze vedené řízení, v rozsahu předmětu hodnocení, překážku věci rozsouzené. Opětovné uplatnění kompenzačního nároku je tak jako důvodné myslitelné leda tehdy, kdyby průběh řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu, vykazoval nepřiměřenou délku i po vyhlášení rozsudku pravomocně přiznávajícího náhradu, a to buď za takovou další délku řízení, anebo za novou skutkovou okolnost, že lze celkovou délku řízení, právě v důsledku jeho další délky, hodnotit za nepřiměřenou.

Při určování výše přiměřeného zadostiučinění nelze vycházet z toho, že přiznaná peněžní náhrada musí být nižší než částka, která je ve smyslu § 444 odst. 3 obč. zák. stanovena jako jednorázové odškodnění pozůstalým za smrt osoby blízké.

Za nesprávnou lze považovat úvahu, dle níž celková výše přiměřeného zadostiučinění musí být vždy nižší než nejvyšší částka, která náleží pozůstalým za smrt osoby blízké podle § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále též „obč. zák."). Evropský soud ve věci Apicella proti Itálii (odst. 78) zopakoval, že tam, kde stát zavedl kompenzační prostředek, musí Soud ponechat širší prostor pro uvážení, aby tak byla umožněna náprava souladná s právním řádem, tradicemi a životním úrovní daného státu. K tomu Soud dodal: „Bude zejména jednodušší pro domácí soudy odkazovat na částky přiznávané na vnitrostátní úrovni u jiných typů škod – například škody na zdraví, škody vztahující se ke smrti příbuzného či škody v případech pomluvy – a spolehnout se na

Č. 58

své nejniternější přesvědčení, i když to bude mít za následek přiřčení částek nižších než těch, které jsou stanoveny Soudem v obdobných případech." Podle Nejvyššího soudu je nutno tuto úvahu Evropského soudu interpretovat tak, že ve vnitrostátním prostředí může být vytvořen a aplikován vlastní model, podle něhož se dospěje k vyjádření celkové částky přiměřeného zadostiučinění, a to například na základě zkušeností z řízení o náhradě jiných typů škod, zásadně ale nelze vycházet z nějaké absolutní částky či absolutně daného limitu a je nutno přihlédnout k okolnostem konkrétního, individuálního případu, jakož i k judikatuře Evropského soudu. Evropský soud ostatně v témže rozhodnutí (odst. 80) uvádí, že: „Soud je nicméně povinen ověřovat, zda způsob, podle něhož je vnitrostátní právo interpretováno a aplikováno, vede k důsledkům, které odpovídají principům Úmluvy tak, jak jsou interpretovány v judikatuře Soudu." Tento závěr je zdůrazněn jinými slovy ještě v odst. 81 téhož rozhodnutí Evropského soudu. Z toho vyplývá, že způsob určování výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku soudního řízení může být obecně hledán v rámci vnitrostátního právního řádu, avšak výsledek takového postupu nesmí být zjevně nepřiměřený v porovnání se závěry obsaženými v judikatuře ESLP. Proto není na místě limitovat výši přiměřeného zadostiučinění ani částkou, která náleží pozůstalým za smrt osoby blízké podle § 444 odst. 3 obč. zák., i když se může jednat o jedno z referenčních kritérií (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2301/2009).

V tomto ohledu není tedy přiléhavou úvaha obsažená např. v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 8. 2008, čj. 15 C 3/2008–25, že „vnitrostátní soud může zejména snadněji odkázat na částky přisouzené na vnitrostátní úrovni za jiné druhy škody, např. za újmu na zdraví či újmu způsobenou smrtí osoby blízké, ta je upravena v českém právním řádu § 444 občanského zákoníku, kde se určuje náhrada v penězích za smrt blízké osoby částkou 240 000 Kč. Tato částka dle soudu představuje maximum náhrady škody, která by měla být přiznávána v rámci odškodnění za nemajetkovou újmu, kdy smrt fyzické osoby je soudem chápána jako největší újma, která může člověku vzniknout."

Výše přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení v případě právnických osob nemusí být vždy nižší, než je tomu u osob fyzických.

Přiměřené zadostiučinění za nemateriální újmu se v zásadě poskytuje i právnickým osobám, např. politickým stranám (rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 8. 12. 1999, ve věci Freedom and Democracy Party /ÖZDEP/ proti Turecku, stížnost č. 23885/94) či jiným sdružením (rozsudek ESLP ze dne 19. 12. 1994, ve věci Vereinigung demokratisher Soldaten Österreichs and Gubi proti Rakousku, stížnost č. 15153/89) i obchodním společnostem. Z rozhodnutí Evropského soudu ve věci Comingersoll S. A. proti Portugalsku (odstavce 27 až 36) vyplývá, že v případech obchodních společností je při určování výše přiměřeného zadostiučinění třeba při-

Č. 58

hlížet i k jiným faktorům, jako je pověst společnosti, nejistota v plánování rozhodování, rozkol ve vedení společnosti a konečně též, i když v menším stupni, úzkost a potíže způsobené členům vedení společnosti.

Ve vztahu k právnickým osobám Nejvyšší soud nepovažuje za přiléhavou argumentaci, že výše přiměřeného zadostiučinění musí být v jejich případě vždy nižší než částka, která by v obdobném případě byla poskytnuta osobě fyzické. Je pravdou, že nemateriální újma u právnických osob se zpravidla neprojevuje týmiž důsledky jako u osob fyzických; jak zřejmě výstižně argumentovala portugalská vláda ve věci Comingersoll S. A. proti Portugalsku (odst. 28): „smyslem poskytování kompenzace nemateriální újmy za tvrzené porušení práva na řízení v rozumném čase je reparace úzkosti, duševního stresu v očekávání výsledku případu a nejistoty (...), kteréžto pocity jsou příznačné pro osoby fyzické a nemohou za žádných okolností oprávnit právnickou osobu ke kompenzaci". Nelze však pominout argument ESLP uvedený v předchozím odstavci vycházející z toho, že právnická osoba se může kompenzace (zadostiučinění) domáhat, a to při zohlednění vyložených kritérií, které se odvíjí od jiných charakteristik než u osoby fyzické. Nejvyšší soud se však nedomnívá (viz rozsudek ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3326/2009), že by Evropský soud zamýšlel automaticky rozlišovat mezi osobami fyzickými a právnickými při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Lze tak usuzovat i z jednotlivých rozhodnutí Evropského soudu; viz například výše uvedený rozsudek ve věci Comingersoll S. A. proti Portugalsku, dále ve vztahu k České republice rozsudky senátu Druhé sekce ze dne 14. 2. 2006, ve věci Skoma, spol. s r. o., proti České republice, stížnost č. 21377/02, ze dne 17. 5. 2005, ve věci EKO-Energie, spol. s r. o., proti České republice, stížnost č. 65191/01, ze dne 26. 10. 2004, ve věci Fackelmann ČR, spol. s r. o., proti České republice, stížnost č. 65192/01, či ze dne 7. 6. 2005, ve věci L. C. I. proti České republice, stížnost č. 64750/01.

V rozsudku ze dne 29. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3908/2009, proto Nejvyšší soud dovodil, že nemateriální újma vzniká nepřiměřenou délkou soudního řízení i právnickým osobám, jejichž vůle je vytvářena prostřednictvím osob fyzických. Se zřetelem k úzkým zájmovým vazbám všech takových osob nelze ani ve vztahu k právnickým osobám samým pomíjet a nezohledňovat, byť i v omezené míře, následky nepřiměřeně dlouze vedeného řízení pro povolané fyzické osoby. Jejich počet by však ve smyslu sdílení újmy neměl být významný.

V případě řízení, v němž vystupovalo více účastníků žádajících náhradu nemajetkové újmy za jeho nepřiměřenou délku, je možno částku odškodnění náležející každému z nich přiměřeně snížit oproti částce, jež by byla poškozenému přiznána v případě, že by se řízení na jedné straně účastnil sám.

Z hlediska výpočtu výše přiměřeného zadostiučinění je nutno upozornit i na případy, v nichž vystupuje více poškozených. Z judikatury Evropského soudu přímo nevyplývá, jaký postup by měl být v těchto případech zvolen.

Č. 58

Velký senát ESLP se v rozsudcích ze dne 15. února 2008 ve věci Arvanitaki-Roboti a ostatní proti Řecku (stížnost č. 27278/03) a ve věci Kakamoukas a ostatní proti Řecku (stížnost č. 38311/02) pokoušel vyřešit otázku, zda a případně jakým způsobem je při rozhodování o výši částky za morální újmu způsobenou porušením práva na projednání věci v přiměřené lhůtě třeba zohlednit, že účastníky sporného řízení byl větší počet osob, které se nyní u ESLP domáhají spravedlivého zadostiučinění na základě článku 41 Úmluvy. Rozsudky v těchto věcech nedávají zcela přesný návod, jak v takových případech vypočítat výši odškodnění, ESLP nicméně uvedl, že zvýšený počet stěžovatelů – účastníků řízení bude velice pravděpodobně okolností, která bude zmírňovat utrpěnou újmu, a tím pádem i snižovat výši zadostiučinění přiznaného každému jednotlivci. Na druhou stranu ovšem také uvedl, že konání společného řízení o nárocích více osob v nich může vzbuzovat očekávání, že jejich věc bude projednána urychleně; je rovněž třeba vzít v potaz význam předmětu sporu pro osobní situaci každého jednotlivce. Po zhodnocení konkrétních okolností projednávaných případů přiznal Velký senát každému ze stěžovatelů jako odškodnění za utrpěnou morální újmu polovinu částek, které jim předtím z tohoto titulu přiznal senát (senátní rozsudky byly vydány ve dnech 18. května 2006 a 22. června 2006 a stěžovatelé na jejich základě měli obdržet každý 7000 €, resp. 8000 € nebo 5000 €; v prvém případě se přitom jednalo o skupinu 91 stěžovatelů, ve druhém stížnost podalo 58 stěžovatelů). Viz též rozhodnutí Vallerotonda a ostatní proti Itálii, 18. května 2010, č. 52039/09 a 66483/09 (výši náhrady přiznanou na vnitrostátní úrovni za nepřiměřenou délku řízení, v němž vystupovalo velké množství účastníků, shledal ESLP dostatečnou; srov. naopak rozsudek Volta a ostatní proti Itálii, 16. března 2010, č. 43674/02).

V rozhodnutích proti České republice, kde vystupovalo více stěžovatelů a kde ESLP považoval jejich stížnost za odůvodněnou, bylo přiměřené zadostiučinění stanoveno někdy jako jediná částka přiznaná pro všechny stěžovatele dohromady (viz např. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 12. 7. 2005 ve věci Herbst a ostatní proti České republice, stížnost č. 32853/03, či rozsudek senátu téže sekce ze dne 13. 12. 2005 ve věci Vrábel a Ďurica proti České republice, stížnost č. 65291/01), někdy jako více částek pro každého stěžovatele zvlášť, ve stejné výši (např. rozsudek senátu Druhé sekce ESLP ze dne 11. 1. 2006, ve věci Slezák a ostatní proti České republice, stížnost č. 27911/02, či rozsudek senátu téže sekce ze dne 21. 3. 2006, ve věci Zámečníková a Zámečník proti České republice, stížnost č. 16226/04). V poměrech České republiky je z hlediska požadavků kladených na vykonatelnost rozhodnutí nutno volit takový výrok, kde se každému z účastníků přiznává konkrétní částka, tedy variantu uvedenou na druhém místě.

Z uvedených rozhodnutí Evropského soudu, stejně jako např. z jeho rozsudku ze dne 11. 4. 2006, ve věci Karel Kořínek a ostatní proti České republice, stížnost č. 77530/01, lze však dovodit, že v případě většího počtu poškozených je jim přiznávána nižší částka odškodnění na osobu, než by bylo přiznáno v případě jediného

Č. 58

poškozeného. Takový přístup považuje Nejvyšší soud za správný, neboť v případě více poškozených nepřiměřenou délkou řízení je jejich újma do určité míry – jako procesní stranou – sdílena. Z toho důvodu lze s přihlédnutím k počtu poškozených odškodnění, které by bylo přiznáno každému z nich, přiměřeně snížit, a to u vysokého počtu poškozených i podstatně. Zvláště významné v této souvislosti může být, zda šlo v řízení o společenství samostatné (§ 91 odst. 1 o. s. ř.) či nerozlučné (§ 91 odst. 2 o. s. ř.), popř. zda společníci vedli spor ve shodě jako manželé či v jiném zájmovém souladu.

VI. Stanovení výše zadostiučinění

Odůvodnění výše přiznaného zadostiučinění musí obsahovat hodnocení, v němž se vychází ze základní částky stanovené násobkem celkové doby řízení v letech či měsících a částky přiznávané za jednotku času řízení s následným připočtením či odečtením vlivu skutečností vyplývajících z kritérií obsažených v § 31a odst. 3 písm. b) až e) zákona.

Evropský soud v rozhodnutí velkého senátu ve věci Apicella proti Itálii, odstavcích 78 a 95, upozornil na to, že bližší analýza mnoha rozhodnutí vydaných po rozhodnutí ve věci Bottazzi umožňuje dovodit jasný model, podle něhož Soud postupuje při výpočtu přiměřeného zadostiučinění, přičemž částky v těchto případech přisouzené se liší jen podle specifických skutečností každého případu.

Z jednotlivých rozhodnutí Soudu lze tedy vyabstrahovat některé obecné principy a zobecnění, jak v konkrétním případě postupovat.

Z rozhodnutí Velkého senátu Evropského soudu ve věci Apicella je možné též dovodit, že Soud považuje za přiměřené, pokud je vnitrostátním orgánem přiznáno poškozenému asi 45 % částky, kterou by přiznal sám. Nejvyšší soud vychází z toho, že v tomto případě vnitrostátní orgán Italské republiky poskytl stěžovatelce na základě tzv. Pintova zákona za nepřiměřeně dlouhé řízení částku ve výši 2500 EUR. Evropský soud podle svých slov by dal 10 000 EUR, ale přiznal stěžovatelce jen 2000 EUR. Vnitrostátní orgán by tak měl podle Evropského soudu poskytnout 4500 EUR, což je přesně 45 % částky, kterou by přiznal sám.

Ministerstvo spravedlnosti při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění vychází z částky 15 000 Kč za rok řízení. J. Kmec uvádí, že „částky přiznávané stěžovatelům v rozsudcích proti České republice z titulu morální újmy způsobené porušením práva na projednání věci v přiměřené lhůtě se pohybují řádově v tisících Euro. Nejnižší částkou přiznanou jednomu stěžovateli bylo 1000 Euro (rozsudek Pfleger ze dne 27. 7. 2004 a rozsudek Římskokatolická farnost Obříství ze dne 24. května 2005), dosud zdaleka nejvyšší potom 13 000 Euro (rozsudek Heská ze dne 23. 5. 2006). Průměr se pohybuje okolo 5000 Euro" (Kmec, J. K výši zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení, Právní zpravodaj,

Č. 58

srpen 2006, str. 12 a násl.). V rozhodnutí ESLP ve věci Vokurka proti České republice je ve vyjádření české vlády uvedeno, že zatímco částky přiznávané ESLP ve věcech proti České republice se v průměru pohybují okolo 5000 EUR, tak průměrná částka přiznávaná Ministerstvem spravedlnosti za rok 2006 se pohybuje v přepočtu okolo 3337 EUR, což představuje 66,7 % částky průměrně přiznávané Evropským soudem.

Z pohledu těchto údajů pak Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pro poměry České republiky je přiměřené, jestliže se základní částka, z níž se při určování výše přiměřeného zadostiučinění vychází, pohybuje v rozmezí mezi 15 000 Kč až 20 000 Kč (cca 600 až 800 EUR) za jeden rok řízení, tj. 1250 Kč až 1667 Kč (cca 50 až 67 EUR) za jeden měsíc řízení. Nejvyšší soud přitom ale považuje za nezbytné zohlednit také to, že jakékoliv řízení vždy nějakou dobu trvá. Bylo by proto nesprávné, jestliže by i počáteční doba řízení (kterou by bylo možno považovat ještě za přiměřenou) byla odškodňována ve stejné výši jako doba jí přesahující. Pro účely vypořádání se s touto problematikou tak Nejvyšší soud pokládá za rozumné, jestliže první dva roky řízení (resp. prvních 24 měsíců) budou ohodnoceny částkou o polovinu nižší, než jsou částky uvedené výše; tedy 15 000 Kč až 20 000 Kč za první dva roky řízení dohromady (za jeden rok pak 7500 Kč až 10 000 Kč).

Při stanovení základní částky tak bude hrát roli zejména celková doba řízení. Navíc, bylo-li řízení celkově extrémně dlouhé (byla-li jeho délka násobně delší, než by bylo možno vzhledem k okolnostem případu očekávat), bude se přiznaná částka za příslušný časový úsek blížit horní hranici výše uvedených intervalů. Stejně tak lze zvýšit základní částku za příslušný časový úsek v případě, kdy je samotné kompenzační řízení nepřiměřeně dlouhé a žalobce zvýšení odškodnění z tohoto důvodu navrhne.

Částku, k níž se dospěje součinem základní částky za jeden rok řízení (modifikované za prvé dva roky řízení) a celkové doby řízení počítané v letech či měsících, lze následně upravovat v důsledku působení jednotlivých faktorů uvedených pod písmeny b) až e) § 31a odst. 3 zákona podle kritérií, která jsou však neuzavřeným výčtem okolností, k nimž lze v konkrétní věci při stanovení konečné výše odškodnění přihlédnout a základní částku je možno přiměřeně zvýšit či snížit. Dle názoru Nejvyššího soudu by přitom mělo být v obecné rovině dostačující zvýšení či snížení nepřesahující 50 %, aby byl zachován vztah přiměřenosti mezi utrpěnou újmou a za ni poskytovaným odškodněním. S přihlédnutím k okolnostem konkrétní věci však lze ve výjimečných případech uvažovat o zvýšení či snížení i ve větším rozsahu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009).

Ostatně, přestože bylo konstatováno, že z rozhodnutí ESLP není zcela zřejmé, jaká má být výše zadostiučinění či jaká je metodika jeho stanovení, z citovaného rozhodnutí Apicella proti Itálii lze dovodit potvrzení správnosti zde uvedeného postupu. Velký senát Evropského soudu v tomto rozhodnutí (odstavci 66) totiž uvedl, že „považuje za důležité zdůraznit, (...) že senát *(myšleno senát První sekce ESLP – pozn. Nejvyššího soudu)* v žádném případě nevybočil z konstantní praxe, co

Č. 58

se týče hodnocení průtahů či spravedlivého zadostiučinění". Z toho Nejvyšší soud dovozuje, že Velký senát potvrdil mimo jiné i postup senátu První sekce obsažený v rozhodnutí v téže věci ze dne 10. 11. 2004, v němž v odstavcích 27 až 30 jmenovaný senát při výpočtu spravedlivého zadostiučinění využil podobného výpočtu.

K uvedenému je třeba dodat, že nastíněné možnosti procentuálního zvýšení či snížení základního odškodnění nebrání soudu, aby s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, které se vymykají standardním situacím, přistoupil ke zvýšení či snížení základního odškodnění nad či pod jejich rámec. Nelze zde vyloučit ani zhodnocení např. toho, zda byla poškozenému práva přiznána či povinnosti uloženy, zda šlo v řízení o deklaratorní či konstitutivní rozhodnutí a jaký byl osud uplatnění zjevně bezdůvodného mimořádného opravného prostředku (včetně podání ústavní stížnosti).

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 1320/10, vyjádřil, že pokud Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009, stanovil základní pravidla pro výpočet výše přiměřeného zadostiučinění, a to mj. určením tzv. základní částky, resp. základního rozpětí, jedná se o důležité východisko, které však obecné soudy nižších stupňů nezbavuje povinnosti individuálního posouzení každého případu a v závislosti na něm stanovení adekvátního zadostiučinění, a to (eventuálně) i mimo rozpětí, jež stanovil Nejvyšší soud.

Rovněž je třeba upozornit na výše uvedenou možnost přiměřeného snížení odškodnění pro jednotlivé poškozené v případě, kdy jich stejnou újmu sdílel větší počet (viz shora).

VII. Úroky z prodlení

Poškozený má právo na úrok z prodlení ode dne následujícího po uplynutí lhůty šesti měsíců poté, kdy nárok na náhradu přiměřeného zadostiučinění uplatnil postupem podle § 14 zákona.

Nejvyšší soud i na tomto místě považuje za potřebné zopakovat, že úroky z prodlení náleží poškozenému až od uplynutí doby, kterou má ústřední orgán uvedený v § 6 zákona k vyplacení náhrady, tedy 6 měsíců od uplatnění nároku u tohoto orgánu (§ 15 téhož zákona). Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2060/2001, dovodil, že ze znění § 517 odst. 1, věta první, obč. zák. a § 15 odst. 1 zákona vyplývá, že stát je povinen nahradit škodu nejpozději do šesti měsíců ode dne, kdy poškozený nárok řádně uplatnil postupem podle § 14 zákona. Teprve marným uplynutím této lhůty, nikoliv uplynutím lhůty stanovené poškozeným při uplatnění nároku, ocitá se stát jako dlužník z odpovědnostního závazkového právního vztahu (§ 489 obč. zák.) v prodlení a teprve ode dne následujícího po uplynutí lhůty jej stíhá povinnost zaplatit poškozenému též úrok z prodlení. Tento právní závěr byl potvrzen i v nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. II. ÚS 1612/09.

Č. 59

Č. 59

Zanikne-li závazek narovnáním, zanikne i jeho zajištění ručením. Na nově vzniklý závazek, který nahradil původní závazek, se ručení nevztahuje.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 0201, sp. zn. 33 Cdo 2725/2008)

Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 18. 11. 2004 zastavil řízení o zaplacení úroků z prodlení ve výši 8,5 % p. a. z částky 4 000 000 Kč od 25. 9. 2001 do 8. 10. 2001 (výrok I.), uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku 2 000 000 Kč s 8,5 % úrokem z prodlení od 9. 10. 2001 do zaplacení (výrok II.), zamítl žalobu o zaplacení 2 000 000 Kč s 8,5 % úrokem z prodlení od 9. 10. 2001 do zaplacení (výrok III.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok IV.). Vyšel ze zjištění, že žalovaný uzavřel s Bankou B., a. s., dne 1. 10. 1993 a dne 15. 10. 1993 dvě smlouvy o úvěru ev. č. 532355/93 a ev. č. 532526/93; na základě každé z nich mu bylo poskytnuto 4 000 000 Kč. Závazky žalovaného z těchto smluv byly v rozsahu 2 000 000 Kč u každé z nich zajištěny písemným ručitelským prohlášením právní předchůdkyně žalobkyně Zaměstnaneckou zdravotní pojišťovnou A. Žalovaný závazky ze smluv o úvěru neplnil. Dne 29. 1. 1998 uznal svůj závazek vůči Bance B., a. s., v likvidaci, z každé úvěrové smlouvy do výše 2 000 000 Kč. Rozsudkem Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 8. 1. 1999, který nabyl právní moci dne 26. 2. 2001, byla účastníkům uložena povinnost zaplatit společně a nerozdílně Bance B., a. s. v likvidaci, částku 2 000 000 Kč s tím, že plněním jednoho z nich zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého z nich, a žalovanému dále povinnost zaplatit Bance B., a. s. v likvidaci, částku 8 650 916,50 Kč. Pohledávky ze smluv o úvěru byly opakovaně postupovány; naposledy se tak stalo smlouvou o postoupení uzavřenou dne 27. 4. 2001 s postupníkem J. P. (dále též „věřitel"). Postoupení pohledávek bylo žalovanému oznámeno dopisem ze dne 27. 4. 2001 a žalobkyni dne 25. 8. 2001. Věřitel uzavřel s žalovaným dne 2. 5. 2001 dohodu o narovnání, jíž smluvní strany narovnaly mezi sebou sporné nároky tak, že dluh žalovaného z každé úvěrové smlouvy činí 1 000 000 Kč. Účinnost dohody o narovnání byla vázána na splnění třech podmínek, a to a) žalovaný vezme zpět žalobu o určení vlastnického práva k nemovitostem (objektu občanské vybavenosti čp. 23 na pozemku parc. č. st. 201 – budově hotelu LD a pozemku parc. č. st. 201, zapsaných u Katastrálního úřadu ve Z. na LV č. 1948 pro obec a k. ú. V. – dále jen „předmětné nemovitosti", resp. „nemovitosti") vedenou u Krajského soudu v Brně, a toto řízení bude pravomocně zastaveno, b) o nároku věřitele bude rozhodnuto v rámci exekučního řízení, vedeného u Okresního soudu ve Zlíně, prodejem předmětných nemovitostí a c) žalovaný vezme zpět odvolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně. Řízení vedené u Krajského soudu v Brně bylo v důsledku zpětvzetí žaloby pravomocně zastaveno dne 2. 6. 2001. Okresní soud ve Zlíně usnesením ze

Č. 59

dne 25. 9. 2001 nařídil dražební jednání, jehož předmětem byla dražba předmětných nemovitostí, a usnesením ze dne 26. 10. 2001, udělil příklep k vydražené nemovitosti vydražiteli J. P. za nejvyšší podání ve výši 2 622 513 Kč. Věřitel prodal vydražené nemovitosti kupní smlouvou ze dne 20. 8. 2002 městu V. za kupní cenu 3 500 000 Kč. Žalovaný vzal zpět své odvolání proti rozsudku Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 8. 1. 1991; Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 28. 8. 2001 odvolací řízení zastavil. Dne 25. 8. 2001 vyzval věřitel žalobkyni ke splnění jejího ručitelského závazku ve výši 4 000 000 Kč a předložil jí uznání závazku žalovaným do výše 4 000 000 Kč ze dne 29. 1. 1998. Věřitel a žalobkyně nato uzavřeli dne 31. 8. 2001 dohodu, kterou označili jako dohodu o narovnání, v níž se mu žalobkyně zavázala uhradit z titulu ručení za závazky žalovaného částku 4 000 000 Kč. V této dohodě nebyla dohoda o narovnání, kterou uzavřel věřitel s dlužníkem dne 2. 5. 2001, zmíněna. Žalobkyně částku 4 000 000 Kč věřiteli uhradila dne 4. 9. 2001 a dopisy ze dne 17. 9. 2001 a 28. 8. 2003 vyzvala žalovaného k úhradě této částky. Žalovaný reagoval odmítavě s tím, že jeho závazek již neexistuje, neboť zanikl dohodou o narovnání uzavřenou dne 2. 5. 2001.

Z takto zjištěného skutkového stavu věci soud prvního stupně dovodil, že žalovaný uzavřel dne 2. 5. 2001 s věřitelem J. P. dohodu o narovnání podle § 585 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v rozhodném znění, která časově předcházela uzavření dohody o narovnání mezi věřitelem a žalobkyní. Žalobkyně věřiteli za žalovaného uhradila částku 4 000 000 Kč až poté, co jeho závazek ve výši 4 000 000 Kč byl nahrazen závazkem novým ve výši 2 000 000 Kč. Protože žalovaný věřiteli narovnaný závazek ve výši 2 000 000 Kč nesplnil, shledal soud prvního stupně požadavek žalobkyně oprávněným pouze v tomto rozsahu.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 5. 12. 2007 rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Po zopakování již provedených listinných důkazů převzal skutková zjištění soudu prvního stupně, jež doplnil o skutečnosti upřesňující skutkový stav věci, které zjistil z dalších listinných důkazů provedených v odvolacím řízení. Vyjádřil pochybnost, zda sjednání podmínky uvedené v čl. III. bodu č. 1 písm. b) dohody o narovnání ze dne 2. 5. 2001 je ve smyslu § 37 odst. 1 a 2 obč. zák. platným ujednáním, s poukazem na to, že exekuční řízení vedené u Okresního soudu ve Zlíně pod sp. zn. E 538/96 se žalovaného netýkalo, neboť směřovalo proti povinné Hotelu V., spol. s r. o., a žádné pohledávky věřitele vůči žalovanému nemohly být touto exekucí uspokojeny. Zároveň konstatoval, že pro rozhodnutí v posuzované věci „nebylo nezbytně nutné přijmout závěr o platnosti dohody o narovnání uzavřené dne 2. 5. 2001 mezi J. P. a žalovaným, neboť i tato dohoda je postavena na existenci závazku žalovaného vůči věřiteli" ze smluv o úvěru v celkové výši 2 000 000 Kč a na z toho vyplývající existenci závazku ručitele vůči věřiteli ve stejné výši. Navíc je platnost této dohody o narovnání prejudiciálně řešena v řízení u Okresního soudu ve Zlíně, které bylo zahájeno k návrhu žalobkyně, v němž se proti věřiteli J. P. domáhá zaplacení

Č. 59

4 000 000 Kč. Rozsudkem ze dne 29. 5. 2007 byla její žaloba zamítnuta. Protože toto rozhodnutí vychází především ze závěrů o neplatnosti dohody o narovnání ze dne 2. 5. 2001 a žalobkyně proti němu podala odvolání, o němž bude rozhodovat senát odvolacího soudu příslušný k tomu podle rozvrhu práce, nelze v dané věci předjímat posouzení platnosti dohody o narovnání s dopadem na věc. Odvolací soud naopak považoval z hlediska posouzení opodstatněnosti žalobního požadavku za rozhodné zjištění, zda dne 4. 9. 2001, kdy žalobkyně plnila věřiteli, závazek žalovaného k zaplacení částky 2 000 000 Kč trval; bylo na žalovaném, aby prokázal, že tuto částku věřiteli zaplatil, popř. že tento závazek zanikl jiným způsobem. Odvolací soud dovodil, že tuto skutečnost žalovaný neprokázal. Jeho obranu, že závazek věřitele byl uspokojen v exekučním řízení, neuznal, neboť exekuce byla vedena k uspokojení pohledávky proti jinému povinnému a žalovaný v odvolacím řízení potvrdil, že částku 2 000 000 Kč, kterou měl věřiteli uhradit do tří dnů od účinnosti dohody o narovnání, nezaplatil. Žalobkyně v rámci platby 4 000 000 Kč splnila svůj ručitelský závazek ve výši 1 000 000 Kč u každé z úvěrových smluv. Odvolací soud nepřisvědčil žalovanému, že žalobkyně měla primárně požadovat plnění ze směnky cizí vystavené dne 15. 10. 1993, v níž je směnečníkem a akceptantem žalovaný a výstavcem právní předchůdkyně žalobkyně, neboť jde o směnku neplatnou. Byla v ní totiž uvedena měna, která v té době již neexistovala (Kčs).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje v posouzení platnosti dohody o narovnání uzavřené dne 2. 5. 2001 s J. P.; tuto otázku považuje za rozhodující pro závěr, zda ručitelský závazek žalobkyně ke dni 4. 9. 2001, kdy věřiteli plnila, existoval a zda jí v důsledku toho vzniklo vůči němu právo na plnění ve smyslu § 308 zákona č. 519/1991 Sb., obchodního zákoníku, v rozhodném znění. Odvolacímu soudu vytýká, že se s takto nastolenou otázkou řádně nevypořádal. Poukazuje na to, že právní úprava narovnání podle § 585 obč. zák. se liší od právní úpravy privativní novace podle § 570 obč. zák., zejména v jejích účincích na vedlejší závazky. Zatímco narovnání vede k zániku zajišťovacích závazků, privativní novace nikoliv (§ 572 obč. zák.). Je-li dohoda o narovnání platným právním úkonem, dosavadní závazek zaniká a je nahrazen závazkem novým, na něhož se již ručení nevztahuje. Je přesvědčen, že tak tomu bylo i dané věci. Plnila-li žalobkyně věřiteli, neměla k tomu již právní důvod, neboť za nově vzniklý závazek neručila, a její nárok vůči němu proto není opodstatněný. Za zásadní považuje rovněž otázku, zda je opodstatněný nárok žalobkyně uplatněný v tomto řízení, jestliže akceptoval směnku platební vystavenou právní předchůdkyní žalobkyně. Prosazuje názor, že nelze přičítat k jeho tíži, že je na směnce uvedena neexistující měna. I nadále tvrdí, že prostředky ze smluv o úvěru nebyly poskytnuty jemu, nýbrž Hotelu V., spol. s r. o. Z uvedených důvodů navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích II. a IV., zrušil.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 59

Z odůvodnění:

V řízení o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2009 – dále opět jen „o. s. ř." (srovnej čl. II bod 12. zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněným subjektem při splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.); Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) se proto dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Přípustnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno v pořadí první rozhodnutí soudu prvního stupně, se řídí § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Ze znění těchto ustanovení vyplývá, že dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je přípustné pouze k řešení právních otázek, což znamená, že způsobilým dovolacím důvodem je zásadně dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jímž lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci; použití dovolacího důvodu podle § 241a odst. 3 o. s. ř. je zcela vyloučeno a dovolací soud je povinen převzít skutkový stav, na němž spočívá právní posouzení věci odvolacím soudem.

Vzhledem k řečenému je z hlediska přípustnosti dovolání bez významu námitka, že finanční prostředky nebyly podle smluv o úvěru poskytnuty žalovanému, ale jinému subjektu, neboť jde o výhradu proti skutkovému zjištění, z něhož odvolací soud při rozhodování věci vycházel, tedy o uplatnění nezpůsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 3 o. s. ř.

Přípustnost dovolání v posuzovaném případě nezakládá ani otázka, zda je žalobkyně povinna domáhat se uhrazení své pohledávky ve směnečném řízení, jestliže má ve svém držení směnku, kterou žalovaný akceptoval. Žalovaný tím sice uplatnil dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., avšak nastolená právní otázka nemá zásadní význam. Závěr odvolacího soudu, že směnka, která byla vystavena dne 15. 10. 1993 a zní na koruny československé (Kčs), tedy neexistující měnu, je absolutně neplatná, je totiž v souladu s ustálenou judikaturou soudů (srovnej např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994, sp. zn. 5 Cmo 228/94, uveřejněné v časopisu Soudní rozhledy č. 2, ročník 1994, str. 33, rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 6. 1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 31/97, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008).

Č. 59

Jinak je tomu s další k dovolacímu přezkumu předestřenou právní otázkou, zda žalobkyně v důsledku plnění věřiteli nabyla vůči žalovanému práva věřitele ve smyslu § 308 obch. zák. Odpověď na tuto otázku je závislá na vyřešení předběžné otázky, zda v okamžiku, kdy věřiteli plnila, existoval její ručitelský závazek za dlužníkův závazek. Jelikož odvolací soud, jak bude dále vysvětleno, neposoudil nastolenou právní otázku v souladu s hmotným právem, shledal dovolací soud dovolání žalovaného k posouzení této otázky přípustným ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry. Právní posouzení je rovněž nesprávné, není-li úplné, tzn. jestliže soud učinil právní závěr, aniž při jeho utváření zohlednil všechny relevantní skutečnosti.

Podle § 308 obch. zák. ručitel, jenž splní závazek, za který ručí, nabývá vůči dlužníku práva věřitele a je oprávněn požadovat všechny doklady a pomůcky, které má věřitel a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči dlužníku.

Podle § 311 obch. zák. ručení zaniká zánikem závazku, který ručení zajišťuje (odst. 1). Ručení však nezaniká, jestliže závazek zanikl pro nemožnost plnění dlužníka a závazek je splnitelný ručitelem, nebo pro zánik právnické osoby, jež je dlužníkem (odst. 2).

Ručení je jedním ze zajišťovacích právních institutů. Právní vztah z ručení je vztahem akcesorickým, který je svou existencí vázán na hlavní závazkový vztah, a má rovněž subsidiární povahu, neboť jeho podstata spočívá v tom, že ručitel není k plnění věřiteli povinen vedle dlužníka, ale až po něm (§ 306 odst. 1, věta první, obch. zák.). V okamžiku, kdy ručitel splnil věřiteli dluh, za nějž ručí, přecházejí na něho ze zákona práva věřitele a vzniká mu tak vlastní pohledávka za dlužníkem, tj. může po dlužníkovi požadovat, aby mu uhradil, co za něho věřiteli plnil. Nutným předpokladem nabytí práv věřitele vůči dlužníku tudíž je, aby ručitel splnil dluh, za nějž skutečně ručí; jinými slovy, aby v době splnění dluhu ručitelem existoval jeho ručitelský závazek. Ustanovení § 311 obch. zák. v odstavci prvním kogentně stanoví, že ručení zásadně zaniká na základě všech právních skutečností, jež způsobují zánik hlavního závazku, až na výjimky uvedené v odstavci druhém. Právní skutečnosti vedoucí k zániku závazkového vztahu proto mají za následek i zánik ručitelského vztahu. Obvyklou právní skutečností, která vede k zániku hlavního závazkového vztahu, je splnění závazku (§ 324 obch. zák.). Ručení zaniká i tehdy jestliže se věřitel vůči ručiteli vzdal svého práva (§ 574 obč. zák.), anebo splynula-li pohledávka z hlavního závazku s povinností z ručení v jedné osobě (§ 584 obč. zák.). Žalovaný

Č. 59

prosazuje názor, že ručení zaniká i tehdy, jestliže věřitel s dlužníkem odstranili spornost či pochybnost ohledně hlavního závazkového vztahu narovnáním. Protože obchodní zákoník neobsahuje vlastní úpravu institutu narovnání, platí i pro obchodní závazkové vztahy ustanovení § 585 až § 587 obč. zák.

Podle § 585 obč. zák. dohodou o narovnání mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Dohoda, kterou mají být mezi účastníky upravena veškerá práva, se netýká práv, na něž účastník nemohl pomýšlet (odst. 1). Dosavadní závazek je nahrazen závazkem, který vyplývá z narovnání (odst. 3).

Narovnání (transactio) je dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou účastníci odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností tím, že je ruší a nahrazují je novými. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Dohoda o narovnání je samostatným zavazovacím důvodem – právním důvodem vzniku závazku. Po uzavření dohody o narovnání se již věřitel nemůže domáhat plnění z původního závazku, nýbrž jen plnění z nového závazku z dohody o narovnání. Narovnání má řadu shodných rysů s privativní novací, neboť i její podstatou je, že dohodou zaniká dosavadní závazek a nahrazuje se jiným (§ 570 odst. 1 obč. zák.). Předpokladem narovnání je však spornost či pochybnost, kterou strany mají ohledně závazku, a dohodou o narovnání lze upravit vzájemná práva a povinnosti v mnohem širším rozsahu. Rovněž právní následky obou institutů se liší. Zatímco v případě privativní novace je otázka dalšího trvání ručitelského závazku řešena výslovně v § 572 obč. zák. tak, že ručení zánikem původního závazku nezaniká, trvá dále a zajišťuje i nově vzniklý závazek, u narovnání obdobná právní úprava chybí. Neobsahuje-li zákon právní úpravu účinků narovnání na ručitelský závazek, pak nelze než dovodit, že v případě zániku původního závazku narovnáním zaniká rovněž jeho zajištění ručením, které se na nově vzniklý závazek, jenž nahradil závazek původní, nevztahuje.

V posuzovaném případě byly původní závazky žalovaného ze dvou smluv o úvěru v celkové výši 8 000 000 Kč zajištěny ručitelskými prohlášeními právní předchůdkyně žalobkyně do výše 4 000 000 Kč. Dne 2. 5. 2001 uzavřel žalovaný s věřitelem dohodu o narovnání, kterou byly nahrazeny původní závazky žalovaného závazkem novým ve výši 2 000 000 Kč. Na základě výzvy věřitele k plnění jejího ručitelského závazku uhradila žalobkyně dne 4. 9. 2001 věřiteli žalovaného částku 4 000 000 Kč.

Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně správně podřadil dohodu o narovnání § 585 a násl. obč. zák., ovšem jeho právní názor, že platností dohody o narovnání není třeba se blíže zabývat, již správný není. Jak bylo výše vysvětleno, je-li dohoda o narovnání podle § 585 obč. zák. platným právním úkonem, dosavadní závazek zaniká a spolu s ním zaniká i jeho zajištění ručením, které se na nově vzniklý závazek již nevztahuje. Z řečeného je zřejmé, že posouzení platnosti dohody o narovnání je stěžejní pro právní závěr, zda původní závazek žalovaného, který byl zajištěn ručitelským závazkem žalobkyně, zanikl a byl nahrazen závazkem

Č. 59

novým, a zda tedy žalobkyně měla právní důvod k plnění věřiteli či nikoli. Dospěl-li odvolací soud k závěru o opodstatněnosti nároku žalobkyně v rozsahu 2 000 000 Kč, aniž učinil právní závěr o platnosti dohody o narovnání uzavřené mezi věřitelem a žalovaným, je jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž nesprávné. Sluší se poznamenat, že odvolacímu soudu nebránila v tom, aby si učinil vlastní závěr o (ne)platnosti dohody o narovnání uzavřené mezi žalovaným a věřitelem, skutečnost, že z posouzení této otázky vychází rozhodnutí soudu v jiném řízení vedeném mezi jinými účastníky řízení.

Protože se žalovanému podařilo prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu zpochybnit správnost napadeného rozsudku odvolacího soudu, dovolací soud jej zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Jelikož důvod, pro který bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i je (ve výrocích II. a IV.) a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Č. 60

Přechod členství v bytovém družstvu na dědice není podmíněn jeho žádostí o členství.

(Usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu
ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4739/2008)

Usnesením ze dne 24. 6. 2008 potvrdil Vrchní soud v Praze usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 8. 2007, kterým tento soud v důsledku částečného zpětvzetí návrhu zastavil řízení v části, kterou se navrhovatelka domáhala vyslovení neplatnosti dohody uzavřené dne 25. 11. 1997 mezi Družstvem SD (dále též jen „družstvo") a V. L., a určil, že zůstavitel V. L. byl ke dni smrti 27. 1. 2003 členem družstva a nositelem práv a povinností spojených s nájmem bytu č. 24 o velikosti 3+1, I. kategorie, na adrese v P. 4, B. č. 3398/4.

Odvolací soud přitakal skutkovým zjištěním soudu prvního stupně i závěru, že na požadovaném určení má navrhovatelka ve smyslu § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, naléhavý právní zájem, jenž plyne z jejího postavení, když nabyla po zůstaviteli V. L. odúmrť a je třeba postavit najisto, zda zůstavitel byl či nebyl členem družstva, což má dopad do majetkových vztahů navrhovatelky.

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud zejména uvedl, že souhlasí se závěrem soudu prvního stupně, dle něhož V. L. vzniklo členství v družstvu ze zákona podle ustanovení § 706 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Ke vzniku členství tak z jeho strany nebyl zapotřebí žádný úkon (přihlášení za člena). Ustanovení § 232 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, podle něhož dědic členských práv a povinností zůstavitele může požádat družstvo o členství, je obecným ustanovením řešícím vznik členství po smrti člena družstva. Pro bytová družstva platí speciální úprava v ustanovení § 706 odst. 3 obč. zák., podle něhož jestliže zemře nájemce družstevního bytu, přechází smrtí členství v družstvu a nájem bytu na dědice, jemuž připadl členský podíl. Stanovy bytového družstva, podmiňující vznik členství po smrti člena a nájemce bytu podáním přihlášky dědice za člena, jsou s ustanovením § 706 odst. 3 obč. zák. v rozporu. Na V. L., který byl dědicem po JUDr. K. L., tak přešlo členství v družstvu a nájem bytu ze zákona, aniž by k tomu bylo zapotřebí jeho přihlášky.

Pro posouzení otázky – pokračoval odvolací soud – zda byl V. L. ke dni své smrti členem družstva a nájemcem bytu, je klíčovou otázkou posouzení platnosti dohody o ukončení členství, kterou uzavřel s představenstvem družstva. Podle § 38 odst. 2 obč. zák. je neplatný právní úkon fyzické osoby, která jedná v duševní poruše, „jež ji činí k tomuto úkonu neschopnou, aniž by u této osoby tehdy došlo k soudnímu rozhodnutí o zbavení či omezení její způsobilosti k právním úkonům". Závěr soudu prvního stupně o tom, že V. L. nebyl způsobilý k právnímu úkonu, jímž ukončil

členství v družstvu, je dle názoru odvolacího soudu správný a má oporu ve znaleckém posudku, podaném v řízení o omezení způsobilosti V. L. k právním úkonům. Tímto posudkem byla doložena vrozená duševní porucha a to, že jde o stav trvalý. Byť v době uzavření dohody o ukončení členství v družstvu V. L. ještě nebyl soudem omezen ve způsobilosti k právním úkonům, je třeba i dle mínění odvolacího soudu jím učiněný právní úkon poměřovat z hlediska závěrů uvedeného znaleckého posudku. Závěr soudu prvního stupně o neplatnosti předmětné dohody podle § 38 odst. 2 obč. zák. shledal odvolací soud správným.

Rovněž tak přitakal závěru soudu prvního stupně, že jde o absolutní neplatnost právního úkonu, a družstvem vznesená námitka promlčení proto není relevantní.

Proti usnesení odvolacího soudu podalo družstvo dovolání. Co do přípustnosti dovolání odkázalo na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř., co do dovolacích důvodů na ustanovení § 241 odst. 2 písm. a) a b) a odst. 3 o. s. ř.

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že V. L. byl členem družstva. Tvrdí, že byl pouze nájemcem družstevního bytu. V. L. nikdy nezaplatil alikvotní část kupní ceny domu, kterou platili členové družstva vzhledem k tomu, že dovolatel odkoupil nemovitost od městské části P. 4.

Po dobu více než devíti let, kdy byla V. L. omezena způsobilost k právním úkonům, žádný jeho opatrovník neučinil úkon směřující ke zpochybnění úkonů V. L. (tj. podání žádosti o členství a dohody o ukončení členství, ještě před skončením dědického řízení po jeho otci JUDr. K. L.). Po skončení dědického řízení po JUDr. K. L. žádný z opatrovníků nepožádal podle § 232 obch. zák. o členství V. L. v družstvu.

Dovolatel podrobuje kritice, že odvolací soud ani soud prvního stupně nevycházely v návaznosti na dědické řízení po JUDr. K. L. ze speciální úpravy zániku členství smrtí v § 232 obch. zák. Závěr odvolacího soudu, že V. L. vzniklo členství automaticky ze zákona podle ustanovení § 706 odst. 3 obč. zák., tak dle dovolatele není správný. Jestliže existuje zvláštní zákon, který řeší členství, což je obchodní zákoník, nelze na tento případ aplikovat ustanovení občanského zákoníku. Z obchodního zákoníku vyplývá, že se dědic členem družstva může stát, ale ne že jím se automaticky stane, jak dovodily oba soudy. Závěr odvolacího soudu, že pro bytová družstva platí zvláštní úprava v § 706 odst. 3 obč. zák., tak dle dovolatele není správný.

Vycházel-li odvolací soud z toho, že klíčovou otázkou pro rozhodnutí v projednávané věci je posouzení platnosti dohody o ukončení členství v družstvu, kterou uzavřel V. L. s představenstvem družstva, měl se podle dovolatele zabývat také žádostí o členství, kterou si V. L. podal ještě před skončení dědického řízení po svém otci JUDr. K. L.

Dovolatel zastává názor, že pokud V. L. nebyl zbaven způsobilosti k právním úkonům, jsou žádost o členství a dohoda o ukončení členství platnými právními úkony. Nadto podotýká, že ze znaleckého posudku o zbavení způsobilosti k právním úkonům vyplývá, že V. L. odpovídal správně na otázky na úrovni středoškoláků

Č. 60

a vysokoškoláků, proto si klade otázku, proč byl V. L. zbaven způsobilosti k právním úkonům.

Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu a spolu s ním i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Navrhovatelka ve vyjádření k dovolání argumentuje ve prospěch správnosti napadeného usnesení a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Podle bodu 12, části věty před středníkem, čl. II., části první, zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009). O takový případ jde i v této věci, takže Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před uvedeným datem.

Tříčlenný senát č. 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, zjistil, že co do posouzení otázky, na které odvolací soud založil napadené usnesení, existuje rozporná judikatura Nejvyššího soudu, konkrétně usnesení ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 30 Cdo 791/2004, a ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1871/2004, na straně jedné a usnesení ze dne 18. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 328/2007, uveřejněné pod číslem 16/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (popř. dále též jen „R 16/2010") na straně druhé.

Proto rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Dovolání družstva shledává Nejvyšší soud přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za účelem odstranění výše označeného rozporu v judikatuře Nejvyššího soudu.

V usneseních sp. zn. 30 Cdo 791/2004 a 30 Cdo 1871/2004 Nejvyšší soud dovodil, že přechod členství v bytovém družstvu na dědice je podmíněn jeho žádostí o členství. K tomu uzavřel, že smrtí fyzické osoby členství v družstvu zaniká, předmětem dědění jsou zůstavitelova členská práva a povinnosti a dědic členských práv a povinností se stane členem družstva, jen jestliže požádá (poté, co mu bylo dědictví potvrzeno nebo co byla schválena dohoda o vypořádání dědictví) družstvo o členství, přičemž představenstvo družstva jeho členství nesmí podle zákona nebo podle stanov odmítnout nebo je (v ostatních případech) neodmítne.

Č. 60

Naproti tomu v R 16/2010 Nejvyšší soud uzavřel, že přechod členství v bytovém družstvu na dědice není podmíněn jeho žádostí o členství.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sdílí při řešení uvedeného problému argumentaci obsaženou v R 16/2010 a pro účely rozhodnutí v této věci pak velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu přejímá z R 16/2010 následující argumentaci:

Vyplývá-li z ustanovení § 460 obč. zák., že dědictví se nabývá smrtí zůstavitele, stane se označený dědic členem družstva ke dni úmrtí zůstavitele a podle ustanovení § 706 odst. 2 obč. zák. dochází k přechodu členství zůstavitele v bytovém družstvu a k přechodu nájmu bytu na dědice Ustanovení § 706 odst. 2 obč. zák. žádnou další podmínku přechodu členství v bytovém družstvu neobsahuje. Přitom toto ustanovení upravující nejen přechod členství, ale i přechod nájmu družstevního bytu, je ustanovením zvláštním k ustanovení § 232 odst. 1 obch. zák., jež platí pro přechod členství v družstvu v důsledku smrti člena družstva obecně pro všechny (ostatní) typy družstev. Tomu, že pro přechod členství v bytovém družstvu v důsledku smrti jeho člena platí odlišný právní režim než pro přechod členství v ostatních typech družstev, nasvědčuje i ustanovení § 232 odst. 2 obch. zák., podle kterého se souhlas představenstva družstva nevyžaduje, jestliže dědic nabyl práva a povinnosti spojená s členstvím v bytovém družstvu. Za situace, kdy se nevyžaduje souhlas představenstva bytového družstva, nemůže být žádost dědice o členství odmítnuta či zamítnuta a není podmínkou přechodu členství v bytovém družstvu.

K dovolatelově námitce, že pokud V. L. nebyl zbaven způsobilosti k právním úkonům, jsou jeho žádost o členství v družstvu a dohoda o ukončení členství platnými právními úkony, Nejvyšší soud uzavírá, že tuto otázku odvolací soud vyřešil v souladu s ustálenou soudní praxí, podle které samotným výrokem o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům nenastává vždy rozhodující změna v posuzování např. platnosti učiněných právních úkonů; ty mohou být neplatné již z toho důvodu, že byly učiněny v duševní poruše, která činí osobu k tomuto právnímu úkonu neschopnou (§ 38 odst. 2 obč. zák.), aniž by bylo třeba, aby tato osoba byla zbavena způsobilosti k právním úkonům (§ 38 odst. 1 obč. zák.). Srov. k tomu např. pro soudní praxi nadále použitelné závěry vyjádřené ve zprávě o úrovni řízení a rozhodování soudů ve věcech způsobilosti k právním úkonům, ze dne 18. 11. 1977, projednané a schválené občanskoprávním kolegiem bývalého Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 160/76, uveřejněné pod číslem 3/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Protože se dovolateli prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, věty první, o. s. ř. zamítl.

Č. 61

Jestliže podle dlužníkových tvrzení zahrnutých v návrhu na povolení oddlužení sepsaném na předepsaném formuláři a v povinných přílohách návrhu na povolení oddlužení dlužník nabízí svým nezajištěným věřitelům (kteří nesouhlasili s nižším plněním) méně než 30 % jejich pohledávek, pak je to ve smyslu § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. „Důvodný předpoklad" insolvenčního soudu podle uvedeného ustanovení vychází z údajů tvrzených a doložených samotným dlužníkem. Není-li dlužník schopen ani tvrdit skutečnosti, z nichž by bylo možné usuzovat, že nezajištěné věřitele, kteří nesouhlasili s nižším plnění, uspokojí alespoň v rozsahu 30 % jejich pohledávek, je důvod návrh na povolení oddlužení zamítnout.

Neodůvodňuje-li stav insolvenčního řízení v době, kdy insolvenční soud rozhoduje o schválení oddlužení, závěr, že nezajištění věřitelé, kteří nesouhlasili s nižším plněním, obdrží na úhradu svých pohledávek v oddlužení alespoň plnění v rozsahu 30 % (i s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem, jež mají podle tvrzení dlužníka nastat v budoucnu), insolvenční soud oddlužení neschválí. Na takovém základě lze totiž důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé (kteří nesouhlasili s nižším plněním), bude nižší než 30 % jejich pohledávek. Obecný úsudek typu, že mzdy porostou nebo že důchody se budou zvyšovat (ve vazbě na možnou inflaci), není podkladem pro závěr, že dlužník (jenž v tomto směru jiné tvrzení nenabídne a nedoloží) dané kritérium splní.

Insolvenční zákon zásadně nevylučuje, aby insolvenční soud rozhodl o tom, zda schvaluje oddlužení, před zjištěním přihlášených pohledávek. U přihlášených pohledávek, jež v době, kdy soud rozhoduje o schválení oddlužení, ještě nejsou přezkoumány (např. proto, že se u nich odstraňují vady přihlášek), je základním východiskem pro závěr, zda k nim v dané fázi řízení má být přihlédnuto a zda předpoklady pro schválení oddlužení mají být v dotčeném ohledu dále šetřeny, postoj, který dlužník k těmto pohledávkám zaujal v seznamu svých závazků.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010,
sp. zn. KSBR 31 INS 156/2008, 29 NSČR 6/2008)

Usnesením ze dne 26. 3. 2008 Krajský soud v Brně neschválil oddlužení dlužnice (bod 1. výroku), prohlásil konkurs na její majetek (bod 2. výroku), určil, že jde o nepatrný konkurs (bod 3. výroku), a uvedl, kdy jeho usnesení bylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku (bod 4. výroku).

Soud vyšel z toho, že:

1) Do insolvenčního řízení zahájeného na základě insolvenčního návrhu dlužnice se včas přihlásilo celkem 10 věřitelů s pohledávkami ve výši 586 065,63 Kč.

2) Dne 21. 3. 2008 byly přezkoumány pouze pohledávky věřitelů pod čísly 3 až 5 a 8, přičemž z nich dlužnice popřela pravost pohledávky věřitele číslo 4, s tím, že tato pohledávka byla uhrazena. Ostatní přezkoumané pohledávky byly zjištěny.

3) Zbylé (přihlášené) pohledávky nebyly dosud přezkoumány, jelikož ostatním věřitelům dosud neuplynula lhůta pro doplnění přihlášek či odstranění jejich vad.

4) Příjmy dlužnice sestávají z částky 9658 Kč (invalidní důchod) a z částky 1066 Kč (sociální příplatek).

5) Podle zjištění insolvenčního správce nebyl zjištěn majetek dlužnice, který by při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty mohl dosáhnout zákonem stanovené hranice 30 %.

6) Z částky 10 724 Kč měsíčně je dlužnice schopna při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře splácet 3658 Kč měsíčně.

Na tomto základě soud prvního stupně – cituje ustanovení § 168 odst. 2 písm. a), odst. 3, § 395 odst. 1 písm. b), § 398, § 403 odst. 1, § 405 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – uzavřel, že dlužnice nesplňuje podmínky pro oddlužení žádným ze zákonem předvídaných způsobů.

Soud prvního stupně uvedl, že k částce 586 065,63 Kč, uplatněné pouze přihláškami věřitelů, je nutné přičíst částku 750 Kč měsíčně na odměně insolvenčního správce (za 5 let 45 000 Kč) a částku 150 Kč měsíčně na hotových výdajích insolvenčního správce (za 5 let 9000 Kč) a dále částku 10 206 Kč na dani z přidané hodnoty u insolvenčního správce.

Pro posouzení splnění podmínek ke schválení oddlužení tedy celková částka závazků dlužnice činí nejméně 650 325,63 Kč. Dlužnice je schopna splatit v zákonné lhůtě pouze 219 480 Kč, přičemž částka potřebná pro schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře činí nejméně 240 079,68 Kč (věřitelům s přihlášenými zjištěnými nezajištěnými pohledávkami by dlužnice měla zaplatit 175 819,68 Kč a insolvenčnímu správci 64 260 Kč). Měsíčně by tak měla splácet věřitelům 2930,33 Kč, a insolvenčnímu správci 1071 Kč (celkem 4001,33 Kč) Žádný z věřitelů pak s nižší (než zákonnou třicetiprocentní) kvótou nesouhlasil.

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je pak vzhledem ke zprávě insolvenčního správce o stavu majetku dlužnice nereálné.

Prohlášení konkursu na majetek dlužnice odůvodnil soud prvního stupně poukazem na ustanovení § 405 odst. 2 insolvenčního zákona.

K odvolání dlužnice Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 17. 7. 2008 potvrdil usnesení soudu prvního stupně v bodech 1. a 2. výroku (první výrok) a odmítl odvolání v rozsahu, v němž směřovalo proti bodům 3. a 4. výroku usnesení soudu prvního stupně (druhý výrok).

Odvolací soud měl úvahy, jež vedly soud prvního stupně k neschválení oddlužení, za správné, přitakávaje jeho závěru, že s příjmem, který má k dispozici, by dlužnice

Č. 61

mohla ve lhůtě 5 let uhradit nezajištěným věřitelům částku 155 220 Kč, která představuje pouze 26,48 % pohledávek.

K námitce odvolatelky, že soud prvního stupně nezohlednil, že její invalidní důchod je pravidelně každý rok zvyšován, takže nepochybně bude schopna splácet vyšší než zákonem požadované částky, a že zákon nepožaduje, aby bylo předem zřejmé a jisté, že bude splaceno 30 % dluhů, odvolací soud uvedl, že nižší plnění než 30 % pohledávek, které by měli dostat nezajištění věřitelé při splátkovém kalendáři, připouští zákon, jen když nezajištění věřitelé s tímto nižším plněním souhlasí. Jestliže věřitelé s nižším plněním nesouhlasí, je zapotřebí při posouzení, zda jsou splněny podmínky pro schválení oddlužení, vycházet ze zákonné hranice 30 % a zkoumat, zda ji dlužník splňuje v době rozhodování soudu (tedy, zda je schopen zaplatit v průběhu pěti let alespoň oněch 30 % pohledávek z příjmů, které prokáže).

Odvolací soud s dlužnicí souhlasil v tom, že její invalidní důchod bude v průběhu dalších let zcela jistě zvyšován. Dodal však, že je všeobecně známou skutečností, že důvodem zvyšování důchodů je inflace, která má za následek též zvyšování částek životního minima, od nichž se odvíjí výpočet základní části, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí. Proto je nutno – pokračoval odvolací soud – odmítnout argument, že samotné zvýšení důchodu by se mohlo projevit tím, že by dlužnice v budoucnu mohla dosáhnout na hranici 30 %. Argument odvolatelky, že se bude snažit doplnit příjmy prací dle zdravotního stavu, neměl odvolací soud za významný, s tím, že dlužnice neprokázala, že má zajištěn nějaký pravidelný příjem, k němuž by bylo možné přihlédnout.

K námitce, že ke dni rozhodování soudu nebyl zjištěn skutečný stav jejích závazků, jelikož nebyly přezkoumány všechny pohledávky, odvolací soud uvedl, že zákon spatřuje důvod pro neschválení oddlužení ve stejných skutečnostech, pro něž lze zamítnout návrh na povolení oddlužení. Při povolení oddlužení se přitom přihlíží k výši pohledávek, které dlužník sám uvedl ve svém návrhu. V projednávané věci dlužnice uvedla, že má závazky vůči celkem 14 věřitelům v celkové výši 824 672,04 Kč.

Vzhledem k tomu, že ze svého příjmu je dlužnice měsíčně schopna rozvrhnout pouze částku 3658 Kč, je – dle odvolacího soudu – nutno uzavřít, že by byly dány důvody pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, a to i když se vyjde z toho, že se nakonec přihlásilo 10 věřitelů s celkovým objemem závazků ve výši 586 065,63 Kč.

Ani výše zjištěných pohledávek by nevedla ke schválení oddlužení, dodal odvolací soud. Ze spisu vyplývá, že po rozhodnutí soudu prvního stupně se konalo další přezkumné jednání, u kterého byly zjištěny zbývající přihlášené pohledávky. I když u dvou z těchto pohledávek byla částečně popřena jejich výše, dlužnice by ani tak nedosáhla na hranici 30 %, neboť výše zjištěných pohledávek činí 541 404,75 Kč. Oněm 30 % z uvedené částky odpovídá částka 162 421,42 Kč, dlužnice je však schopna uhradit pouze částku 155 220 Kč.

Č. 61

Odvolací soud souhlasil též se závěrem soudu prvního stupně, že druhá forma oddlužení (zpeněžením majetkové podstaty) se nejeví reálnou, neboť dlužnice vlastní pouze movité věci nepatrné hodnoty.

Dlužnice podala proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu dovolání, jež má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatelka řešení otázky, zda rozhodnutí, jímž soud neschválí oddlužení, může být vydáno:

1) předtím, než jsou řádně zjištěny přihlášené pohledávky,

2) jen na základě matematického výpočtu podle stavu dlužníkových příjmů a výše nezjištěných pohledávek ke dni rozhodnutí,

3) bez zvážení osobního a majetkového stavu dlužníka nejen ke dni rozhodnutí, nýbrž i v období příštích pěti let, a bez odůvodnění tohoto uvážení,

4) bez zkoumání a zjištění předpokladů, pro které nelze důvodně předpokládat zaplacení 30 % pohledávek.

Dovolací argumentace (dovolací důvod) spočívá v polemice dovolatelky se závěrem soudů nižších stupňů, že není schopna zaplatit v průběhu pěti let alespoň 30 % pohledávek.

Dovolatelka poukazuje na to, že soudy použily pro toto své zjištění výpočet zpracovaný insolvenčním správcem ještě předtím, než byly řádně zjištěny pohledávky věřitelů. Insolvenční soud konstatuje (uvádí dovolatelka), že se přihlásilo 10 věřitelů s pohledávkami v celkové výši 586 065,63 Kč; z těchto věřitelů však ke dni rozhodnutí 6 věřitelů své přihlášky nedoplnilo, neodstranilo jejich vady a nezúčastnilo se schůze věřitelů, takže ke dni konání schůze věřitelů a zjištění podkladů pro rozhodnutí soudu prvního stupně nebyl zjištěn skutečný stav závazků dlužnice.

Výpočty soudů – pokračuje dovolatelka – uvádějí, že dlužnice je schopna splatit pouze 26,48 % pohledávek, tedy částku 219 480 Kč, přičemž by bylo zapotřebí 240 079,68 Kč; rozdíl tak činí pouze částku 20 599,68 Kč, o níž lze důvodně předpokládat, že ji dlužnice splatí ze zvýšeného důchodu či příjmů po skončení pracovní neschopnosti.

Uvedené podle dovolatelky potvrzují též nové skutečnosti, když usneseními Krajského soudu v Brně ze dne 24. 9. 2008 byly odmítnuty přihlášky dvou věřitelů v celkové výši 44 660,88 Kč. Podle nového výpočtu tak dlužnice bude schopna splatit více než 30 % pohledávek.

Dlužnici pak byl nově zvýšen důchod na částku 10 128 Kč; z něj je schopna splácet částku 3262 Kč měsíčně (tuto částku plátce důchodu již nyní poukazuje insolvenčnímu správci). Navíc je dlužnice schopna splácet částku 1066 Kč ze sociálního příplatku. Celkem je tedy dlužnice schopna splácet 4328 Kč měsíčně, což je dostatečné i podle výpočtu soudu prvního stupně.

K právnímu posouzení věci dovolatelka s poukazem na dikci § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona uvádí, že soudy podle jejího mínění rozhodly o věci formál-

Č. 61

ně, na základě pouhého matematického výpočtu a neúplných podkladů, aniž se (jak stanoví zákon) zabývaly všemi okolnostmi a důvody. Soud prvního stupně tak navíc rozhodl v okamžiku, kdy ještě nebyly řádně zjištěny pohledávky věřitelů, tyto nezjištěné pohledávky však použil pro základ svého výpočtu.

Dovolatelka má za to, že zákon nepožaduje, aby bylo předem zřejmé a jisté, že bude splaceno 30 % pohledávek, ale naopak, že musí být zjištěn důvodný předpoklad, že tolik zaplaceno nebude. Soudy se podle ní v tomto případě nevypořádaly s tím, zda a proč je či není možno důvodně předpokládat nezaplacení 30 % pohledávek, spokojily se s pouhým výpočtem toho, co bude jistě splaceno dle stavu ke dni rozhodnutí a nezvážily možný vývoj platební schopnosti v průběhu pěti let oddlužení.

Znění zákona je dle dovolatelky k dlužníku shovívavé v tom, že nežádá zjišťování okolností odůvodňujících předpoklad splacení 30 % pohledávek, ale naopak musí být zjišťovány skutečnosti odůvodňující předpoklad, že dlužník 30 % dluhů v průběhu pěti let nezaplatí. Teprve tehdy – tvrdí dovolatelka – může být návrh na povolení oddlužení zamítnut (a oddlužení z téhož důvodu neschváleno). Tato zjištění však soudy neprovedly, respektive si je zjednodušily na pouhý výpočet ke dni rozhodnutí.

Je v pravomoci soudu dobrodiní zákona – povolení oddlužení – po celou dobu trvání oddlužení dlužnici odebrat a prohlásit konkurs na její majetek. Jsou zde proto záruky toho, že dlužnice učiní vše, aby plán oddlužení dodržela, a také záruky pro věřitele, že pokud plán oddlužení plněn nebude, mohou se uspokojit z majetku dlužnice v později prohlášeném konkursu. Naopak okamžitým prohlášením konkursu budou zvýšeny náklady na výdaje a odměna insolvenčního správce a věřitelům se tak dostane méně, než mohou očekávat v průběhu oddlužení.

Dovolatelka – ač zastoupena advokátkou – uplatněnou dovolací argumentaci výslovně nepřipíná k žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., z obsahového hlediska však je její dovolání především kritikou správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem, jíž je vyhrazen dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení se rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném do 30. 6. 2009) podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Č. 61

Proti výroku usnesení, jímž odvolací soud v této věci potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o neschválení oddlužení dlužnice, stejně jako proti výroku usnesení, jímž odvolací soud v této věci potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužnice, může být dovolání přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a odst. 2 o. s. ř., ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. V obou případech jde o usnesení, odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé".

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti výroku usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužnice, je Nejvyšší soud odmítl jako nepřípustné podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř., jelikož dovolatelka mu ve vztahu k tomuto výroku nepředkládá k zodpovězení žádnou otázku zásadního právního významu.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti výroku usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o nechválení oddlužení dlužnice, shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným pro zodpovězení otázek položených dovolatelkou, v dovolacím řízení dosud neřešených.

Vzhledem k době vydání napadeného usnesení byl pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2008 (tedy naposledy ve znění zákona č. 362/2007 Sb.).

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 391 insolvenčního zákona návrh na povolení oddlužení musí vedle obecných náležitostí podání obsahovat a) označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, b) údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících pěti letech, c) údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky (odstavec 1). Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna (odstavec 2).

Dle ustanovení § 395 insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí (odstavec 1). Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže a) jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto, nebo b) dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (odstavec 2). Na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení lze usuzovat zejména tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho

zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu a) v posledních pěti letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby, a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo b) podle výpisu z rejstříku trestů v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy (odstavec 3). Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala (odstavec 4).

Ustanovení § 405 insolvenčního zákona dále určuje, že insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení; v případě uvedeném v § 402 odst. 4 tak rozhodne namísto rozhodnutí o způsobu oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem (odstavec 2). Rozhodnutí, jímž oddlužení neschválí, doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze dlužník (odstavec 3).

Dle ustavení § 106 odst. 1 insolvenčního zákona dlužník, který hodlá řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek oddlužením, musí s insolvenčním návrhem spojit i návrh na povolení oddlužení. S insolvenčním návrhem je rovněž možné spojit návrh na povolení reorganizace. V těchto případech musí insolvenční návrh obsahovat i náležitosti předepsané pro tyto návrhy a musí k němu být přiloženy další pro ně požadované přílohy.

Institut oddlužení v českém úpadkovém právu je – prostřednictvím příslušných ustanovení insolvenčního zákona – koncipován pro osobu, jež o tento způsob řešení svého úpadku může žádat a již insolvenční zákon (zjednodušeně) označuje (v § 389 odst. 1 insolvenčního zákona) jako „dlužníka, který není podnikatelem" (k přesnému výkladu tohoto pojmu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009, uveřejněné pod číslem 79/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona), čímž se tato část dlužníkových závazků ocitne ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace.

Oddlužení přitom může navrhnout jedině dlužník (§ 389 odst. 2 insolvenčního zákona) a rozhodování insolvenčního soudu o takovém návrhu je dvoufázové. Ponecháme-li stranou způsob vyřízení vadného nebo opožděného návrhu, případně návrhu podaného někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, insolvenční soud v první fázi projednání takového návrhu nejprve rozhoduje o tom, zda oddlužení povolí („připustí") nebo zda je zamítne. V případě, že insolvenční soud oddlužení povolí (a ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona tak přijme kladné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku oddlužením), nastupuje další (druhá) fáze projednání takového způsobu řešení dlužníkova úpadku, jíž je (v intencích § 399 a § 400 insolvenčního zákona) hlasování věřitelů o přijetí způsobu oddlužení (zpeněžením majetkové podstaty a/nebo plněním splátkového kalendáře) nebo (v případě že věřitelé nepřijmou hlasováním žádný ze způsobů oddlužení) rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu oddlužení (§ 402 odst. 4 insolvenčního zákona). Tato fáze končí rozhodnutím insolvenčního soudu o tom, zda oddlužení schvaluje (srov. především § 404 až § 406 insolvenčního zákona), tedy (zjednodušeně řečeno) rozhodnutím o věcné opodstatněnosti oddlužení.

Struktura výlučného rozhodování insolvenčního soudu o oddlužení (usnesení o povolení oddlužení a usnesení o schválení oddlužení) je srovnatelná se strukturou rozhodování o návrhu na vyrovnání, coby institutu známého z předchozí úpravy obsažené v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV"), jež pracuje (v režimu „přípustnosti" vyrovnání) s usnesením soudu o povolení vyrovnání (srov. § 50 ZKV) a následně s usnesením soudu o potvrzení vyrovnání (§ 60 ZKV). Jakkoliv jinak oba instituty pro odlišná pojetí obou zákonů srovnatelné nejsou, ve výše popsaném ohledu je inspirace úpravy rozhodování o oddlužení v úpravě rozhodování o vyrovnání podle předchozí právní úpravy zřetelná. Podstatný rozdíl však lze vysledovat především v tom, že insolvenční zákon používá (oproti zákonu o konkursu a vyrovnání) pro prověření „přípustnosti" oddlužení a jeho „věcné opodstatněnosti" stejná kritéria (srov. ustanovení § 395 insolvenčního zákona obsahující výčet skutečností pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a ustanovení § 405 odst. 1 insolvenčního zákona, vážící ke stejným skutečnostem rozhodnutí o neschválení oddlužení).

Pro řešení otázky, zda důvody obsažené v § 395 insolvenčního zákona mají být uplatněny při posouzení „přípustnosti" oddlužení (pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení) nebo (až) při posouzení jeho „věcné opodstatněnosti" (pro neschválení oddlužení), však není určující časové hledisko, tedy to, že (jak se podává z dikce § 405 odst. 1 insolvenčního zákona) skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vyšly najevo (až) v průběhu insolvenčního řízení (po povolení oddlužení). Podstatná je naopak kvalita posouzení zákonných kritérií v jednotlivých fázích oddlužení, tedy to, zda je v možnostech insolvenčního soudu příslušné skutečnosti prověřit (jejich existenci zjistit nebo vyloučit) v jednotlivých fázích oddlužení.

Jde-li (jako v tomto případě) o insolvenční návrh dlužníka, odpovídá povinnosti dlužníka spojit případný návrh na povolení oddlužení (podaný ve smyslu § 391 odst. 2 insolvenčního zákona na předepsaném formuláři) s insolvenčním návrhem (§ 106 odst. 1, § 390 odst. 1, věta první, insolvenčního zákona) povinnost insolvenčního soudu spojit s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (§ 148 odst. 3 insolvenčního zákona). Vzhledem k tomu, že z ustanovení § 134 insolvenčního zákona se ve spojení s ustanovením § 132 odst. 1 insolvenčního zákona

Č. 61

podává, že o insolvenčním návrhu dlužníka má být rozhodnuto (nebylo-li vyhlášeno moratorium) nejpozději do patnácti dnů od jeho podání, je odtud zjevné, že insolvenční zákon vyvíjí značný tlak na rychlé rozhodování o insolvenčních návrzích dlužníků a s nimi spojených návrzích na povolení oddlužení.

V takto vymezeném časovém rámci a ve spojení s obsahem ustanovení § 132 odst. 1 insolvenčního zákona (jež určuje, že u insolvenčního návrhu dlužníka postačí, jsou-li rozhodné skutečnosti osvědčeny údaji insolvenčního návrhu a jeho přílohami) se insolvenčnímu soudu pro účely rozhodování o „přípustnosti" oddlužení (o tom, zda oddlužení povolí nebo zda návrh na povolení oddlužení zamítne) nenabízí jiná cesta, než čerpat údaje o skutečnostech ve smyslu § 395 insolvenčního zákona z tvrzení dlužníka zahrnutých v návrhu na povolení oddlužení (jehož obsahové náležitosti předepisuje § 391 odst. 1 insolvenčního zákona) sepsaném na předepsaném formuláři a v povinných přílohách návrhu na povolení oddlužení. Tyto přílohy sestávají především ze seznamu majetku a seznamu závazků dlužníka (srov. § 392 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), jež ve smyslu § 104 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona tvoří povinou přílohu insolvenčního návrhu dlužníka a které v případě souběžného podání návrhu na povolení oddlužení musí vedle náležitostí předepsaných ustanovením § 104 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat i náležitosti popsané v § 392 odst. 2 insolvenčního zákona. Dále jde o listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky, případně též (nastane-li taková situace) o písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky (srov. § 392 odst. 1 písm. b/ a c/ insolvenčního zákona).

Jestliže podle dlužníkových tvrzení zahrnutých v návrhu na povolení oddlužení sepsaném na předepsaném formuláři a v povinných přílohách návrhu na povolení oddlužení dlužník nabízí svým nezajištěným věřitelům (kteří nesouhlasili s nižším plněním) méně než 30 % jejich pohledávek, pak je to ve smyslu § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona důvodem pro zamítnutí („nepřipuštění") návrhu na povolení oddlužení. „Důvodný předpoklad" insolvenčního soudu podle posledně označeného ustanovení vychází z údajů tvrzených a doložených samotným dlužníkem. Není-li dlužník schopen ani tvrdit skutečnosti, z nichž by bylo možné usuzovat, že nezajištěné věřitele, kteří nesouhlasili s nižším plnění, uspokojí alespoň v rozsahu 30 % jejich pohledávek, je důvod návrh na povolení oddlužení zamítnout.

Posouzení „věcné opodstatněnosti" oddlužení (v mezích rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, zda oddlužení schvaluje), již může být založeno (z hlediska kritéria formulovaného ustanovením § 395 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) na věcném přezkoumání skutečností, jež předtím byly (musely být) podkladem pro vydání usnesení o povolení oddlužení, aniž by se k nim v zásadě mohl před povolením oddlužení účinně vyjádřit někdo jiný než dlužník sám. Právě za tím účelem se koná schůze věřitelů (srov. § 399 odst. 1 insolvenčního zákona), které se dlužník musí povinně zúčastnit (§ 399 odst. 2, věta první, insolvenčního zákona) proto, aby

Č. 61

zodpověděl případné dotazy věřitelů, jež se mohou týkat jeho způsobilosti zajistit, aby v oddlužení nezajištění věřitelé (kteří nesouhlasili s nižším plněním) obdrželi úhradu alespoň v rozsahu 30 % jejich pohledávek. Má-li být této hranice dosaženo až na základě události, jež má nastat v budoucnu (např. na základě zaměstnavatelem dlužníka přislíbeného zvýšení mzdy), je na dlužníku, aby příslušné skutečnosti tvrdil a v případě potřeby také osvědčil. Neodůvodňuje-li stav insolvenčního řízení v době, kdy insolvenční soud rozhoduje o schválení oddlužení, závěr, že nezajištění věřitelé, kteří nesouhlasili s nižším plněním, obdrží na úhradu svých pohledávek v oddlužení alespoň plnění v rozsahu 30 % (i s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem, jež mají podle tvrzení dlužníka nastat v budoucnu), insolvenční soud oddlužení neschválí. Na takovém základě lze totiž důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé (kteří nesouhlasili s nižším plněním), bude nižší než 30 % jejich pohledávek. Obecný úsudek typu, že mzdy porostou nebo že důchody se budou zvyšovat (ve vazbě na možnou inflaci), není podkladem pro závěr, že dlužník (jenž v tomto směru jiné tvrzení nenabídne a nedoloží) dané kritérium splní.

Také dovolací argumentace, jež se pojí s námitkou, že o schválení oddlužení bylo rozhodováno před zjištěním přihlášených pohledávek, není pro danou věc příléhavá. Jakkoliv úkol insolvenčního soudu při schválení oddlužení může být ztížen tím, že některé z těchto pohledávek budou popřeny dlužníkem či insolvenčním správcem, insolvenční zákon zásadně nevylučuje vydání rozhodnutí o schválení oddlužení ani v takovém případě.

U přihlášených pohledávek, jež v době, kdy soud rozhoduje o schválení oddlužení, ještě nejsou přezkoumány (např. proto, že se u nich odstraňují vady přihlášek), je základním východiskem pro závěr, zda k nim v dané fázi řízení má být (vzhledem k ustanovení § 395 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) přihlédnuto a zda předpoklady pro schválení oddlužení mají být v dotčeném ohledu dále šetřeny, postoj, který dlužník k těmto pohledávkám zaujal (podle ustanovení § 104 odst. 3 insolvenčního zákona, jež mu to ukládá) v seznamu svých závazků (zda je dlužník popírá a proč).

Z insolvenční spisu je přitom patrno, že dlužnice v seznamu svých závazků přes výzvu insolvenčního soudu (usnesením ze dne 25. 1. 2008, doručeným její zástupkyni s procesní plnou mocí 30. 1. 2008) nepopřela žádnou z pohledávek (srov. seznam závazků č. l. A-1/17 a č. l. A 4/3), takže insolvenční soud se správně zabýval tím, zda dlužnice bude schopna uspokojit (v rozsahu daném § 395 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) i dosud nezjištěné pohledávky nezajištěných věřitelů, které sama nepopírá.

Dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy dán není.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se rovněž nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání ve zbývajícím rozsahu zamítl jako neopodstatněné. (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).

Č. 62

Č. 62

Věřitel, který se na schůzi věřitelů zdržel práva hlasovat o způsobu oddlužení, není subjektivně legitimován k podání odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. 10. 2010, sp. zn. KSOS 13 INS 2847/2010, 2 VSOL 366/2010)

Usnesením ze dne 30. 6. 2010 Krajský soud v Ostravě schválil oddlužení dlužníka R. H. plněním splátkové kalendáře (výrok I.), uložil plátci mzdy dlužníka Ministerstvu obrany ČR, aby po dobu trvání účinků schváleného oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka srážky ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, a tyto sražené částky namísto dlužníkovi vyplácel insolvenční správkyni, a to bez ohledu na právní moc tohoto usnesení (výrok II.) s tím, že způsob výpočtu částky, která tvoří nezabavitelnou část příjmu, je stanoven občanským soudním řádem a dalšími právními předpisy a konkrétní způsob výpočtu je uveden v příloze usnesení (výrok III.). Insolvenční správkyni Mgr. Ing. E. H. uložil sdělit plátci mzdy dlužníka číslo účtu, na který mají být sražené částky zasílány (výrok IV.). Dále jí uložil povinnosti ponechat si z částky sražené zaměstnavatelem po dobu 5 let, respektive po dobu trvání účinků schváleného oddlužení, zálohu na odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 900 Kč (výrok V.), sraženou částku, která zbude po odečtení odměny správce, případných pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, která má být rozdělena mezi nezajištěné věřitele, deponovat na svém účtu, dokud nebude zjištěno postavení pohledávek 4, 6, 7 a 8 (výrok VI.), a po dobu trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře vykonávat nad průběhem insolvenčního řízení dohled a pravidelně informovat soud a zástupce věřitelů o výsledcích své činnosti (výrok VII.).

V důvodech tohoto usnesení soud prvního stupně zrekapituloval, že usnesením ze dne 6. 5. 2010 rozhodl o úpadku dlužníka a povolil jeho oddlužení a že věřitelé č. 6, 7 a 8 na schůzi věřitelů dne 16. 6. 2010 tvrdili skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Především soud prvního stupně uzavřel, že k námitkám podaným označenými věřiteli nelze ve smyslu § 403 odst. 2, poslední věta, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona, dále jen „IZ"), přihlížet, neboť dle protokolu ze dne 16. 6. 2010 se prostřednictvím svého zástupce výslovně zdrželi hlasování o způsobu oddlužení. Proto nejsou k podání námitek aktivně legitimováni. Aktivní legitimaci k podání námitek dává zákon pouze věřitelům, kteří hlasovali (pro i proti) o způsobu oddlužení. Vzhledem k tomu, že žádný ze způsobu oddlužení nezískal prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů, rozhodl soud podle § 402 odst. 5 IZ tak, že způsob oddlužení

bude proveden plněním splátkového kalendáře. Přestože dospěl soud prvního stupně k závěru o nedostatku aktivní legitimace namítajících věřitelů, projednal jimi podané námitky při jednání dne 21. 6. 2010. Tento postup odůvodnil odstraněním případných pochybností. Všechny podané námitky vyhodnotil jako nedůvodné. K tvrzení věřitelů o nepoctivém záměru dlužníka spočívajícím v tom, že dlužník vytvořil fiktivní pohledávky 2 a 5 proto, aby věřitelé č. 6, 7 a 8 byli uspokojeni pouze do výše 30 % a nikoliv jako věřitelé přednostní, soud uvedl, že dle § 192 odst. 1 IZ má právo popírat pohledávky pouze dlužník a insolvenční správce. U přezkumného jednání dlužník i insolvenční správkyně tyto „fiktivní" pohledávky uznali a o jejich existenci nemá pochyb ani soud. Ohledně dlužníka neprobíhalo v posledních pěti letech insolvenční nebo jiné řízení řešící úpadek nebo trestní řízení, které by skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy, jak má na mysli § 395 odst. 3 IZ. Dále soud prvního stupně uvedl, že pohledávky namítajících věřitelů budou přezkoumány na zvláštním přezkumném jednání. V případě popření pořadí pohledávek se mohou věřitelé domáhat určení pořadí žalobou dle § 198 IZ. Výsledek je přitom závazný pro všechny procesní subjekty. Soud prvního stupně zdůraznil i to, že schválené oddlužení splátkového kalendáře může být ze zákonem předvídaných důvodů zrušeno (§ 418 IZ). V neposlední řadě uzavřel, že předmětem insolvenčního řízení není hodnocení toho, zda a proč se dlužník dosud neomluvil věřitelům, jak k tomu byl zavázán pravomocným rozsudkem.

Dále soud prvního stupně uvedl, že výplatu částek nezajištěným věřitelům určil podle § 398 odst. 3 IZ a plátci mzdy dlužníka přikázal provádět ze mzdy dlužníka srážky postupem podle § 406 odst. 3 písm. d) IZ. Takto sražené částky bude plátci mzdy zasílat insolvenční správkyně, která dlužníkovi vyplatí pouze částku, která mu náleží ze zákona. Vzhledem k tomu, že dosud nebyly přezkoumány pohledávky č. 4, 6, 7 a 8, rozhodl, že do okamžiku zjištění pořadí pohledávek bude insolvenční správkyně částku připadající k rozdělení mezi nezajištěné věřitele deponovat na svém účtu. O vyplacení částky nezajištěným věřitelům a o případném poměru bude rozhodnuto samostatně. O odměně a hotových výdajích insolvenční správkyně rozhodl soud podle ustanovení § 3 písm. b) a § 7 odst. 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb.

Proti tomuto usnesení podali odvolání věřitelé M. H., P. H. a B. H. (dále jen „odvolatelé"), podle kterých soud prvního stupně zjistil neúplně skutkový stav a věc i nesprávně právně posoudil. Tvrdili, že soud se nevypořádal s jejich námitkami o nepoctivém záměru dlužníka, zejména však v této souvislosti neprovedl navržené důkazy. Zdůraznili, že „je kuriózní, že sám dlužník při projednávání námitek uvedl, jakým způsobem (po)užíval peníze v době, kdy probíhalo odvolací řízení o několikasettisícovém odškodnění za spoluzavinění smrti jejich otce a manžela". Vyjádřili přesvědčení, že jejich pohledávka bude uznána včetně přednostního pořadí a dojde k jejímu vypořádání.

Insolvenční správkyně Mgr. Ing. E. H. se zcela ztotožnila se závěry soudu formulovanými v napadeném usnesení. Uvedla, že soud prvního stupně se vyčerpávajícím

Č. 62

způsobem vypořádal i s námitkami, které odvolatelé vznesli na schůzi věřitelů dne 16. 6. 2010.

Dlužník předně namítal, že Mgr. P. P., který podal odvolání na základě plné moci odvolatelů, není účastníkem řízení. Dále uvedl, že soud prvního stupně postupoval v souladu s ustanovením § 403 odst. 2 IZ, když nepřihlížel k podaným námitkám, neboť aktivní legitimaci k jejich podání dává zákon pouze věřitelům, kteří hlasovali o způsobu oddlužení. Napadené usnesení ani neobsahuje způsob uspokojování přihlášených pohledávek odvolatelů, neboť ve věci bude nařízeno ještě zvláštní přezkumné jednání. Navrhl odvolání v plném rozsahu zamítnout.

Vrchní soud v Olomouci dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 7 odst. 1 IZ se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Odvolací soud se předně zabýval otázkou, zda odvolatelé jsou k podání odvolání subjektivně legitimováni, neboť pouze v důsledku odvolání podaného osobou k tomuto úkonu oprávněnou, přezkoumává odvolací soud napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo. Dospěl přitom k závěru, že v daném případě tomu tak není.

Podle ustanovení § 403 odst. 2 IZ, věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do deseti dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží.

Podle ustanovení § 406 odst. 4 IZ, rozhodnutí o schválení oddlužení doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, nebo věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 insolvenční soud nevyhověl. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může podat odvolání také dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud nevyhověl, nebo věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval.

Podle ustanovení § 218 písm. b) o. s. ř., odvolací soud odmítne odvolání, které bylo podáno někým, kdo k odvolání není oprávněn.

Z ustanovení § 406 odst. 4 IZ zcela nepochybně vyplývá, že věřitel může podat odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení ve dvou případech. Jednak v situaci, kdy hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, a jednak tehdy, když insolvenční soud nevyhověl jeho námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 IZ.

Č. 62

V přezkoumávané věci odvolatelé nehlasovali o způsobu oddlužení vůbec. Na schůzi věřitelů konané dne 16. 6. 2010 se totiž přítomný zmocněnec odvolatelů Mgr. P. P. výslovně zdržel hlasování o způsobu oddlužení. Tato skutečnost vyplývá z protokolu o přezkumném jednání a schůzi věřitelů ze dne 16. 6. 2010 a nezpochybňovali ji žádným způsobem ani samotní odvolatelé. Odvolatelé nejsou ani věřiteli, jejichž námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 IZ insolvenční soud nevyhověl. V této souvislosti je třeba uvést, že aktivně legitimováni ke vznesení námitek jsou jen ti z nezajištěných věřitelů, kteří se aktivně zúčastnili hlasování o způsobu řešení povoleného oddlužení dlužníka. Nezajištění věřitelé, kteří se zdrželi hlasování, námitky uplatňovat nemohou. Není přitom rozhodující, jak konkrétně nezajištěný věřitel hlasoval, tedy zda pro některý ze způsobů řešení povoleného oddlužení, nebo proti němu. Proto je správný závěr soudu prvního stupně, že s ohledem na skutečnost, že věřitelé č. 6, 7 a 8 se výslovně zdrželi hlasování o způsobu oddlužení, nejsou tito věřitelé aktivně legitimováni k podání námitek a k jejich námitkám se nepřihlíží (§ 403 odst. 2 IZ).

Právo podat odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení nezakládá odvolatelům ani skutečnost, že soud prvního stupně projednal námitky odvolatelů (o existenci skutečností odůvodňujících zamítnutí návrhu na povolení oddlužení) u jednání dne 21. 6. 2010 a vyhodnotil je jako nedůvodné. Ostatně tento svůj postup odůvodnil soud prvního stupně pouze snahou o odstranění případných pochybností. Subjektivní legitimaci k podání odvolání dále nezakládá odvolatelům ani skutečnost, že soud prvního stupně je v napadeném usnesení nesprávně poučil o možnosti podat odvolání proti tomuto usnesení.

Ze všech výše uvedených důvodů dospěl odvolací soud k závěru, že odvolatelům nesvědčí subjektivní právo podat odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení dlužníka, a proto jejich odvolání podle § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl, aniž by posuzoval věcnou správnost rozhodnutí soudu prvního stupně.

Č. 63

Rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, jímž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

Pohledávka, na kterou se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení, vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však již nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010)

Rozsudkem ze dne 30. 6. 2009 zamítl Krajský soud v Českých Budějovicích žalobu, kterou se žalobce BB, n. p., domáhal po žalované M. D. zaplacení částky 191 588 Kč s příslušenstvím (0,1 % úrokem z prodlení počítaným z částky 140 650 Kč denně od 4. 11. 2006 do zaplacení).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) M. D. uzavřel se žalobcem 1. 11. 2004 Smlouvu o propagaci piva zn. Budějovický Budvar a o podpoře jeho prodeje (dále též jen „smlouva o propagaci"), na základě které M. D. dluží žalobci 146 650 Kč, včetně 0,1% denního úroku z prodlení z této částky od 4. 11. 2006 do zaplacení a na nezaplacených nákladech řízení dalších 44 930 Kč.

2) Žalovaná uzavřela se žalobcem 1. 11. 2007 dohodu o ručení, ve které se zavázala vypořádat peněžité nároky žalobce ze smlouvy o propagaci v případě, že tak neučiní dlužník M. D.

3) Žalovaná dne 17. 2. 2007 uznala vůči žalobci závazek co do důvodu a výše, a to ve výši uvedené v bodu 1), a zavázala se jej splácet.

4) Usnesením, které nabylo právní moci 26. 5. 2009, vzal Krajský soud v Brně na vědomí splnění oddlužení dlužníkem M. D. a osvobodil M. D. od placení zbytku pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Dále určil, že osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit, jakož i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

5) Žalobce nepřihlásil svou pohledávku vůči M. D. do insolvenčního řízení vedeného na majetek M. D.

Na tomto základě soud, odkazuje na ustanovení § 414 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), dovodil, že jelikož

M. D. byl od placení shora označené pohledávky osvobozen výše označeným rozhodnutím insolvenčního soudu, byla na základě téhož rozhodnutí osvobozena od placení téže pohledávky i žalovaná jako ručitelka za tuto pohledávku.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 4. 2010 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud (jenž doplnil, že výše označené rozhodnutí insolvenčního soudu bylo vydáno 26. 5. 2009) přitakal závěru soudu prvního stupně, že žalobou uplatněný nárok není po právu. Podle mínění odvolacího soudu, jestliže žalobce (podle vlastních tvrzení) pohledávku vůči M. D. nepřihlásil do insolvenčního řízení, ač tak mohl a měl učinit, pak ve smyslu § 414 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona tato pohledávka zanikla jak vůči M. D., tak vůči žalované. Na základě usnesení insolvenčního soudu byla osvobozena (od placení pohledávky) i žalovaná jako ručitelka za pohledávku. Kdyby totiž pohledávku zaplatila, měla by z titulu ručení právo domáhat se na M. D. (za předpokladu, že by nebyl od placení pohledávky osvobozen insolvenčním soudem) zaplacení pohledávky.

Žalobce podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V rovině uplatněného dovolacího důvodu dovolatel odvolacímu soudu vytýká nesprávnost závěru, že v důsledku schváleného oddlužení „hlavního" dlužníka (M. D.) zanikla dovolatelova pohledávka. Uvádí, že insolvenční zákon nic takového nedeklaruje a odvolací soud zjevně nerozlišuje mezi „zánikem pohledávky" (podle obecné úpravy) a „osvobozením od placení pohledávek" (podle ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona). Podle posledně označeného ustanovení pohledávka dovolatele vůči M. D. nezanikla (stále trvá), takže nezaniklo ani ručení žalované.

Ustanovení § 414 odst. 3 insolvenčního zákona upravuje pouze vztah mezi „hlavním" dlužníkem M. D. a žalovanou (jeho ručitelkou) a nemá vliv na vztah dovolatele k žalované (jež není osvobozena od placení), pokračuje dovolatel. Odvolací soud toto ustanovení vyložil (nesprávně) extenzívně.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 1. 7. 2009) se podává z bodů 1. a 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Č. 63

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přisuzuje napadenému rozhodnutí zásadní právní význam v řešení otázky formulované dovoláním (zda osvobozením od placení pohledávek v rámci oddlužení /podle insolvenčního zákona/ zaniká závazek dlužníka a zda takové osvobození se vztahuje i na ručitele za dlužníkův závazek), dovolacím soudem dosud nezodpovězené.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

S přihlédnutím k době, kdy bylo vydáno a kdy současně nabylo právní moci usnesení insolvenčního soudu o osvobození dlužníka M. D. od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny (26. 5. 2009), je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad níže citovaných ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 8. 6. 2009, tj. naposledy ve znění zákona č. 458/2008 Sb.

Podle ustanovení § 183 insolvenčního zákona přihláškou pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, není dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění (odstavec 1). Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoliv z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkova ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně (odstavec 2). Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy (odstavec 3).

Dle ustanovení § 414 insolvenčního zákona jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka (odstavec 1). Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří

své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (odstavec 2). Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu (odstavec 3).

Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost (srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 45/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu e ratione legis před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým.

Ustanovení § 183 a § 414 insolvenčního zákona v podobě citované výše se v insolvenčním zákoně nachází již od doby, kdy byl tento zákon přijat (od 30. 3. 2006). Vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120, přičemž smysl úpravy obsažené v § 183 insolvenčního zákona lze vyčíst již z důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona.

Podle označené důvodové zprávy: „Toto ustanovení rozšiřuje na další případy zajištění režim, který dosud (rozuměj podle úpravy obsažené v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, dále též jen „ZKV") platil jen pro ručení (§ 20 odst. 4 ZKV). V zájmu zvýšení ochrany věřitelů umožňuje osnova, aby věřitelé své pohledávky ze zajištění mohli uplatňovat mimo insolvenční řízení, jde-li o zajištění z majetku třetích osob. V důsledku toho osoby, od nichž lze toto plnění požadovat, mohou přihlásit podmíněně pohledávku, která jim proti dlužníku vznikne, jestliže budou plnit místo něho. Přihlásil-li pohledávku zajištěný věřitel, vstupují tyto osoby v rozsahu uspokojení pohledávky do řízení na jeho místo (za přiměřeného užití

Č. 63

§ 18). Povinnosti plnit ze zajištění se tedy tyto osoby podle nové úpravy zprostí tím, že budou plnit i v průběhu insolvenčního řízení přímo zajištěnému věřiteli. Správce již nebude mít možnost vymáhat toto plnění ve prospěch majetkové podstaty. S touto změnou souvisí i to, že osnova nepřebírá dnešní (všeobecně kritizovanou) úpravu, obsaženou v § 27 odst. 5 ZKV."

Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu není bez dalšího vodítkem k výkladu ustanovení § 414 insolvenčního zákona; podoba tohoto ustanovení je totiž (až) důsledkem komplexního pozměňovacího návrhu, jenž ovlivnil podobu ustanovení o oddlužení v insolvenčním zákonu při projednání vládního návrhu insolvenčního zákona v Poslanecké sněmovně (sněmovní tisk č. 1120/1). Myšlenka „osvobození" dlužníka od placení neuspokojeného zbytku pohledávek měla nicméně svůj původ již v (původním) textu § 411 vládního návrhu insolvenčního zákona. Důvodová zpráva se však v této souvislosti zmiňuje o významu „osvobození" jen okrajově, srovnáním s vyrovnáním podle zákona o konkursu a vyrovnání. Uvádí se v ní totiž, že „v porovnání s dosavadní úpravou se pak úprava oddlužení formou vyrovnání liší od dosavadního institutu vyrovnání v tom, že při splnění vyrovnání nezaniká neuhrazený zbytek pohledávek zahrnutých do vyrovnání automaticky, nýbrž (obdobně jako u oddlužení formou splátkového kalendáře) rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným na návrh dlužníka (§ 411 odst. 1)".

Jakkoliv je pro tuto věc rozhodný výklad insolvenčního zákona naposledy ve znění účinném 8. 6. 2009, lze na záměr zákonodárce co do koncepce „osvobození" dlužníka od placení neuspokojeného zbytku pohledávek při oddlužení usuzovat i z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (tento zákon nabyl účinnosti /až/ 20. 7. 2009). Vládní návrh zákona č. 217/2009 Sb. projednávala Poslanecká sněmovna ve svém 5. volebním období 2006 – 2010 jako tisk č. 770/0, přičemž podle důvodové zprávy k bodům 25. až 44. (změny § 391, § 398, § 399, § 400, § 401, § 402, § 405, § 406, § 407, § 409, § 410 a § 414 insolvenčního zákona) „tyto změny respektují, že podle insolvenčního zákona osvobozením dlužníka od placení zbytku dluhů pohledávky jeho věřitelů nezanikají, ale získávají podobu naturálních obligací".

Stejný význam přisoudil osvobození v rámci institutu oddlužení i Nejvyšší soud, a to v usnesení ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. 29 NSČR 6/2008, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu. Tam Nejvyšší soud při charakteristice institutu oddlužení poznamenal, že: „Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona), čímž se tato část dlužníkových závazků ocitne ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace."

Již z dikce ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, konkrétně z jeho věty druhé, jež podmiňuje vydání usnesení, jímž insolvenční soud osvobodí dlužníka

od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, návrhem dlužníka, je zřejmé, že samo splnění oddlužení, ani rozhodnutí, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení a jímž se insolvenční řízení končí (§ 413 insolvenčního zákona), nezpůsobuje zánik pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, ani dlužníka jinak nezbavuje povinnosti tyto pohledávky věřitelů uspokojit.

Účinek spočívající v tom, že dlužník nadále nemá povinnost platit pohledávky zahrnuté do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, se pojí až s rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona. Přitom otázka, zda takové rozhodnutí způsobuje ve vztahu k takto „osvobozenému" dlužníku „zánik" zbytku pohledávek nebo zda má jiný účinek a jaký, má praktický význam při posouzení, zda částka poskytnutá dlužníkem na úhradu neuspokojeného zbytku věřitelovy pohledávky poté, co byl od placení pohledávek účinně osvobozen, je již plněním bez právního důvodu ve smyslu § 451 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a zda ji tedy dlužník může požadovat zpět s poukazem na to, že plnil na úhradu dluhu, který již zanikl.

Jazykový výklad ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona závěr, že neuspokojené části pohledávek přiznáním „osvobození" zanikají, nepodporuje. Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu (její shora citovaná pasáž) sice může svádět k úvaze, že rozhodnutí insolvenčního soudu způsobuje zánik zbytku neuhrazených pohledávek, použité srovnání (jež v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání zjevně směřuje k ustanovení § 63 odst. 1 ZKV) však není výstižné již vzhledem k rozdílným formulacím obou zákonů (podle § 63 odst. 1 ZKV „zaniká v plném rozsahu povinnost dlužníka plnit závazky vůči věřitelům", kdežto podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční soud svým rozhodnutím dlužníka „osvobodí od placení pohledávek"). Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb. oproti tomu podporuje úsudek, že přiznaným „osvobozením" zbytek neuhrazených pohledávek nezaniká, ale vůči dlužníku se stává nevymahatelným.

K tomu Nejvyšší soud dále dodává, že právě použitá terminologie („osvobození od placení pohledávek" – rozuměj osvobození dlužníka) vybízí k závěru, že pohledávka sice v neuhrazeném rozsahu nadále existuje, dlužník však je rozhodnutím insolvenčního soudu zbaven povinnosti ji věřiteli zaplatit. Koncepce oddlužení nadto i při rozhodování o osvobození od placení pohledávek vychází z toho, že je na dlužníku, zda dobrodiní zákona dané úspěšně proběhnuvším oddlužením využije (zda o osvobození od placení pohledávek požádá), čemuž v duchu téže logiky odpovídá, že dlužníku, který se rozhodne pohledávky, od jejichž placení byl rozhodnutím insolvenčního soudu osvobozen, později uhradit dobrovolně, zůstane tato možnost zachována. Pohledávka v neuhrazeném rozsahu nezanikla, leč věřitel ji nemůže úspěšně vymáhat; v soudním či jiném řízení již nelze takovou pohledávku věřiteli přiznat (pohledávka má povahu naturální obligace – srov. obdobně režim promlčených pohledávek ve smyslu § 100 odst. 1, věty třetí, obč. zák. a režim pohledávek

Č. 63

ze sázek a her ve smyslu § 845 odst. 1 obč. zák.). Ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka. K tomu lze dodat, že takto nastavené účinky přiznaného osvobození jsou též ve shodě s úpravou obsaženou v ustanovení § 417 insolvenčního zákona, jež insolvenčnímu soudu dovoluje – za stanovených podmínek – přiznané osvobození dlužníku odejmout, aniž by bylo nutné řešit specifické důsledky, jež by odejmutí osvobození mělo na již „zaniklé" neuhrazené části pohledávek (odejmutím osvobození se tak „pouze" obnovuje soudní /či jiná/ vymahatelnost takových pohledávek).

Nesprávnost závěru odvolacího soudu, že rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona způsobuje zánik zbytku neuhrazených pohledávek, však sama o sobě není pokladem pro závěr, že napadené rozhodnutí je již proto nesprávné ve vztahu k žalované coby ručitelce za závazky osobního dlužníka (M. D.). Podstatná je totiž odpověď na otázku, zda osvobození od placení zbytku neuhrazených pohledávek přiznané osobnímu dlužníku se vztahuje i na ručitele, tedy zda v důsledku osvobození přiznaného osobnímu dlužníku je ve vztahu k věřiteli osvobozen od placení zbytku neuhrazených pohledávek i ručitel za závazky osobního dlužníka (zde žalovaná). Konkrétně jde o výklad ustanovení § 414 odst. 3 insolvenčního zákona.

Také při řešení této otázky se uplatní především výklad jazykový, a to ve spojení s výkladem systematickým. Konkrétně jde o význam souslovi „osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje" v § 414 odst. 3 insolvenčního zákona. Obdobný obrat „osvobození podle odstavce 1 se vztahuje" je přitom použit v § 414 odst. 2 insolvenčního zákona ve vztahu k věřitelům, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (tedy především ve vztahu k věřitelům s pohledávkami uvedenými v § 170 insolvenčního zákona, jakož i k věřitelům, jejichž přihláška byla odmítnuta podle § 185 insolvenčního zákona např. proto, že přihlášku podali opožděně /§ 173 odst. 1, věta druhá, insolvenčního zákona/ nebo proto, že nebyly odstraněny vady přihlášky /§ 188 odst. 2 insolvenčního zákona/, a ve vztahu k věřitelům, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit /jestliže se chtěli podílet na poměrném uspokojení svých pohledávek v insolvenčním řízení/).

Přitom je zjevné, že spojení užité v § 414 odst. 2 insolvenčního zákona nelze vykládat tak, že by věřitelé v tomto ustanovení označení byli osvobozeni od placení svých vlastních pohledávek. Jeho smysl tkví v tom, že osvobození přiznané dlužníku insolvenčním soudem podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona (slovy § 414 odst. 2 insolvenčního zákona „Osvobození podle odstavce 1") se vztahuje i na věřitele s pohledávkami, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele s pohledávkami nepřihlášenými do insolvenčního řízení, tedy že dlužník je rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona osvobozen též od placení těchto pohledávek, do oddlužení nezahrnutých.

V duchu téže logiky je nutno číst (u vědomí, že v právním jazyku platí požadavek, aby vždy, když je v textu právního předpisu použit týž výraz, bylo tím míněno

totéž – srov. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C.H. Beck 1995, str. 125) také ustanovení § 414 odst. 3 insolvenčního zákona. Smysl posledně označeného ustanovení tkví v tom, že osvobození přiznané dlužníku insolvenčním soudem podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona ohledně placení pohledávek zahrnutých do oddlužení i ohledně placení pohledávek do oddlužení nezahrnutých (slovy § 414 odst. 3 insolvenčního zákona „Osvobození podle odstavců 1 a 2") se vztahuje i na postižní práva ručitelů a jiných osob (např. zástavních dlužníků) vůči dlužníku. Jinak řečeno, dlužník je rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona osvobozen též od placení pohledávek svým ručitelům a jiným osobám, které za něj plnily jeho věřitelům na pohledávky zahrnuté do oddlužení (§ 414 odst. 1 insolvenčního zákona) nebo na pohledávky označené v § 414 odst. 2 insolvenčního zákona, do oddlužení nezahrnuté. Jinak by nemělo žádného smyslu vymezovat osoby označené v § 414 odst. 3 insolvenčního zákona jako ty, jež mají „právo postihu" vůči „dlužníkovi".

Vedle jazykového a systematického výkladu ustanovení § 414 insolvenčního zákona lze výše uvedené podpořit též poukazem na ustanovení § 183 insolvenčního zákona. Kdyby úprava obsažená v § 414 odst. 3 insolvenčního zákona měla vést k osvobození ručitelů a jiných osob zajišťujících svým majetkem pohledávky vůči dlužníku od placení pohledávek dlužníkovým věřitelům, pak by bylo namístě se ptát po logice úpravy, která až do skončení insolvenčního řízení (u oddlužení, dokud insolvenční soud nevydá rozhodnutí, jímž vezme na vědomí splnění oddlužení – § 413 insolvenčního zákona) dovoluje věřitelům (ve shodě s argumentací obsaženou v důvodové zprávě k insolvenčnímu zákonu) domáhat se vůči těmto osobám uspokojení své pohledávky bez ohledu na probíhající insolvenční řízení.

Ostatně, logiku by v těchto souvislostech postrádala i úprava vlastního procesu osvobození dlužníka od placení zbytku neuhrazených pohledávek (odehrávající se mimochodem až po skončení insolvenčního řízení), jež by osvobození osob uvedených v § 414 odst. 3 insolvenčního zákona činila závislým na návrhu dlužníka (srov. § 414 odst. 1, větu druhou, insolvenčního zákona). Přitom celý institut oddlužení směřuje k vypořádání majetkových poměrů dlužníka s jeho věřiteli. Závazky (dluhy) jiných osob (těch, jež věřitelům za splnění závazku odpovídají společně a nerozdílně s dlužníkem, a těch, které svým majetkem zajišťují pohledávky věřitelů vůči dlužníku) předmětem vypořádání při oddlužení nejsou (uvedený institut k vypořádání těchto závazků /dluhů/ nesměřuje).

Lze tedy uzavřít, že rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, jímž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

Skutečnost, že dovolatel nepřihlásil pohledávku vůči dlužníku (M. D.) do insolvenčního řízení, nemá na tento závěr sama o sobě žádného vlivu; ve spojení s úpra-

Č. 63

vou obsaženou v ustanovení § 183 insolvenčního zákona by mohla mít ve vztahu věřitel – ručitel obecně význam, jen kdyby žalovaná jako ručitelka v průběhu insolvenčního řízení věřitelovu pohledávku vůči dlužníku zcela nebo zčásti uhradila a současně by prokázala, že sama nemohla svou pohledávku z titulu tzv. ručitelského regresu přihlásit do insolvenčního řízení ani jako podmíněnou (§ 183 odst. 3, věta první, insolvenčního zákona) a že vzhledem k nečinnosti věřitele (jenž pohledávku nepřihlásil) nemohla v rozsahu takové úhrady vstoupit do insolvenčního řízení na jeho místo (§ 183 odst. 3, věta druhá, insolvenčního zákona). O takový případ však ve věci podle skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů nejde.

Vzhledem k tomu, že právní posouzení věci soudy nižších stupňů ve světle výše podaných závěrů neobstojí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, odst. 3 o. s. ř.).

Č. 64

V insolvenčním řízení, v němž byl dlužníkův úpadek řešen konkursem a ve kterém nebyl zpeněžen žádný majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, nelze odměnu insolvenčního správce určit podle § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb. a je namístě postupovat podle § 5 této vyhlášky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010,
sp. zn. MSPH 77 INS 8029/2009 29 NSČR 27/2010*)

Usnesením ze dne 18. 3. 2010 zrušil Městský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud") konkurs na majetek dlužníka s tím, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující (bod I. výroku). Dále určil insolvenčnímu správci na vrub majetkové podstaty odměnu ve výši 30 000 Kč a hotové výdaje ve výši 643,20 Kč (bod II. výroku) a uložil mu, aby do deseti dnů písemně oznámil soudu, zda uzavřel účetní knihy, sestavil účetní závěrku, předal dlužníkovi potřebné účetní záznamy a zajistil evidenční a archivační činnosti a další činnosti související se zrušením konkursu (bod III. výroku).

Zrušení konkursu odůvodnil insolvenční soud poukazem na ustanovení § 308 odst. 1 písm. d) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). K odměně insolvenčního správce pak – cituje ustanovení § 38 insolvenčního zákona a odkazuje na ustanovení § 5 a § 8 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále též jen „vyhláška") – určil částkou 30 000 Kč, zahrnující 25 000 Kč jako odměnu a 5000 Kč jako dvacetiprocentní daň z přidané hodnoty.

Při určení odměny vyšel insolvenční soud z toho, že „majetek nebyl zpeněžen" a že insolvenční správce přezkoumal čtyři přihlášky pohledávek, přičemž přihlédl k délce insolvenčního řízení; potud insolvenční soud odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. MSPH 88 INS 5284/2008, 2 VSPH 348/2009 (jde o usnesení ze dne 30. 9. 2009).

K odvolání insolvenčního správce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 11. 5. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v napadeném bodě II. výroku.

Odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 38 odst. 1 a 5 insolvenčního zákona a na ustanovení § 1 až § 5 vyhlášky – uzavřel, že obsah ustanovení § 1 vyhlášky lze vyložit jen v mezích daných ustanovením § 38 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona. Váže-li zákon výši odměny insolvenčního správce v případě řešení úpadku dlužníka konkursem na výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi věřitele, je podle mínění odvolacího soudu vyloučeno, aby mu odměna určená podle ustanovení § 1

* Proti usnesení Nejvyššího soudu byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3648/10.

vyhlášky náležela i v případě, že v konkursu žádného výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele dosaženo nebylo. V takovém případě je třeba aplikovat ustanovení § 5 vyhlášky a odměnu insolvenčního správce určit podle kritérií v něm stanovených.

Ustanovení § 1 odst. 5 vyhlášky je podle odvolacího soudu uplatnitelné jen na případy, kdy výše odměny vypočtená z částky určené z výtěžku zpeněžení k rozdělení mezi věřitele nebude dosahovat 45 000 Kč.

Na tomto základě pak odvolací soud – po zjištění, že insolvenční správce v dané věci žádný majetek dlužníka nezpeněžil, přičemž jeho činnost spočívala toliko v tom, že přezkoumal čtyři pohledávky uplatněné věřiteli v insolvenčním řízení a ověřil, že vyjma finanční hotovosti ve výši 32 417 Kč nemá dlužník jiný majetek – dospěl k závěru, že odměna, kterou insolvenční soud určil podle ustanovení § 5 vyhlášky, je přiměřená délce doby, rozsahu a náročnosti činnosti insolvenčním správcem vykonané.

Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční správce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Dovolatel uvedené ustanovení současně zaměňuje s dovolacím důvodem (obsahově nicméně uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje dovolatel v rozdílné rozhodovací praxi odvolacích soudů při určení odměny insolvenčního správce, jestliže za trvání konkursu nebyl zpeněžen žádný majetek. Potud poukazuje na usnesení Vrchního soudu v Olomouci čj. KSBR 31 INS 4670/2008, 2 VSOL 119/2009-B-19 (jde o usnesení ze dne 19. 5. 2009); dovolává se rovněž názoru vysloveného Mgr. Janem Kozákem v Konkursních novinách ze dne 17. 3. 2010.

Dovolatel usuzuje, že ustanovení § 38 odst. 1 insolvenčního zákona upravuje pouze obecný princip stanovení odměny pro případ, kdy je způsobem řešení dlužníkova úpadku konkurs. Konkrétní způsob (určení odměny) je pak v souladu se zmocňovacím ustanovením obsaženým v ustanovení § 38 odst. 5 insolvenčního zákona ponechán na prováděcím předpisu, kterým je vyhláška č. 313/2007 Sb. Tato vyhláška pak řeší odměnu insolvenčního správce při řešení dlužníkova úpadku konkursem komplexně v ustanovení § 1.

Odtud dovolatel dovozuje, že není důvod postupovat podle ustanovení § 5 vyhlášky, jež dopadá pouze na případy neuvedené v § 1 až § 4 vyhlášky. Ustanovení § 1 odst. 3 vyhlášky v prvním řádku tabulky výslovně předpokládá i nulovou výši výtěžku. Vyhláška tak předpokládá i situaci, kdy ke zpeněžení nedojde, a řeší ji tak, že i na tyto případy se vztahuje ustanovení § 1 odst. 5 vyhlášky.

Neurčitost výše odměny stanovené postupem dle ustanovení § 5 vyhlášky by insolvenčnímu správci znemožnila učinit rozhodnutí o nákladech, které může vynaložit na poštovné, telekomunikační poplatky, na opisy a fotokopie, které se podle § 7 odst. 2 vyhlášky hradí jen do výše 5 % odměny insolvenčního správce. Absurdnost této situace by vynikla při stanovení odměny ve výši 10 000 Kč, kdy by na náklady bylo možno použít jen 500 Kč, což při průměrném třístránkovém usnesení o zjištění úpadku spojeném s prohlášením konkursu a jmenování insolvenčního správce představuje na správních poplatcích 90 Kč za konverzi usnesení doručeného insolvenčnímu správci do datové schránky (s doložkou o konverzi má dokument 4 stránky) a 360 Kč za 3 ověřené opisy (povinnost je dána § 44 odst. 2 insolvenčního zákona), takže na poštovné zbude 50 Kč, za které lze maximálně odeslat 1 dopis na dodejku a 1 dopis obyčejný. Podle dovolatele by vůbec nebyl brán zřetel na to, že insolvenční správce musí hradit náklady na svoji kancelář, její vybavení nábytkem a technikou, na připojení k Internetu, na vedení účetnictví.

Názor odvolacího soudu – pokračuje dovolatel – rozvíjí myšlenku, že insolvenční správce se ujímá svých povinností bez ohledu na výši odměny a že je srozuměn i s možností, že jeho odměna nepokryje ani jím vynaložené náklady.

Z o d ů v o d n ě n í :

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Proti výroku usnesení, jímž odvolací soud v této věci potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o odměně a hotových výdajích insolvenčního správce, může být dovolání přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a odst. 2 o. s. ř., ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. (jde o usnesení, odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé").

Nejvyšší soud pak shledává dovolání podle označených ustanovení přípustným u vědomí, že napadené rozhodnutí řeší otázku (dovoláním označenou), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena a která je odvolacími soudy rozhodována rozdílně (srov. výše označené usnesení Vrchního soudu v Olomouci).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Vzhledem k době vydání napadeného usnesení byl pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 6. 2010 (tedy naposledy ve znění zákona č. 285/2009 Sb.).

Podle ustanovení § 38 insolvenčního zákona insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu (odstavec 1). Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát (odstavec 2). Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval (odstavec 3). Způsob určení odměny a některých hotových výdajů insolvenčního správce, jejich nejvyšší přípustnou výši a podmínky a rozsah hrazení odměny a hotových výdajů státem stanoví prováděcí právní předpis (odstavec 5).

Podle ustanovení § 1 vyhlášky platí, že pokud je způsobem řešení dlužníkova úpadku konkurs, činí odměnu insolvenčního správce součet odměny určené z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele a odměny určené z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele (odstavec 1). Odměna insolvenčního správce určená z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele činí 2 % z částky určené k vydání zajištěnému věřiteli (odstavec 2). Odměna určená z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele činí při výtěžku od 0 do 10 mil. Kč 15 %, od 10 mil. do 50 mil. Kč 1 500 000 Kč + 10 % z částky přesahující 10 mil. Kč, od 50 mil. do 100 mil. Kč 5 500 000 Kč + 5 % z částky přesahující 50 mil. Kč, od 100 mil. do 250 mil. Kč 8 000 000 Kč + 1 % z částky přesahující 100 mil. Kč, od 250 mil. Kč 9 500 000 Kč + 0,5 % z částky přesahující 250 mil. Kč (odstavec 3). Pro účely této vyhlášky se výtěžkem zpeněžení určeným k rozdělení mezi nezajištěné věřitele rozumí výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi nezajištěné věřitele zahrnuté do rozvrhu a výtěžek zpeněžení určený k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů postavených na roveň pohledávkám za podstatou (odstavec 4). Pokud je způsobem řešení dlužníkova úpadku konkurs, činí odměna insolvenčního správce nejméně 45 000 Kč (odstavec 5).

Ustanovení § 5 vyhlášky pak určuje, že nelze-li odměnu určit postupem podle § 1 až 4, rozhodne o výši odměny insolvenční soud s přihlédnutím zejména k délce doby, rozsahu a náročnosti vykonávané činnosti insolvenčního správce.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze na straně jedné a rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci na straně druhé (argumentačně založené na závěrech uplatněných dovolatelem) vystihují dva různé přístupy k určení odměny insolvenčního správce,

jde-li o případ, kdy způsobem řešení dlužníkova úpadku je konkurs a kdy současně nebyl zpeněžen žádný majetek náležející do dlužníkovy majetkové podstaty.

Nejvyšší soud v první řadě uvádí, že vyhláška č. 313/2007 Sb. je v intencích § 38 odst. 5 insolvenčního zákona oním zvláštním předpisem, podle kterého se odměna insolvenčního správce stanoví, a to i na základě zmocnění obsaženého v § 431 písm. b) insolvenčního zákona.

Již na tomto místě pak Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu e ratione legis před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) ,a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým.

Ustanovení § 38 odst. 1 až 3 a 5 insolvenčního zákona se v podobě citované výše nachází v insolvenčním zákoně již od doby, kdy byl tento zákon přijat, tedy od 30. 3. 2006 (pouze nynější odstavec 5 se s účinností od 1. 1. 2008 – po doplnění § 38 o nový odstavec 4 – posunul ve struktuře uvedeného ustanovení /původně šlo o odstavec 4/). Vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120, přičemž odpověď na otázku otevřenou podaným dovoláním naznačuje již důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona. Podle této důvodové zprávy úprava odměňování správců, vtělená do textu § 38, výslovně ohlašuje, že při řešení dlužníkova úpadku konkursem bude výše odměny závislá na výtěžku zpeněžení určeném k rozdělení věřitelům.

S odvolacím soudem lze v této věci souhlasit v tom, že příslušná ustanovení vyhlášky je možné vyložit jen v mezích určených zákonnou úpravou.

Z dikce § 38 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona se ve spojení s ustanovením § 1 odst. 4 vyhlášky podává jednoznačný posun v určování odměny při řešení

Č. 64

dlužníkova úpadku konkursem potud, že odměna má být (je) určována z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele, tedy z částky, kterou mají (zjednodušeně řečeno) věřitelé skutečně obdržet (srov. u zajištěných věřitelů § 1 odst. 2 vyhlášky a u nezajištěných věřitelů § 1 odst. 4 vyhlášky).

V takto ustaveném pojetí zákona a prováděcí vyhlášky k němu se proto může (výjimečně) stát, že proces zpeněžování majetkové podstaty dlužníka vyústí v nulový výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi věřitele (že náklady spojené se zpeněžením spolu s náklady vynaloženými na udržování a správu posléze zpeněženého majetku spotřebují výtěžek zpeněžení). Právě to je důvodem, pro který vyhláška v § 1 odst. 3 počítá (ve spojení s § 1 odst. 5 vyhlášky) s tím, že insolvenční správce obdrží minimální odměnu za zpeněžování majetkové podstaty (zohledňující typovou náročnost jeho práce), i když výsledek zpeněžení bude nulový, a pro tento případ činí odměna insolvenčního správce 45 000 Kč (§ 1 odst. 5 vyhlášky). Přitom nelze pominout, že ve srovnání s dřívější úpravou (podle vyhlášky č. 476/1991 Sb., prováděcí zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) insolvenční správce již nemá právo na odměnu určenou z počtu věřitelů.

Z dikce insolvenčního zákona (jeho § 38 odst. 1, věty druhé) i vyhlášky (jejího § 1) lze ovšem i za použití jazykového výkladu dovodit, že samozřejmým předpokladem pro výpočet odměny insolvenčního správce pro případ, že způsobem řešení dlužníkova úpadku je konkurs, je vlastní proces zpeněžování majetkové podstaty (bez zpeněžení majetkové podstaty nebo její části nelze hovořit ani o výtěžku zpeněžení určeném k rozdělení mezi věřitele).

Jakkoli dikce § 1 odst. 5 vyhlášky sama o sobě nepodmiňuje přiznání minimální výše odměny insolvenčního správce v konkursu (45 000 Kč) zpeněžením (tento výraz není v textu použit), je zjevné, že odstavec 5 navazuje na předchozí odstavce daného paragrafu a doplňuje úpravu obsaženou v ustanoveních § 1 odst. 2 a 3 vyhlášky, jež se zpeněžováním počítají.

Jiný výklad by ostatně odporoval textu § 38 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona, vyhlášce významově nadřazenému.

Odvolací soud proto nepochybil, jestliže uzavřel, že v situaci, kdy v daném insolvenčním řízení, v němž byl dlužníkův úpadek řešen konkursem, nebyl zpeněžen žádný majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, nelze odměnu insolvenčního správce určit podle § 1 vyhlášky a je namístě postupovat podle § 5 vyhlášky.

V mezích úpravy obsažené v § 5 vyhlášky a ve spojení s úpravou obsaženou v § 38 odst. 3, větě druhé, insolvenčního zákona pak má insolvenční soud k dispozici dostatečné nástroje, jejichž prostřednictvím se lze vyhnout extrémům popisovaným dovolatelem v dovolání.

Přitom není vyloučeno dokonce ani to, aby odměna určená podle ustanovení § 5 vyhlášky byla v odůvodněných případech vyšší než částka předjímaná ustanovením § 1 odst. 5 vyhlášky jako minimální výše odměny vázaná na zpeněžování majetku majetkové podstaty při řešení dlužníkova úpadku konkursem.

Č. 64

Dovolání tedy co do argumentu, že na výpočet odměny insolvenčního správce nemělo být použito ustanovení § 5 vyhlášky, opodstatněné není. Vzhledem k tomu, že vlastní úvahy soudů nižších stupňů o přiměřenosti odměny, učiněné již v rámci ustanovení § 5 vyhlášky, dovoláním zpochybněny nejsou, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

Nr. 23 Wenn ein Täter ein Kraftfahrzeug unter Einfluss eines anderen Suchtmittels als Alkohol gesteuert hat, muss nicht nur festgestellt werden, um welches Suchtmittel und um welche Menge es ging, sondern auch, in welchem Maße der Fahrer unter dem Einfluss dieses Suchtmittels stand. Allein die Feststellung, dass der Fahrer eines Kraftfahrzeuges zum Fahrzeitpunkt unter dem Einfluss eines anderen Suchtmittels als Alkohol stand, reicht an sich noch nicht aus, bei ihm im Sinne des § 201 Abs. 1 StGB, über die Straftat der Gefährdung unter Einfluss eines Suchtmittels, auf die Fähigkeit zur Ausführung dieser Tätigkeit ausschließenden Zustand zu schließen.
Sofern die Art und Menge solch eines Suchtmittels und das Ausmaß seines Einflusses zum Zeitpunkt der Führung des Kraftfahrzeuges nicht auf andere Weise bestimmt werden kann (siehe z.B. das Urteil Nr. 26/2008 Sbd. Strafentsch.), kommt man in der Regel nicht ohne eine sachverständige Stellungnahme oder die Heranziehung eines sachverständigen Toxikologen aus, wobei deren Ersteller anhand der Blut- bzw. Urinproben die Art und Menge des Suchtstoffes zum Zeitpunkt der Führung des Kraftfahrzeuges bestimmen. Anhand der Erkenntnisse über die Menge und Art des Suchtmittels und eventuell anhand von dessen Konzentration und Zeitraums, den der Täter es im Körper hatte und anhand der festgestellten Reaktionen und der Verhaltensweise des Täters, gibt der medizinische Sachverständiger dann sein Urteil ab, ob und inwieweit der Täter zum Fahrzeitpunkt von diesem Suchtmittel beeinflusst wurde.

Nr. 24 Es ist nicht möglich, die Strafbarkeit der Tat teilweise nach dem zum Tatzeitpunkt wirksamen Gesetz und teilweise nach dem zum Zeitpunkt der Gerichtsentscheidung wirksamen Gesetz zu beurteilen (Nr. 11/2004-I. Sbd. Strafentsch.). Wenn das Gericht nicht feststellt, dass die Beurteilung der Strafbarkeit gemäß Ges. Nr. 40/2009 Slg., StGB, im Wortlaut von Gesetz Nr. 306/2009 Slg., für den Täter günstiger wäre, als eine Beurteilung gemäß Ges. Nr. 140/1961 Slg., StGB, im Wortlaut späterer Vorschriften, dann ist es an die Bestimmungen des zum Tatzeitpunkt wirksamen Gesetzes gebunden und dies sowohl in Bezug auf die Schuld-, als auch Strafentscheidung. Die Form der Ausübung einer Freiheitsstrafe ist Teil der Strafbarkeit der Tat – im Gegensatz zum eigentlichen Vollzug dieser Strafe. Wenn das Gericht daher eine Freiheitsstrafe ohne Bewährung laut Strafgesetzbuch auferlegt, muss es dem Täter zu Zwecken der Freiheitsstrafe den entsprechenden Typ der Haftanstalt gemäß § 39a StGB und mitnichten gemäß § 56 Abs. 2 des StGB zuordnen. Die gleiche Schlussfolgerung gilt auch für sonstige Strafformen.

Nr. 25 In Verfahren mit Jugendlichen unter fünfzehn Jahren weist das Jugendgericht den Antrag des Staatsanwalts auf die Auferlegung von Maßnahmen gegenüber einem Kind unter fünfzehn Jahren nur dann zurück, wenn es feststellt, dass keine Tat verübt wurde, für die der Antrag des Staatsanwalts auf Auferlegung von Maßnahmen gestellt wurde oder nicht bewiesen wurde, dass diese Tat von demjenigen Kind unter fünfzehn Jahren verübt wurde, gegen welches der Antrag gerichtet war oder wenn die von einem Kind unter fünfzehn verübte Tat die sonstigen Merkmale einer ansonsten strafbaren Handlung nicht erfüllt. Dabei reicht es, wenn lediglich eine dieser Voraussetzungen nicht erfüllt ist, die insgesamt die Voraussetzung zur Auferlegung von Maßnahmen gemäß § 93 Abs. 1, Ges. über Jugendgerichtsbarkeit bilden.
Das Jugendgericht sieht gemäß § 93 Abs. 7 des Ges. über die Jugendgerichtsbarkeit dann von der Auferlegung von Maßnahmen ab, wenn allseitig bewiesen wurde, dass eine ansonsten strafbare Tat begangen wurde, wegen derer das gegenständliche Verfahren geführt wird, dass sie von einem Kind unter fünfzehn Jahren verübt wurde, demgegenüber der Antrag auf die Auferlegung von Maßnahmen gestellt wurde und dass diese Tat sämtliche Merkmale einer ansonsten strafbaren Handlung aufweist, wenn es, um den Sinn und Zweck des Gesetzes über die Gerichtsbarkeit in Jugendsachen zu erreichen, ausreicht, die Tat des Kindes vor dem Jugendgericht zu verhandeln.

Nr. 26 Wenn das Gericht gemäß einer bestimmten Gesetzesbestimmung (z.B. gemäß § 419 des StGB) verpflichtet ist, eine bisher nicht vollstreckte Einheits- oder Gesamtstrafe zu verkürzen, die ei-

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

nem Verurteilten sowohl für eine Tat auferlegt wurde, die inzwischen keine Straftat mehr ist, als auch für eine Tat, die auch weiterhin strafbar ist, muss es dies auch dann tun, wenn die verkürzte Strafe in einem Strafmaß an der Mindestgrenze des für die entsprechende Art der Strafe definierten gesetzlichen Strafsatzes bestimmt wird (z.B. bei der Strafe des Berufs- bzw. Tätigkeitsverbots in einem Mindeststrafausmaß unter 1 Jahr) und dies zum Beispiel aus dem Grund, weil die ursprüngliche Strafe an der Mindestgrenze des entsprechenden Strafsatzes verhängt wurde. Bei der Anwendung des § 419 des StGB geht es nämlich nicht um die Verhängung der Strafe, sondern um die gesetzliche Order zur Strafverkürzung.

Nr. 27 Die Voraussetzung, die es ermöglicht, einem Straftäter, der erneut ein besonders schwerwiegendes Verbrechen begangen hat (§ 14 Abs. 3 StGB), gemäß § 59 Abs. 1 des StGB dessen Freiheitsstrafe außerordentlich zu erhöhen, obwohl er bereits in der Vergangenheit für solch ein Verbrechen oder ein anderes besonders schwerwiegendes Verbrechen bestraft worden ist, gilt auch dann als erfüllt, wenn der Straftäter schon früher für die Verübung einer besonders schweren und absichtliche Straftat im Sinne des§ 41 Abs. 2 StGB bestraft worden ist.
Dies gilt allerdings nur dann, wenn der Straftäter schon früher für eine Straftat bestraft wurde, für die das Strafgesetzbuch eine Freiheitsstrafe im Höchststrafmaß von mindestens 10 Jahren Freiheitsentzug vorsieht, denn lediglich solch eine schwerwiegende absichtliche Straftat wird der Definition eines besonders schwerwiegenden Verbrechens gemäß § 14 Abs. 3 des StGB gerecht.

Nr. 28 I. Die Änderung der sachlichen Zuständigkeit des Gerichts nach Einreichung der Klage hat keinen Einfluss auf die weitere Existenz und die Bedeutung internationaler oder europäischer Haftbefehle, die von Gerichten in Ermittlungsverfahren erteilt werden (solche Haftbefehle werden weder aufgehoben noch verlieren sie von Gesetzeswegen ihre Gültigkeit), deshalb kommt nicht in Frage, dass sie durch neue ersetzt werden, die vom zuständigen Gericht in der Sache nach der Klageerhebung erteilt werden. Nach der Klageerhebung ist im Weiteren dasjenige Gericht für die Durchführung aller weiteren, mit dem Haftbefehl zusammenhängenden Handlungen zuständig, das zum Zeitpunkt dieser Handlungen das Verfahren leitet. Diesem Gericht ist der Beschuldigte zuzuführen, den ein fremder Staat aufgrund eines solchen Haftbefehls ausgeliefert hat (§ 387 Abs. 1 StPO, § 405 Abs. 6 StPO).
II.Die Erlassung eines rechtskräftigen verurteilenden Urteils in einem Verfahren gegen eine flüchtige Person (§ 302 ff. der ZPO) bei andauerndem Aufenthalt der auszuliefernden oder zu übergebenden Person im Ausland ist Grund (§ 384 Abs. 5 Buchst. a/, Abs. 6 StPO und § 405 Abs. 6 StPO) zur Aufhebung eines internationalen oder europäischen Haftbefehls zu Zwecken der Strafverfolgung und Erteilung eines neuen internationalen oder europäischen Haftbefehls, der zur Auslieferung des Verurteilten zur Vollstreckung einer Freiheitsstrafe dient. Das für diese Handlungen zuständige Gericht ist dasjenige Gericht, das in erster Instanz entschieden hat.
III. Auf Fehler in internationalen oder europäischen Haftbefehlen, die erst nachträglich offenbar werden oder auf Änderungen, die aus der Vorgehensweise bei der Aufklärung der Tat hervorgehen (z.B. in der Tatbeschreibung) braucht das Gericht, das den Haftbefehl erteilt hat, bzw. das über die Klage entscheidende Gericht nur dann auf ordentliche Weise reagieren, wenn diese von entscheidender Bedeutung für die Auslieferung oder Übergabe einer auszuliefernden Person durch einen fremden Staat oder für die Einhaltung des Spezialitätsprinzips bei der Auslieferung oder Übergabe einer aus dem Ausland auszuliefernden Person sind. Das Gericht, das den ursprünglichen Haftbefehl erteilt hat oder das Gericht, welches das Verfahren führt, erteilt in der gleichen Sache einen neuen Haftbefehl (mit neuem Datum), in dem die Fehler korrigiert sind, ohne jedoch den ursprünglichen Haftbefehl aufzuheben. Wenn der fremde Staat ergänzende Informationen verlangt, reicht es aus, den ursprünglichen Haftbefehl mit einem Zusatz zu versehen, in dem die entsprechenden ergänzenden oder berichtigten Informationen angeführt sind.
IV. Für den Fall, dass der internationale oder europäische Haftbefehl aus den in § 384 Abs. 5 Buchst. b) und c) StPO angeführten Gründen seine Gültigkeit einbüßt, büßt der Haftbefehl seine Gültigkeit von Gesetzeswegen ein, er braucht daher nicht durch selbstständige Entscheidung aufgehoben werden.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

Nr. 53 Entscheidungen über Anträge, kraft derer Eltern verlangen, dass ihnen eine medizinische Einrichtung Informationen über den Gesundheitszustand ihres Kindes erteilt und ihnen Einblick in die zu diesem Kind geführte medizinische Dokumentation (Behandlungsunterlagen) gewährt, die diskrete Angaben im Sinne des § 4 Buchst. b) von Gesetz Nr. 101/2000 Slg. enthalten, unterliegen der Gerichtsbarkeit.

Nr. 54 Über die Zuordnung einer Straße in die in § 3 Abs. 1 Ges. Nr. 13/1997 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften angeführte Kategorie entscheidet die zuständige Straßenverwaltungsbehörde aufgrund ihrer Bestimmung, verkehrsmäßigen Bedeutung und bautechnischen Ausstattung. Sofern sie nicht über diese Kategorie entschieden hat, kann auch das Gericht in der Verfahrensweise gemäß § 135 Abs. 2 ZPO nicht schlussfolgern, die Straße gehöre einer bestimmten Kategorie an und daraufhin den Eigentümer der Straße bestimmen.

Nr. 55 Zur Einhaltung der Frist zur Berufungseinbringung (§ 83 Ges. Nr. 500/2004 Slg., der Verwaltungsordnung) reicht es aus, wenn die an das örtliche und sachlich zuständige Verwaltungsorgan adressierte Postsendung mit der Berufung am letzten Tag dieser Frist bei einem Inhaber der Postlizenz oder besonderen Postlizenz aufgegeben wird; dies gilt auch dann, wenn die Berufung an die sachlich und örtlich zuständige Verwaltungsbehörde durch eine andere (nicht zuständige) Verwaltungsbehörde weitergeleitet wird, bei welcher die Berufung (unkorrekterweise) eingereicht wurde und welcher die Pflicht zur Weiterleitung solch einer Berufung kraft Rechtsvorschrift auferlegt ist.
Wenn die für die Berufung zuständige Verwaltungsbehörde die Berufung des Klägers wegen Verspätung abgelehnt hat, ist eine Klage gemäß Teil fünf der Zivilprozessordnung dann zulässig, wenn das Gericht zum Schluss gelangt, dass es sich hierbei in Wirklichkeit um eine rechtzeitige Berufung gegen das Verwaltungsorgan gehandelt hat.

Nr. 56 Das Recht auf Ersatz eines Nichtvermögensschadens in Geldform gemäß der Bestimmung des § 13 Abs. 2 und 3 des BGB und Schadenersatzansprüche in Bezug auf gesundheitliche Schäden, Schmerzen und die Erschwerung der gesellschaftlichen Betätigung gemäß der Bestimmung des § 444 Abs. 1 des BGB oder der Bestimmung des § 372 des AGB sind selbstständige Rechtsmittel zum Schutz physischer Personen, deshalb können sie nicht aufgrund identischer tatsächlicher Behauptungen geltend gemacht werden.

Nr. 57 Das gültige Recht enthält nicht das juristische Institut der „unangemessenen Kürzung" (laesio enormis) zur Lösung von Fällen, in denen allzu niedrige Kaufpreises vereinbart worden sind, sofern solch ein Preis nicht im Widerspruch zu Preisvorschriften ist. Es ist allerdings nicht auszuschließen, dass der Umstand eines eklatanten Missverhältnisses zwischen der Leistung der einen Partei und der Gegenleistung der anderen Partei in Kombination mit weiteren Umständen des entsprechenden Falls (mitnichten jedoch allein) die Merkmale einer im Widerspruch zu guten Sitten stehenden Handlung erfüllt.

Nr. 58 1. Bei der Erwägung der Gesamtverfahrensdauer darf der Teil nicht übersehen werden, der sich abgespielt hat, bevor das „Europäische Abkommen über den Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten" für die tschechische Republik verbindlich wurde.
2. Bei der Erwägung der Gesamtverfahrensdauer muss auch der Teil in Betracht gezogen werden, in dem der Rechtsvorgänger derjenigen Person als Beteiligter aufgetreten ist, die dem Verfahren als dessen Erbe beigetreten ist und die nun die Gewährung einer angemessenen Genugtuung gemäß § 31a des Gesetzes betreibt.
3. Ein Nichtvermögensschaden, der durch Missstände in der Verwaltungstätigkeit von Behörden im Sinne des § 13 Abs. 1 Satz drei und des § 22 Abs. 1 Satz drei verursacht worden ist, muss behauptet werden und sofern er nicht erfolgreich bestritten wird oder wenn die alleinige Feststellung einer Rechtsverletzung nicht ausreicht, wird für ihn eine Genugtuung in Geld zuerkannt.
4. Bei der Erwägung über die Gewährung einer angemessenen Genugtuung ist die Gesamtdauer in Betracht zu ziehen, die das Verfahren gedauert hat, mitnichten also nur die Zeit, in der es zu Verschleppungen im Sinne von Untätigkeit gekommen ist.

5. Eine angemessene Genugtuung kann auch dann zuerkannt werden, wenn das Verfahren, in dem es wegen Missständen in der Verwaltungstätigkeit von Behörden im Sinne des § 13 Abs. 1, Satz drei und § 22 Abs. 1, Satz drei des Gesetzes gekommen ist, bisher nicht abgeschlossen wurde.

6. Bei der Bestimmung der Höhe der angemessenen Genugtuung darf nicht davon ausgegangen werden, dass der zuerkannte Geldersatz niedriger sein muss, als der Betrag, der im Sinne des § 444 Abs. 3 des BGB als einmalige Entschädigung der Hinterbliebenen für den Tod einer nahestehenden Person festgelegt ist.

7. Die Höhe der angemessenen Genugtuung für die Verletzung des Rechts auf eine angemessene Verfahrenslänge bei juristischen Personen braucht nicht immer niedriger auszufallen, als bei physischen Personen.

8. Im Falle eines Verfahrens, in dem mehrere Beteiligte aufgetreten sind, die den Ersatz eines Nichtvermögensschadens wegen dessen ungemessener Länge fordern, kann den Umständen entsprechend der einem jeden von ihnen obliegende Entschädigungsbetrag auf angemessene Weise um den Betrag herabgesetzt werden, der dem Geschädigten für den Fall zuerkannt wurde, dass er sich auf einer Seite allein an dem Verfahren beteiligt.

9. Die Begründung der Höhe der zuerkannten Genugtuung muss eine Bewertung beinhalten, bei der man von einem Grundbetrag ausgeht, der aus der Gesamtverfahrensdauer in Jahren oder Monaten, multipliziert mit dem pro Zeiteinheit des Verfahrens zuerkannten Betrag bestimmt wird, unter anschließender Hinzu- oder Abrechnung des Einflusses der aus den in § 31a Abs. 3 Buchst. b) bis e) des Gesetzes hervorgehenden Umstände.

10. Der Geschädigte hat Anrecht auf Verzugszins ab dem folgenden Tag nach Ablauf der sechsmonatigen Frist, deren Laufzeit ab dem Tag beginnt, an dem er den Anspruch auf Ersatz einer angemessenen Genugtuung auf die in § 14 des Gesetzes festgelegte Weise geltend gemacht hat.

Nr. 59 Wenn eine Verpflichtung durch Vergleich erlischt, erlischt gleichzeitig auch deren Absicherung durch Haftung. Auf eine neu entstandene Verpflichtung, die eine ursprüngliche Verpflichtung ersetzt hat, bezieht sich die Haftung nicht.

Nr. 60 Der Übergang der Mitgliedschaft in einer Wohnungsgenossenschaft auf einen Erben ist nicht an dessen Antrag auf eine Mitgliedschaft gebunden.

Nr. 61 Wenn der Schuldner seinen Behauptungen zufolge, die in dem auf einem vorgeschriebenen Formblatt verfassten Antrag auf Bewilligung der Entschuldung und den pflichtigen Anlagen des Antrags auf Bewilligung der Entschuldung beinhalteten sind, seinen nicht abgesicherten Gläubigern (die eine niedrigere Leistung abgelehnt haben) weniger als 3% ihrer Forderungen anbietet, dann ist dies im Sinne des § 395 Abs. 1 Buchst. b) des Insolvenzgesetzes Grund zur Ablehnung des Antrages auf Bewilligung der Entschuldung. Die ‚begründete Annahme' des Insolvenzgerichts geht gemäß der zitierten Bestimmung von den vom Schuldner selbst versicherten und belegten Angaben aus.

Wenn der Schuldner nicht einmal imstande ist, die Umstände zu versichern, die Anlass zur Schlussfolgerung gäben, dass er die Gläubiger, die eine niedrigere Leistung abgelehnt haben, zumindest im Umfang von 30% ihrer Forderungen befriedigt, gilt dies als Grund, den Antrag auf Bewilligung der Entschuldung abzulehnen.Wenn der Stand des Insolvenzverfahrens zum Zeitpunkt, zu dem das Insolvenzgericht über die Bewilligung der Entschuldung entscheidet, nicht den Schluss zulässt, dass die nicht abgesicherten Gläubiger, die eine niedrigere Leistung abgelehnt haben, zur Deckung ihrer Forderungen in der Entschuldung mindestens eine Leistung im Umfang von 30 % erhalten (auch unter Berücksichtigung konkreter Umständen, die der Behauptung des Schuldners in Zukunft eintreten sollen), dann wird die Entschuldung vom Insolvenzgericht nicht gebilligt. Auf dieser Grundlage kann nämlich begründeterweise angenommen werden, dass der Wert der Leistung, den die nicht abgesicherten Gläubiger (die eine niedrigere Leistung abgelehnt haben) erhalten würden, niedriger, als 30% ihrer Forderungen wäre. Verbale Mutmaßungen der Art, dass die Löhne steigen oder Renten (in Reaktion auf eine mögliche Inflation) erhöht werden, lassen nicht den Schluss zu, dass der Schuldner (der in dieser Hinsicht

keine weiteren Versicherungen, bzw. Beteuerungen anbietet und belegt), das erforderliche Kriterium erfüllt.

Das Insolvenzgesetz schließt grundsätzlich nicht aus, dass das Insolvenzgericht noch vor der Feststellung der angemeldeten Forderungen darüber entscheidet, ob es die Entschuldung billigt oder nicht. Bei den angemeldeten, aber zum Zeitpunkt, in dem das Insolvenzgericht über die Billigung der Entschuldung entscheidet, noch nicht geprüften Forderungen (z.B. deswegen, weil zuerst Mängel in den Anmeldungen beseitigt werden müssen), gilt als ausschlaggebender Anhaltspunkt für die Entscheidung, ob sie in der entsprechenden Phase des Verfahrens berücksichtigt werden sollen oder nicht und ob die Voraussetzungen zur Billigung der Entschuldung im betroffenen Hinblick weiter untersucht werden sollen, die Position, die der Schuldner zu diesen Forderungen im Verzeichnis seiner Verpflichtungen eingenommen hat.

Nr. 62 Ein Gläubiger, der sich bei der Gläubigerversammlung bei der Abstimmung über die Art und Weise der Entschuldung seines Stimmrechts enthalten hat, ist subjektiv nicht berechtigt, sich gegen die Entscheidung des Insolvenzgerichts über die Bewilligung der Entschuldung zu berufen.

Nr. 63 Die gemäß § 414 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes erlassene Entscheidung, kraft derer das Insolvenzgericht den Schuldner von der Begleichung der Forderungen in dem bisher nicht befriedigten Umfang befreit, befreit ihn nicht von der Pflicht, diese Forderungen denjenigen Gläubigern und Bürgen oder sonstigen Personen gegenüber zu begleichen, die dem Schuldner gegenüber Rückgriffsrecht zu diesen Forderungen hatten.

Eine Forderung, die von einer gemäß § 414 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes erlassenen Entscheidung über die Zahlungsbefreiung des Schuldners betroffen ist, erlischt nicht im unbeglichenen Umfang, in einem Gerichts- oder anderen Verfahren kann sie dem Gläubiger jedoch nicht mehr zuerkannt werden; im Vollstreckungsverfahren hat solch eine Forderung den gleichen Modus, wie eine verjährte Forderung.

Nr. 64 In einem Insolvenzverfahren, in dem der Bankrott des Schuldners durch Insolvenz (Konkurs) abgewickelt wurde und in dem kein Vermögen in Geld umgesetzt wurde, das zur Vermögensmasse des Gläubigers gehörte, ist es nicht möglich, die Vergütung des Insolvenzverwalters entsprechend § 1 der Verordnung 313/2007 Slg. zu bestimmen, stattdessen wird gemäß § 5 dieser Verordnung vorgegangen.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

No. 23 When an offender was driving a motor vehicle under the influence of an addictive substance other than alcohol, it is necessary to identify the specific type of the addictive substance, its quantity, as well as the degree of influence the addictive substance had on the driver. The mere finding that the driver of the motor vehicle was driving under the influence of an addictive substance other than alcohol is insufficient and does not allow to conclude that, as a result thereof, the driver was in a state, which excluded the capability of performing the subject activity within the meaning of Section 201(1) of the Penal Law, on the criminal offence of endangerment under the influence of an addictive substance.

If it is not possible to determine the type and the quantity of the addictive substance and the degree of influence the addictive substance had on the offender when driving the motor vehicle by other means (see e.g. Resolution awarded under No. 26/2008 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions), an expert opinion or involvement of a toxicologist is usually inevitable. Based on the results of blood and/or urine analyses, such an expert will determine the type and the quantity of the addictive substance present in the offender's body at the time when he or she was driving the motor vehicle. On the strength of these findings, i.e. the identified quantity and type of the addictive substance and/or its concentration, the time, for which the addictive substance was present in the offender's body, and the ascertained reactions and behaviour of the offender, a medical expert in the field of psychiatry will determine whether and to what degree the offender was influenced by the addictive substance when driving the motor vehicle.

No. 24 The punishability of a criminal offence cannot be assessed in part according to the law in effect at the time when the crime was committed and in part according to the law in effect at the time when the court is deciding on the same (Resolution No. 11/2004-I. Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions). Where the court does not establish that the assessment of the punishability of the criminal offence pursuant to Act No. 40/2009 Coll., the Penal Code, within the wording of Act No. 306/2009 Coll., is more favourable for the offender than the assessment of the same pursuant to Act No. 140/1961 Coll., the Penal Law, as amended, the court is bound by the provisions of the law in effect at the time of commission of the crime when deciding on both the guilt or non guilt of the offender and on the offender's punishment. Unlike the execution of the punishment itself, the method of execution of the sentence of imprisonment constitutes a part of the punishability of the crime. Therefore, if the court imposes a non-suspended sentence of imprisonment under the Penal Law, the court shall, for the purpose of execution of the sentence of imprisonment, assign the offender to a corresponding type of penitentiary in accordance with Section 39a of the Penal Law and not in accordance with Section 56(2) of the Penal Code. The same conclusion also applies to other types of punishments.

No. 25 Within proceedings involving children under 15 years of age, the juvenile court shall dismiss the public prosecutor's motion for the imposition of measures against a child of less than 15 years of age only if the court deems that the criminal offence with respect to which the motion for the imposition of measures was lodged had not been committed and/or that it has not been demonstrated that the criminal offence had been committed by the child of less than 15 years of age, with respect to which the motion was filed, or that the act committed by the child under 15 years of age does not fulfil other characteristics of a criminal offence that would otherwise constitute a crime. Whereas it is sufficient when only one of these conditions, which aggregately create the precondition for the imposition of measures under Section 93(1) of the Juvenile Justice Act, is not satisfied.

In compliance with Section 93(7) of the Juvenile Justice Act, the juvenile court shall desist from imposing measures if it has been proven in all respects that the act, which would otherwise constitute a crime and which is the subject of the proceedings, had been committed by a child under 15 years of age, with respect to which the motion for the imposition of the measures was filed, that the said act manifests any and all characteristics of a criminal offence that would otherwise constitute a crime, and provided that the hearing of the criminal offence committed by the child before the juvenile court is sufficient as regards the fulfilment of the purpose of the Juvenile Justice Act.

No. 26 Where, pursuant to specific legal provisions (e.g. Section 419 of the Penal Code), the court is obligated to shorten a non-executed cumulative or summary punishment imposed on a convicted individual for committing an act that no longer constitutes a crime, as well as for an act that continues to constitute a crime, the court shall proceed in the same manner also in the event the shortened punishment is determined below the lower limit of the statutory sentence stipulated for the relevant type of crime (e.g. with punishment prohibiting a particular activity – less than a 1-year sentence), because, for example, the original punishment was determined at the lower limit of the applicable sentence. Thus, the purport of Section 419 of the Penal Code and its application is not to impose punishment but rather to order the shortening of the sentence.

No. 27 The condition stipulated in Section 59(1) of the Penal Code allowing an extraordinary extension of the sentence of imprisonment imposed on an offender who re-commits an especially serious crime (Section 14(3) of the Penal Code), despite being sentenced for the same or another especially serious crime in the past, may be fulfilled also if the offender has been previously punished for an especially serious and intentional crime within the meaning of Section 41(2) of the Penal Law.

However, this applies only in the case when the offender has been previously punished for a crime, for which the Penal Law stipulated a sentence of imprisonment at the upper sentence limit, i.e. a sentence of not less than 10 years, since only such especially severe and intentional crime matches the definition of an especially severe crime laid down in Section 14(3) of the Penal Code.

No. 28 I. A change in the material jurisdiction of a court after the filing of an indictment has no impact whatsoever on the further existence or relevance of international or European arrest warrants issued by the court within preparatory proceedings (such arrest warrants are neither cancelled, nor they become ineffective by operation of law). Replacing these warrants with new warrants issued by a court having material jurisdiction in the case after the filing of the indictment is therefore out of the question. After the indictment is filed, the court conducting the proceedings at the time of the action(s) is the court competent to perform possible additional actions associated with the arrest warrant. The accused who has been extradited by a foreign country based on such arrest warrant has to be delivered to this competent court (Section 387(1) and § 401(6) of the Code of Criminal Procedure).

II. The award of a final judgment of conviction within proceedings conducted against a fugitive (Section 302 et seq. of the Code of Criminal Procedure) residing abroad who is to be extradited or handed over lays grounds (Section 384(5)(a) and (6) and Section 405(6) of the Code of Criminal Procedure) for the cancellation of an international or European arrest warrant issued for the purpose of criminal prosecution and for the subsequent issue of a new international or European arrest warrant whereby the extradition of the convicted individual is demanded for the execution of his or her sentence of imprisonment. The court competent to perform such actions is the court deciding the case at the first level.

III. The court that has issued an international or European arrest warrant and/or the court that is deciding on the indictment shall duly respond to subsequently revealed errors in such arrest warrant or to changes arising from the process of clarification of the crime (e.g. description of the act) only if such errors or changes are significant with respect to the extradition or handover of the wanted individual by a foreign country or for the sake of complying with the speciality principle after the wanted individual is extradited or handed over by the foreign country. The court that has issued the original arrest warrant or the court that is conducting the proceedings shall, without cancelling the original arrest warrant, issue a new arrest warrant in the subject case (with a new date), in which the identified errors are remedied. Should the foreign country request

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

additional information, it is sufficient to append an amendment to the original arrest warrant, which contains the relevant additional or corrected information.
IV. In the event an international and/or European arrest warrant becomes invalid due to reasons stipulated in Section 384(5)(b) and (c) of the Code of Criminal Procedure, the arrest warrant becomes ineffective by operation of law and it is thus not necessary to cancel the same by a separate decision.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 53 The court shall be competent to decide on a motion whereby a parent is demanding the provision of information by a medical facility on the health condition of his or her child as well as access to the medical documentation kept by the medical facility in relation to the child, which contains sensitive information within the meaning of Section 4(b) of Act No. 101/2000 Coll.

No. 54 A decision on the inclusion of a ground communication in the category specified in Section 3(1) of Act No. 13/1997 Coll., as amended, shall be made by the competent road administration authority based on the designation of the ground communication and its significance with respect to transport, as well as construction and technical equipment. Until such decision on the road communication category is made, the court, despite proceeding pursuant to Section 135 of the Civil Procedure Code, cannot arrive at the conclusion that the road communication belongs to a specific category and thereby identify the owner of the road communication.

No. 55 As regards the observance of the term for the lodgement of an appeal (Section 83 of Act No. 500/2004 Coll., Code of Administrative Procedure), it is sufficient if a mail consignment, which contains an appeal and is addressed to the administrative body exercising material and territorial jurisdiction, is handed over to the holder of a postal licence or a special postal licence on the last day of the term for the lodgement of an appeal. The same applies when an appeal is assigned to the administrative body exercising material and territorial jurisdiction by another (incompetent) administrative body, with which the appeal was (incorrectly) lodged and which is obligated to assign such appeals in accordance with legal regulations.
Where an appellate administrative body dismisses the plaintiff's appeal due to delay, an action lodged in accordance with Part V of the Civil Procedure Code is permissible provided that the court arrives at the conclusion that the appeal against the decision of the administrative body was actually lodged in a timely manner.

No. 56 The right to pecuniary compensation of non-material damage pursuant to the provisions of Section 13(2) and (3) of the Civil Code and the entitlement to compensation of injury to health in relation to caused pain and for aggravated social assertion in compliance with the provisions of Section 444(1) of the Civil Code or in accordance with the provisions of Section 372 of the Labour Code constitute separate legal means protecting natural persons, and as such, they cannot be applied based on identical statements of facts.

No. 57 The legislation in effect does not contain the legal institute of enormous injury (i.e. laesio enormis) that would resolve cases when an extremely low purchase price is agreed, unless such price is in conflict with price regulations. Nevertheless, it cannot be ruled out that the circumstance stemming from the gross disproportion of the performance provided by one party and the performance provided by the other party may, in connection with other circumstances associated with the subject case (however, not by itself), fulfil the characteristics of conduct that is in conflict with good manners.

No. 58 1. When considering the overall duration of the proceedings, it is not possible to disregard the part of the proceedings, which had taken place before the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms became binding for the Czech Republic.
2. When considering the overall duration of the proceedings, account has to be taken of the part of the proceedings, a party to which had been the legal predecessor of the individual who entered the proceedings as his or her heir and currently demands the provision of commensurate satisfaction under Section 31a of the Act.

3. Non-material damage inflicted as a result of incorrect official procedure within the meaning of the third clause of Section 13(1) and the third clause of Section 22(1) of the Act, needs to be claimed and unless it is successfully contested and/or if the statement of infringement of right is insufficient, pecuniary satisfaction is awarded for the same.
4. When contemplating the award of commensurate satisfaction, the overall duration of the proceedings should be considered and not only the time period, during which undue protraction of the proceedings occurred, i.e. inaction.
5. Commensurate satisfaction may be awarded also if the proceedings, during which incorrect official procedure occurred within the meaning of the third clause of Section 13(1) and the third clause of Section 22(1) of the Act, have not been lawfully terminated.
6. When determining the amount of commensurate satisfaction, it is not possible to start from the fact that the awarded pecuniary compensation has to be lower than the amount, which is stipulated as lump-sum compensation for the death of a close person to the survivors within the meaning of Section 444(3) of the Civil Code.
7. With legal entities, however, the amount of commensurate satisfaction for the infringement of the right to proceedings of a reasonable duration need not always be lower than the amount awarded to natural persons.
8. With respect to proceedings in which more parties participate and demand compensation of non-material damage on the grounds of the unreasonable length of the proceedings, the compensation pertaining to each of the parties may be, depending on the particular circumstances, adequately decreased in proportion to the amount that would be otherwise awarded to the aggrieved party as the sole party to the proceedings on one side.
9. The rationale justifying the amount awarded as satisfaction shall contain an evaluation, which is based on the basic amount determined by way of multiplying the total duration of the proceedings in years or months and the amount awarded for the applicable unit of time of the proceedings and by subsequently adding/deducting the influence of circumstances arising from the criteria defined in Section 31a(3)(b) to (e) of the Act.
10. The aggrieved party is entitled to interest for delayed payment from the day following the expiry of a period of 6 months from the date, on which the aggrieved party filed the claim for compensation of commensurate satisfaction in accordance with the procedure laid down in Section 14 of the Act.

No. 59 In the event a liability ceases to exist by means of settlement, its security by way of guarantee also becomes extinct. Whereas the guarantee shall not apply to any newly established liability, which replaces the original liability.

No. 60 The passing of membership in a housing cooperative to a heir is not subject to filing a membership application by the heir.

No. 61 If, according to the debtor's contentions contained in the motion for permission of discharge from debts submitted on the prescribed form and in the compulsory annexes thereto, the debtor offers to satisfy less than 30% of the claims of unsecured creditors (who did not agree with lower fulfilment), it is a reason for the dismissal of the motion for permission of discharge from debts within the meaning of Section 395(1)(b) of the Insolvency Act. Pursuant to the above indicated provision, the insolvency court may base its "reasonable assumption" on the information claimed and documented by the debtor. Where the debtor is unable to claim facts, based on which an assumption can be made that the debtor is capable of satisfying the claims of unsecured creditors who did not agree with lower fulfilment within at least 30%, reason exists to dismiss the motion for permission of discharge from debts.
If, at the time when the insolvency court is deciding on approving the motion for permission of discharge from debts, the progress of the insolvency proceedings does not justify the conclusion that unsecured creditors who did not agree with lower fulfilment will receive fulfilment of at least 30% as settlement of their claims within the discharge, the insolvency court shall not approve the discharge (also with a view to specific circumstances that are to arise in the future as the

debtor claims). Based on the above, a reasonable assumption can be made that the fulfilment to be received by the unsecured creditors (who did not agree with lower fulfilment) will amount to less than 30% of their respective claims. A general argument claiming that salaries will rise and pensions will increase (in relation to conceivable inflation), does not support the conclusion that the debtor (who, in this respect, failed to offer or document a different contention) will not meet the given criterion.

In principle, the Insolvency Act does not prevent the court from deciding on approving the discharge before ascertaining all submitted claims. If, at the time when the insolvency court is deciding on approving the motion for permission of discharge from debts, the submitted claims have not been reviewed yet (e.g. application defects are being remedied), the basis for the conclusion whether such claims are to be taken into account and whether preconditions for the approval of the discharge should be further examined in this respect is the standpoint of the debtor towards these claims as expressed in the list of debtor's liabilities.

No. 62 A creditor who waived his or her right to vote on the type of discharge at the meeting of creditors is not subjectively legitimized to file an appeal against the decision of the insolvency court whereby the discharge is approved.

No. 63 A decision issued in accordance with Section 414(1) of the Insolvency Act, whereby the insolvency court exempts the debtor from settling claims in the scope, in which they have not been satisfied as yet, does not relieve the guarantor or other parties, who exercise the right of recourse with respect to these claims and the debtor, of the obligation to settle the claims of the debtor's creditors.

The outstanding part of a claim, which is subject to the decision on the exemption of the debtor from settlement awarded pursuant to Section 414(1) of the Insolvency Act, does not become extinct, however, it may not be recognized within judicial or other proceedings; and the same regime applies to such claim as to statute-barred debts within enforcement proceedings.

No. 64 With respect to insolvency proceedings, in which the debtor's bankruptcy was resolved by way of bankruptcy and during which no assets belonging to the bankrupt's estate were converted into money, the remuneration of the insolvency trustee cannot be determined pursuant to Section 1 of Decree No. 313/2007 Coll., instead the procedure stipulated in Section 5 thereof should be observed.

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené předpisem, jenž se opírá o zákonné zmocnění. Jejím vydavatelem je Nejvyšší soud České republiky. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení rozhodnutí do Sbírky rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2011 (ročník LXIII) z 15. 6. 2011.
Vydává Nejvyšší soud ČR v nakladatelství Novatrix s. r. o., Starodubečská 526/16a, 107 00 Praha - Dubeč, IČO 28191374, zapsaném v OR u Městského soudu v Praze dne 1. 9. 1992, oddíl C, vložka 12305
Připomínková místa: Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo vnitra ČR, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.
Předseda redakční rady: JUDr. Roman Fiala.
Redigují: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Věra Kůrková, JUDr. Pavel Krbek, JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Robert Waltr.
Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel. 541 593 111.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává:
Novatrix s. r. o., Starodubečská 526/16a, 107 00 Praha - Dubeč
Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, Martin Brož
Administrace: Novatrix s. r. o., tel.: 246 082 310, fax: 246 082 309, e-mail: info@novatrix.cz
Distribuce: ADLEX spol. s r. o., Xaveriova 1888/45, Praha 5